
Вибухає з-за обрію сонце
на сході,
Рве сорочку світанку
на білі бинти.
Зовсім близько до Бога тут
і до безодні,
Ходять ангели й біси
по дну висоти.
Землю зранену всю,
від Сули і до Сяну,
Забинтовує зболене небо
в сніги.
Повесні, як завжди,
вони звично розтануть,
Та навряд чи розтануть
у млі вороги.
Мерзнуть вікна в огні,
кров холоне у жилах,
Ранок гасить свічу воскову
в бліндажі.
На межі у затворах
і душах пружини,
Світ глобальний увесь
на вузькій межі.
На хресті перехресть
усі згодні й незгодні
Не применшать сльозин
гіркувато-святих.
Зовсім близько до Бога тут
і до безодні,
Ходять ангели й біси
по дну висоти.

Михайло ЖАЙВОРОН

**ДОРОГИ
ВІЙНИ**

AN

C9

ДОРОГИ ВІЙНИ

Миколаїв · «Ілун» · 2017

УДК 94(477.73)"2014/2017"
ББК 63.3(4Укр-4Мик)64АТО
Д 68

*Видано в рамках Комплексної програми увічнення пам'яті
учасників антитерористичної операції,
жертв воєн та політичних репресій
у Миколаївській області на 2017–2020 роки*

У П О Р Я Д Н И К И :

Макарчук С. С., Березний С. М., Крісанова І. В., Назарова А. П., Сербенюк С. Г.

Р Е Ц Е Н З Е Н Т И :

ЛИСЕНКО О. Є., завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України;

БАХТІН А. М., полковник, завідувач кафедри військової підготовки МНУ імені В. О. Сухомлинського

Відповідальний за випуск: МАКАРЧУК С. С.

Дороги війни / С. С. Макарчук (кер. авт. кол.), І. В. Крісанова, А. П. Назарова та ін. ; співгол. ред. О. Ю. Савченко, В. В. Москаленко. — Миколаїв : Іліон, 2017. — 512 с.
ISBN 978-617-534-427-9

Книга «Дороги війни» є логічним продовженням попереднього видання «Миттєвості війни» та містить біографічні нариси про військовослужбовців, які загинули під час протистояння російській агресії в Криму та на сході країни, спогади наших земляків – учасників антитерористичної операції, нариси про бойовий шлях військових підрозділів, що дислокуються на Миколаївщині, матеріали про участь в АТО медиків, діяльність військових капеланів, волонтерський рух. Окремими блоками до книги включено фотоматеріали, надані бійцями ЗСУ та волонтерами. До видання також увійшли дані про наших земляків – учасників АТО, відзначених посмертно державними нагородами.

Книга розрахована на військовослужбовців Збройних Сил України, науковців, викладачів, учителів, студентів, учнів загальноосвітніх шкіл та всіх, хто цікавиться історією нашої країни.

УДК 94(477.73)"2014/2017"
ББК 63.3(4Укр-4Мик)64АТО

ISBN 978-617-534-427-9

© Обласний центр пошукових досліджень
та редакційно-видавничої діяльності, 2017

**РЕДАКЦІЙНА
КОЛЕГІЯ:**

САВЧЕНКО О. Ю.

(співголова редколегії)

МОСКАЛЕНКО В. В.

(співголова редколегії)

БОНЬ В. В.

(заступник співголів редколегії)

КРЕМІНЬ Т. Д.

(заступник співголів редколегії)

МАКАРЧУК С. С.

(відповідальний секретар)

Візняк В. М.

Гнатов А. В.

Гончаров В. В.

Грицаєнко М. Г.

Димитров М. Ф.

Дяків О. Ю.

Жолудь О. В.

Зелінський А. І.

Іваненко О. О.

Індиков Я. В.

Каськова Г. Л.

Коваленко О. М.

Копаниця О. В.

Крісанова І. В.

Курач В. А.

Назарова А. П.

Оксенюк О. В.

Плескач М. В.

Подкур Р. Ю.

Пушенко В. М.

Рудинський В. В.

Степанець Ю. Б.

Тинченко Я. Ю.

Усиков О. О.

Федотова Н. В.

Цвіцінський М. М.

Черешнев С. С.

Юрченко М. М.

**АВТОРСЬКИЙ
КОЛЕКТИВ:**

МАКАРЧУК С. С. *(керівник)*

КРІСАНОВА І. В.

(заступник керівника)

НАЗАРОВА А. П.

(заступник керівника)

Безверхній В. В.

Безсмертна О. В.

Березний С. М.

Володько Г. М.

Гоцелюк І. О.

Денисенко О. М.

Донченко І. В.

Зелінський А. І.

Зяцьєв С. В.

Іванов В. М.

Кремінь Д. Д.

Кремінь Т. Д.

Курочкіна Л. П.

Лисюк В. О.

Ліньов А. А.

Макарчук Н. Г.

Мандибуря С. М.

Мірошниченко О. М.

Місюкевич О. І.

Молодан І.

Пайкін О. В.

Перехрест О. О.

Секрета К. В.

Скарлат М. М.

Снісаревська О. В.

Стариков І. М.

Степанов Д. О.

Філіппов І. О.

Фокша О. Є.

Христова Н. М.

Царик О. С.

Черемис Ю. А.

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Російсько-українська війна, яка триває четвертий рік, перейшла в нову фазу гібридної боротьби – від маневреної до позиційної, від контрнаступальних операцій до окопного протистояння з використанням з боку бойовиків диверсійно-розвідувальних груп, масованих обстрілів, провокуючих атак на українські позиції з метою ослаблення окремих ділянок фронту. Ставка військово-політичного керівництва РФ – на вимотування сил української сторони за рахунок постійних втрат як із боку військових, так і мирного населення. Посіяти зневіру серед бійців і населення, тримати українське суспільство в напрузі в очікуванні «повномасштабного вторгнення», відволікати міжнародну громадськість на інші проблемні ситуації (в тому числі на штучно створені Росією), пропагувати спотворений образ України в свідомості інших країн і, головне, активізувати в країні «п'яту колону», привести до влади проросійські сили – такі нинішні плани агресора. А свої плани загарбати країну Російська Федерація ніколи і не приховувала.

Дії РФ стають зрозумілими, якщо звернутись до пошуків геополітичної стратегії та військової доктрини Росії. Російський дослідник у галузі геополітики та політичної географії М. С. Мироненко свого часу визначив три можливих варіанти трансформації Росії: 1) формування авторитарної імперії; 2) розкол її на конфліктуючі між собою частини; 3) будівництво федеративної демократичної держави з паралельним створенням умов для відкритого громадянського суспільства. Науковець безумовно визначив останній варіант як єдино прийнятний для формування цивілізованої та високорозвиненої держави, відкидаючи два перших через їх руйнівні, катастрофічні наслідки.

Зокрема, імперський варіант, на думку Мироненка, – «це багаторічна ізоляція від світового співтовариства. Навряд він (варіант. – *Ред.*) здійсниться мирним шляхом. Нові незалежні

держави намагаються стати учасниками історичного процесу. <...> Будь-який силовий тиск на них буде вести до бойкоту Росії з боку світового співтовариства і до її ізоляції в світовому господарстві. Це пов'язано з її подальшим технологічним відставанням і з виснаженням ресурсів, оскільки жодна держава в світі не може розвиватися, спираючись тільки на свої внутрішні джерела зростання...»*

На жаль, представники російської політичної еліти на чолі з В. Путіним не дослухались до обґрунтованих попереджень та обрали руйнівний імперський вектор геополітичної стратегії. Північні сусіди так і не помітили, що прихід до влади такого президента – реставратора тоталітарної традиції, який у посланні до Федеральних Зборів визначив розпад СРСР як «найбільшу геополітичну катастрофу століття», взявши курс на політику «геостратегії реваншу» Москви та «збирання земель», і починає реалізувати на практиці відновлення Російської імперії. Зважаючи на відсутність необхідних для втілення цього плану військово-економічних ресурсів, ставка робиться на інше: асиметричний підхід у контексті кривавої загарбницької боротьби проти України. Концептуально «гібридна війна» включала в себе такі компоненти:

- здійснення «повзучої» агресії без офіційного оголошення війни;
- приховування країною-агресором своєї участі в конфлікті;
- використання нерегулярних формувань із залученням до них найманців, місцевих «ополченців», криміналітету, мирного населення;
- стимулювання та підтримка внутрішньої опозиції;
- використання диверсійно-розвідувальних груп, здійснення терористичних актів, застосування партизанських методів війни;
- застосування невоєнних методів тиску на противника – політичного, економічного, енергетичного, гуманітарного;
- постійний інформаційний тиск на населення країни-жертви, власне населення, світове співтовариство, використання «брудних» технологій та відвертої брехні;
- ігнорування та порушення норм міжнародного права.

* Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география. М., 2005. С. 221.

Після апробації технології «гібридної війни» 2008 року в Грузії черга дійшла і до України, без якої, по суті, неможлива реставрація імперії. У 2014 році, скориставшись збігом обставин після Революції Гідності, Кремль розпочав реалізацію давнього геополітичного плану. Спочатку в результаті державної зради частини кримських силовиків, дезорієнтації військового керівництва, застосування елементів «гібридної війни», включаючи «зелених чоловічків», перекриття військових частин, проведення псевдореферендуму було анексовано Крим. Після цього ейфорійного для Кремля і неприпустимого з точки зору міжнародного права захоплення півострова на порядку денному виник амбітний проект «Новоросія», іншими словами – шматування та поступове знищення української держави. Але детально розроблений агресором план дій, який думали поширити на сході та півдні, дав збій. Патріотичний підйом, який охопив українське суспільство, мужність, героїзм та самопожертва українських воїнів, подвижництво волонтерів зірвали путінський план, зупинили окупантів та стабілізували лінію фронту. Неочікувано негативною до країни-агресора була і реакція світового співтовариства, що привело до запровадження відчутних санкцій до РФ, започаткувавши її міжнародну ізоляцію.

Наприкінці 2014 – на початку 2015 року, коли стало зрозуміло, що далекосяжні плани В. Путіна щодо України зазнали фіаско, на порядку денному постало інше питання: якою повинна бути політика України в нових умовах? Адже країна-агресор продовжує зберігати абсолютну перевагу в озброєнні, ресурсах, військово-технічному, економічному потенціалі. Ще 2015 року директор Національного інституту стратегічних досліджень академік НАН України Володимир Горбулін запропонував 5 можливих сценаріїв розвитку подій та політики України в умовах смертельної небезпеки. Один із них як найбільш прийнятний і був, скоріш за все, взятий на озброєння політичним керівництвом країни. Цей сценарій він визначив як сценарій «ні миру, ні війни» або «обмеженої війни та перманентних переговорів». Він передбачає обмежену і стримуючу війну проти Росії і колабораціоністів на Сході з метою нанести їм якомога більші демотивуючі втрати; постійний переговорний процес, однак без остаточ-

ного фіксування результатів у вигляді різних домовленостей і форматів; нарощування військового (перш за все, військово-технологічного) потенціалу України і поступовий перехід від блокування противника до його витіснення – від пасивної оборони до активної; зростання інтенсивності міжнародних санкцій і дипломатичної ізоляції Росії; послідовне і кардинальне реформування українського суспільства; зближення з НАТО і Євросоюзом, а також формування ряду оборонних союзів з частиною пострадянських та центральноєвропейських держав. На думку автора, реалізація цього сценарію потребує політичних умінь і моральної витримки, збройних сил швидкого реагування і спеціального призначення, гнучкої та креативної дипломатії, витонченої й «уїдливої» пропаганди. Такі дії роблять можливими досягнення максимального результату з найменшими жертвами і втратами, хоча і вимагає багато часу, вміння і терпіння для свого втілення в життя.*

Слід підкреслити: сподівання на те, що втрати серед російських військових чи значне погіршення умов життя населення Росії зупинять агресію, є марними. В умовах фашизації та «зомбованості» російського суспільства, абсолютної підтримки з його боку політики авторитарної влади Путіна, особливостей національного характеру росіян – готовності в своїй більшості терпіти тваринне існування задля примарної «величі» Росії – не дають жодних підстав очікувати зміну її ставлення до України. Не буде цього і у випадку приходу до влади в РФ чи то «лібералів», чи «демократів» – зі своїх «братніх» обіймів Росія Україну не випустить. На генетичному рівні російський обиватель вважає українську землю, українську історію своїми і своє існування без них просто не уявляє. Тактика Росії щодо України буде змінюватись – військове вторгнення, економічний тиск, диверсії, терор, шантаж, втручання у внутрішню політику, стратегічна ж мета залишається тією самою. Переможе той, у кого більше терпіння і витримки. Тому єдиний вихід – консолідація суспільства, економічні та політичні реформи, боєздатна армія з високотехнологічною зброєю. І ще одне: за рахунок цілеспря-

* Дзеркало тижня. 2015. № 22 (218), 20 червня. С. 3.

мованих інформаційних, економічних, пропагандистських, політичних та правових заходів зробити неможливим існування проросійських політичних сил та партій, виключити навіть теоретичну можливість формування «п'ятої колони».

Підстави для оптимістичного погляду на поступове подолання кризи є. На міжнародному рівні приходить розуміння, що конфлікт на сході України – це не «громадянська війна», а відкрита агресія з боку РФ, як наслідок – посилюються міжнародні санкції по відношенню до окупантів. Буквально на наших очах відбуваються кардинальні зміни в підготовці та озброєнні нашої армії, підвищенні її ефективності, незворотні процеси у відновленні військово-промислового комплексу.

Збройні Сили України, інші військові формування здобували бойовий досвід у протистоянні з віроломним, жорстоким ворогом, опановували та відточували військове мистецтво безпосередньо на полі бою. Блискучі перемоги та болючі поразки, талановиті тактичні знахідки та досадні прорахунки в плануванні операцій – все це потрібно ефективно, скрупульозно, без емоцій узагальнити та проаналізувати, винести уроки на майбутнє.

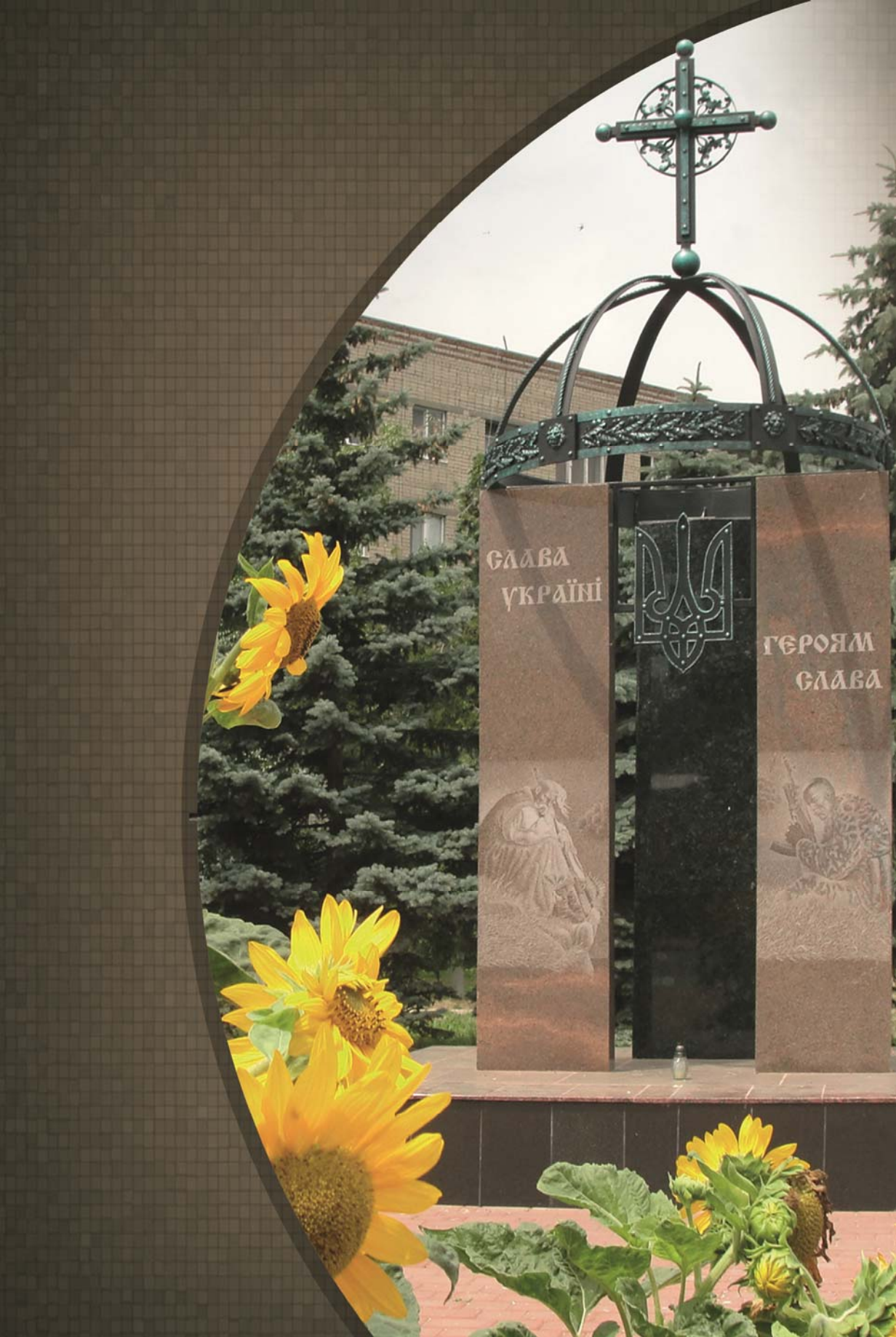
Операції по визволенню Красного Лиману, Слов'янська, Краматорська, наступальна операція в районі Маринівка – Дякове – Ізварине – Краснодар та вимушений відхід українських військ з уже зайнятих позицій, бої з окупантами під Авдіївкою, Мар'їнкою, за Дебальцеве, героїчна оборона Донецького та Луганського аеропортів, трагедія Іловайська, бої по визволенню Маріуполя та Широкиного – все це авторський колектив даного видання намагався показати читачеві через своєрідну «мікроісторію» – розповіді про окремі військові підрозділи, дислоковані на Миколаївщині, чи безпосередніх учасників тих подій.

Книга «Дороги війни» – логічне продовження попереднього видання «Миттєвості війни», тому збережена його загальна структура, яка містить біографічні нариси про загиблих Героїв, спогади та статті учасників антитерористичної операції, волонтерів. Зважаючи на побажання читачів, автори підготували окремі публікації про участь в АТО медиків, діяльність військових капеланів, продовжено висвітлення волонтерського руху на Миколаївщині.

Співробітники і науковці обласного центру пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності, які підготували до друку другу книгу про увічнення пам'яті жителів та військово-вслужбовців Миколаївщини, які зробили свій внесок у захист незалежності та територіальної цілісності країни, засвідчують глибоку вдячність усім небайдужим, завдяки безпосередній участі або сприянню яких готувалися статті, нариси, спогади, фотоматеріали до видання. Так, ряд статей був підготовлений авторами за активної допомоги військових: надання матеріалів, інтерв'ю, консультування, вичитування та фактологічне вивірення матеріалів – ось далеко не повний перелік форм такої участі. Глибокий уклін рідним і близьким загиблих, які, незважаючи на біль втрати, долучилися до створення окремих розділів видання.

Величезну підтримку колектив обласного центру отримав від Миколаївської облдержадміністрації та, зокрема, від голови ОДА – О. Ю. Савченка, керівництва та депутатського корпусу Миколаївської обласної ради, управління інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації (О. О. Іваненко). Значний внесок у підготовку видання зробили: народний депутат України Т. Д. Кремінь, заступник Миколаївського міського голови Ю. Б. Степанець, колектив видавництва «Іліон» (директор – Г. В. Румянцева), усі, хто словом чи справою допоміг у реалізації цього унікального проекту.

Як і перша книга, дане видання розраховане на широке коло читачів, у першу чергу на тих, кому не байдужа доля рідної країни, всіх, хто цікавиться вітчизняною історією. Сподіваємося, що воно відіграє свою роль у військово-патріотичному вихованні підростаючих поколінь та буде гідною відповіддю інформаційному наступу російських агресорів.

СЛАВА
УКРАЇНІ

ГЕРОЯМ
СЛАВА

РОЗДІЛ

ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ

Біографічні нариси
про військовослужбовців,
які загинули
під час проведення
антитерористичної операції

ВІЙНА ЗАБРАЛА ЙОГО ЮНІСТЬ

11 липня 2014 року біля Зеленопілля під час обстрілу «Градами» позицій українських військових у складі 79-ї окремої аеромобільної бригади загинув **Олександр Крук**.

28 жовтня на черговому засіданні ГО «Очаківщина» військовий комісар Очаківського РВК Геннадій Леурда вручив батькам посмертну нагороду сина – орден «За мужність» III ступеня.

Напередодні Дня Збройних Сил України в 2014 році урочисто відкрито меморіальну дошку на честь Героя в його рідному селі. Коли батьки Олександр Олександрович та Ірина Володимирівна зняли біле полотно і з дошки глянув Олександр – у присутніх з'явилися на очах сльози. Адже всі в ту мить побачили і відчули подих несправедливої неоголошеної підлої та підступної війни, яка вже непоправним боєм докотилась до їхнього мирного села Солончаки, що на Очаківщині.

– Якби не Олександр і не його побратими, що пліч-о-пліч стали на захист рідної землі, полум'я війни вже б вирувало на наших землях, – зазначив голова Очаківської райдержадміністрації Сергій Самоуков. – Наш святий обов'язок – зберегти пам'ять про воїнів, які віддали своє життя, захищаючи незалежність і суверенітет нашої держави.

– Олександр любив життя, батьків, село, у якому пройшли його дитинство та юність, – зазначила директор школи О. Сафронова.

– Він був щирою та доброзичливою людиною. Захоплювався технікою, спортом, музикою. Завжди виконував свої обов'язки і доводив до кінця розпочаті справи. Та одного, на превеликий жаль, не зміг виконати – повернутись додому живим.

Усміхненим, завжди з відкритою і щирою душею був Олександр. Навчався добре. Та хіба міг інакше? Мама і тато працювали в цій же школі. Тож до нього у батьків були особливі вимоги. Та

це для хлопця не було тягарем. У початкових класах мав лише відмінні оцінки. Коли підріс, до навчання теж ставився відповідально. Та не тільки до навчання: і спорт любив, і музику. Його виступи на сценах сіл Куцуруб, Дмитрівки, Парутино, міста Очакова завжди були яскравими і неперевершеними. На фестивалях та конкурсах, таких як «Перші ластівки», «Червона калина», завжди посідав призові місця. Любив співати з бабусею Валею. Їх і на радіо записували. Мав Олександр неабиякий хист і до малювання, але потяг до техніки був неймовірним. Він і в зоні АТО був завжди зі своїм сталевим конем.

Батько пригадав, що змалечку він допомагав йому, коли той брався до ремонту мотоцикла. Підрісши, одного разу зумів здивувати тата, за лічені години розібравши до найменшої гайки мотоцикла, і вже до вечора сталевий кінь був відремонтований. Залучав до техніки і своїх товаришів, для яких уже тоді був авторитетом. Таким і залишився в пам'яті рідних і близьких.

Події в Криму 2014 року повернули життя Олександра на військову дорогу. Спочатку хлопця мобілізували на 45 діб і відправили до Миколаєва (у Соляні), згодом на Херсонщину. Кілька місяців по тому його вже чекала зона АТО. А він і не перечив. Знав, що повинен стати на захист рідної землі. І це навіть не обговорювалось. Не зупинили ні мамині слова, ні мамині сльози. Вони обікали його серце, але не піти не міг. Знав, що за ним стоїть його родина, його мала батьківщина, його кохана. Хіба хто зможе їх захистити краще та надійніше, ніж він. Ні. Ніхто і ніколи. Тому щоб не ятрити мамі душу, про негаразди та військові будні говорив мало. Все більше підбадьорював та заспокоював. Пішли служити разом з товаришем дитинства та сусідом Ванею Сосненком. Зразу і домовились, що служитимуть в одній частині. Що то значить – справжня чоловіча дружба! Так і сталось. Розійшлись їх

дороги, коли в Івана зламався автомобіль. І Олександр поїхав на Луганщину вже без найкращого друга. А серце матері кралося від болю. Вона б пташкою летіла туди, де її дитина, аби захистити, вберегти. Але 11 липня 2014 року в районі села Зеленопілля Свердловського району Луганської області під час обстрілу бойовиками з установки «Град» базового табору 79-ї окремої аеромобільної бригади о 4:30 ранку війна чорною хмарою закрила очі її синочку назавжди. Залишились у журбі родина та кохана дівчина.

Біль прощання рідних з Героєм вилився у тужливі віршовані рядки:

...Як сумно без тебе, рідненький,
Печаль не проходить, і серце болить.
Навіки покинув ти нас, дорогенький,
Як важко без тебе нам жить...

С. М. Мандибура

ГЕРОЙ НЕБЕСНОГО БАТАЛЬЙОНУ

У газеті «Рідне Прибужжя», № 1 від 5 січня 2017 року, було опубліковано матеріал про те, що в селі Мартинівка Вознесенського району на одному з вікон старої багатоповерхівки, де жив загиблий боєць АТО **Микола Куценко**, несподівано з'явився образ, схожий на ікону. Микола загинув 27 липня 2014 року під час бою на залізничному переїзді в м. Лутугине, що на Луганщині. Бабуся Миколи розповіла, що образ Богородиці почав проявлятися після загибелі онука, з часом він ставав усе чіткішим.

У цей квартирі Микола провів дитинство, потім родина переїхала до Миргорода, куди перевели батька, який теж був військовим. З тих пір у квартирі ніхто не жив, лише бабуся час від часу сюди навідувалась. Коли вперше помітила образ – подумала, що це через бруд. Вимила вікно, проте зображення не щезло. Зсередини його не видно, лише ззовні. Дехто з місцевих жителів припус-

кає, що це може бути заводським браком, проте визнають, що вікно простояло без будь-яких силуетів понад 40 років. Місцевий священик вважає, що в Мартинівці сталося чудо, сюди вже з різних куточків України приїздять люди, щоб на власні очі подивитись на диво, а рідні вірять, що це їхній Микола подає знак...

* * *

Краса української землі влітку неймовірна. Половіють жита. Наливаються життям колосся пшениці. Достигає ячмінь. Мільйони жовтогарячих сонць повернули свої голівки на схід. На схід, де йде війна. На схід, де 27 липня 2014 року під час обстрілу блокпосту отримав поранення, що не дало шансів на життя, командир 2-го танкового взводу 1-ї танкової роти 1-го танкового батальйону 1-ї окремої гвардійської танкової бригади лейтенант Куценко Микола Олегович. Саме цього літнього дня екіпаж танка у складі штурмової групи виконував бойове завдання в районі населеного пункту Лутугине Луганської області. Під час бою життя молодого командира обірвалося. Обірвалося так рано і так невчасно. Обірвалося в неповні 22 роки.

– Син з дитинства мріяв стати офіцером. Бажав продовжити династію військових у третьому поколінні. Після закінчення Миргородської загальноосвітньої школи № 7, не вагаючись, вступив до Львівської академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, – з гордістю і болем у серці розповів батько Миколи, Олег Миколайович, коли ми зустрілися з ним у Миргороді.

Під час навчання рідну домівку відвідував нечасто. Та коли вже ступав на отчий поріг, то для родини це було справжнім святом. Микола встигав і рідну школу та вчителів відвідати, і з друзями зустрітись. Але частіше любляв спілкуватися з кадровими військовими. Дізнавався щось нове і в той же час набирался досвіду. Після закінчення академії в 2013 році Миколу направили на військову службу в 1-шу окрему гвардійську танкову Новгородську орденів Червоного Прапора, Кутузова, Богдана Хмельницького, Олександра Невського, Червоної Зірки бригаду.

Коли на сході нашої держави розпочалась антитерористична операція, Микола Куценко одним з перших виїхав із частини. Знання, здобуті в академії, стали добрим підґрунтям на передо-

вій. Молодий, завзятий, незламний, він власним прикладом додавав упевненості і сили духу бійцям. Саме його сміливі та рішучі дії дозволили членам екіпажу залишитися живими.

Він любив рідну землю і був переконаний,

що кадрові військові повинні стояти на передових позиціях у такий складний для держави час. Любив її синівською любов'ю, і та любов не залишила в його серці місця ні для розгубленості, ні для слабкості, ні для страху.

Зрідка телефонуючи з передової, не вдавався в подробиці військово-польового життя. Лише кілька слів: «У мене все добре». Але вони вселяли надію, що чорне крило війни не зачепить їх сина. Батьки добре розуміли, які нелегкі випробування випали на долю їх єдиного Захисника.

А Микола тим часом, коли випадала вільна хвилина, брав з польової сумки блокнот і занотовував до нього поетичні та прозові рядки... Писав, що було на душі... Філософські роздуми і влучні вислови, слова про кохання, дружбу... Писав і не відав, що ці записи батьки будуть зберігати як найдорожчу згадку про сина.

– Часто перечитую нашвидкуруч занотовані думки сина і починаю розуміти, наскільки тонко і глибоко відчував світ мій Миколка. Наскільки багатим був його внутрішній світ, – сказав батько Героя і з жалем додав: – Сумно, що війна повела Миколу у вічність, а він так любив життя, зробив перші найтяжчі кроки у військовій кар'єрі... Та не судилося.

Скупа сльоза наверталася на очі батька, коли згадував роки його дитинства і юності. Згадував і не йняв віри, що Микола вже ніколи не переступить поріг рідного дому, не зателефонує (телефон свого командира побратими привезли батькам), не подарує квіти рідненькій матусі Тетяні Леонідівні.

У найтяжчий для країни час він став на захист рідної Вітчизни. І захищав українську землю до останнього подиху.

На скорботну церемонію прощання з першим миргородцем прийшли сотні земляків, рідних і близьких людей, прибули і побратими з передової. Прийшли, аби віддати шану Герою, що відійшов до Небесного батальйону. Герою, який з честю виконав професійний військовий обов'язок і залишився вірним девізу академії «Честь. Україна. Відвага».

Указом Президента України № 708/2014 від 8 вересня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, лейтенант Куценко Микола Олегович нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

М. М. Скарлат

ПОЗИВНИЙ «БАЛАГАН»

У 2015 році в Україні з'явився орден під назвою «Народний Герой України». Він був заснований з ініціативи волонтера Андрія Боечка і ювеліра Дмитра Щербакова. І тепер цей «громадсько-народний орден» є доповненням до недосконалої нагородної системи України. Наприклад, громадянин іноземної держави, який би подвиг він не здійснив на славу України, не може отримати звання Героя.

Орден має два ступені – для волонтерів і військових. Виготовляється зі срібла 925-ї проби. До речі, срібло для орденів може здати будь-який бажаючий. За словами організаторів, його збирали в 16 країнах світу. Небайдужі люди жертвували дорогі для себе речі з цього металу, що вже надзвичайно символічно і розкриває справжній зміст ордену – народний. Наприклад, український боксер В'ячеслав Узелков здав у нагородну раду ордену свою срібну медаль, яку отримав на чемпіонаті Європи з боксу в 2002 році. А депутат Миколаївської обласної ради Олег Мудрак здав 435 грамів срібла 999 проби в колекційних злитках.

До червня 2016 року цієї нагороди удостоєні понад 200 осіб. Церемонія чергового, сімнадцятого за рахунком, нагородження пройшла в Миколаєві 29 червня 2016 року.

Серед відзначених у цей день – наші земляки-миколаївці – військовослужбовці та волонтери. Відповідно до статуту ордену, в разі нагородження посмертно нагорода вручається родичам Героя.

Однак родичі представленого до нагороди і нагородженого посмертно **Андрія (позивний «Балаган»)** не були присутні на церемонії нагородження. Замість них були бойові побратими «Балагана», які частково замінили йому сім'ю в останній рік його життя...

Андрій народився 22 жовтня 1987 року в Москві. З дитинства він був пронизаний російською культурою, любив читати, захоплювався історією. Подорослішавши, він став членом фанатської групи футбольного клубу ЦСКА (Москва), підтримуючи улюблену команду вдома і на виїзді.

Це була середина 2000-х років, коли в Росії вже була при владі нинішня верхівка Кремля. Андрій не міг не помічати «спайки» злочинного світу і влади, деградації частини населення, зростання безробіття. Він не був шовіністом і не підтримував войовничості Кремля, вважаючи путінський режим тоталітарним.

Коли почалися протестні акції проти влади на Болотній площі в Москві (кінець 2011 – початок 2012 року), Андрій брав у них найактивнішу участь, не боячись висловити свою думку.

Після цього почалися «чорні дні». Його затримували співробітники ФСБ, залякували, обіцяли посадити «далеко і надовго», погрожували розправою з сім'єю.

Андрій прийняв непросте рішення: щоб не наражати на небезпеку свою родину, він виїхав з Росії.

З 2012 року він жив у Миколаєві, швидко знайшов собі друзів, «влившись»

у фан-групу МФК «Миколаїв». За словами товаришів, він був то-вариський, завжди знаходився в доброму настрої, любив жарту-вати. Звідси і його позивний – «Балаган».

З початку в Києві Євромайдану – Андрій один з його найак-тивніших учасників. У «найгарячіші» дні протистояння (січень-лютий 2014 року) він був поранений на вулиці Грушевського. «Балаган», хоч і громадянин Росії, але людина з серцем палкого патріота України, розумів, що саме на Майдані зароджувалася свобода.

Однак, як виявилось, після перемоги Революції було рано складати зброю. У березні-квітні 2014 року контрреволюційні сили організували свій «антимайдан» у Миколаєві, і коли в ніч на 7 квітня вони вирішили йти ва-банк – штурмувати Миколаїв-ську облдержадміністрацію, – це була остання крапля терпіння для миколаївських патріотів, у рядах яких був і Андрій. Він також брав участь у розгоні «антимайдану» і захисті Миколаїв-ського євромайдану.

А далі – військова агресія Росії в Криму і на Донбасі. Коли в Україні почали формуватися добровольчі батальйони (весна-літо 2014 року), Андрій одним із перших записався в батальйон «Азов». Отримавши звання рядового міліції батальйону патрульної служби особливого призначення «Азов» МУМВС у Київській обла-сті, він опинився в зоні проведення антитерористичної операції.

У складі підрозділу Андрій брав участь у вуличних боях за центр Маріуполя (травень-червень 2014 р.), коли проукраїнські сили і армія з іншими силовими структурами зуміли відстояти місто.

1 липня 2014 року, після закінчення режиму тиші, коли бойовикам було надано можливість скласти зброю, сили АТО почали активний наступ на Сході. На початку серпня здавалося, що до перемоги один крок. У цей момент батальйон «Азов» в авангарді наступаючих військ – у передмісті Донецька, у Мар'їнці.

У серпні 2014 року Мар'їнка – одна з ключових цілей насту-пу сил АТО. Оволодівши цим населеним пунктом, а згодом і Іло-вайськом, можна було говорити про оточення Донецька і по-дальше його звільнення. До батальйону «Азов» Мар'їнку нама-галася штурмувати 51-ша механізована бригада Збройних Сил

України, але з втратами армії змушені були відступити. 4 серпня бійці «Азова» спільно з бронетехнікою 51-ї бригади зробили ще одну спробу штурму, яка увінчалася успіхом. Добровольці наступали під прикриттям танка, який вів вогонь по бойовиках. Андрій «Балаган» просувався одним з перших, і в цей момент бойовики підірвали радіокерований фугас, заздалегідь закладений на дорозі.

Через вибух техніка практично не постраждала, 8 осіб були поранені, а Андрій отримав смертельні поранення, прийнявши на себе основний удар снаряда. Але навіть в останні хвилини свого життя, міцно стискаючи в руках особисту зброю, він вів себе гідно, не впав у паніку, будучи прикладом для бійців.

Прощання з Андрієм відбулося 7 серпня 2014 року, похований він у Миколаєві. Згодом наказом Міністра внутрішніх справ від 25 листопада 2015 року за № 2496 Андрій «Балаган» був нагороджений медаллю «Захиснику Маріуполя» (посмертно). А 29 червня 2016 року він був удостоєний високого звання «Народний Герой України», орден за № 42. Цю нагороду на церемонії вручення отримали його бойові друзі, які в той спекотний серпневий день 14-го року йшли за ним по дорозі на околиці Мар'їнки...

Нині орден «Народний Герой України» Андрія «Балагана» знаходиться в експозиції Миколаївського музею суднобудування і флоту, куди його віддали на зберігання його товариші, оскільки родичі в Росії відмовилися навіть від пам'яті про сина...

А в нашому місті в пам'ять про Андрія названа вулиця – вулиця Андрія «Балагана» (колишня Піонерська), а влітку 2015 року на вулицях Харкова з'явилися графіті на честь Андрія.

У 2017 році в Миколаєві, у парку Перемоги, була висаджена алея дерев, яким були присвоєні імена загиблих в АТО миколаївців. Одне з таких дерев – у пам'ять про Андрія... Також в Україні в 2017 році вперше відбулося святкування нововстановленого пам'ятного дня – Дня добровольця (14 березня). У цей день Миколаївська обласна рада нагородила пам'ятною медаллю багатьох ветеранів АТО, наших земляків. Медалі «За заслуги перед Миколаївщиною» II ступеня № 151 (посмертно) був удостоєний і Андрій.

Після смерті Андрія футболісти МФК «Миколаїв» – команди, за яку він вболівав, вийшли на поле з траурними пов'язками, а на річницю смерті на честь Андрія його побратими влаштовують великий турнір зі змішаних єдиноборств під назвою «Дорогу Нескореним», це гасло колись написав Андрій на одному з прапорів, це був його девіз життя.

На жаль, ми мало знаємо про Андрія в «домиколаївський» період його життя. На сайті «Книга пам'яті полеглих за Україну» (<http://memorybook.org.ua>), де зберігається інформація про всіх загиблих воїнів в АТО, можна прочитати лише скупі офіційні рядки про нього. Однак там можна побачити і такі слова: «Іноземний брате, твій величний подвиг ніколи не забуде вдячна Україна! За нашу та вашу свободу! Від простої української жінки та її дітей».

Ми віримо, що пам'ять про людей, які віддали найцінніше – своє життя за спокій і свободу громадян, ніколи не вичерпається і збережеться прийдешніми поколіннями.

ГЕРОЇЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО КОМАНДИРА-СПЕЦНАЗІВЦЯ

Народився **Олексій Володимирович Зінченко** 24 березня 1977 року в с. Ясне Мелітопольського району Запорізької області. Згодом родина переїхала на Черкащину.

– Відколи його пам'ятаю, він мріяв про військовий однострій та службу у Збройних Силах, – розповіла при зустрічі його дружина Валентина. – Жодної хвилини не любив марнувати. Активно та наполегливо вивчав військову справу. Займався спортом, загартовував себе.

Після здобуття середньої освіти в 1994 році став курсантом Севастопольського військово-морського інституту імені П. С. Нахімова. Успішно закінчивши навчальний заклад, був направлений до міста Очакова в Морський центр спеціального призначення. Спочатку його як водолазного спеціаліста загону підводного мінування призначили командиром групи мінування, а згодом – командиром загону підводного мінування. З 2003 року Олексій був заступником командира загону спеціальних операцій, а за рік – командиром цього загону.

Нелегкими військові будні були завжди: до відпрацювання надскладних завдань загonom підводного мінування чи то загonom підводного розмінування і прориву протидесантних загороджень, чи розвідувальним загonom Олексій завжди ставився відповідально. Він був переконаний, що знання щодо проведення розвідувальних заходів, здійснення диверсій, підводного мінування і розмінування його підопічні повинні засвоїти на відмінно, адже найменша помилка могла кожному з них коштувати життя. Під час навчань військовослужбовці отримували не лише теоретичні знання, досвід, але й загартовували витримку та волю, відшліфовували бойову майстерність.

– Я розуміла, що професію Олексій обрав нелегку. Він був завжди там, де його тримав обов'язок. І робив для Вітчизни все, що залежало від нього, – додала дружина.

Олексій Володимирович не тільки навчав інших, але й використовував усі можливості розвиватися самому, вдосконалювати свої навички, здобувати нові знання, зокрема, отримав спеціальне звання «Бойовий плавець спеціального призначення Військово-Морських Сил Збройних Сил України», а з жовтня 2005 року по лютий 2007 року навчався у командно-штабній Академії Бундесверу Федеративної Республіки Німеччина. Після закінчення навчання був призначений на посаду заступника командира з водолазної підготовки, у грудні 2012 року став командиром Морського центру спеціального призначення.

За особистий високий професіоналізм, підтримання бойової готовності частини та сумлінне виконання службових обов'язків Олексій Зінченко нагороджений численними медалями Міністра оборони України, начальника Генерального штабу Збройних Сил України, командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, відзнакою Міністерства оборони України «Доблесть і честь».

Спілкуючись із Валентиною, тендітною та милою жінкою, відчуваю, як неймовірно тяжко їй приховувати біль втрати, втрати найріднішого і найдорожчого чоловіка, біля якого було завжди затишно і комфортно. Вона з ніжністю згадує, як часом тулилася до сильного плеча, аби просто по-жіночому бути слабкою, а Олексій, відчуваючи тривогу в її голосі, знаходив і слова розради, і слова поради. Коли був поряд чоловік, то все здавалося простим, не вартим переживань.

У напруженості буднів спливав час. Разом виховували двох доньок. Тато радів їхнім успіхам, як своїм. Мріяв про власну оселю, яку так і не дочекався.

– Коли почалась антитерористична операція на сході нашої держави, Олексій неодноразово від'їжджав до зони бойових дій. Хвилювалась, але не хотіла, щоб це помічав чоловік. У нього клопотів вистачало. Поїздка на друге серпня була плановою. Попрощавшись зі мною та дітьми, поїхав через Мелітополь. Зайшов до першої вчительки, зателефонував та зустрівся з

однокласниками, ніби підкреслюючи, що на Сході вже розпочались військові повномасштабні дії, і хто потрапляє в горнило війни, той не може бути застрахованим від небезпек, – зітхає Валентина.

17 серпня 2014 року в районі м. Старобешевого Донецької області обстріл з установки «Град» забрав життя капітана II рангу, командира Очаківського центру спеціального призначення Олексія Володимировича Зінченка.

«Він мужньо і до кінця виконав свій громадянський обов'язок перед українським народом та українською державою. Олексій Зінченко став Героєм, вірним присязі і бойовим побратимам, гідним оборонцем рідної землі від московського загарбника. Хай світла і вічна пам'ять про Олексія Володимировича живе серед рідних, близьких, бойових побратимів та добрих людей завжди. Вічна пам'ять Герою!» – йдеться у листі родичам загиблого.

Після прощання в Очакові 20 серпня 2014 року Олексія Зінченка провели в останню путь на сільському цвинтарі в селі Кам'яний Брід Лисянського району Черкаської області.

Спілка ветеранів військово-морської розвідки посмертно нагородила Олексія Зінченка Морським Хрестом.

За мужність та героїзм, проявлені під час виконання завдань за призначенням у ході антитерористичної операції на сході держави, наказом Міністра оборони України від 19 серпня 2014 року № 473 капітану II рангу Зінченку Олексію Володимировичу присвоєно військове звання капітана I рангу (посмертно).

Указом Президента України № 708/2014 від 8 вересня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, Зінченко Олексій Володимирович посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

В пам'ять побратима

Савенко В. В., товариш по службі

Перше наше знайомство з Олексієм Зінченком відбулось у 1997 році, коли ми ще були курсантами Севастопольського ВМІ імені П. С. Нахімова – альма-матер військових водолазів. Я гордий, що з часом це знайомство переросло у справжню чоловічу дружбу. Олексій – гідний представник еліти Сил спеціального

призначення, бойовий плавець. Його з-поміж усіх нас, крім міцного здоров'я, гнучкого розуму та натренованості, вирізняли неабиякий професіоналізм, наполегливість, високий рівень знань, навички командної роботи та досконалість. Завдячуючи саме цим якостям, він згодом очолив Морський центр спеціального призначення. Його унікальність як командира полягала в згуртуванні колективу. Він умів не просто спілкуватися, а професійно налагоджувати контакти і зв'язки, вирішуючи при цьому нагальні питання: чи то вони стосувалися Центру, чи частини, чи конкретної людини, незважаючи на ранг та посаду. Олексій завжди дбав про здоровий морально-психологічний клімат у нашому колективі. При цьому і свій власний дар – чудово орієнтуватися під водою – розвивав за кожної можливості, долаючи значні відстані з вантажем і спорядженням, вдосконалюючи техніку володіння зброєю під водою. Його вимогливість до себе, постійна спрямованість на успіх допомагали працювати ефективно і нам. Олексій як ніхто розумів, що тільки взаємодія, взаємодопомога та свідома повага до кожного спрямують колектив до успіху. У колективі панувало відчуття товариського плеча. Ми завжди намагались у всьому рівнятись на командира.

Пригадалося 7 жовтня 2013 року, коли на урочистостях з відзначення 60-ї річниці з Дня створення Морського центру спеціального призначення капітан II рангу Олексій Володимирович Зінченко, вітаючи ветеранів, офіцерів, мічманів, прапорщиків, старшин, матросів та гостей, запевнив, що які б завдання перед Центром не ставила держава, вони будуть виконані з честю.

Ніхто тоді й подумати не міг, що і року не пройде, як будемо відправлятися на схід країни в Донецьку та Луганську області для проведення антитерористичної операції. Було неймовірно тяжко. До нашої, як і до інших частин, прибували добровольці-патріоти першої, а згодом другої та третьої хвиль мобілізації. З ними, на жаль, їхали й «аватари» – люди, які давно свій інтелект утопили в горілці. Та Олексію Володимировичу вдавалося з ними знаходити спільну мову, навіть не на підвищених тонах. Вистачало лише погляду та кремезної статури – і вже за тиждень-два всі вони добросовісно виконували обов'язки військово-вслужбовця.

Скромний і виважений, він умів реагувати на грубість та непорозуміння не розгубленістю та поступливістю, а твердістю і наполегливістю. Не застосовуючи сили, міг легко дати відсіч кожному, хто намагався його перевірити на міцність.

Олексій Володимирович уже з першими добровольцями виїде в зону проведення антитерористичної операції. 16 серпня 2014 року, виконуючи завдання за призначенням у районі м. Старобешеве Донецької області, командир разом із розвідувальною групою спеціального призначення потрапили під обстріл ракетної установки залпового вогню «Град». Олексій зазнав важкого поранення. Лікарі цілу добу боролися за його життя, та 17 серпня 2014 року серце його зупинилося назавжди. Зупинилося заради України!

Організувати церемонію прощання з командиром Олексієм Володимировичем Зінченком та матросом – кулеметником взводу охорони роти Євгеном Корнафелем було надзвичайно важко. Не вірилось... Ще чув його слова перед відправленням: «Побудеш тимчасово виконуючим обов'язки, а я повернусь – і все буде добре». Це перше і єдине слово, якого не вдалося стримати командиру. Як згадували побратими, Олексій на передовій

був відважним, хоробрим, чесним та принциповим. Він не ховався за спину інших. Та якщо чесно сказати, то його під два метри зріст, кремезну статуру ніхто б і сховати не зміг. Проводжали в останню путь героїв 19 серпня 2014 року.

За життя Олексій достойно шанував флотські традиції. Приміром, він, як і годиться командир, зустрічав корабель, що повертався на базу, завжди з запеченим поросям, яке традиційно з'їдали всі разом.

Пригадую, як ще будучи курсантами, традиційно – киданням у воду – в Севастополі вітали Олексія з народженням дочки Анастасії. Вітали його, не зраджуючи традиції, і вдруге, уже в Очакові, коли народилася Наталочка. Двох доньок-красунь виховував наш командир разом із дружиною Валентиною. До речі, Валентина прийняла присягу на вірність Україні і сьогодні разом з побратимами захищає нашу землю від агресора.

Двері його оселі були відчинені для кожного, і неважливо, чи було це після напруженого робочого дня, чи у святкову днину. Він був справжнім другом, умів дружити чесно і віддано. Переживав разом з товаришами і періоди їх злетів, і непрості періоди невдач. Був чуйним до чужого горя. Завжди допомагав іншим. За це його поважали. Такого побратима і друга тяжко втрачати, а особливо коли розумієш, що втрачаєш назавжди.

Тяжко, але сьогодні війна – не просто слово. Війна – це реальність. Війна – це коли герої відходять. Їхні імена закарбовуються у Вічність, але розпачу у воїнів ніколи не буде.

Пам'ять про капітана II рангу (капітана I рангу посмертно), командира військової частини А1594 Військово-Морських Сил Збройних Сил України Олексія Володимировича Зінченка, пам'ять про Товариша, пам'ять про Побратима зобов'язує нас продовжувати боротьбу за мир в Україні.

*Ми всі бажаємо Миру, але Миру тільки шляхом Перемоги!
І відродження флоту обов'язково буде! Цього вимагає час!
Слава Україні! Героям Слава!*

«ОДИН ВАРТИЙ П'ЯТЬОХ БІЙЦІВ»

Олег Іванович Бабкевич народився 7 листопада 1974 року в с. Висоцьке на Кіровоградщині. Родина Бабкевичів – це справжня династія залізничників: дідусь – заслужений залізничник, на залізниці працювали батьки Олега, дядько, брат. Тож і хлопець після закінчення Помошнянської середньої школи пішов працювати на залізницю монтером шляху. Батьки багато працювали й Олега змалечку привчили до роботи – він і вдома був незамінним помічником по господарству, і в подальшому, де б не працював, до своєї роботи завжди ставився відповідально, ретельно та наполегливо відпрацьовуючи всі повсякденні завдання.

У 1992 році Олег Бабкевич був призваний на строкову службу, яку проходив у Дніпропетровську у внутрішніх військах (в/ч 3006).

У грудні 1994 року, повернувшись із армії, Олег заїхав до своєї колишньої однокласниці, яка проживала у м. Вознесенську. В цей час у неї в гостях була подружка Олена. Молоді люди познайомилися, сподобались одне одному і почали зустрічатись. «Близько півроку, – згадує Олена, – Олег приїздив до мене на вихідні, а 20 травня 1995 року ми одружилися». Молоде подружжя оселилося у Висоцькому. Невдовзі Олег удочерив дворічну доньку Олени від першого шлюбу – Олю, а вже у 1996 році народжується спільна донечка Катерина, у 2002 році – син Артем.

«Він був дуже хорошим сім'янином, прекрасним батьком і чоловіком. За 20 років подружнього життя Олег жодного разу на мене навіть голос не підвищив, – розповідає Олена. – Дітей дуже любив, завжди знаходив для них час – і погратися, і щось пояснити. До всіх ставився однаково – Оля ніколи не відчувала, що вона не рідна. У школі Олег був членом батьківського комітету, завжди ходив на батьківські збори, тож був у курсі шкільного життя дітей, їх

успіхів, допомагав школі з ремонтами. Взагалі він безвідмовним був, чуйним, відповідальним, ніколи ні з ким не сварився. Немає жодної людини, яка б мала на нього образу. І колеги по роботі, і односельці його дуже поважали», – зі смутком і гордістю підсумовує жінка.

У 2003 році родина Бабкевичів переїхала до смт Олександрівка Миколаївської області. Тож Олег перевівся зі станції Висоцьке, де працював спочатку бригадиром, а потім майстром, на станцію Трикратне монтером колії 5-го розряду. Незадовго до переведення в нього почала розвиватися хвороба очей, через яку, врешті-решт, Олег, після 18 років роботи на залізниці, змушений був звільнитися за станом здоров'я, потім певний час працював у будівельній компанії в м. Кіровограді.

Олег рано втратив рідних – один за одним пішли з життя мати, батько та молодший брат. Може почасти через це до родини дружини він ставився як до рідних, таке ж ставлення отримував і навзаєм. Олена пригадує, що коли вони одружились, її сестрі було 7 років, і Олег називав її «моя маленька», а коли у 2007 році помер тесть, то чоловік взагалі став хазяїном на дві сім'ї: часто навідувався, допомагав по господарству.

У зв'язку із загостренням ситуації на сході країни Олег під час першої хвилі мобілізації, 2 квітня 2014 року, був призваний до лав Національної гвардії України. Товариші по службі згадують 39-річного старшого солдата Олега Бабкевича як людину ініціативну та працюовиту, кмітливу й порядну. «У нього були золоті руки, і він завжди ставав поруч, коли виникала потреба щось полагодити чи змайструвати. А коли рили окопи й облаштовували позиції, він був просто незамінним – один вартий п'ятьох бійців», – розповідають однополчани.

Блокпост на виїзді з Миколаєва. Червень 2014 р.

Наприкінці липня 2014 року разом з бойовими товаришами в рамках першої ротації Олег Бабкевич вирушив у зону АТО. Розуміючи, що вдома рідні місця собі не знаходять, телефонував щодня, лише одного разу, коли їх під Успенкою «Градами» накрыло, зв'язок перервався на три дні. Як тільки підвезли новий генератор та з'явилась можливість підзарядити телефони, відразу зателефонував рідним, заспокоїв.

23 серпня 2014 року військовослужбовці НГУ, які несли службу на блокпосту в районі села Лисичого, за 8 км від українсько-російського кордону, помітили колону із двох бронетранспортерів та вантажівок КамАЗ, «Урал» та «Газель», що рухалася зі сторони території РФ. На головних уборах деяких нападників красувалися зелені стрічки з написом «Чечня». Незважаючи на численну перевагу бойовиків, гвардійці прийняли бій і знищили принаймні три вантажівки з живою силою та боєприпасами, захопивши трофеї і чотирьох полонених. Під час цього бою смертю хоробрих полягли майор Олександр Смоляр, молодший сержант Олександр Яриш та старший солдат Олег Бабкевич.

Востаннє Олена спілкувалася з чоловіком увечері 22 серпня. Олег обіцяв зателефонувати наступного ранку, проте так і не подзвонив. «Увечері я почала його набирати, але вже не було зв'язку, – розповідає дружина. – Я відчувала, що трапилося щось погане. Набирала його номер всю ніч. Розуміла, що це безглуздо, але не могла зупинитись. Так і просиділа з телефоном у руках до самого ранку. А близько одинадцятої, коли я вже була на роботі, подзвонили і повідомили, що Олег загинув...»

Указом Президента України № 754/2014 від 6 жовтня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, Бабкевич Олег Іванович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

ПІДПОЛКОВНИК З ВІДВАЖНИМ СЕРЦЕМ

Смоляр Олександр Васильович народився 22 лютого 1976 року в селищі Тіньки Чигиринського району Черкаської області. Олександр виховувався в добрій та порядній сім'ї, де пріоритетом завжди була чесна та наполеглива праця. Батько, Василь Олександрович, – водій бензовоза, мати, Галина Іванівна, все життя пропрацювала касиром в ощадкасі. Батьки могли з легкістю довірити йому будь-яке завдання, знаючи, що син обов'язково його виконає. Серед хлопчаків-однолітків Сашко був душею компанії – надзвичайно комунікабельний, він швидко знаходив спільну мову з будь-яким співрозмовником. З дитинства мав багато захоплень, був надзвичайно ерудованим та кмітливим. У 1983 році пішов до школи, де навчався із задоволенням та був одним з кращих учнів у своєму класі.

Після закінчення середньої школи у 1993 році Олександр вступає до Полтавського державного технічного університету імені Юрія Кондратюка та, закінчивши його з відзнакою у 1998 році, отримує диплом спеціаліста за фахом «Промислове та цивільне будівництво». Але життя завжди прагматичніше і вносить свої корективи в юнацьку романтику: Олександра призивають до армії, та вже з 8 грудня 1998 року він проходить строкову службу стрільцем 51-ї окремої вертолітної бригади Національної гвардії України (місто Олександрія). Невдовзі юнак приймає рішення серйозно зайнятися професією військового і 1 квітня 1999 року вступає на військову службу за контрактом до 51-ї окремої вертолітної бригади.

Постійно проявляючи розумну ініціативу та наполегливість у службі, Олександр стрімко піднімається кар'єрними сходами: у жовтні 1999 року його призначають начальником групи технічного обслуговування автомобілів майстерні з ремонту автомобільної техніки технічної роти БАТЗ; з липня 2000 року він – помічник начальника інженерно-аеродромної та квартирно-експлуатаційної служби – комендант аеродрому тилу 51-ї окремої вертолітної бригади. Тут у військовій частині Олександр зустрічає свою долю – прекрасну дівчину Олену, яка працює з ним

в одній службі – бухгалтером КЕС. Сама Олена – місцева жителька, після школи навчалась в Олександрійському індустріальному технікумі за спеціальністю математик-програміст, а пізніше в Харківському державному університеті будівництва та архітектури – за спеціальністю інженер-будівельник. Недовго зустрічаючись, юнак пропонує красуні руку та серце, на що отримує згоду. Недовзі Олександра переводять до в/ч 3061 і молоде подружжя переїжджає до Черкас.

У 2007 році в сім'ї Смолярів народжується син Олег, а у 2009 – донечка Ліля. І хоча Олександр по життю був справжнім військовим – дисциплінованим, суворим, цілеспрямованим, проте для Лілі він був ніжним і люблячим батьком, балував її, часто повторював: «Для тебе – тільки найкраще!» Багато уваги приділяв сину. Олена розповідає, що Олександр усюди брав із собою Олега – на роботу по суботах, у гараж, на ринок. Олег, у свою чергу, із задоволенням займався з батьком чоловічими справами.

Восени 2008-го капітан Смоляр Олександр був призначений оперативним черговим чергової служби військової частини 3039 управління Південного територіального командування внутрішніх військ МВС України міста Миколаєва, куди недовзі переїжджає вся родина. На новому місці молодий офіцер не змінює своїм принципам, вихованим ще з дитинства, багато працює та вже через рік отримує підвищення у посаді. Олександра призначають начальником квартирно-експлуатаційної служби військової частини 3039 управління Південного територіального командування внутрішніх військ МВС України.

При загостренні ситуації на сході країни Олександр Смоляр не замислюючись вирушає з першою ротацією назустріч ворогові боронити країну.

Наприкінці серпня 2014 року військовослужбовці НГУ несли службу на блокпосту в районі села Лисиче Амвросіївського району Донецької області неподалік від українсько-російського

кордону. В цей період ситуація в зоні АТО складалася не на нашу користь. Сепаратисти за підтримки російських військ захоплювали нові території, нашим військам доводилося здавати позиції. З-під Амвросіївки сили АТО почали відходити ще 19 серпня, тож бойовики, що рухалися з боку території РФ, не сподівалися когось на тому місці зустріти. Звичайно, вони помітили блокпост військової частини 3039, але спокійно рухалися просто на нього і навіть не зрозуміли, що заїхали прямісінько в засаду. Навпаки, зупинилися, діловито вийшли з машин, стали ламати прапор. Зухвалість зіграла терористам не на користь. У лічені хвилини гвардійцями було підбито три вантажівки з особовим складом та боєприпасами, що їхали попереду. Під час бою було знищено чимало ворогів.

У тому бою відзначилися багато хоробрих воїнів, серед яких був і начальник служби КЕС майор Олександр Смоляр. Та, на жаль, перемога у цьому бою далася дуже дорогою ціною – життя мужнього офіцера трагічно обірвалося, та пам'ять про цю Людину з великої літери завжди житиме у наших серцях. Його ім'я навечно занесене до Книги пам'яті військової частини 3039 Національної гвардії України.

Наказом командувача НГУ по особовому складу № 83 від 2 вересня 2014 року майору Олександру Смоляру посмертно присвоєно військове звання «підполковник».

Указом Президента України № 754/2014 від 6 жовтня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, Смоляр Олександр Васильович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Підполковник Смоляр нагороджений почесними відзнаками «Герой Миколаївщини» та «За заслуги перед Черкащиною». У рідному селі іменем Олександра Смоляра названо найдовшу вулицю.

А РІДНІ Й ДОСІ ВИГЛЯДАЮТЬ...

В'ячеслав Григорович Саражан народився в Миколаєві 25 лютого 1980 року. Батько В'ячеслава, Григорій Петрович, усе життя був водієм, мама, Клавдія Федорівна, працювала в ЖЕКу, спочатку бухгалтером, а потім начальником. У 1985 році в родині Саражан з'явилась донечка Юля. Батьки багато працювали, і В'ячеслав часто доглядав сестричку, по дорозі в школу заводив Юлю в дитсадок, був хорошим і відповідальним старшим братом.

Ще у шкільні роки В'ячеслав зацікавився військовою наукою та після закінчення 8-го класу вступив до Криворізького військового ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою, де вже, будучи ліцеїстом, заглибився у вивчення основ військового мистецтва.

Після закінчення навчання в ліцеї В'ячеслав вирішує продовжувати кар'єру військового. Юнак їде до Харкова та успішно складає екзамени до військового інституту внутрішніх військ МВС України (нині – Національна академія Національної гвардії України). До речі, саме тут В'ячеслав, курсант третього курсу, знайомиться з майбутньою дружиною Юлею, студенткою першого курсу Харківського національного педагогічного університету ім. Сковороди. Романтичні стосунки не завадили юнакові з відзнакою закінчити інститут, здобувши спеціальність тактичного рівня (бакалавр) «Автомобілі та автомобільне господарство».

Молодий офіцер отримує направлення до військової частини 3039 міста Миколаєва, де і розпочинає службу командиром 2-го патрульного взводу 1-ї патрульної роти патрульного батальйону. Подальше проходження служби також пов'язане саме з цією частиною: невдовзі В. Саражан призначається заступником командира патрульної роти, згодом він командир патрульної роти, по-

тім – перший заступник командира – начальник штабу першого патрульного батальйону, а з початку 2013 року – командир патрульного батальйону в/ч 3039 Південного ОТО. У 2013 році В'ячеслав вступив на командно-штабний факультет Національної академії Національної гвардії України, закінчити який не встиг...

І весь цей час поряд з ним була Юля, разом з якою В'ячеслав повернувся до рідного міста. У 2002 році молоді люди одружилися, а вже за рік святкували народження первістка – сина Дмитра, у 2010 році народжується донечка Віка. «Діти на нього дуже схожі, – посміхається Юля, – як дві краплі води – і син, і дочка. Славик гарним батьком був, донечку дуже любив, балував, із сином любили разом рибалити. Для Дмитра батько був і другом і авторитетом, тому він дуже тяжко переживає цю втрату. Ми з чоловіком хотіли сина в Суворовське училище віддати, але після цієї ситуації Діма сказав, що військовим не буде. Йому лише 13 років, може ще передумає, піде батьковими стопами, – сподівається Юля. – Я б хотіла, щоб він був військовим», – ненадовго замислившись, додає молода жінка.

Юля розповідає про чоловіка з великою любов'ю і повагою. Вона і досі не вірить у його загибель і сподівається на повернення свого коханого, який для неї був тією самою «кам'яною стіною», за якою відчуваєш впевнено і спокійно. Юля служить у тій же частині, де і чоловік. Спочатку вона була діловодом, потім бухгалтером, зараз працює телефоністкою. Згадує, що на роботі В'ячеслав не допускав ніяких проявів почуттів, підкреслював, що тут «ми с тобою не муж и жена, а сослуживцы». «А дома уважним був, любив готувати, консервувати, юшку дуже смачну варив і борщ міг зварити, все міг... Тільки просив на службі про це не розповідати, соромився, а мені так приємно було, я так їм гордилася, і дуже хотілось розказати, який у мене чоловік золотий, – розповідає Юля. – Взагалі ми дуже дружні

були, завжди разом. Зранку дітей завезли: старшого – в школу, меншу – в дитсадок, потім на роботу, і додому разом, і в обід я до нього бігала... Боже, як це важко! – не стримує горя жінка. – 12 років разом прожили, а вони взяли і забрали його...»

У зону проведення антитерористичної операції В'ячеслав Саражан потрапив 28 липня 2014 року у складі зведеного підрозділу військової частини 3039. «Перед поїздкою я його умовила сходити до церкви, – згадує Юля. – Купила йому срібний ланцюжок з хрестиком, батюшка освятив хрестика, благословив чоловіка. Славик надів хрестика, а наступного ранку, як збирався на роботу, я помітила, що ланцюжка з хрестиком немає. Виявилось, що він на подушці лежить, застібнутий. Ну як він міг застібнутий злізти через голову? – дивується жінка. – Мені здалося, що це поганий знак, я тоді дуже злякалась і просила чоловіка не їхати. А він каже: «Як же я не поїду, я комбат, у мене 200 чоловік, люди поїдуть, а я буду дома сидіти? Я дев'ять років учився, щоб у такий час кинути людей і дома відсиджуватись?» Та Юля сама розуміла, що В'ячеслав так ніколи не вчинить, тож пішла до церкви, купила йому іконку Богородиці... Хлопці потім розказували, що в одному з боїв куля влучила в кишеню, де лежали посвідчення та іконка. Куля пробила посвідчення, а ікону ні. В'ячеслав дістав кулю і каже: «Ікона спасла, тепер це буде мій талісман».

Протягом серпня нацгвардійці виконували службово-бойові завдання на території Амвросіївського району Донецької області. В'ячеслав Саражан неодноразово очолював зведені групи з пошуку та знешкодження мандруючих мінометів і коригувальників вогню терористів біля прикордонного переходу «Успенка». 23 серпня 2014 року біля села Лисиче, виконуючи обов'язки командира зведеної групи, підполковник Саражан прийняв бій з моторизованою колоною (близько 20–25 машин та бронетранспортерів) незаконних збройних формувань. У результаті бою було знищено більше 80-ти терористів, чотирьох взято у полон, знищено 15–20 машин противника, 3 пересувних склади боєприпасів та озброєння, два бензовози та захоплено російські експериментальні снайперські гвинтівки «Вихлоп».

Наступного дня підрозділ отримав наказ відходити у напрямку Маріуполя, але біля населеного пункту Войковський потрапив у засідку. Знаходячись у замикаючій колоні машині, В'ячеслав Григорович разом зі своїм взводом забезпечив прикриття та відхід основної частини військового оперативного резерву з-під вогню противника. І навіть отримавши два осколкових поранення в руку та ногу, не покинув поле бою та продовжував керувати діями свого взводу по відволіканню вогню від колони.

Через інтенсивний обстріл однополчани не змогли зразу забрати тіло командира з місця бою, а коли повернулись, на тому місці вже нікого не було...

Юля згадує, що коли 2 вересня хлопці повернулися в частину, вони не могли дивитись їй в очі, а вона не могла збагнути, як можна було покинути її чоловіка пораненого, і ще довго була не в силах їм цього пробачити. Лише з часом прийшло розуміння того, що не будучи у тій ситуації, не знаючи, що і як відбувалось, не можна їх судити.

Через деякий час стало відомо, що в морзі в Амвросіївці знаходяться тіла 5 українських військових. Мати В'ячеслава та батько ще одного зниклого безвісти нацгвардійця Юрія Смирнова відправились до Амвросіївки, на той час уже зайнятої сепаратистами. Там виявилось, що два тижні тіла лежали не в холодильниках, а просто «в затінку», і впізнати їх було практично неможливо. Батько упізнав Юрія за татуванням і вивіз усіх

п'ятьох з окупованої території. А мати, не вірячи в загибель сина, відправилась далі. «У Войковському бачила ту розбиту колону, вигорілі вщент машини, шукала сина в Донецькому госпіталі, в СІЗО (її скрізь бойовики з автоматами супроводжували). І там було багато українських військових – і здорові, і поранені, всі бородаті, однакові, вона ходила поміж ними, гукала Славіка, – ледь стримуючи сльози, розповідає Юля. – Не було його там. Потім сказали, що могли його пораненого в Ростов-на-Дону відвезти, в Таганрозі шукала... довго шукала... Скільки страху натерпілася, скільки горя бачила – не передати...»

А тим часом була проведена експертиза ДНК, яка майже зі стовідсотковою впевненістю підтвердила найстрашніші очікування. Проте, за словами Юлі, дані опису тіла, який надійшов з моргу, з реальними даними не співпадали, тому майже два роки родина не погоджувалася з результатами експертизи. В кінці березня 2016 року до військової частини надійшла постанова про визнання підполковника Саражана загиблим. 29 серпня, в другу річницю Іловайської трагедії, тіло В'ячеслава Саражана було ексгумовано та відправлено до Миколаєва, де наступного дня офіцера провели в останню путь з усіма належними почес-тями.

«До цих пір я не впевнена, що поховала свого чоловіка, – ділиться сумнівами Юля, – а мати навіть на похоронах не була, каже, що то не її син...»

Указом Президента України № 330/2016 від 11 серпня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Саражан В'ячеслав Григорович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Наказом командувача Національної гвардії України № 125 о/с від 19.08.2016 року підполковнику В'ячеславу Саражану присвоєно військове звання «полковник» посмертно.

ОФІЦЕР ЧЕСТІ

З плином часу ми стали забувати, яку ціну заплатив український народ за свою свободу. На жаль, війна не обійшла нашу державу і тепер. І це «гібридна» війна, засобами якої є інформаційна зброя, терористичні методи, методи економічного та психологічного тиску. Ще три роки тому ми з вами навіть не уявляли, як повернуться події в Україні. Тепер же майже кожна родина так чи інакше зазнала впливу військових дій. Буремний лютий 2014 року назавжди розділив історію України на «до» і «після» Революції Гідності. Ми не особливо звертали увагу на слова «Слава Україні! – Героям слава!», а тепер ці слова набули нового змісту. Наразі вже точно зрозуміло, кому ці слова адресовані, і ні в кого немає сумніву, що ці хлопці – Герої, які зі зброєю в руках захищають такий вразливий східний кордон України.

Серед таких Героїв був **Веливок Владислав Валерійович**, який народився 25 квітня 1979 року в місті Миколаєві у родині військових. З ранніх літ він мріяв стати військовослужбовцем та вірно служити своїй державі. В 1997 році, закінчивши загальноосвітню школу № 12, Владислав намагався вступити до Одеського інституту сухопутних військ, але зазнав невдачі. Маючи вольовий та цілеспрямований характер, він не здається і весь наступний рік присвячує підготовці до вступу до цього ж інституту, адже це його мрія з дитинства, яка повинна була обов'язково здійснитися. Так і сталось. У 2002 році, успішно закінчивши інститут та отримавши спеціальність «інженер-електромеханік», Владислав був направлений у військове містечко Яворів Львівської області до 24-ї окремої механізованої бригади ім. Данила Галицького. В цьому містечку він зустрів свою майбутню дружину Катерину, з якою в 2008 році одружився. За рік у них народився син Руслан.

Отримавши звання майора, в 2010 році Владислав вступає до Національ-

ного університету оборони ім. І. Черняхівського, який закінчив у 2012 році, отримавши звання підполковника. В цей же рік у нього народжується донька Ангеліна. Здавалося, що є все для щастя – улюблена робота, дружина, діти. Але все складалося не так, як очікувалось: у січні цього року у Владислава помирає мама. Дуже важко він переносить її втрату.

Коли в нашій державі почалися перші спалахи російської агресії, Владислав знаходився у відпустці – разом з родиною відвідував батька, який залишився в рідному місті Миколаєві. Він розумів, що його будуть викликати. Не встигнувши попрощатися з рідними, Владислав першим потягом відправився до міста Львова. Це був останній його приїзд, остання зустріч з домівкою, з родиною та близькими.

У березні 2014 року підполковник Веливок Владислав Валерійович був направлений у 24-й батальйон територіальної оборони Луганської області «Айдар». За час перебування в зоні проведення бойових дій йому неодноразово пропонували відпустку, але він її не брав, тому що не міг залишити своїх побратимів на полі бою. Щоденно він намагався зв'язуватися зі своєю родиною, щоб вони не хвилювались. Підполковник Веливок брав участь у бойових діях, які розпочалися 13 серпня 2014 року в селищі Хрящувате Краснодонського району на шляху від Ізвариного (селище на кордоні між Луганською областю і Росією) до Луганська. Під час цих боїв українських воїнів обстрілювали мінометами, «Градами», вони декілька разів потрапляли в оточення.

26 серпня 2014 року, намагаючись вивезти на автомобілі «Урал» із селища Хрящувате своїх поранених товаришів, підполковник 24-го батальйону територіальної оборони Луганської області Веливок Владислав потрапив під обстріл артилерії. Осколки «Града» влучили в його автомобіль. Через добу дружині повідомлять, що при виконанні завдання Веливок Владислав помер. Поховали Героя на Личаківському кладовищі в м. Львові.

Життя Владислава Валерійовича обірвалося у віці 35 років. Він дійсно був офіцером Честі (так називали його побратими), справедливим, добрим, людиною з великим серцем.

Указом Президента України за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, Великовк Владислав Валерійович посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня. Посмертно йому присвоєно військове звання «полковник».

А. П. Назарова

СЛЬОЗИ МАТЕРІ

Які слова можуть передати горе матері, яка поховала сина, проте не вірить у його смерть і живе тільки тому, що знає – одного дня її Вальок повернеться. Не уві сні, а насправді.

Заграничний Валентин Анатолійович народився 9 грудня 1978 року в м. Миколаєві. Батько, Анатолій Васильович, ветеран МВС, зараз на пенсії, мати, Антоніна Петрівна, працює в Надбузькому професійному аграрному ліцеї.

З дитинства мріяв стати військовим. Сам Валентин так розповідав про це в інтерв'ю очаківській міській газеті («Очаків», № 30 від 27 липня 2012 року): «Захоплення парашутним спортом з'явилося у мене ще в дитинстві. Я прагнув стрибнути з парашутом і поглянути на землю з висоти пташиного польоту. Моя мрія здійснилась у 1994 році, коли я 15-річним юнаком зробив крок назустріч небесним просторам. З того часу вже точно знав, чим хочу займатися протягом усього життя».

Мама також пригадує, як у дитинстві зачитувався Валентин книжками про війну, військових, по кілька разів передивлявся фільми на військову тематику. Найулюбленішою була стрічка «В зоні особливої уваги». У школі навчався добре, відразу після її закінчення в 1995 році вступив на факультет аеромобільних військ Одеського інституту сухопутних військ (зараз – Військова

академія). «Як їхали поступати, – згадує мама, – я всю дорогу проплакала, як наперед знала... Поступив сам, учився сам – ми нічого не платили, торби не возили». Юнак звик всього добиватися лише власними знаннями, уміннями, наполегливістю. Після закінчення інституту молодий офіцер був розподілений до 1-ї аеромобільної дивізії (м. Болград, Одеська область), після її розформування певний час служив у Миколаєві в 79-й ОАЕМБр, а у 2005 році перевівся до в/ч А1594 м. Очакова. Спочатку обіймав посаду заступника командира групи спеціальних операцій, потім – командира групи мінування, заступника командира загону спеціального призначення з повітрянодесантної підготовки. З 2006 року займався підготовкою до стрибків молодих солдат, до чого ставився з великою відповідальністю. Був надзвичайно вимогливим і до себе, і до своїх підопічних, знав, що від набутих професійних навичок залежатиме не тільки успіх операції, але і власне життя та життя товаришів.

Неодноразово входив до складу команд, які представляли частину на першості Збройних Сил України, очолював команду на змаганнях за звання кращої групи спеціального призначення України. На всіх змаганнях команди займали призові місця.

У частині відзначали Валентина Заграничного як одного із найкращих офіцерів повітрянодесантної служби.

Антоніна Петрівна пригадує, що коли в 79-й ОАЕМБр розпочалися масові скорочення, син почав шукати, куди перевестися. «Були варіанти в Києві, Житомирі, Очакові. Він вирішив спробувати в Очакові, я відмовляла: «Синку, ти ж десантник, а там – вода», а сама думала, що не візьмуть його, бо було багато бажаючих. Коли через деякий час телефонує: «Мамо, я все поздавав. Мене взяли!» Так він і поступив на те «вакантне» місце, яке звільнилося внаслідок смерті офіцера під водою. У мене ще тоді були недобрі передчуття щодо цієї посади. Хто ж знав, що цей

нелюд нападе і що буде війна! Я казала: «Синку, не йди! Ти ж можеш залишитись. Ти ж інших учиш». «Так, – каже, – можу. Але я піду – хлопці йдуть, їм по двадцять років, а я буду ховатися? Як я їм буду в очі дивитися, як я буду від них щось вимагати?» Пішов. «Я повернусь, – каже, – мамо. Я везучий. Все буде добре». А рівно за тиждень мені повідомили, що його немає...»

За офіційними даними, Заграницкий Валентин Анатолійович загинув 28 серпня 2014 року під час виконання бойового завдання з коригування вогню артилерії в районі населеного пункту Многопілля Іловайського району Донецької області, будучи командиром розвідувальної групи спеціального призначення. 3 вересня 2014 року тіло Заграницкого В. А. разом з тілами 96 інших загиблих у так званому Іловайському котлі було привезено до дніпропетровського моргу. 16 жовтня 2014 року тимчасово похований на Краснопільському цвинтарі м. Дніпропетровська як невпізнаний герой.

Антоніна Петрівна розповідає, що командування частини їздило на впізнання. «Ніхто їх упізнати не міг – там такі чорні огарки... Боже! Боже! Всі хлопці, яких він повіз, повернулись, а його нема... Потім ми з батьком ДНК здавали, довго це все тягнулось... Аж у 2015 році, 5 травня, привезли мені той ящик... Вони хотіли, щоб я повірила, що у тому ящику моя дитина... У мене не було ніяких почуттів до того, я просто тупо стояла і дивилась на це все. Інші батьки могли бачити, що то їхня дитина, вони могли попрощатися, виплакати... У мене навіть цього не було... І по цей день я на могилі нічого не відчуваю. Я приходжу, тому що треба прийти, а нічого не відчуваю... і сни... я їх всі пам'ятаю...

...Я цей котел бачила – величезний, бетонний, з гладкими стінами, і там міситься глина, і хто хоче вилізти, не може, бо стіни гладкі, і водоворот затягує. Другу ніч сниться лікарня сільська. Бачу – мій Вальочок у камуфляжі розстібнутім... Дощ накрапає... Я проходжу через цей двір, далі через дорогу і бачу – 5 обелісків стоять. 5 пам'ятників чорних. Всі однакові. Біля них живі квіти ростуть. І на одному з них – мій син, і написано «ВалентиМ», отак з помилкою, і більше нічого – ні прізвища, ні дати... Я дивлюсь, і раптом іззаду за плече мене хтось бере, я оглядаюсь:

«Вальочок! Синок! Що ж це таке?! Як же ти і тут, і там?!» А він каже: «Мамо, це помилка. Вони помилились»... Іншим разом, 3 вересня, як батько поїхав у Запоріжжя на впізнання, – наснилось, що у траві високій лежить моя дитина в камуфляжі, а над ним схилилась Матір Божа, і йдуть від неї промені золоті, якими накрила його – захистила...

І завдяки цим снам, завдяки тому, що правди мені ніхто не розказав (за словами Антоніни Петрівни, їй доводилося чути декілька різних версій загибелі сина), у мене є надія. Я чекаю. Тільки завдяки цьому я живу. Ходжу на роботу, щоб хоч якось відволіктися, а насправді так важко, що і не передати. Серце завмирає при кожному дзвінку у двері чи по телефону – а раптом це моя дитина. Може, він у полоні, а його ніхто не шукає? Де я тільки не ходила – шукайте! Може, мій син живий! А вони комп'ютера включають: «Числиться загиблим. Вибачте»...

Гортає мама фотографії: «Це ще маленький... це курсант... це в Криму на навчаннях – коли це все ще наше було»... Сльози на очах... «Він змалечку дуже слухняним був, спокійним, відповідальним. Коли Валентину було шість років, народилася Наталка. На нього можна було спокійно залишити дитину, і попити дасть, і заспокоїть, і погойдає. До всього ставився серйозно – і в школі добре вчився, і в інституті, все йому вдавалось – і парашутну справу освоїв, і водолазну... І все спішив, спішив... Як у 16 років пішов із дому, так і закрутилося – інститут, служба, сім'я, друзі... Ми з ним так мало бачилися, так багато не сказали один одному...

А ще пам'ятаю ті його блакитні сумні очі... таких сумних ніколи не бачила в житті. Коли одного разу приїхали з батьком до Очакова навістити онука Артема і коли Вальочок нас проводив додому... Той погляд був... просто вивернув усі нутрощі мені – він уже тоді наче прощався...

Караю себе за те, що в ту мить хоча і відчула ту його тугу і печаль, але прогнала погані думки від себе, не акцентувала, щоб його не хвилювати, а він уже тоді напевно знав, чого нам всім це буде коштувати. І що саме віра в те, що він коли-небудь повернеться, дасть сили вижити в кривавій м'ясорубці, яка носить ім'я «війна».

Але той погляд мене не полишає, знову і знову постає перед очима...

Що хотіла сказати мені моя дитина?! Може, що буде проклята війна, що буде горе і навіть смерть... А після всього цього пережитого, непоправного він скаже тихесенько мамі:

«Жди меня, и я вернусь
Всем смертям назло,
Кто не ждал меня, тот пусть
Скажет: «Повезло».

Не понять не ждавшим им,
Как среди огня
Ожиданием своим
Ты спасла меня.

Как я выжил, будем знать
Только мы с тобой.
Просто ты умела ждать,
Как никто другой.

Жди меня, и я вернусь...»

І ось уже я три роки чекаю і буду чекати свою кровиночку».

Наказом Міністра оборони України № 546 капітану III рангу Валентину Анатолійовичу Заграничному було присвоєно позачергове військове звання капітана II рангу посмертно.

Указом Президента України № 817/2014 від 21 жовтня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Заграничний Валентин Анатолійович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Наказом командира військової частини А1594 від 29.12.2014 р. № 926 за мужність і відвагу, проявлені під час виконання військового обов'язку, прізвище капітана II рангу В. А. Заграничного занесене до Книги Пошани військової частини А1594.

Рішенням Вінницької громадської організації «Союз ветеранів військово-морської розвідки» капітан II рангу В. А. Заграничний посмертно нагороджений офіцерським морським Хрестом за розвідку.

ПОДВИГ ВИСОКИЙ І ВІЧНИЙ

Пам'ять... Нетлінна, гірка і вічна... Пам'ять про найкращих синів нашої землі, що загинули під час війни на сході України. Про них говорити та писати важко і боляче, але коли із життя ідуть зовсім молоді, то боляче вдвічі.

Олексій Георгійович Грачов народився 24 квітня 1977 року в місті Воронежі (Росія). Коли хлопець був малим, родина переїхала до Очакова, що на Миколаївщині. На відмінно закінчивши Очаківську загальноосвітню школу № 1 у 1994 році та Очаківську дитячу музичну школу, медаліст Олексій став курсантом загальновійськового факультету Одеського інституту сухопутних військ. Військовий шлях молодий офіцер розпочав у 1998 році в 93-й механізованій бригаді, що дислокується на Дніпропетровщині. До речі, вуз курсант закінчив із червоним дипломом, тож за кілька років був переведений на службу у відділ бойової підготовки Управління армійського корпусу Південного оперативного командування в місті Дніпропетровську (сьогодні м. Дніпро).

У 2008 році в званні майора закінчив Національну академію оборони України імені І. Черняховського та був призначений командиром механізованого батальйону окремої механізованої бригади армійського корпусу Сухопутних військ Збройних Сил України (сmt Чорноморське Одеської області). З 2012 року Олексій Георгійович – начальник штабу, 1-й заступник командира

окремої механізованої бригади армійського корпусу Сухопутних військ Збройних Сил України, а з грудня 2013 року – начальник відділу підготовки військ управління бойової підготовки управління оперативного командування «Південь».

10 серпня 2012 року протоколом кафедри тактики факультету аеромобільних військ і розвідки Військової академії була обговорена і затверджена тема дисертації, яку підполковник Грачов устиг написати, але захистити так і не довелося...

Полковник Грачов завжди був цілеспрямованим і відповідальним. Багато уваги приділяв заходам безпеки – укріпленню бойової техніки броньованою сіткою проти кумулятивних снарядів, працював з особовим складом, дбаючи про радіозв'язок для розвідки, шоломи та бронежилети для побратимів, адже розумів, які складні завдання будуть вони вирішувати. Тісно співпрацював із волонтерами та Фондом соціального розвитку міста Дніпропетровська (м. Дніпро), у результаті – вдалось поставити броню на 10 одиниць БМП-2 та придбати для бійців украї необхідні речі. Як згадувала в одному з інтерв'ю волонтер Настя Сніжна: «Я більше не зустрічала людей з таким підходом до вирішення задач. Говорив коротко і зрозуміло. Завжди вмів цінувати свій час і час співрозмовника».

З березня по липень 2014 року Олексій Грачов виконував бойові завдання щодо захисту кордону в Луганській області. Завдячуючи рішучим діям саме тактичних груп 93-ї окремої механізованої бригади, координацію дій яких проводив Олексій, неодноразово вдавалось нашим воїнам перешкоджати ворогу порушувати Державний кордон України. 5 червня 2014 року Олексій Грачов був представлений оперативним командуванням «Південь» до високої нагороди, а 15 липня 2014 року Указом Президента України № 593/2014 нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

19 серпня 2014 року Грачов вивів колону техніки з військового містечка Черкаське, що на Дніпропетровщині, на Донецьк. Після восьмиденних виснажливих боїв він отримав осколкове поранення, але залишився з побратимами на бойовому посту. Коли надійшов наказ про вивід бойової техніки, він, очоливши колону рідної 93-ї бригади, почав прорив з боєм. 29 серпня 2014 року його бойова машина піхоти (БМП-2), яка йшла першою, була розстріляна з РПГ ворога в районі смт Старобешеве під Іловайськом. Олексій отримав смертельне осколкове поранення.

4 вересня 2014 року в с. Гвардійське Одеської області в останню путь провели 37-річного полковника Збройних Сил України, мужнього бойового командира, безстрашного кадрового офіцера Олексія Георгійовича Грачова з усіма армійськими почестями. З тугою в серці залишилися дружина Олена та дочка Ольга.

30 квітня 2015 року в його рідній школі, Очаківській ЗОШ № 1, на честь Героя – справжнього патріота України, який загинув у зоні АТО, захищаючи цілісність і незалежність рідної землі, – встановили меморіальну дошку.

«Учителі першої школи пам'ятають свого випускника – медаліста Олексія – першим у всьому. Був завжди порядним, добрим та усміхненим... Його короткий, але такий яскравий життєвий шлях є прекрасним прикладом для молодого покоління», – крізь сльози промовила директор школи Т. В. Іщенко.

Після хвилюючих урочистостей ще довго лунало: «Герої! Герої! Герої! Найкращі України сини! Цей світ лиш врятують Герої – Герої нової війни!»

Указом Президента України № 838/2014 від 31 жовтня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Грачов Олексій Георгійович посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького II ступеня.

С. М. Березний

ОДИН МІСЯЦЬ ВІЙНИ

8 грудня 1992 року в місті Самарканд, Республіка Узбекистан, у родині етнічних українців з Вінниччини – Євгена Віталійовича та Ірини Миколаївни Ковальчуків, професійних військових збройних сил колишнього Радянського Союзу, – народився

хлопчик. Малюку дали ім'я Віктор – переможець у перекладі з латини. В 1993 році сім'я Ковальчуків переїжджає в Україну. Знову військова служба, спочатку у Львові, потім переїзд на Хмельниччину до Ізяслава, а вже з 2000 року осіли в Миколаєві. Мати згадує: «Так склалося, що ми з батьком були російськомовними, а з дитячим садочком Віктор познайомився у Львові, тому змалечку розмовляв тільки українською мовою на характерній для галичан говірці».

З дитинства все життя у військових містечках, з п'яти років улюблена страва – «солдатська каша». Мрія про майбутню професію, а точніше, рішення про те, ким стати, яку справу зробити справою усього життя, склалося у Віктора вже десь у 12–13 років. 9 класів він закінчував у місті Козятин. Спроба вступити до Чернігівського суворовського училища стала невдалою. Але перший досвід казарми та особливостей військового життя не відштовхнув Віктора, а навпаки – зміцнив бажання стати офіцером. Віктор переїжджає в Миколаїв до батьків. Щоб отримати середню освіту, вступає до 21-го професійного ліцею. Навчався він, як згадує мати, так собі, на тверді «трієчки», але брав активну участь у громадському житті навчального закладу, обирався президентом училища. Викладач української мови та літератури Оксана Володимирівна Манжола згадує, що Віктор завжди був чуйним, пропонував свою допомогу в будь-якій справі, і це незважаючи на те, що вона нічого не викладала у групі, де навчався Віктор, але їх з'єднала любов до творчості Тараса Григоровича Шевченка. Він завжди з великим натхненням читав вірші Кобзаря на різноманітних святкових та урочистих заходах.

Після навчання в ліцеї була досягнута головна мета – отримано свідоцтво про середню освіту, відкрито шлях до будь-якого вищого військового навчального закладу. У 2010 році **Віктор Ковальчук** складає іспити до Львівської академії сухопутних військ на факультет повітрянодесантних військ, але не проходить по конкурсу. Зі Львова не поїхав, чекав, коли «відкриється вакансія» – «курс молодого бійця» витримували не всі. Доля зробила свій вибір. Символічно, що саме 2 серпня, на професійне свято десантників, Віктора зараховують до академії. Чотири роки навчання минули як мить. Він завжди був енергетичним мотором серед товаришів по навчанню: постійні жарти, гумор, оптимізм щодо перенесення усіх важких сторін військового побуту та буднів. Як згадують військові побратими, намагався «об'яты необ'ятное». Брав участь всюди, де тільки можна було, під час військового навчання: стрільба з усіх видів зброї, десантування на воду та вночі, побував на стажуванні на Молдавському кордоні, на блокпостах у Криму та багато що інше. Закінчував Академію сухопутних військ Віктор Ковальчук

уже в місті Одесі, туди переїхав факультет ПДВ. Після закінчення академії, як і всі молоді лейтенанти, відмовився від відпустки. Віктор отримав призначення для подальшого проходження служби до 80-ї Львівської аеромобільної бригади. Всього на один день приїхав до Миколаєва. Побув з родиною – і знову до Львова, далі полігон у Яворові, а там до Луганська.

Лейтенант 80-ї аеромобільної бригади Ігор Штанько згадує: «Ми з Віктором Ковальчуком разом закінчили академію, разом отримали призначення, разом приступили до служби. 30 липня 2014 року з особовим складом 1-го батальйону прибули до селища міського типу Чугуєва Харківської області. Група з восьми офіцерів та двадцяти солдатів готувалася до відрядження на Луганщину, в зону проведення антитерористичної операції. До цієї групи увійшли і ми з Віктором. З самого початку служби Віктор проявив себе не тільки як добра, чуйна людина, а й як відмінний офіцер з високим рівнем професійної підготовки. Він був задоволений тим, що одним з перших зі свого випуску попаде на війну, бо Віктор Ковальчук був справжнім воїном та патріотом.

У Чугуєві повним ходом ми організували підготовку відрядження до Луганського аеропорту: готували зброю, військове спорядження, розробляли план виступу. 31 липня близько дванадцятої ночі на двох «Уралах» прибув підрозділ, який ми мали змінити. Зустріли їх біля КПП однієї з чугуївських військових частин. Хлопці були брудні, в розірваному одязі, втомлені від війни. Віктор каже мені: «Ігоре, подивися на цих людей, це – справжні чоловіки, я все не можу дочекатися, коли ми попадемо на фронт». І вже через чотири години, поповнивши боєкомплект, наша група на тих же самих двох «Уралах» виїхала до Луганського аеропорту.

Подорож була нелегкою та, як на наше уявлення, довгою. Обстановка мінялася швидко та несподівано. Як кажуть, все змінювалося «не по дням, а по часам». Їхали і не знали, де свої, де

сепаратисти. Все ж о 18:00 ми доїхали до місця призначення. Перше враження, що потрапили в один з голівудських фільмів: навколо все зруйновано, багато розбитої техніки, на перехрестях населених пунктів обгорілі корпуси танків, навколо відірвані башти. Нас зустрів командир бригади, провів бесіду, після чого ми відправилися до центрального бункера, де нас і розмістили. Втомлені, ми полягали відпочивати. Але відпочинок був недовгий, десь о пів на другу ночі земля затряслася, виникло враження, що настав кінець світу, відразу зрозуміли – працюють «Гради». До бункера вбіг черговий солдат і крикнув: «Горять склади з боєприпасами, а поруч вантажівки з продовольством, треба рятувати харчі!» Ніхто навіть не рипнувся з бункера, тому що рвався боєкомплект, тільки зараз я помітив, що місце, де спав Віктор, порожнє. «Де Ковальчук?» – спитав я у Стаса Гавриша. «Не знаю», – каже Стас. Але для мене все стало ясно: Віктор на поверхні – рятує продовольство. Людина, яка чотири години як приїхала до аеропорту, не знаючи про розміщення об'єктів, вискакує з бункера під гуркіт ворожої артилерії та витягує палаючий причеп «Урала» на бетонку, відчіпляє його і врятовує продовольство у вантажівці. Коли Віктор повернувся до бункера, я накинувся на нього: «Тобі жити набридло? Чому не дочекався закінчення обстрілу?» Віктор напівжартівливо, ніби нічого не відбулося, відповідає: «Будемо живі, так і не помremo». Ось такий справжній герой був – простий та скромний мій товариш Віктор Ковальчук», – сумно зітхнув офіцер-десантник Ігор Штанько.

А далі звичайні фронтові будні з обстрілами, кров'ю, втратами близьких – це все повсякденне життя кадрових військових, їхня кваліфікація та менталітет. За відповідальне ставлення до виконання своїх командирських обов'язків, проявлену особисту звитягу під час виведення довіреного йому військового підрозділу з Луганського аеропорту лейтенант Ковальчук Віктор Євгенович посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня та нагрудним знаком «За оборону Луганського аеропорту».

Кожного дня він телефонував матері, розмови були недовгі. «Все добре, – казав Віктор, – до наступного зв'язку». Але це було

найважливіше для них – чути голос один одного. Голос матері надавав Віктору впевненості, великої сили і відчуття важливості та необхідності його присутності тут, на фронті, а для Ірини Миколаївни – відчуття спокою, що її Вітя живий та здоровий, очікування бажаної зустрічі після ротації. Остання розмова з сином по телефону 29 серпня була, як і інші, короткою. Вона дізналася, що 31 серпня буде ротація і Віктор приїде у відпустку в Миколаїв до рідних.

Селище Георгіївка зовсім поруч з аеропортом. Перший батальйон 80-ї аеромобільної

бригади був розташований там. Під час шквального артилерійського обстрілу та атаки сепаратистів 31 серпня 2014 року батальйон зазнав великих втрат. Не ховаючись від війни та кулі, загинув у той день лейтенант Віктор Ковальчук.

Після загибелі сина Ірині Миколаївни телефонували бійці взводу, яким командував Віктор Ковальчук. Чоловіки різного віку – від двадцяти до сорока п'яти років – висловлювали свої співчуття та дякували за сина. Поховали Віктора Ковальчука в місті Козятин на Вінниччині. Над могилою, де похований Герой, майорять два прапори – прапор України та прапор високомобільних десантних військ. Кожного року 31 серпня сюди приїжджають бійці його взводу, згадують свого лейтенанта, вшановують його світлу пам'ять. У Козятинській середній школі № 4 та в професійному ліцеї № 21 міста Миколаєва встановлені меморіальні пам'ятні дошки.

ЙОМУ БУЛО 33...

Погляд воїна-захисника навіки закарбовано в народній пам'яті. Погляд, де немає ні страху, ні благаання, ні каяття, ні відчаю. Адже його завжди перепоовнює гордість, що сьогодні він боронить українську землю, боронить до останньої каплі крові.

У погляді капітана III рангу, начальника групи десантного забезпечення 73-го Морського центру спеціального призначення Військово-Морських Сил Збройних Сил України **Володимира Костюка** – погляд неньки України. Гордої, нескореної і незламної, яка ніколи не схилялася і не схилятиметься перед ворогом.

26 липня 2014 року в День професійного свята парашутистів Володимир дав своє останнє в житті інтерв'ю. Ми завітали до частини, коли офіцер ретельно готував до стрибків військово-вослужбовців.

Із захопленням розповів Володимир, чому з 26 липня 1930 року веде відлік свято парашутистів. «Саме цього дня, – зазначив офіцер, – група радянських воїнів-парашутистів на чолі з Б. Мухортовим уперше здійснила під Воронежем серію стрибків з літака. Та історія, що пов'язана з винаходом парашута, сягає далекого 1911 року, коли ентузіаст та інженер-самоучка Гліб Котельников запатентував успішний винахід «РК-1» – засіб, що не допускав би жертв у результаті авіакатастроф чи падіння з великої висоти. То був перший у світі парашут.

За логікою його мали б узяти в серійне виробництво. Однак, як це часом буває, бюрократи провалили його випробування, і винахід був відхилений з формулюванням – «За непотрібністю». Та Котельников продовжував роботу в цьому напрямку, створюючи нові вдосконалені зразки. Ні для кого не секрет, що саме зародження вітчизняного парашутизму подарувало історії чимало героїв і вивело обороноздатність країни на новий якісний рівень. Знаково,

що саме в День парашутиста 15 «першоразників» здійснили стрибки з парашутом», – підкреслив Володимир.

І додав, що до стрибків готувались ретельно. Повітрянодесантна підготовка і стрибки – це не лише емоції та адреналін. Це відвага і сміливість, шліфування професіоналізму, що особливо важливо в наш час, коли на сході держави йде війна. Ми побажали військовим, аби кільце висмикувалося завжди вчасно, приземлення були вдалимими і поряд відчувалося плече побратима. А Володимир Костюк на прощання сказав: «Ми готові й життя своє віддати, аби в Україні знову запанували мир та спокій».

За кілька днів Володимир з побратимами відправилися до зони АТО. Рідним не поспішав говорити, все частіше відмовчувався, розповіли при зустрічі батьки Галина Дмитрівна та Микола Іванович Костюки. «Напередодні лише повідомив, що їде на Дніпропетровщину, здійснювати стрибки. Та серце моє відчувало біду. Син казав: «Мамо, ти повинна бути готова до всього і завжди пам'ятати, що твій син – військовий, а на сході нашої держави йде реальна війна». Я й сама це добре розуміла, що він військовий і повинен бути там, де найгарячіше. Але хотілося зупинити, вберегти».

Народився Володимир 17 березня 1981 року в селі Яківка Тлумацького району Івано-Франківської області. Він з дитинства був лідером. Тож хлопці до нього дослухались. Коли підріс, почав мріяти про професію військового. Зразком і прикладом для сина завжди був батько. За рік після школи вже навчався в Одеському інституті сухопутних військ на факультеті розвідки. Гордість переповнювала груди сина, коли приїжджав до рідної

Коломиї. Батьки теж раділи за сина, хоча розуміли, що небезпека чекатиме його всюди. А він не нарікав. Усі негаразди служби сприймав, як і належало справжньому чоловікові. Набувати офіцерського досвіду його скерували до навчального центру «Десна», що на Чернігівщині. Був суворим і вимогливим на посаді командира на-

вчального розвідувального взводу навчальної розвідувальної роти Окремого навчального батальйону навчального гвардійського центру Північного ОК. Та вже за рік молоді солдати телефонували і дякували офіцеру, що вони пройшли з честю школу зрілості.

Але Володимира вабило море. Тож він зробив усе можливе і неможливе, аби продовжити службу в 73-му Центрі морських спецоперацій – спецназі українських військових сил (ще їх називають «морськими котиками»). З грудня 2004 Володимир Костюк уже обіймав посаду водолазного спеціаліста групи спеціальних операцій загону спеціальних операцій ВМС ЗС України. А з жовтня 2010 – начальник групи десантного забезпечення загону спеціальних операцій. Служити в цій частині було почесно. В/ч А1594 після проголошення незалежності України була першою серед частин Чорноморського флоту колишнього СРСР, яка у повному складі зі зброєю та технікою увійшла до Збройних Сил України. Починаючи з 1999 року військовослужбовці брали участь у миротворчих операціях. Стали регулярними спільні навчання з представниками інших держав. Володимир свою майстерність вдосконалював під час спільних навчань з військами НАТО в Канаді, Хорватії. Бездоганно володів французькою мовою, і це йому дуже допомагало. Бойова підготовка залишалася пріоритетом у частині. Різні завдання ставились перед військовими – десантування водолазів-розвідників на воду разом з підводними засобами руху, практичним виконанням завдань під водою, виконання навчально-бойових завдань під час польових виходів та спеціальних зборів у гірських умовах, на Тендрівській косі. Підготовка Володимира була відмінною. Хлопцеві було 33... Він був повен надій, сподівань та планів на майбутнє.

31 серпня 2014 року під час виходу з Іловайського котла так званим «зеленим коридором» Володимир Костюк ще встиг зателефонувати дружині, а за кілька годин загинув за Україну.

В Очакові прощання з Героєм проходило 9 вересня 2014 року. Останні слова шани та поваги прозвучали з уст заступника командира ВМС ЗСУ, капітана I рангу А. О. Урсола, тимчасово виконуючого обов'язки командира в/ч А1594 капітана II рангу В. В. Савенка та побратимів.

Похований Костюк Володимир Миколайович у Коломиї на Алеї Слави. Рішенням Коломийської міської ради від 13 жовтня 2015 року № 2363-58/2015 за виняткову мужність і героїзм, виявлені у захисті України, жертвоне служіння народові Костюку Володимирі Миколайовичу посмертно присвоєно звання «Почесний громадянин м. Коломия». Рішенням Вінницької громадської організації «Союз ветеранів військової морської розвідки» Володимира Костюка нагороджено Морським Хрестом «За розвідку».

Указом Президента України № 817/2014 від 21 жовтня 2014 року за особливу мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Костюк Володимир Миколайович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

С. М. Мандибура

ВІН СТАВ ЩИТОМ МІЖ НАМИ І ВІЙНОЮ

Іван Антошин з'явився на світ 8 березня 1981 року в Міжнародний жіночий день, коли все жіноцтво милувалось ніжними мімозами, а Тетяна Олексіївна – новонародженим сином. Він був другою дитиною у родині, але материнської любові та тепла вистачало обом. Змалечку Олексій та Іван були нерозлийвода. Вже навіть коли подорослішали і старший поїхав навчатись на кадрового військового, знаходили час, аби поспілкуватись. Рідним тоді і на думку не спадало, що вже за кілька років мирне

Брати Олексій та Іван Антошини

місто Щастя на Луганщині принесе в родину гіркоту втрати найдорожчої людини – Івана Миколайовича Антошина.

Він ріс добрим та щирим хлопцем. Мріяв стати військовим, як батько Микола Іванович та брат Олексій. На його обличчі зав-

жди була усмішка. Умів радіти життю. А його руки завжди щось майстрували: змалечку Іван був з технікою на «ти». Коли підріс і почав у підвалі будинку перший свій мотоцикл збирати, то вся дворова ватага ні на крок від нього не відступала. Всім кортіло подивитись на залізного коня. А йому крутити ключем різні гайки було за іграшку. Руки мав золоті, але й до навчання ставився відповідально.

У 1999 році Іван успішно закінчив Очаківську середню школу № 2 та у 2000 році вступив до Одеського інституту сухопутних військ. Після закінчення був направлений для проходження служби на Харківщину в 92-гу окрему механізовану бригаду. В частині Іван Миколайович дослужився до капітана і був командиром 5-ї механізованої роти 2-го механізованого батальйону. За бездоганну службу нагороджений ювілейними медалями – «10 років сумлінної служби» та «15 років Збройним Силам України».

«Додому приїжджав не часто, але без діла не сидів. Я і сьогодні в яку кімнату не загляну, все бачу, до чого торкались умілі руки мого рідненького хлопчика, – розповідає мати. – Мені так сьогодні не вистачає його турботи, посмішки, щирого слова». Не зміг пережити втрату сина його батько і вже за рік відійшов у вічність.

З перших днів проведення антитерористичної операції 92-га механізована бригада в бойових діях участі не брала: залишалася в місці постійної дислокації для оборони Харківського напрямку в разі просування російських військ у глиб країни. В серпні 2014 року бойова група цієї бригади все ж відбула з Чугуєва в район проведення АТО. Сьомого серпня разом із побратимами виїхав для виконання завдання за призначенням і Іван Антошин. Та вже 14 вересня 2014 року в районі міста Щастя Луганської області під час розвідування прилеглої території потрапив на ворожу мінну засідку, яка і забрала його життя.

Під час церемонії прощання з Героєм, що відбулась у військовому містечку Очакова, заступник командира 92-ї окремої механізованої бригади по роботі з особовим складом Олександр Тимофійович Васильківський наголосив, що за час проходження служби капітан Антошин сумлінно та чесно виконував свій військовий обов'язок, завжди діяв професійно та впевнено. Він був і залишається прикладом служіння Україні для своїх підлеглих. Іван Антошин – зразковий командир, тому й на передових позиціях був на крок попереду своїх підлеглих. Іван Миколайович до кінця залишився вірним присязі та Україні.

У прощальному слові після заупокійної служби Благочинний Очаківського району, настоятель Свято-Миколаївської церкви Степан Михайлюк додав, що Іван Антошин віддав життя за своїх бійців, за рідних і близьких йому людей, він до останнього подиху боронив українську землю від терористів та найманців.

Після прощання з Героєм до матері підійшов один з прибулих побратимів і зі сльозами на очах розповів, що йдучи на останнє в своєму житті завдання, командир власний бронезилет віддав йому.

«Біль пронизав моє серце, – згадує Тетяна Олексіївна. – Але я розуміла: якщо він так зробив, то по-іншому просто не міг». Щодня дивлячись в очі смерті, він дорожив кожним бійцем, бо добре знав як командир, що небезпека чекала на них на кожному кроці.

Поховали Героя 16 вересня 2014 року на міському кладовищі міста Очаків.

Указом Президента України № 282/2015 від 23 травня 2015 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Іван Миколайович Антошин посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

6 жовтня 2016 року бійці 92-ї окремої механізованої бригади на чолі з командиром – полковником Віктором Ніколюком побували в Щасті та встановили біля Хреста на початку мосту Пам'ятну дошку з дев'ятьма іменами військових бригади, які відійшли до Небесного батальйону з вересня 2014 і до моменту оголошення перемир'я. Це імена тих, хто втримав українське

Щастя від російських загарбників. На мармуровій дошці викарбувано слова «Вони загинули за Україну». Другим у списку значиться ім'я нашого земляка-очаківця – капітана Антошина Івана Миколайовича.

Сьогодні, саме під час російської агресії, Збройні Сили України почали своє відродження. Кожним бійцем, сержантом чи офіцером ми пишаємось. Захоплюємось їх мужністю, відвагою й самовідданістю та переконані, що у скрутну годину, під час агресії підлого ворога, вони завжди ставатимуть живою стіною між військовою загрозою та мирним людом.

А. П. Назарова

ДОЛЯ ГЕРОЯ

Хроненко Анатолій Петрович народився в Миколаєві 2 червня 1968 року. Батько Анатолія, Петро Сергійович, – будівельник, мати, Марія Дмитрівна, – муляр на заводі «Океан». Усе життя родина прожила в Корабельному районі Миколаєва. Навчався Анатолій спочатку в 30Ш № 33, пізніше перевівся до 30Ш № 54. Швидкий був, енергійний, займався то боксом, то бігом, з іншими хлопцями любляли ходити на річку плавати, рибалити. З дитинства дуже любив читати, особливо історичну літературу, це захоплення збереглося на все життя. Навіть на роботі за любов до книги та знання його називали «професором». У 1972 році в родині Хроненків з'явився ще один хлопчик, назвали його Олександром. Сашко – спокійний, розважливий, Анатолій – більш різкий, енергійний, він завжди захищав молодшого брата. Брати і в дитинстві дружні були, і в дорослому житті залишалися близькими.

Після 8-го класу Анатолій пішов учитися в середнє професійно-технічне училище

№ 4, яке закінчив з відзнакою, став слюсарем-сантехніком, а з 1989 по 1992 роки навчався в Дніпропетровському монтажному технікумі за спеціальністю «санітарно-технічне устаткування будинків». У 1986–1988 роках проходив строкову службу в ракетних військах під Москвою. Як і батько, все життя працював на будівництві – в МСУ-520, АТ «Глиноземпромжитлобуд», ТОВ «Миколаївські газові мережі», був монтажником сантехсистем та обладнання.

Дружина Анатолія, Лариса, розповідає, що вони з чоловіком познайомились у 1989 році на весіллі у друзів, через рік одружилися. Лариса тоді працювала медсестрою в лікарні Морпорту (зараз, після закриття стаціонару, працює медсестрою у СКПБ «Водолій»). У 1992 році в Анатолія та Лариси народився первісток – Ігор, у 1998 – другий син, В'ячеслав. Ігор навчався в Донецькому юридичному інституті. Після його закінчення повернувся до Миколаєва, працював у Державній автоінспекції. У складі миколаївського загону правоохоронців ніс службу в зоні проведення АТО в Луганській області, де здійснював забезпечення громадського правопорядку в населених пунктах, звільнених від бойовиків. Про мету свого відрядження та характер дій батькам не повідомляв. Зараз Ігор несе службу в зоні АТО у складі органів державної безпеки. В'ячеслав навчається в суднобудівному технікумі. «Гарні в мене онуки, – каже Марія Дмитрівна. – Батьки в них хороші і внуки хороші».

Анатолій був уважним і відповідальним сином і батьком, переживав за всіх, не пив, не палив, сім'я у нього була на першому місці. «Жили як всі: працювали, дітей виховували, – говорить Лариса. – Любив на дачу їздити, любив працювати на землі». У 2014 році в звичне життя родини внесла свої корективи війна.

У травні 2014 року Анатолій Петрович записується добровольцем у 19-й батальйон територіальної оборони, який тільки почав формуватися. Протягом 3-х місяців разом з іншими бійцями БТО займався облаштуванням побуту, їздив на навчання, ніс службу на блокпостах на виїздах із Миколаєва. На початку серпня Анатолій Хроненко і ще понад 30 військовослужбовців 19-го БТО приймають рішення перевестися в 79-ту ОАЕМБр (зараз – 79-та десантно-штурмова бригада). Під час розподілу новопри-

булих Анатолій був призначений на посаду стрілка-помічника гранатометника аеромобільно-десантного взводу аеромобільно-десантної роти аеромобільно-десантного батальйону 79-ї окремої аеромобільної бригади. Як і до всього в своєму житті, як і до будь-якої іншої роботи, до виконання нових службових обов'язків Анатолій поставився із властивою йому відповідальністю, що відзначається в характеристиці з місця проходження служби: «Старший солдат Хроненко Анатолій Петрович зарекомендував себе дисциплінованим, сумлінним, грамотним військово-службовцем, виявив високі морально-етичні, професійні та ділові якості. До виконання службових обов'язків ставиться з почуттям високої відповідальності, проявляючи при цьому розумну ініціативу. В повсякденній службовій діяльності основні зусилля зосереджує на вдосконаленні особистих професійних якостей. Відрізняється високим почуттям відповідальності за доручену ділянку роботи».

Невдовзі підрозділи 79-ї ОАЕМБр вирушають на Схід. 28 вересня 2014 року, напевно, був одним із найважчих днів оборони ДАПу. В приміщеннях нового і старого терміналів оборонявся невеликий зведений загін військових 3-го полку спецназу, 93-ї механізованої бригади та «Правого сектора». З початку вересня бої тривали майже безперервно. Підкріплення були невеликі, багато військових відмовлялись їхати в аеропорт через великий ризик: проводки машин у термінал та з терміналу стали бойовими операціями, кожна машина знаходилась під обстрілом. 28 вересня нарешті було забезпечено довгоочікувану заміну. В аеропорт був направлений зведений загін у складі окремих підрозділів 79-ї аеромобільної та 93-ї механізованої бригад. Серед його добровольців був і Анатолій Хроненко. Під час прориву до терміналу в БТР, де знаходився Анатолій, влучив танковий снаряд. Мати і досі не може збагнути загибель сина: «Як же він не встиг вискочити? – плаче жінка. – Він же такий бистрий був, такий спритний...»

Указом Президента України № 270/2015 від 15 травня 2015 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Хроненко Анатолій Петрович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

ДУША В ТЕЛНЯШКЕ

События 2013–2014 годов потрясли Украину, и каждый задумался о взглядах на жизнь. Революция Достоинства, аннексия Крыма и война на востоке Украины заставили собрать все силы. Есть люди, которым не пришлось собираться с силами, ведь они всегда готовы, и никто, кроме них. О героизме десантников 79-й Николаевской бригады уже ходят легенды. Многие на вопросы о героизме лишь улыбаются – для них это обычная работа. Так и человек, о котором пойдет речь, просто исполнил свой долг. Это подполковник (посмертно) **Евгений Алексеевич Пивень**.

Родился Евгений Алексеевич 2 декабря 1972 года в городе Золотоноша Черкасской области в семье военного и учительницы. Пошел по стопам отца и в 1994 году окончил Харьковское высшее командное танковое училище, после него попал на службу в 40-ю десантно-штурмовую бригаду в Николаеве (ныне – 79-я ОДШБр). В 1999 окончил военную академию в Киеве. В 2010–2011 годах был в составе миротворческой миссии в Косово. Потом служил на должности старшего офицера по работе с личным составом. На всех должностях майор Пивень нес службу с честью и достоинством.

«В 2007 году я приехал в Николаев. В первом батальоне служил и Евгений Алексеевич. 1-я рота, в которой я проходил службу как офицер-психолог роты, была самая боевая. Нужно было научиться многому, и Евгений Алексеевич для меня стал наставником, 80% моих знаний я получил благодаря ему. Он очень надежный был и понимающий, к нему с любой проблемой можно было обратиться, и если он пообещал, то обязательно выполнит. Краткость в высказываниях, конкретность, неподкупность – вот основные черты его характера. Но при этом очень вежливый и справедливый. Он всегда за своих горой стоял, если человек прав – он будет его защищать», – делится воспоминаниями майор Александр Погорелый.

Он был не только офицером и наставником для своих ребят, но и опорой для семьи. Семья – святое. Это вспоминали все, с кем довелось говорить. У Евгения Алексеевича две дочери, в

них он души не чаял. В любое время суток, с любой проблемой для них он был свободен.

Очень нелегко пришлось и супруге Евгения Алексеевича – Анне, ведь именно она потеряла самое надежное плечо, опору, друга и мужа. Вспоминает его жена с неподдельной тяжестью в голосе: «Он очень аккуратный был во всем и всегда. Я помню момент, когда он впервые пришел в мой родительский дом. У меня мама повар от Бога, она накрыла стол, и мы сели кушать все вместе, а потом Женя спросил: «Вы что, куркули?» И я его приучила, что ужинать мы садимся всей семьей. Он очень любил большие праздники, когда вся семья собиралась за одним столом. Отлично играл на аккордеоне, и моя мама мечтала, чтоб он стал музыкантом. Все свое свободное время проводил с детьми. Он очень ответственный папа был: если с детьми выходил на детскую площадку, то у него все с собой – теплые кофты, вода. Очень ответственный».

Все вспоминают Евгения с благодарностью, ведь для многих он был наставником, который уважал простых солдат. Был примером для подражания. Всегда вежливый, с сослуживцами только на «Вы», никто ни разу не услышал от него нецензурного выражения. Все задачи записывал, всё четко распределял, если кто-то что-то не понял, он всегда готов объяснить. Лень и вранье – не воспринимал.

Несмотря на возраст, никогда не избегал физических нагрузок, занимался боксом. И спуску никому не давал. Жена вспоминает случай, когда пришли первые мобилизованные: «Женя пришел домой и рассказывает: солдаты подтягиваться не хотят, видят, что я в возрасте, и просят подать пример. Ну Женя и подал, да так, что один парень сознание потерял. Несмотря на свои годы, он в отличной физической форме был. Он вспоминал, как папа его еще 10-летним пацаном водил и показывал своим солдатам, как его сын подтягиваться может, а они нет. Женя так гордился этим!» – с грустной улыбкой говорит жена.

Был человеком вроде бы закрытым, но все конфликты решал именно он, укрепляя коллектив.

Война на востоке Украины изменила всех, и Евгений Алексеевич не исключение: стал более разговорчивым, начал рассказывать об увиденном на войне. Когда 79-я бригада поехала в зону АТО, майор Пивень не мог остаться в стороне. «Его главная фраза и девиз: бросить всё и спасти товарища! Война показала, кто есть кто, – говорит майор Погорелый. – Мы с Евгением встретились на Донбассе после того, как разъехались каждый по своим задачам. Оба очень были рады этой встрече. Он был заросшим, я впервые увидел его таким. Мы стояли в очереди на обед, и даже там он слушал, о чем говорят солдаты, о чем переживают, что их волнует. Делал всё для того, чтоб найти к ним подход и не допустить паники. Он и по ночам работал, когда никто не мешал: быстро и грамотно составлял боевые графические документы».

После окружения в приграничных районах 79-я бригада вернулась в Николаев, но случилась одна из самых больших трагедий в истории новой украинской армии – бои за Донецкий аэропорт. Туда и отправляется майор Пивень. Не в его характере – стоять в стороне. Если нужно, он не гнушается никакой работы, несмотря на свое воинское звание. В ДАП велись активные боевые действия, не всегда вовремя проходила новая ротация бойцов. После приезда новоприбывших Евгений Алексеевич мог уехать, но остался, не желая бросать молодых ребят. Погиб он, защищая свой личный состав. Сослуживцы рассказали, что когда диверсионная группа противника пыталась занять этаж аэропорта, их встретил николаевский офицер со своими солдатами. Завязался бой, в котором и погиб майор Евгений Пивень, получив множественные осколочные ранения. Дав своей группе команду отходить, он спас жизни своим ребятам, ни секунды не задумываясь об опасности, грозившей его жизни.

От нас уходят лучшие. Говорят, что десантники не умирают, а уходят в небо. Хочется верить, что оттуда Евгений Алексеевич наблюдает за своими любимыми дочками – Ариной и Дарьей.

«Если бы все были такими, как он, то армия была бы идеальной. Именно на таких, как майор Пивень, держится наша армия!» – с уверенностью говорит майор Погорельый.

«Он всегда доводил дело до конца! Он был патриотом. В батальоне, выполняя важнейшие задачи, Евгений Пивень был не просто офицером по работе с личным составом, а и мужественным боевым офицером», – отметил майор Ярослав Калашник.

«Никто, кроме нас» – девиз высококомандных десантных войск Украины. И подполковник Пивень Евгений Алексеевич был верен этому девизу до конца!

О. Є. Фокша

ВІН ЗНАВ ВІДПОВІДЬ НА ПИТАННЯ «НАВІЩО Я ЖИВУ?»

«Ніхто не забутий, ніщо не забуто». Такими словами зазвичай розпочинали заходи до Дня Перемоги. Чи думали ми, що й наше покоління бачитиме війну, що раптово обриватимуться життя, полетять у сім'ї похоронки. Сьогодні світлим для всіх нас є дні, коли у прес-центрі АТО в інформації про події на Сході лаконічно звучить: «Без втрат».

Чекають живими і здоровими своїх синів, коханих, братів і в новоодеських рідинах. На жаль, дочекалися їх не всі... Велике горе спіткало сім'ю Нетребків – загинув єдиний син Олег. Його серце перестало битися, але пам'ять про нього продовжує жити в серцях тих, хто його знав і любив, а ще – у спогадах. Саме вони повертають у ті часи, коли він був живий.

– Тільки-но хлоп'я з'явилося на світ, як йому напроорочили: «Буде солдатом!» – розповідає мама **Олега Нетребка**, Людмила Миколаївна. – Народився він, якраз коли транслювали популярну на той час програму «Служу Радянському Союзу». В усіх, хто знаходився зі мною в палаті, були дівчатка, а у мене – справжній богатир (забігаючи наперед, скажу, що Олег став дійсно богатирем – мав зріст 195 см!). Ріс дуже допитливим, особливо тягнувся до всього живого. Яка тільки живність у нас не мешкала! То

гадючку чи вужика принесе, то якогось чудернацького метелика або жучка. Колись кинулася до ванни прати, а там – черепашка. А про котів та собак взагалі говорити нічого. Олег вважав, що вони – чиїсь душі, тож і кривдити їх не можна. От і знаходили «лаповуси» різних мастей прихисток у нашому домі. На 10-річчя, що ви думаєте, він попросив? Коня. Де дінешся. Придбали йому Квітку. То була така дружба між людиною і твариною – тільки в кіно побачиш. Любив Олег квіти, вони відповідали йому пишним цвітінням. Вірите, коли його не стало, багато кімнатних квітів повисихало, хоч як ми за ними не доглядали. Він мріяв зробити нашу вулицю квітучою, вірив, що рідне місто обов'язково буде чистим і зеленим. Сам чимало посадив дерев біля річки. А яким син був рибалкою, грибником! Неначе слова якісь чарівні знав.

14 березня 2014 року Олега призвали за частковою мобілізацією.

– Про пошук шляхів, як ухилитися від того, що вважав чоловічим обов'язком, навіть не йшлося. Мав за плечима службу в армії, досвід служби у спецпідрозділі «Спрут» м. Києва. Говорив: «Як я не піду, то хто? Я що, з тобою вишивати буду?» – ділиться мама.

І почалися в родині безсонні ночі. Допоки наші діти не на війні, ми не відчуваємо всього того болю, що переживають ті, чиї сини на передовій – у бронезилеті чи без нього, в берцях, що до крові натирають ноги, у брудних окопах, без води та їжі.

Про те, що Олег у самому пеклі – в Іловайську, рідні не знали. Телефонував нечасто, бо не завжди випадала така нагода. Щоразу попереджав, коли дзвонитиме. Як скаже, що зателефонує через три дні, то поки ці дні тяглися, якимось жили, а якщо й пізніше не чули його голос, то в голові була лише одна думка: «Аби був живий... Аби з ним нічого не сталося...»

В екстремальних умовах людська сутність проявляється як найкраще. Олега Нетребка його друзі-побратими називали опорою в усьому. На нього завжди можна було покластися. Він легко сходився з людьми. Недаремно й позивний мав «Кеня» (кент, друг). Він був дуже хазяйновитий. В одному населеному пункті знайшов три пари лиж, хлопці сміялися, а він: «Згодиться». І

дійсно, вони згодилися, тільки не йому. Ще одна його якість – Олег в усьому любив порядок. І байдуже – чи вдома, чи в польових умовах.

Під час обстрілів ніколи не було такого, щоб він ховався, панікував. Людмила Миколаївна іншими очима побачила Олега, коли їй почали телефонувати матері його товаришів по службі. Зі сльозами дякували, що допоміг уціліти їхнім синам.

Після Іловайського котла він побував удома. Привіз прапор, прострілений, весь у мазуті. Щоб винести його з-під ворожого вогню, обв'язався ним. Про війну розповідав мало, щоб не ятрили зайвий раз і так зранені душі рідних.

Олег Нетребко (ліворуч) у Донецькому аеропорту

Неймовірна туга за домівкою не вплинула на його прагнення знову повернутися до бойових побратимів, аби продовжити важливу справу. Тож короткий відпочинок – і знову «гаряча» точка – село Піски. Востаннє побував удома 19 листопада. Мати згадує, що в нього було передчуття – побувати вдома втретє може й не пощастить. І воно молодого чоловіка не підвело.

З Олегом мати востаннє говорила по телефону 26 листопада. Він тоді був у Донецькому аеропорту, заступав у наряд. Пізніше

його друзі повідомили, що Олег зайняв місце вбитого кулеметника, щоб прикрити інших. 29 листопада його не стало...

Указом Президента України № 311/2015 від 4 червня 2015 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Нетребко Олег Володимирович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Олексій, товариш по службі

Військовий побратим Олега, Олексій з Дніпра, згадує його як людину доброзичливу, веселу, відповідальну. Після походу до військкомату Олексій, як і Олег, опинився в Черкаському (Чикаго – так військові жартома називали селище). Молоді люди потрапили до зведеної ударно-штурмової роти 93-ї окремої механізованої бригади. Олег став гранатометником, Олексій – кулеметником. Ближче познайомилися під час проведення навчань зі злагодження підрозділу, жили в одному наметі. У вільний час полюбляли разом рибалити на річці неподалік.

Після місяця навчань з бойової підготовки надійшла команда вирушати на Схід. Куди саме – хлопці не знали. Їхали на броні, чорні, крім очей, нічого не видно. Машини – хлам: за поїздки з десяти шість поламались, лагодили по дорозі.

Олексій згадує: «Спочатку прибули в Старобешеве. Там у місцевій річці відмились, випрали речі. Тут же купались дівчата з добровольчих підрозділів, але від втоми один на одного навіть не звертали уваги. Наступного дня вирушили на Грабське, тут прийняли перший бій – було дуже страшно, не знали, як поводитися. Добре, що з нами були афганці – підбадьорювали. Нас обстрілювали з мінометів, що були встановлені на квадроциклах, – дуже мобільні, і наша «арта» не могла дістати їх. Але все ж таки ми знищили їхній табір, а також КамАЗ зі встановленим на ньому мінометом.

У Грабському мені запам'ятався такий випадок. В одному з дворів залишилась покинута господарями корова. Олегу шкода було дивитись на страждання тварини, і він відвів її до бабусі з

дідусем, які жили неподалік, попросив залишити в себе, піклуватися про неї.

Із Грабського направились до Іловайська. Заходили разом із батальйоном «Донбас». Зайняли позиції у школі. Ми з Олегом влаштувались у коридорі на другому поверсі. У підвалі ховались від обстрілів місцеві жителі. «Донбас» забезпечував їх харчуванням, яке передавали волонтери. Була там одна молода жінка з немовлям. У неї пропало молоко, то ми з Олегом та іншими хлопцями їздили в сусідні села по молоко для дитини. До речі, виявилось, що один із місцевих, який переховувався в підвалі, був ворожим коригувальником. Його передали до контррозвідки батальйону «Донбас», та, на жаль, коли вивозили разом з іншими полоненими та нашими пораненими, машину розстріляли.

Дні, проведені в Іловайську, для військових тягнулись безкінечно: постійні обстріли, регулярні сутички з противником, кривавий відхід...

Після Іловайська хлопці побували вдома, потім – Піски, ДАП...

«Коли Олег загинув, мене поряд не було, я був у Дніпрі. Якби я не поїхав, Олег живий би залишився», – з гіркотою промовив Олексій.

*Ірина Маслюк, волонтер
Миколаївського центру волонтерів*

Ірина розповідає, що з Олегом не була знайома особисто. Пригадує, що у 2014 році як диспетчер інформаційного центру приймала по 80–90 дзвінків за добу, так і з Олегом познайомилась.

«Він зателефонував і каже: «Дівчино, так їсти хочеться. Хліба. Просто хліба. Більше нічого не треба». У 2014 році, ви ж пам'ятаєте, із забезпеченням скрутно було... Ми зв'язались із першим хлібозаводом, там виділили хліб, булочки, і наші волонтери завезли все це на передову. Через деякий час Олег зателефонував, подякував, попросив сигарет передати, бо вже все сухе листя в окрузі скурили». Тоді Ірина попросила мамин телефон, передзвонила їй, познайомилась, розповіла про волонтерів, які їздять на передову, та запропонувала через них передавати

сину посилки. Так і почали спілкуватись. А одного дня Людмила Миколаївна зателефонувала о сьомій ранку: «Про, я всю ніч не спала, мені здається, що з Олегом щось трапилось». Волонтер як могла заспокоїла жінку, але через кілька годин та передзвонила і розповіла, що з госпіталю їй зателефонував товариш сина і сказав: «Ми з Олегом разом були. Схоже на те, що він загинув...»

Відтоді для Людмили Миколаївни почався чи не найстрашніший період у житті. У військкоматі спочатку ніякої інформації не давали, жінка сама всього добивалась, їздила, шукала сина, сподівалась, що живий: «Його не могли вбити: він такий великий, сильний, його неможливо вбити...»

Розповідаючи про те, що довелося пережити Людмилі Миколаївні, Ірина не може не захоплюватись мужністю жінки. Про це варто написати окрему історію, вважає вона...

Для батьків немає більшого горя, ніж хоронити своїх дітей. Сподівалася мама 30-річного Олега, що на старість син стане опорою і підтримкою. Та не судилося. З любов'ю жінка зберігає його речі, ділиться спогадами про нього. Згадує його слова: «Герой – це той, хто знає відповідь на питання “Навіщо я живу?”». Він знав, навіщо: щоб мир був на нашій землі.

С. М. Мандибура

ХЛОПЕЦЬ З ХОРОБРИМ СЕРЦЕМ

Визволення від ворога стратегічно важливого населеного пункту Піски, що поблизу Донецького аеропорту, почалось ще в липні 2014 року. Гарячі бої тривали тут і спекотним літом, і восени, і взимку. Серед бійців, що кожного дня вели бої з терористами, був і наш молодий земляк **Михайло Губриченко** – солдат

батальйону «Фенікс». Мужність і героїзм українських воїнів 79-ї та 93-ї бригад, добровольців з «Правого сектора», батальйону «Дніпро-1» та «ОУН» вражали ворога. Про них ходили легенди, адже неймовірна сила рухала бійцями щодня, щогодини. Палаючі танки, що йшли на

блокпости, поранені бійці, які продовжували вести бої, а потім, аби не здатися ворогові, підривали себе, вражали окупантів у районі Донецького аеропорту. Під час цих битв поряд з побратимами миколаївські десантники здобули славу по обидва боки від лінії фронту: українці висловлювали повагу та вдячність за подвиг, а ворог зі страхом в очах спостерігав за їх діями.

Неймовірно тяжкими були бої, коли Піски атакувала частина ротно-тактичної групи 22-ї окремої бригади ГРУ Генштабу Росії, а також 200-ї бригади особливого призначення Південного військового округу (Ростов). Ворожі десанти час від часу не полишали намір прорвати оборону. 10 лютого терористи роблять чергову спробу прориву, та вже 11 лютого українські військові взяли повністю під контроль населений пункт Піски і закріпились біля Опитного і Тоненького. Але бої не припиняються. 14 лютого в районі с. Піски Донецької області під час виконання бойового завдання, потрапивши під мінометний вогонь терористів, від осколкового поранення загинув Михайло Губриченко.

«Це пізніше, коли вже поховали сина, від побратимів я дізналась, які надзвичайно тяжкі випробування випали на долю мого Михайла, – розповіла при зустрічі мати Наталія Іванівна Губриченко. – Адже коли приїжджав на кілька днів додому, то про те, що під час боїв горіла і техніка, і побратими, і земля, не обмовився жодного разу. Більше про хлопців із Західної України розповідав, з якими встиг потоваришувати, багато говорив про волонтерів, які привозили до них на передову і харчі, і воду, і взуття, і цигарки. Мабуть, не хотів, аби ми хвилювались. Він був гордий, що служити випало саме в 3-му батальйоні 79-ї аеромобільної бригади «Фенікс». У нього не було страху. Навіть після лікування в госпіталях Дніпропетровська та Києва він знову повертався до товаришів на передові позиції. Хоча вони були й узимку неімовірно гарячими».

Та армійські труднощі почалися для сина, ще коли він був призваний у 2011 році на строкову службу в місто Севастополь. Хоч і прослужив півтора року на підводному човні «Запоріжжя»,

та біль у серці час від часу нагадував про себе. Це не зупиняло хлопця. Він ще встиг виїхати і на бойові навчання на кораблі «Чернігів». Повернувшись до Очакова, вирішує влаштуватись на роботу. Та все не вдається. Тож виїхав до Архангельська, де раніше проживав з родиною, сподіваючись, що там зможе працювати, заробляти гроші та допомагати матері. Та не так сталося, як гадалося. І вже за рік він знову в Очакові.

Почав думати про армію: добровільно прийшов у військкомат з наміром вступити до лав десантних військ, адже десантники всюди перші, і він хотів служити саме там. Однак у військкоматі йому кілька разів відмовляли, адже серце не втомлювалось нагадувати про негаразди. І лише зваживши на наполегливість Михайла, його було зараховано на посаду «стрілець – номер обслуги» аеромобільно-десантного взводу аеромобільно-десантної роти десантно-штурмового батальйону «Фенікс» 79-ї Миколаївської окремої бригади, який у серпні 2014 почав формуватися за безпосередньої участі волонтера Юрія Бірюкова.

Після нетривалих навчань на Широколанівському полігоні хлопець виїхав на схід України, де тривала антитерористична операція. Додому приїжджав на кілька днів у жовтні та грудні. Пізніше лише дізналась, що ці дні йому давались як короткострокова відпустка через поранення. Як розповіли мені побратими Михайла, він разом з іншими мужньо тримав оборону Донецького аеропорту, який став символом героїзму українських військових.

Десантники отримали неформальне звання «кіборги». Нагороджений нагрудним знаком «За оборону Донецького аеропорту» (посмертно).

Життєвий шлях Михайла Михайловича Губриченка, який народився 28 серпня 1991 року в місті Очаків Миколаївської області, був як у звичайного хлопця: школа, армія... і війна. Війна, що назавжди забрала у матері 24-річного сина, у брата та сестер – рідного брата.

Поховали Михайла з усіма почестями на міському кладовищі в Очакові 18 лютого 2015 року.

Указом Президента України № 282/2015 від 23 травня 2015 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Губриченко Михайло Михайлович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

С. М. Мандибура

ІСТОРІЯ КОХАННЯ ТА ІСТОРІЯ РОЗЛУКИ

Історія кохання... У кожного вона єдина і неповторна. Почалася вона для Сергія та Тетяни 23 листопада 1996 року. Вони познайомились, коли природа, вмившись осіннім холодним дощем, почала сипати на землю сніг. Познайомились, аби назавжди запам'ятати очі один одного, слова і багато троянд, які любив дарувати Сергій.

«Я часто говорила, щоб не витрачав гроші на квіти, а сьогодні я б цілувала ту кожну пелюстку, – каже Тетяна. – Та хіба можна забути колись того, хто змусив тебе посміхатися, битися твоє серце частіше, інколи викликаючи навіть сльози. Але були то здебільшого сльози радості, які залишили глибокий слід у душі і серці. Через три роки після першої зустрічі, саме 23 листопада, на світ з'явилося наше перше сонечко – донечка Анна, татова радість і гордість. Для неї він і зірочку з неба ладен був зняти. Коли дівчинка піросла і стала справжньою помічницею, народився і Андрійко. Сьогодні б татові вести сина до школи, але він добровільно взяв автомат, аби виконати свій чоловічий і військовий обов'язок до кінця. Коли почалися бойові дії на сході нашої держави, він одним з перших написав рапорт на відправку до зони АТО. Він був

таким завжди: чесним, відкритим, щирим і щедрим. У нього було багато друзів, бо нікому не відмовляв у допомозі. А ще – автомобілі. Ними марив удень і вночі. Його найзаповітніша «Тойота Кемрі» сьогодні викарбувана на мармуровій плиті – як мрія, яку забрав із собою назавжди. У народі говорять, що треба посадити дерево, виростити сина, збудувати будинок. Перші два завдання Сергій виконав на відмінно. А от будинок – красивий, на два поверхи, аби всім місця вистачало, – так і залишився його мрією. Але скільки винограду та троянд насадив! Вони будуть радувати рідних та близьких і навесні, коли несміливо починатимуть дарувати перші листочки, і влітку, завітчуючи подвір'я барвистим килимом, і восени, коли стиглі плоди нахиллятимуть віття та лозу до землі».

Козаков Сергій Васильович народився 1 січня 1976 року в місті Очаків Миколаївської області. Школа, технікум, армія, майже як у всіх хлопців того часу. Та звільнившись у запас, він приймає рішення продовжувати служити і вже з 1997 року почав проходити службу у військовій частині А2637. За свою службу діяльність пройшов шлях від рядового військовослужбовця строкової служби до старшого мічмана, командира підрозділу військової частини. Спочатку на посаді торпедиста приготування і ремонту гідроскопічних приладів, потім – механіка лабораторії підготовки електричних торпед. Три роки техніком у цій лабораторії. Обіймав і посаду помічника начальника служби управління у в/ч А2408. Рік проходив службу у в/ч А2637 на посаді начальника відділення зберігання. З 2013 – начальник лабораторії підготовки та ремонту апаратури самонаведення. Зарекомендував себе як дисциплінований та професійний військовослужбовець. У колективі користувався авторитетом, повагою і довірою. Був надійним другом, люблячим батьком, чоловіком, сином, чудовим сім'янином.

Разом з цим постійно навчався: Миколаївський кооперативний технікум, Миколаївський будівельний коледж. У 2012 році здобув кваліфікацію інженера-дослідника з механізації сільськогосподарства в Миколаївському державному аграрному університеті.

Начальник лабораторії військової частини А2637 Козаков Сергій Васильович добровільно виявив бажання виконувати свій конституційний обов'язок щодо захисту своєї Вітчизни у зоні проведення антитерористичної операції.

6 квітня 2015 року в зоні проведення АТО в секторі «М» під Маріуполем близько другої години ночі на позиції військових виникла пожежа. Сергій Козаков забіг у намет, де спали бійці. Підняв їх за тривогию. У цей момент через пожежу вибухнули боеприпаси. Старший мічман отримав отруєння оксидом вуглецю, що було несумісне з життям, і загинув, врятувавши життя восьми бійцям.

Наказом Міністерства оборони України Козаков Сергій Васильович посмертно нагороджений відзнакою «Знак пошани».

Історія кохання та розлуки так тісно переплелися в цій родині, що її не розірвати ні війні, ні часу. Коли раніше Тетяна плакала від радості, то сьогодні її сльози – це невимовний біль. Він виятрює душу до щему. Їх не бачать ні рідні, ні близькі, ні діти. Бо ці сльози... Вони не ллються. Вони час від часу боляче обпікають. Віримо, що Всевишній подарує діткам – Анні та Андрійку – все найкраще, бо їх батько виконав у житті найшляхетнішу роль.

С. М. Мандибура

ВІН СПІШИВ ЖИТИ...

Я не знаю, як **Ігор Музика** приймав рішення піти на війну. Не знаю, що відбувалось у його голові і скільки часу він зважував це непросте рішення, адже знаю точно: йому ніколи не доводилося воювати. Він не вмів і не хотів убивати. Та спекотні події на сході України різко відкоригували його подальшу долю. Рішучий та вольовий юнак не зміг стояти осторонь, коли Вітчизні знадобився його захист. Йому на той час було 24 роки. І ні

вмовляння матері, ні бабусині сльози його не змогли зупинити.

За плечима вже був Миколаївський політехнічний коледж і здобута спеціальність – технік-механік. Свого часу пройшов і строкову службу у військових частинах А1414 та А2320. Мріяв про контракт із ЗСУ. Закінчивши один з найстаріших морських навчальних закладів України – «Морехідну школу» (відокремлений підрозділ Київської державної академії імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного – Миколаївське професійно-технічне училище) та отримавши диплом робітника водного транспорту і документи міжнародного зразка, він не втрачав надії стати військовим.

29 січня 2015 року був призваний за мобілізацією до в/ч В3416 (с. Ульянівка), де на Широколанівському полігоні пройшов військову підготовку, а вже 14 березня 2015 року був зарахований старшим солдатом до 72-ї механізованої бригади і разом з побратимами відправився в зону проведення антитерористичної операції.

«Коли дізналась від рідних, що Ігор виїхав на Схід, місця собі не знаходила, – почала свою розповідь згорьована бабуся Тетяна Леонідівна Музика, коли ми завітали в село Дмитрівку, де зростав хлопчина разом з бабусею, де закінчив Дмитрівську загальноосвітню школу I–III ступенів і звідки пішов у доросле життя. – Доля не пестила мого внука, і я це добре розуміла. Так уже сталося, що ні батьківської турботи, ні материнської любові він не зазнав сповна. Але попри всі перипетії життя він любив і тата, і маму своєю, тільки йому зрозумілою, любов'ю. Зростав трудолюбивим хлопцем. З раннього дитинства він мені завжди допомагав: чи город скопати, чи в саду та винограднику попрацювати. І я за це йому була вдячна. А ще дуже любив рибалити. Підрісши, вставав спозаранку – і на лиман. Коли гарний улов був, то й мене кликав на допомогу. Так і жили. Часом не просто було, коли

Ігор ділився своїм болем та переживаннями, але я завжди намагалася якось його втішити, допомогти. Радувалась перемогам онука. Ми часто говорили про життя, про плани на майбутнє. Він з дитинства навчився все вирішувати сам, не чекаючи допомоги. Нелегко йому було, та проте це не завадило йому бути добрим, людяним та співчутливим. Він мав велике прагнення чогось досягти в житті. І це, дякувати Богу, йому вдавалося. Він спішив жити. Спішив пізнавати. Спішив відкривати для себе все нові і нові горизонти. Де б він не був: чи то в Миколаєві, чи в Криму – він завжди повертався до рідного дому, до лиману, до друзів, до рідних та близьких йому людей. Повертався, щоб утішити, звеселити, підбадьорити, хоч і сам ще так потребував сторонньої підтримки. Мріяв про те, що з часом відремонтуюмо будинок, перекриємо дах. Не так сталося, як гадалося...»

Гіркі сльози не давали говорити, коли бабуся розповідала про тяжке поранення свого рідненького внука під Волновахою. Ще в суботу він подзвонив до неї. Говорив, щоб не хвилювалась, що у нього все добре. Та вже в понеділок його, тяжко пораненого, доставили до Дніпропетровського госпіталю.

«А мені снився сон, що приходять він увечері з села, лягає на ліжку і відвертається. Я до нього, а він увесь горить. Прокинулася і вже не можу ранку дочекатись. Очі так і не зімкнула. А вранці подзвонила його мама Анжела Миколаївна і сказала, що він у шпиталі. Я думала, що дочекаюсь пенсії і зразу поїду. Відчувала, що повинна бути поряд. Знала, що йому відірвало руку і що позаду вже кілька тяжких операцій. Лікарі ще дев'ять днів боролись за його життя. Але множинні осколкові поранення голови не дали шансу жити, і 6 травня 2015 року у шпиталі перестало битися серце юного захисника. Він мене називав так ніжно – «Буня». І наче передчуваючи біду, одного разу сказав: «Якщо зі мною щось трапиться, то забери мене в Дмитрівку». Але не судилось. Ігоря поховали в селі Куцуруб на сільському кладовищі.

Я при нагоді їду туди, аби поговорити з ним, поплакати, і якось наче трішки легше на душі стає. Він теж приходив до мене. Але, на жаль, лише у снах...» – з гіркотою, ледь чутно закінчувала бабуся свою розповідь.

Як згадувала при зустрічі класний керівник Ігоря, вчителька української мови та літератури Валентина Миколаївна Ковальова, без Ігоря Музики вона не уявляла свого класу. Він був лідером. Клас складався зі справжніх козаків: 12 хлопців і дві дівчинки. Тож юнаки відстоювали і честь класу, і честь школи як у районі, так і в області.

«Пригадую, як одного разу Ігор поїхав на конкурс читців поезії Тараса Григоровича Шевченка, – продовжила з гордістю вчителька, – то сам Дмитро Дмитрович Кремінь, який був присутній на конкурсі, не втримався і подякував Ігореві за емоційність, адже ліричні і тужливі рядки лилися в хлопця з самого серця і западали в душу. Хлопцеві цього дня вручили цінний подарунок – годинник. У нашій школі завжди проходить багато заходів, що присвячені як новорічним та різдвяним, так і державним святкам. Ігор був завжди їх активним учасником. Спортсменом він теж був чудовим, любив футбол. Та найкраще вмів боронити власні ворота. Тому команда завжди перемагала. Був ввічливим та поважав старших. Сам Бог дав хлопцю прожити молоді роки красиво і феєрично. Мав багато друзів. Умів знайти вихід із будь-якої ситуації. Він умів дарувати хвилини щастя. А ще – дуже гарно танцював, якось по-особливому він кружляв у прощальному шкільному вальсі. Усі милувались. Ні в кого навіть гадки не було, що вже за кілька років він піде боронити рідну землю від російського агресора. Ми схиляємо голови перед його Мужністю, Сміливістю та Відвагою. Болить душа, що вже з ним ніколи не зможемо поговорити ні про дружбу, ні про друзів, ні про плани. Він пішов з життя Героєм. Сьогодні його фото у музейній кімнаті. Світла пам'ять залишиться назавжди у стінах рідної школи, адже він усього себе до кінця віддав за нас, за країну».

Його життя, спалахнувши яскравою зіркою, так швидко згасло. Та його сяйво навіки буде в серцях його побратимів, рідних і близьких. Слава Герою!

ВІДДАВ ЖИТТЯ ЗА УКРАЇНУ

Артеменко Михайло Вікторович народився в Миколаєві 27 грудня 1984 року в родині працівників Миколаївського театру ляльок – звукооператора Красюка Віктора Михайловича та актриси Артеменко Людмили Матвіївни. Там і виріс, знав увесь репертуар, багато разів міг дивитися одну й ту саму виставу, їздив з батьками на гастролі. Театр став для нього другою домівкою, де усі його знали та любили.

Із народженням Михайла зародилась і перша родинна традиція – прикрашати ялинку 26 грудня. З цього дня розпочинались зимові свята – День народження, Новий рік, Різдво, які, навіть коли хлопець виріс, зустрічали в сімейному колі. Взагалі, Михайло дуже цінував родинні зв'язки, правда, рідних братів-сестер не мав, але тісно спілкувався з родиною маминої сестри Тамари, особливо з двоюрідним братом Євгеном та сестрою Людмилою. І хоча жили вони в різних містах, проте влітку відпочивали разом, приїздили один до одного в гості. Людмилі в кожен свій приїзд дарував орхідеї. Поважав старшого брата Євгена, часто радився з ним, прислухався до його думки. Лише один раз не послухався – коли в АТО пішов. Євген до сьогодні не може собі пробачити, що не відмовив брата...

До дев'ятого класу Михайло навчався в ЗОШ № 11 м. Миколаєва, займався карате, самбо, плаванням, ходив на байдарках. За натурою був лідером, хоча характер мав спокійний, урівноважений, але коли вже щось надумав – не відступався: не сперечався, спокійно вислуховував інші думки і поради, та робив так, як вважав за необхідне. Всі його Мішанею звали, а хлопці в АТО – «Миколаївським ведмедем» (мав зріст 188 см). У підлітковому віці чомусь незлюбив своє ім'я. Питав: «Мамо, як ти могла мене назвати Мішею?» А з часом радів: «Яке в мене ім'я хороше: можна казати і Міша, і Михайло, Мішаня, Мішутка, Майкл, Міхаель...»

З дитинства цікавився історією, в першу чергу воєнною історією, географією. З батьком часто спілкувались на ці теми. Подобались фантастика, пригоди (улюбленою книгою був роман Жуля Верна «Діти капітана Гранта»), історичні фільми, передачі про космос, американський реп. Хазяйновитий був, у квартирі сам ремонт робив: міг і електрику налаштувати, і шпалери поклеїти. Надзвичайно любив машини, розбирався в них – це для нього стало і роботою і хобі. Тому у 2000 році вступив до професійного технічного училища № 25, яке закінчив у 2003 році та здобув дві спеціальності – слюсар з ремонту автомобілів та електрозварник ручного зварювання. Після училища влаштувався працювати на станцію техобслуговування. Взагалі роботи не боявся, підробляв і в охороні, і на таксі, не сидів без діла. Батьки навчали сина: «Іди до своєї мети, і ти до неї прийдеш». Він так і робив: захотів купити машину – знайшов підробіток. Надумали поїхати в Іспанію – відкладали кошти і поїхали. «Мрії збуваються», – казав Михайло. Так само пристрасно, як і авто, любив молодий чоловік подорожувати: побував у Чехії, Польщі, Іспанії, Італії, Франції, Венеції, Єгипті, дуже хотів побачити Сполучені Штати Америки, але цю мрію не встиг здійснити.

Дбайливо зберігає мамина пам'ять безліч історій про Михайла, життєвих ситуацій: веселих і сумних, важливих і буденних. Пригадує, що коли йшов до військкомату на строкову службу, його запитали: «А ти хочеш служити?». «Так» – відповів Михайло. Там жартома бідкалися: «Куди ж тебе брати – в танк не помістишся, з окопу виглядатимеш, у куцах не сховаєшся». Але на строкову його так і не взяли за висновком медкомісії через проблеми зі спиною.

Людмила Матвіївна розкажує, що у них вдома завжди живність була. Коти, собаки по 17–20 років жили, в родині важко переживали смерть улюбленців. Пригадує мама такий випадок. Бабуся одного з Михайлових приятелів казала онуку: як помру, віддайте Зосю (бабусина кицька) в хороші руки. І одного дня Мішаня прийшов із Зосею в обіймах. «Вона буде жити у нас», – сказав. Коли телефонував з АТО, розповідав про тварин, які у них жили, – про собаку Пульку, що любила їздити з ними на БМП, про те, як доглядали поранену кішку і як переживали,

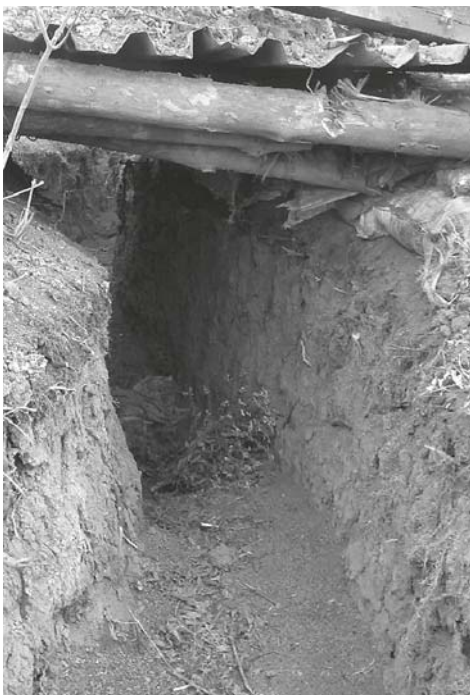

Зося та домашні тварини з зони АТО

що вона не вижила... А Зося померла через місяць після загибелі Михайла.

«Дуже хорошим сином був, мене «мамулею» називав, – розповідає Людмила Матвіївна. – Друзі його казали: «Знаєте, він Вас так любив». Ми з ним були не тільки як мати і син, але і друзями, цікавилися справами один одного. Він мене завжди підтримував, був готовий вислухати, дати пораду, допомогти, з ним дуже комфортно, спокійно було. Всі його любили, для всіх наших друзів, знайомих, сусідів його загибель стала шоком».

Коли в липні 2015 року молодий чоловік отримав повістку з військкомату, в нього і думки не виникло, щоб не піти або відкупитися. На умовляння матері залишитись відповідав: «Мамо, як ти можеш так казати? Ми ж патріоти» (мама і син були активними учасниками Миколаївського майдану). Хоча члени медкомісії вагалися, але, врешті-решт, визнали Михайла придатним до проходження служби. Спочатку молодий чоловік проходив загальну підготовку на Широколанівському полігоні, потім був направлений у 128-му окрему гірсько-піхотну бригаду, що дислокується в Мукачевому. Подальшу підготовку вже як водій-механік БМП проходив у навчальному центрі в Десні. Наприкінці серпня підрозділ отримав наказ вирушати на Схід. 28 числа прибули в розподільчий табір під Щастям, де були сформовані взводи, роти, а через тиждень – у село Комишне Луганської області, що на кордоні з РФ. Стояли там близько 3-х місяців – закривали державний кордон від можливого вторгнення з російської території, адже прикордонники контролювали лише пункти пропуску. За цей час у Михайла склались добрі враження від людей, з якими він ніс службу, і товариші по службі згадують бойового побратима як людину доброзичливу, безвідмовну, кажуть, що на нього завжди можна було покластися.

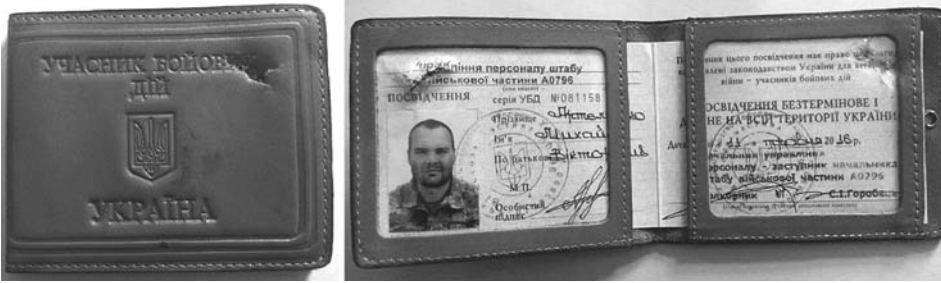
Побратими поклали польові квіти на місці загибелі Михайла

Молитва і хрестик Михайла (такі були в усіх бійців 128-ї бригади) та осколок міни з місця загибелі

У другій половині листопада підрозділ повернувся на Яворівський полігон. Наприкінці року Михайло отримав відпустку і Новий 2016 рік зустрівача дома, з середини січня – навчання в Широкому Лані, а 3 березня підрозділ уже приступив до виконання бойових завдань у районі с. Невельське Донецької області. Позиції українських військових з трьох сторін оточували терикони, з яких велись обстріли. Дні проходили в постійних чергуваннях на пунктах спостереження, регулярних сутичках з противником. Завдяки появі тепловізорів і вночі мали змогу контролювати свій периметр, прострілювати територію, якщо не оголошувався режим тиші. Часто над позиціями літали безпілотники, які коригували точність обстрілів. Артилерія противника руйнувала такі будови, в які було досить не просто влучити: то виносні пункти спостереження рознесуть (невеличкі споруди, зібрані з ящиків та мішків із піском), то кухню зруйнують, то генератор спалять...

Незважаючи на постійну небезпеку, перебування на передовій було досить одно-

Посвідчення Михайла, пробите осколком

манітним, тому військових завжди радували приїзди волонтерів, які щиро допомагали і балували їх (часто привозили усілякі смаколики: домашню випічку, цукерки, фрукти), та концертних колективів. Одного разу Михайло розповідав, як приїздив до них на передову ансамбль із Тернополя, казав, що всі були в захваті: «Ми таке задоволення отримали, так аплодували їм!»

Михайло пишався тим, що захищає свою країну, але і за домом сумував. В останній СМСці написав мамі: «Все буде добре, головне – вірити». Цього дня він зі своєю коханою дівчиною Лідєю довго розмовляв про все – і про життя, і про любов, і про красу природи... А за дві години його не стало.

Михайло загинув 4 липня 2016 року під час артобстрілу. Хлопці розповідали, що він до останнього підбадьорював усіх, заспокоював: «Не панікуйте, зараз обстріл закінчиться». Коли поблизу розірвалась міна, Михайло прийняв на себе більшу частину осколків, прикривши собою товаришів (інші отримали поранення, контузії).

Указом Президента України № 23/2017 від 3 лютого 2017 року за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку Артеменко Михайло Вікторович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

У МИРНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ ПОПРОЩАЛИСЯ З ГЕРОЄМ

Йому ледь виповнилося 20, коли обірвалась нитка молодечого життя.

11 липня 2014 року в районі населеного пункту Зеленопілля Свердловського району Луганської області, під час обстрілу позицій підрозділів 1-го батальйону тактичної групи з установки «Град» незаконними збройними формуваннями, пряме влучення в автомобіль Олексія Волкова не залишило хлопцеві шансів на життя. Через неймовірні муки і біль проліг шлях Героя з пекла-згарища до небесного батальйону побратимів, які до останнього подиху стояли на захисті рідної землі.

Олексій Віталійович Волков народився 24 травня 1994 року в селі Нові Ставки Арбузинського району Миколаївської області.

«Дитячі роки мого синочка проходили в Козирці, біля його рідненької тьоті Лілії, – почала свою розповідь мати Героя Руслана Василівна Миронюк. – Змалечку був сильним та терплячим. І все щось майстрував з двоюрідним братом та дядьком у їх автомайстерні. Підріс і почав захоплюватися спочатку танцями,

згодом – паркурром, баскетболом, волейболом, греблею на каное. Любив рибалку».

Закінчивши школу, Олексій продовжив навчання у Миколаївському професійному ліцеї, де отримав спеціальність автослюсаря-зварювальника. Він встигав не лише добре навчатися і бути незмінним старостою групи три роки, але паралельно вивчав водійську справу, аби отримати посвідчення водія. Захоплювався їздою на байку. З двоюрідним братом Олександром власноруч склали два байки. Допомогло те, що хлопці з дитинства захоплювались технікою і мали золоті руки, які не цурались ніякої роботи. Серед друзів-байкерів мав прізвисько «Вовк». Був

активним учасником байкерських фестивалів, які проходили у Рибаківці, Баштанці, на Волоській косі. Незважаючи на свої по-справжньому чоловічі захоплення, Олексій був не лише душевним та щирим, а ще й трішечки сором'язливим. Коли почав заробляти перші гроші, замовляв через Інтернет запчастини для автомобіля і вечорами, потай від рідних, чаклував з надією, що колекційне авто скоро буде працювати і стане справжнім подарунком для молодшого братика. Та не вдалося здійснити задумане...

З дитинства мріяв стати десантником. Після успішного закінчення профліцею, дізнавшись, що набір на строкову службу до десантних військ уже закінчився, не хотів зраджувати мрію і пішов служити на контрактну службу на посаду водія-електрика гаубичного артилерійського взводу 3-ї гаубичної артилерійської батареї гаубичного артилерійського дивізіону 79-ї окремої аеромобільної бригади. Служба захопила хлопця.

Сьогодні в пам'ять про сина та його службу зберігає Руслана Василівна відзнаку командира 79-ї окремої аеромобільної бригади. Він навіть встиг здійснити чотири стрибки з парашутом. Про відчуття радості, страху та свободи, що тісно переплелись у кількахвилинному польоті, з гордістю розповідав рідним та друзям. А вже за деякий час виїхав у зону проведення антитерористичної операції. Про це рідним не обмовився й словом. Беріг усіх як міг. Це вже за якийсь час через друзів, знайомих та волонтерів дізнались, що син у самому пеклі неоголошеної війни. Лише один раз попросив передати на передову продуктів та свіжого хліба. Нашвидкуруч зібрали посилку і відіслали її в зону АТО. Вона дійшла до хлопців, коли вже Олексія не було серед живих. Загинув він разом зі своїм земляком Олександром Круком із Солончаків о 4:30 ранку, на очах у побратима з Єланецького району Сергія. Той на власні очі бачив, як після першого залпу, що влучив у машину, під якою примостились на спочинок хлопці, Олексія контузило і він закричав, трясучи головою. А після наступного удару вже понівечене осколками тіло спалахнуло як живий факел.

Побратими Олексія після церемонії прощання згадували, що він був серед них наймолодшим, тож і діставалось йому най-

більше. Але хлопець ніколи не скаржився, а в різних ситуаціях намагався знайти єдине правильне рішення. За це його поважали. Пригадували, як одного разу, коли і вода, і харчі на передовій закінчились, він зважився з'їздити в одне із сіл, аби придбати для товаришів украй необхідні речі. Розумна сміливість хлопця вражала навіть старших товаришів, які вже багато бачили на своєму життєвому шляху. Та те, що вмів робити Олексій, було їм не під силу: чи то духу не вистачало, чи сміливості. А юнак у найтяжчі хвилини знаходив слова, аби розрадити та допомогти. Посмішка ніколи не сходила з його вуст. Світлим хлопцем був. Душею компанії. Вмів підняти настрій та бойовий дух і подарунки оригінальні вмів робити на передовій для товаришів, які вони будуть пам'ятати все життя.

Поховали Героя 31 липня 2014 року в селі Михайлівка Козирської сільської ради Очаківського району Миколаївської області. З мармурової плити на нас дивиться двадцятирічний юнак, а поряд викарбувані чотири парашути, які символізують мрію, що рвалась у небо... Але війна на сході нашої держави так

жорстоко перекроїла плани Олексія Волкова... Перекроїла плани Олексія і тисяч побратимів, які до останнього подиху стояли на захисті рідної землі.

Указом Президента України № 708/2014 від 8 вересня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, Волков Олексій Віталійович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Сьогодні на бойових позиціях на сході України за сина став зі зброєю в руках його батько...

С. М. Мандибура

ВІРНИЙ ПРИСЯЗІ ДО ОСТАНЬОГО ПОДИХУ

На долю **Максима Миколайовича Володька** випало чимало випробувань ще з дитинства. Народившись 22 жовтня 1989 року в Одесі, вже за кілька років хлопець разом із мамою Ольгою Миколаївною переїхав жити в Острівку, що на Очаківщині.

– На своє життя нарікати було ніколи та й нікому. Міцну родину створити не вдалось. Чоловічого плеча поряд не було. Тому, переїхавши в село, кожного ранку, ще й сонце не зійшло, вже бігла на ферму – доїла корів. Іншої роботи в селі не було. Працювала, щоб заробити копійчину, аби вистачало на життя. Підростав син, який для мене був справжнім сонечком, – крізь сльози почала свою розповідь про сина згорьована мати. – Він був для мене і порадиником, і надійним помічником. За що б не брався, усе вмів зробити. Я раділа. Раділа, що в школі добре навчався. Раділа, що вступив до Миколаївського аграрного університету. Раділа, що здобув базову вищу освіту – бакалавр, спеціальність

«механізація та електрифікація сільського господарства». Ще навчаючись у виші, захопився кресленням. Воно йому легко давалось, на відміну від інших студентів. Його креслення були неймовірними, тому роботи завжди посідали призові місця. Викладачі визнавали, що у хлопця Богом даний рідкісний таланти. Та розвивати його не поспішав, – з гиркотою в голосі додала мати. – Він поспішав жити.

З 22.10.2010 по 13.10.2011 рр.

Максим проходив строкову військову службу на посаді командира відділення в/ч 3024, що на Львівщині. Повернувшись з армії, пішов працювати на Очаківську дільницю Регіональної газової компанії «Миколаївгаз». Попрацював там недовго, бо події в Криму, а згодом і на сході нашої держави відкоригували подальшу долю хлопця. І вже з 19 березня 2014 року Максим проходить військову службу за мобілізацією в Очаківському районному військовому комісаріаті на посаді начальника служби захисту інформації. А в листопаді цього ж року відбуває в зону проведення антитерористичної операції, до військової частини (польова пошта В1079) на посаду начальника речового складу, адже серцем відчуває, що в такий нелегкий для країни час він має бути на передовій.

На захист незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України старший сержант, учасник бойових дій Максим Володько після демобілізації вдруге добровільно приходить до Очаківського РВК, аби його знову призвали до лав Збройних Сил України.

З 6 серпня 2015 року по 24 серпня 2016 року ніс службу спочатку у в/ч пп В3950, а потім на посаді старшого сержанта – командира гармати у 10-й окремій гірсько-штурмовій бригаді – тактичне формування Сухопутних військ Збройних Сил України, що базується в місті Коломиї на Івано-Франківщині.

За час, проведений у зоні бойових дій, 27-річний юнак не раз виконував бойові завдання. Слова Військової присяги: «Я клянусь захищати українську державу, непохитно стояти на сторожі

її свободи і незалежності. Я присягаю ніколи не зрадити народу України», – проніс через своє таке ще юне життя. Смертельна небезпека чатувала на нього в день, коли Україна відзначала чергову річницю Незалежності. Він стояв на бойовому посту в районі села Костянтинопільське Мар'їнського району Донецької області. Стояв, бо любив свою країну, любив свою матір, любив свою землю. За них стояв Володько Максим до останнього подиху в грудях...

Вічна пам'ять Герою! Глибока шана його матері!

С. М. Мандибуря

ЛЮДИНА З ВЕЛИКИМ СЕРЦЕМ

...Він обіцяв обов'язково повернутися додому восени. Обіцяв... Та полум'я війни спалило його...

Він повернувся до нас сизим голубом, що у хвилини прощання в Очакові споглядав на землю із височини.

Він повернувся улюбленою піснею, що болем розривала душі рідних і близьких людей.

Повернувся до частини, щоб у пошані відійти до Небесного батальйону сильних, мужніх, нескорених чоловіків, які з 2014 року захищали цілісність і незалежність неньки України.

Жалібно та тужно звучало над Очаковом «Пливе кача». І не вірилось, що повернувся **Олег Мединський** до рідного центру, щоб ми з ним попрощались назавжди. Та він був справжнім воїном, а значить – житиме вічно.

Олег Костянтинович Мединський народився 6 червня 1968 році в селі Іллінка Біляївського району, що на Одещині.

Після закінчення навчання в Київському військово-морському училищі проходив військову службу в Севастополі, Кронштадті, Києві. 3 жовтня 1992 року – в 73-му морському центрі спеціального призначення (в/ч А1594). За час проходження служби в частині зарекомендував себе, за словами побратимів, як самовідданий, відповідальний та мужній професіонал своєї справи. Капітан III рангу (капітан II рангу посмертно) Військово-Морських Сил Збройних Сил України, Олег пройшов

шлях від командира групи до заступника командира загону спеціальних операцій по роботі з особовим складом 73-го морського центру спеціального призначення.

Після звільнення у 2004 році з лав Збройних Сил України, за скороченням штатів, не залишився байдужим до армії, адже був наділений якостями справжнього військовика – вольовий, витривалий, сильний духом. Як президент Очаківської міської громадської організації «Військово-патріотичний

спортивний клуб «Майський», спортсмен та тренер з кіокушинкан карате (чорний пояс II дан), Олег хотів бачити ці якості характеру й у своїх вихованців. Заснувавши у 2006 році «Майський», почав займатися спортивно-патріотичним вихованням молоді та готувати юнаків і дівчат до служби в 73-му Морському центрі спеціального призначення. Вони й сьогодні служать у цьому центрі.

Коли почалися бойові дії на сході України, Олег Мединський не залишився осторонь цих гарячих подій. Як справжній відданий державі боець, повернувся на службу та став на захист своєї Вітчизни. Не вагаючись, одним із перших вибув у зону антитерористичної операції для виконання завдань за призначенням. У зоні АТО перебував з позивним «Вусатий».

Його нагородили пам'ятним орденом «Офіцерська доблесть» (15 лютого 2015 року) та орденом «За мужність» III ступеня (3 липня 2015 року) – за мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, підтри-

мання боєдатності Військово-Морських Сил Збройних Сил України, вірність військовій присязі.

Як згадують побратими, 5 вересня 2016 року, виконуючи бойове завдання в ході антитерористичної операції в Донецькій області, в районі населеного пункту Мар'їнка, капітан III рангу Мединський здійснив вивід групи до місця виконання завдання за призначенням та залишився у належному місці. У визначений час з невідомих причин не вийшов на зв'язок з командиром групи. Для з'ясування обставин командиром групи було прийнято рішення відправити на те місце розвідувальний дозор з метою встановлення причини відсутності зв'язку. Розвідувальний дозор виявив тіло загиблого капітана III рангу з множинними пораненнями.

За мужність, самовідданість та героїзм, проявлені під час виконання завдань за призначенням у ході антитерористичної операції на сході держави, наказом Міністра оборони України від 19 листопада 2016 року № 1098 капітану III рангу Мединському Олегу Костянтинівичу посмертно присвоєно чергове військове звання капітан II рангу.

Указом Президента України № 511/2016 від 19 листопада 2016 року за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку Мединський Олег Костянтинівич посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

13 жовтня в Очакові урочисто відкрили пам'ятник Героям-землякам, які загинули в зоні проведення антитерористичної операції. Цього дня медаллю «За оборону Маріуполя» нагородили 41 бійця. Чотирьох посмертно. Серед них і Олег Мединський.

Пригадую, коли напередодні відкриття пам'ятника вже надвечір до пам'ятної таблички Олега Мединського підійшов хлопчик. Я запитала: «Чому прийшов? Уже пізно. Відкриття завтра». Він з гіркотою в голосі відповів: «Знаю. Я прийшов лише побажати тренеру «Спокійної ночі». У мене покотилися сльози і забракло слів. Та зранку знову зустріла коло таблички Мединського юнака. Це, як пізніше з'ясувала, приходив його учень, сьогодні військовослужбовець 73-го Центру Бутенко Максим, який

саме цього дня від'їжджав до Івано-Франківська на відкритий Кубок України Кіокушинкай Карате відстоювати честь клубу «Майський». За кілька днів хлопець повернувся до рідного міста з перемогою, бо тренер завжди вірив у нього. Як вірив у кожного свого вихованця.

Олег став батьком не лише власним дітям, яких любив до безтями, але й сотням тих хлопців та дівчат, які займались у клубі «Майський». Він був для них і другом, і порадником. Вихованці пишалися своїм наставником. Сумна звістка про те, що вони втратили Тренера назавжди, ще довго не усвідомлювалася. За словами батьків, їх діти вже за кілька днів ураз подорослішали, змужніли. А головне – вони завжди будуть його пам'ятати, бо він віддав життя, щоб мир запанував на Україні.

З боєм і повагою такі рядки написали в Очаківській районній газеті «Чорноморська зірка» друзі, вихованці ВПСК «Майський» та їх батьки, попрощавшись із Тренером:

«Его нет... В это не хочется верить, и с этим трудно смириться. Но его больше нет... Олег Константинович Мединский, дорогой наш друг, Сен-пай, погиб 5 сентября на войне. Как же нам не хватало его эти два с половиной года, пока он там, на Донбассе, реально защищал дом каждого из нас. В редкие его приезды мы с радостью встречались, гордились им. Мы жили надеждой, что вот закончится эта проклятая война, и наш тренер, наш Сен-пай, соберет нас, и работа созданного им нашего спортивного военно-патриотического клуба по борьбе киокушин-каратэ, который он сам называл «территорией мужчин сильнее страха», возобновится. И мы снова будем вместе. Мы ждали и готовы были ждать, сколько потребуется.

Олег Мединский был не просто хороший человек, а настоящий мужчина, воин, личность, каких единицы. Друг и профессионал, он мог всегда ободрить, найти подход к каждому воспитаннику и родителю. Несомненно, у клуба «Майский», известного в Украине, были и могли бы быть еще замечательные спортивные результаты и достижения. Но самое ценное то, что за время до войны Олег Константинович сумел обучить, вдохновить ребят, воспитать в своих учениках такие редкие сегодня качества настоящих мужчин, являясь сам таковым.

Олег Мединський (третій ліворуч) з вихованцями

Не стеснявся говорити, що полагается в своей работе и на Божью помощь. У него было очень много единомышленников в разных уголках Украины, готовых помогать клубу.

Он как-то говорил, что счастлив, что нужен стране и может послужить ей и необстрелянным пацанам, когда пришла беда. В нем действительно нуждались. Он утверждался тем, что передавал свой ценный опыт и знания, тонкости, о которых многие не знают, продолжая и там, на войне, превращать вчерашних мальчишек в мужчин. Недаром созданный О. К. Мединским клуб назывался военно-патриотический спортивный клуб. Желание воспитать достойных граждан своей страны жило в нем всегда. И у него было много планов на будущее.

И вот его нет. Его жизнь была яркой, стремительной. Такие люди не забываются. А то, что Олег Мединский вложил и посеял, прорастает и живет в других».

ПОЗИВНИЙ «МАМАЙ»: ПОСЛАННЯ ВСІЙ УКРАЇНІ

«І знову я знайшов пару хвилин зібратися з думками і написати для вас. Стомились ми трохи на своїй «продуваємій» усіма вітрами позиції, бо людей не вистачає, готуємось до зими, заготовляємо дрова, будуємо, та ще й «сепари» дістають, – так що воюємо, як завжди. Щодня підходять ДРГ, дістають з ДШК, прилітають інші «подарунки», ну і ми, звісно, не мовчимо – є чим «віддячити». Настільки зникає людина до всього: не реагуєш навіть на обстріл, розмовляючи з кимось, тільки автоматично відмічаєш, що знаходишся під прикриттям і тебе не дістануть, хоч кулі пролітають на відстані метра, в різній тональності свистячи, і бачиш, як деякі падають на вильоті...

А недавно наші беззмінні помічники-волонтери, наша опора і підтримка з тилу... привезли такі необхідні зараз будматеріали й інструмент, продукти і теплі речі. А ми передали їм для Миколаївського краєзнавчого музею трофеї – залишки мін, гільзи, побиті речі після обстрілу, прапор з підписами, вигорілий та обшарпаний дебальцівськими степовими вітрами, який майорів над нашими позиціями «на нулі» на гордість нам і на очах у «сепарів», у злобі не спроможних його не раз збити.

Тільки тут і зараз розумієш і бачиш, як єднає народ біда, коли влада «пиляє» бюджет і заробляє на війні, а прості люди допомагають фронту. Мій побратим Яків звертався до олігархів та

партій за допомогою (має деякі зв'язки), та в них були важливіші справи, гроші пішли на заплановані акції, адже ми не зробимо їм піару. Пора, пора вже прокидатись від цього заціпеніння, збиратися з силами і завершувати справу, розпочату на Майдані, скидати ту наволоч, яка має нахабність називатися владою, думаючи про свій гаман...»

14 жовтня 2016 року ці рядки написав на своїй сторінці у Фейсбучі **Андрій Подліпнюк**, позивний – «Мамай». Це

гірке його слово стало прощальним, і вийшло – ніби адресоване цілій Україні. Він загинув 11 листопада, не доживши місяця до сорокаріччя.

Війна «підкинула» багато хороших людей

12 листопада науковий співробітник Миколаївського краєзнавчого музею Оксана Светляченко йшла на похорон Андрія. Дві червоні гвоздики, сльози в очах і буря емоцій у душі. Вони познайомилися через Інтернет, подружилися в Фейсбуці, а 20 листопада він обіцяв приїхати у відпустку і прийти в гості до музею. Оксана ніколи не бачила цю людину наживо, і ось як вийшло – зустрітися їм довелося тільки на похороні.

Оксана Светляченко почала збирати матеріали про воїнів АТО в грудні 2014-го. Це була її особиста ініціатива як музейного працівника. Підштовхнули події: наша 79-та бригада потрапила в оточення, і закрутився Ізваринський котел, потім почалися бої за Донецький аеропорт. Військова історія розгорталася люто – і співробітниця музею поквапилася приступити до збору інформації. Це було непросто. Знайомилася з волонтерами, з військовослужбовцями, ходила до військової частини, в штаб 79-ки, зустрічалася з однополчанами своїх друзів, які несуть службу в АТО, брала інтерв'ю, писала біографії, домовлялася про передачу артефактів «з полів битв». «Війна «підкинула» в моє життя багато хороших людей – і це єдиний її плюс...» – говорить сьогодні Оксана.

За два роки вона зібрала, напевно, вже більше 200 предметів, які одного дня увійдуть до постійно діючої музейної експозиції. Коли з'явиться зала пам'яті загиблих за Україну – сказати важко, все тільки в проекті.

Остання «посилка» з фронту прийшла в листопаді: «Мамай» відгукнувся на Оксаніне прохання в Фейсбуці і передав через волонтерів трофеї – цілий ящик: прошитий кулями дірявий казанок, солдатська форма, яка сушилась на мотузці й потрапила під обстріл, дитячі малюнки-сердечки з побажаннями миру, «Щоденник розвідника» на паперовому листку, РПГ-тубуси, снаряди, гільзи, хвостовики від міномета і прапор, той самий, вигорілий, обшарпаний дебальцівськими степовими вітрами, який

майорів над нашими позиціями «на нулі». «Не бійся бою, краще пожалій тих, хто не мав такої честі» – написав «Мамай» на прапорі, поряд поставили свої підписи товариші по зброї.

«Їх 54-та окрема механізована бригада тримає зараз одну з найскладніших ділянок – Світлодарську дугу... якщо подивитись на карту АТО – там кожен день обстріли, затишшя не буває», – розповіла Оксана Светляченко. Солдат, командир бойової машини, командир 1-го відділення 3-го взводу 3-ї роти 1-го механізованого батальйону 54-ї окремої механізованої бригади Андрій Іванович Подліпнюк був смертельно поранений під час одного з цих обстрілів.

Щоб усіх пам'ятали

Подліпнюк Андрій Іванович народився 10 грудня 1976 року в мкр Велика Корениха. У 1994 році закінчив школу з однією «четвіркою», всі інші оцінки – «відмінно». Вищу освіту здобув у Миколаївському національному аграрному університеті, спеціальність – «інженер-механік». Строкову службу проходив у Білгороді-Дністровському. Потім працював на фабриці «Сандора», був виконробом з оснащення електротехнікою – у школі моряків і на будівництві. На дозвіллі захопила його природа поведінки людини, захопила настільки, що вирішив ходити на курси з психології. У березні 2015 року Андрій пішов добровольцем в АТО. Після стажування на полігоні «Широкий Лан» відправився до Маріуполя. Службу ніс як матрос, навідник десантно-штурмової роти 1-го окремого батальйону морської піхоти ВМС України.

Демобілізувавшись у березні 2016-го, він повернувся до Миколаєва, а в червні знову пішов на фронт у добровольчий батальйон. Загинув 11 листопада біля селища Луганське Бахмутського району Донецької області, отримавши осколкові наскрізні поранення в шию і груди під час мінометного обстрілу наших позицій. Помер по дорозі в лікарню. Вдо-

ма ж у Андрія лишився 13-річний син Єгор, який і досі не може повірити, що тата більше немає.

Дуже скупі, дуже сухі факти біографії... Поки що – так. Напевно, історики майбутнього зберуть більше інформації про цього учасника АТО, так само як і про інших. Сьогодні на сайті <http://memoarybook.org.ua/> розміщена «Книга пам'яті полеглих за Україну», яка створена за підтримки Військово-історичного музею України. Станом на 1 квітня, до неї внесені імена 3520 загиблих.

Прощання

Їх спілкування на Фейсбуці було недовгим. 11 листопада товариші «Мамая» по зброї повідомили на Інтернет-сторінці Андрія про його загибель... «Так і не встигли познайомитися вживу. Не віриться. Війна десь далеко? – Ага...» – написала Оксана.

Прощання з другом вийшло важким. Проводити «Мамая» в останню путь прийшли волонтери, губернатор Олексій Савченко... приїхали фронтові друзі – прямо з передової. А для Оксани Светляченко Андрій став певним символом – уособленням героїзму наших сучасників, полеглих у цій проклятій війні.

Материнські спогади

Що сьогодні залишається матері? Тільки спогади. Вона сама росла сиротою, у 7 років залишилася без батьків. Усе життя багато працювала: 30 років – провізором в аптеці, потім – за станом здоров'я – перейшла в обласний тубдиспансер лаборантом. Крім Андрія, у неї в житті більше нікого не було. Зараз на роботі ще якимось тримається, а про сина говорити не може – сім місяців тільки минуло. До цих пір не вірить, що його немає. Не вірить...

– З дитинства Андрій дуже відповідальним був, добре вчився. Я, коли в школу на батьківські збори ходила, тільки сиділа і раділа. Вчителі його хвалили – дисциплінований був, стараний. Мав багато друзів. Життєлюб. А ще дуже любив історію, запорізьких козаків вважав взірцем патріотизму. Звідси і його позивний – «Мамай», – згадує Любов Федорівна. – Якийсь час у Росії працював, а коли почалась війна, казав: «Я останнім часом спати не міг. Я так чекав цих Мінських перемовин, я так сподівався, що вони домовляться»... А коли ці перемовини ні до чого не привели, він вирішив повернутися в Україну і йти на війну. При-

їхав... мені сказав, що у відпустку, а сам пішов у військкомат, пройшов медкомісію. Я нічого не знала, мені він про своє рішення сказав тільки напередодні від'їзду.

16 грудня 2016 року на будівлі школи № 60, де вчився Андрій, відкрито меморіальну дошку на честь А. І. Подліпнюка. Була урочиста зустріч людей різних поколінь. Були промови, квіти, спогади. І так стиснуло серце матері від тих рядків, що були написані вчителькою української мови та літератури Циганенко Марією Петрівною та присвячені його пам'яті:

Він добре знав: на Сході йде війна.
Там плаче мати з дітьми – не одна,
І Україні так потрібна допомога...
І вирішив солдат – туди моя дорога.

Я – українець, я нащадок козаків,
Які стояли за Вітчизну протягом віків.
Улюблений герой – козак Мамай.
Візьму як позивний ім'я це, так і знай!

І став боєць на захист Батьківщини,
Щоб вороги-чужинці не зломили
Козацький дух. Він – мужній воїн, козака онук.
Боєць Мамай. Для нас він – Подліпнюк.

Ворог підступний б'є щодня – йому все мало.
І у бою солдата Мамає не стало.
Він журавлем злетів у небеса –
Там України видна вся краса!..

Немає більшої солдату честі й слави,
Як захищати волю для держави!
Мамай – земляк наш, він – Герой для нас.
Нехай пройдуть роки, хай сплине час,

Країна незалежна буде жити!
Бо дух козацький ворогам ніколи не зламити!

І ще трохи спогадів та фактів...

«Відповідальний, порядний, працьовитий, цілеспрямований – таким пам'ятають Андрія земляки. Мужній, надійний, жвавий, запальний, товариський – так говорять про нього бойові товариші.

Його переконання, що кожен громадянин, який любить свою землю, повинен бути зі своїм народом у важкі часи, не дозволили йому відсиджуватися вдома. Андрій був патріотом з національними ідеями. Він приєднався у Миколаєві до лав «Правого сектора» і став одним із активістів руху.

Потім, коли розпочалася війна, він пішов добровольцем захищати незалежність своєї держави, рік воював у 37-й бригаді. Демобілізувався 5 березня 2016 року, але не зміг бути вдома, коли окупанти топчуть Україну. 22 липня 2016 року підписав контракт, служив у лавах роти спецпризначення «Вовки правого сектора» у складі 54-ї окремої механізованої бригади», – так писала про нього миколаївська районна газета «Маяк».

Л. П. Курочкіна

НЕ ДАЙ ВІД БОЛЮ НАМ ЗАКАМ'ЯНИТИ*

*Моліться, люди України,
за тих, хто на передовій!
Моліться за чужого сина,
щоб вас колись потішив свій.*

О. Сніжко

Нещодавно Миколаївщина відзначила 73-тю річницю звільнення територій області від нацистських загарбників. Вірю, що скоро ми будемо відзначати річницю звільнення України від запроданців-сепаратистів та російських найманців і без зовнішнього втручання будь-кого будуватимемо сильну, вільну, незалежну державу. Не може бути інакше, адже українці заплатили надто високу ціну: тисячі відданих країні патріотів поклали свої життя за державний суверенітет, за територіальну цілісність нашої Вітчизни і, на жаль, продовжують гинути й понині.

* Вперше опубліковано в газеті «Голос Баштанщини», № 24 від 18 березня 2017 р.

Війна нанесла невиліковні рани багатьом українським родинам, непрошеним гостем ввірвалася до них звістка про смерть близьких і рідних їхньому серцю синів, чоловіків, батьків, братів. Приголомшлива трагічна вість вибила землю з-під ніг і у родини Олексієнків, які втратили єдиного 36-річного сина Михайла, що загинув, виконуючи бойове завдання на Світлодарській дузі.

Михайло Володимирович Олексієнко народився в селищі Катайга Томської області, згодом із сім'єю переїхав до Баштанки, де пройшли його дитинство і юність. Хлопчик ріс дуже слухняною і доброю дитиною. Він був ясним сонечком для своїх батьків, підтримкою і розрадою. Акуратний і дисциплінований, у всьому любив порядок, тому ретельно підтримував його.

Він був настільки слухняним, що рідні ніколи не мали приводу підвищувати на нього голос.

Добрими словами згадують його й педагоги Баштанської ЗОШ № 1:

«Тихий, скромний, ввічливий, його лагідна посмішка запам'яталася багатьом учителям і ровесникам. Був завжди охайний, підтягнутий, зібраний, дисциплінований. Порядок, який він створював у всьому, був свідченням його внутрішньої гармонії. За спокійну вдачу, надійне плече, працелюбність його поважали товариші і дорожили його дружбою. Його вдячність виражалася не через багатослів'я, а реальні добрі вчинки – подарує улюблені квіти класному керівнику, надасть товаришу надійну підтримку. Проникливий, лагідний погляд, акуратний зовнішній вигляд, каліграфічний почерк якнайкраще гармоніювали у цьому хлопчині.

Михайло був у чудовій фізичній формі, любив спорт, із задоволенням брав участь у змаганнях з легкої атлетики, неодноразово здобував перемоги. Для класного керівника С. О. Островної завжди був хорошим помічником, сумлінно і дбайливо виконував громадські доручення.

Запальним і веселим він запам'ятався всім нам на зустрічі однокласників, де Михайло завзято танцював, сміявся, відкрито радів життю.

– Міха! Наш Міха! – говорили про нього друзі, висловлюючи свою прихильність і захоплення компанійським однокласником».

Закінчивши у 1999 році школу, Михайло був призваний до Збройних Сил України. Після завершення терміну вирішив продовжити службу за контрактом. З 2009 по 2016 рр. служив на посаді водія автомобільного відділення взводу матеріального забезпечення військової частини А2488.

Тимчасово виконуючий обов'язки заступника командира цієї частини Олексій Чистілін розповів, що за час служби Михайло проявив себе дисциплінованим, відповідальним, вимогливим і принциповим військовослужбовцем. Був дуже трудолюбивим, не цурався ніякої роботи. На нього завжди можна було покласти у будь-якій справі. За весь період служби Михайло регулярно отримував заохочення і не мав жодного дисциплінарного стягнення. До того ж він брав активну участь у заходах патріотичного виховання молоді. Серед товаришів користувався авторитетом, повсякчас був готовий прийти на допомогу.

Звістка про втрату вірного друга приголомшила всіх. Побратими й досі не можуть повірити і змиритися з його смертю, для них це величезна і непоправна втрата.

28 вересня 2016 року старший солдат Михайло Олексієнко був направлений на перепідготовку в Житомирську область, а потім на Схід (с. Костянтинівка) для доукомплектування бойових військових частин ЗСУ і виконання службових (бойових) завдань у районах проведення АТО, де служив на посаді водій – номер обслуги кулеметного відділення взводу вогневої підтримки 3-ї аеромобільно-десантної роти в/ч пп В-1611. Підрозділи їхньої частини виконували бойові завдання на передовій лінії оборони.

Тетяна Василівна, мама Михайла, вмовляла його не йти на війну, материнське серце вже тоді відчувало незбагненну тривогу за сина, та щоразу чула у відповідь: «Не хвилюйся, мамо, не плач, зі мною все буде добре, ніщо не повинно розлучити нас. Я військовий, тому зобов'язаний захищати Україну».

Перебуваючи на Сході, у телефонній розмові Михайло заспокоював свою неньку: «Нас тут так багато, мамо, побачиш, у 2017 році війна закінчиться і все буде добре».

У Михайла Олексієнка залишилися дружина Ілона і восьмирічний син Іллюша, їм сьогодні дуже не вистачає уваги рідної, коханої людини, яка тепер приходиться до них тільки у снах.

«Таких людей мало в нашому світі, – розповідає дружина Ілона. – Він був ідеальним чоловіком, батьком, сином. З ним завжди було легко і надійно. Всі його пам'ятають тільки життєрадісним, щирим і позитивним. З ним неможливо було посваритися. Навіть у складних ситуаціях він залишався людяним і ніколи не проявляв ні крапельки зла чи агресії. Побільше б таких людей, тоді і країна наша іншою стала б».

«Матусю, я так скучив за татом, – часто повторює Ілля, – якби ж то нам машину часу, щоб повернути його, щоб знову він був живий, покатав мене на санчатах, пограв зі мною в шахи».

Весь час згадує хлопчина, як разом з татом прогулювалися парком, ганяли м'яча, читали книги.

Сумує за батьком і старший син Ігор, якого Михайло виховував з 13 років. Сьогодні він служить за контрактом.

Болючим рубцем заживають рани українців, які втрачають друзів, рідних, знайомих, і найстрашніше – батьки своїх дітей. Це біда не окремо взятої родини, а всієї України, оскільки чужого горя не існує. Безпорадність, проникливий і пекучий біль обпалюють душу і не дають спокою. Тисячі родин оплакують загибель своїх рідних, не уявляючи свого життя без них. Хто відповідь: як жити батькові і матері, які втратили свою надію – єдиного синочка, що був для них Янголом? Хто втішить згорьовану вдову і сироту, які залишилися без чоловіка і батька? Хто заспокоїть у горі, розрадить, допоможе, візьме на себе часточку їхнього болю? Здається, неможливо дати відповідь на ці запитання. Але ми можемо зробити все від нас залежне, щоб імена кожного нашого Героя жили у вічності. Ми зобов'язані безкінечно дякувати їхнім родинам, які виховали вірних своєму обов'язку синів, котрі без вагань стали на захист своєї Батьківщини. Вони – справжні Герої, які НЕ ВМИРАЮТЬ.

МИ БУДЕМО ВІЧНО ТЕБЕ ПАМ'ЯТАТИ, СОЛДАТЕ!*

*Горить свіча, і пам'яті сльоза
Додолу з неї краплями стікає.
Земля ридає, плачуть небеса,
Героїв Україна пам'ятає...*

Б. Пісний

З лютого ясний день став страшніше ночі – Баштанка прощалася зі своїм сином, янголом-захисником, Героєм, який поринув у вічне майбуття, – 32-річним **Сергієм Пацулою**.

Він загинув близько 23 години ночі 31 січня 2017 року під час масованого обстрілу російськими найманцями наших позицій на Сході. Смертельними для бійця стали два уламки ворожого снаряда, один з яких потрапив під серце. Це сталося поблизу Авдіївки. Як розповіли однополчани Сергія, які приїхали в Баштанку, щоб провести свого товариша в останню путь, після виконання бойового завдання вони поверталися на базу. Але нічну тишу порушили вибухи, а ще через мить сигнальна ракета, випущена противником, освітила їхні позиції. Розпочався шквальний обстріл 152-мм снарядами. Завдяки сміливості і рішучості водія «Урала», який, усвідомлюючи величезний ризик, кинувся забирати бійців, хлопці з екіпажу Сергія залишилися живими. Вони розповіли, як із небезпечного квадрата автівка мчала на швидкості, а снаряди, видаючи зловісні звуки, один за одним падали навздогін. Сергій же перед самим вибухом, що став фатальним для нього, миттю відреагував і змусив хлопців своєчасно впасти на дно кузова, фактично прикривши своїх друзів. Трохи прийшовши до тями від контузії, хлопці зробили перекличку, чи всі живі, і, не почувши відповіді Сергія, зрозуміли: щось не так. Коли зняли його з «Урала» і поклали на спину, побачили, що Сергій

* Вперше опубліковано в газеті «Голос Баштанщини», № 12 від 9 лютого 2017 р.

отримав важке поранення. У бліндажі друзі тремтячими руками намагалися надати йому першу медичну допомогу, але, попри всі їхні спроби, через декілька хвилин серце їхнього вірного Серебані (так його називали в екіпажі) зупинилося, поранення виявилися смертельними. Клята війна забрала ще одне безцінне життя справжнього патріота, надійного друга, коханого чоловіка, люблячого сина, брата, племінника, батька.

Соціальні мережі Інтернету вибухнули обпалюючими душу коментарями, повідавши про трагедію. В одному з них під фотографією Сергія автор написав: «Від цієї світлини може на хвилинку зупинитися серце. Якщо ви захочете заплакати – плачте. Якщо ви захочете кричати – кричіть. Якщо солоня хвиля підійметься до горла – це нормально. Якщо затремтять руки – ваша душа на місці. Схиліть голови, люди. Він пішов на небо!»

Голова Миколаївської ОДА Олексій Савченко у соцмережі Фейсбук написав наступне: «Кожна нарада – з хвилини мовчання... В очах присутніх бачу щирі емоції. Стислі губи. У жінок – сльози. Сьогодні дуже важко. Ми втрачаємо кращих чоловіків. Діти залишаються сиротами. Сергій Пацула з Баштанки. Загинув учора... Хлопці ціною свого життя виборюють суверенітет нашої країни! Кого б не забрала ця війна, саме на нас покладена відповідальність за майбутнє їхніх дітей. Вони повинні відчувати, що батьки загинули за Україну як Герої. І це саме той момент, коли кожен повинен зрозуміти – у нас є можливість своєю поведінкою, своїми діями тут, на місцях, змінити життя на краще. Щоб Миколаївщина почала працювати. Допомогайте людям. Ставтесь до них так, як ви б хотіли, щоб ставились до вас. Я сподіваюсь на порядність і честь кожного управлінця. Будуймо Українську Самостійну Соборну Державу!»

Сергій Васильович Пацула народився 18 вересня 1984 року. Після закінчення Баштанської ЗОШ № 2 навчався у професійно-технічному училищі № 9, здобуваючи спеціальності муляра-штукатур, облицювальника-плиточника.

Спокійний, скромний хлопець цінував людей праці і згодом сам став майстровитим: маючи вмілі робочі руки, запросто порався з будь-якою роботою. Озброєний необхідними інструментами, міг без проблем розібратися у складних механізмах, схе-

мах, відремонтувати техніку, мобільні телефони. Працелюбність він успадкував від своїх діда і батька, які теж були талановитими умільцями.

Працюючи на Баштанській птахофабриці, швидко завоював авторитет серед колег. Його поважали, цінували й любили за просту вдачу і безвідмовність.

Справжні чоловічі якості – відповідальність і рішучість – поєднувалися в ньому з добротою і поступливістю. Сергій мав велике любляче серце, що повністю було віддане своїм

рідним, а згодом – коханій дружині Вікторії і дорогим серцю дітям. «Мої джмелята» – так називав він своїх малят, часто розповідаючи про них побратимам по службі, на яку його було мобілізовано у серпні 2015 року. А через рік він за власним свідомим вибором підписав контракт. «А хто ж, мамо, як не ми?» – пояснював син спантеличеній його рішенням Галині Володимирівні.

Сергій Пацула служив у складі екіпажу САУ 2С1 «Гвоздика» разом з 27-річними Артемом (навідник) з м. Кам'янське, Євгеном (механік-водій) з м. Дрогобич, Костянтином (командир гармати) з м. Козятин, 21-річним тезкою Сергієм (номер обслуги) з м. Кропивницький, виконуючи обов'язки солдата (номер обслуги перший) гаубичної самохідної артилерійської батареї 80-ї окремої десантно-штурмової бригади. Вони дорожили добродушним, турботливим товаришем з Баштанки, який і смачну кашу міг приготувати для всіх, і примудрявся змайструвати з підсобних матеріалів баньку. За період служби хлопці навчилися розуміти один одного навіть не з півслова, а з одного погляду.

Коли випадала нагода, Сергій немов на крилах летів додому у відпустку, бо знав, що його з нетерпінням чекають рідні і його найпрекрасніші кохані створіння – діти. Сергій мав шестеро

діточок: Катерина та Сергій – діти дружини від першого шлюбу та четверо спільних – Олександр, Василь, Владислава, Іван. До всіх Сергій ставився однаково, завжди знаходив для них час, був готовий допомогти, підтримати, розрадити. Повертаючись у пекло війни, заспокоював рідних: «Вікторіє, мамо, не хвилюйтеся,

все буде добре». Ніхто не міг знати, що зустріч з ним у жовтні 2016 року була останньою.

На жаль, війна забирає найкращих. Це не перша і не остання гірка втрата на полі битв у цій підлій війні, яку нав'язали нам не з нашої волі.

«Поки в нашому житті будуть ті, хто хоче «руського мира», поки будуть ті, хто пристосовується, бо їм байдуже, куди прикнути, доти будуть гинути патріоти, залишатися сиротами діти, овдовілими жінки, невтішними батьки. Ми повинні весь час пам'ятати і допомагати сім'ям, які залишилися наодинці зі своїм смутком і горем, бідами і проблемами. Не варто забувати: якщо хтось пішов воювати, значить, наші сини можуть бути вдома разом з нами. Нам треба єднатися в одну християнську українську родину. І як тільки ми будемо разом – нас не здолати. Любімо один одного, шануймо, не замовчуймо правди, а борімося за неї. Не будемо підкупними, бо тим самим ми паплюжимо пам'ять загиблих. Молімося до Бога за Мир, за Україну, щасливі сім'ї, ведімо християнський спосіб життя – і Бог буде з нами», – звертаючись до присутніх, промовив священнослужитель Дмитро Федунь, який проводив поминальну панахиду за загиблим.

18 грудня 2016 року Сергій і його товариш з екіпажу Євген були нагороджені медаллю дивізіону «Відвага. Честь. Відповідальність», а Указом Президента від 1 лютого 2017 року за особисту мужність і самовідданість, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, а також за вірність військовій присязі солдат Сергій Васильович Пацула був нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. На жаль, помертв.

«СОНЯЧНИЙ ХЛОПЧИК»

Роман Робертович Клімов народився 30 червня 1989 року в Миколаєві. Батьки Романа, Роберт Аркадійович та Тетяна Олексіївна, як і бабуся з дідусем, а пізніше і сестра з чоловіком, працювали на ДП «Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря-Машпроект». Батько помер, коли Роману було 10 років, і мама одна виховувала двох дітей, тож розраховувати в житті хлопець міг лише на самого себе. Тому після 9-го класу Роман вступає до машинобудівного ліцею та одночасно навчається у вечірній школі. Мама пригадує: досить часто було, що з усього класу на уроках був один Роман, і коли вчителька, обурена, що їй доводиться працювати лише з одним учнем, намагалась відправити його додому, не погоджувався, бо вважав, що дарма в житті нічого не дається, все треба заробити.

У 2006 році Роман закінчив Миколаївський професійний машинобудівний ліцей і здобув професію верстатника широкого профілю – оператора верстатів з програмним керуванням. Відразу після закінчення ліцею працював на ДП «Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря-Машпроект», пізніше на Миколаївському бронетанковому заводі. Керівництво та колеги цінували його як висококласного токаря та відповідального працівника.

Залишившись єдиним чоловіком у сім'ї, Роман відповідально прийняв на себе чоловічі обов'язки, був дуже хазяйновитим, сам робив ремонт у будинку, міг поправити паркан, полагодити дах... Тетяна Олексіївна розповідає, що Роман був дуже добрим, турботливим си-

ном, завжди готовий вислухати, підтримати, допомогти. Хоча мама з сином були дуже близькі, але Роман їй мало що розповідав, не хотів турбувати, особливо, коли вже потрапив в АТО. Проте часто дзвонив, завжди цікавився самопочуттям, справами. Коли отримував зарплату, пересилав гроші мамі, наказував, щоб купила собі чогось смачненького. Та мамі хотілось побалувати сина, а не себе, тож збирала посилки і передавала хлопцям на передову.

Пригадує Тетяна Олексіївна, що Роман дуже любив котів, підгодовував дворових – спеціально для них купляв молоко, і коли з АТО дзвонив, розповідав про живність, яка була у них на передовій, присилав фотографії, переживав: «У мене скоро кицька кошенят приведе, що я з ними робити буду, чим годувати...»

Роман з дитинства мріяв стати військовим. Можливо, не останню роль у цьому зіграла Тетяна Олексіївна, яка довгий час була начальником караулу заводу, до того ж вона кандидат у майстри спорту з легкої атлетики, прекрасний стрілець. Тож і Роман захопився бігом та спортивною стрільбою, брав участь у різноманітних змаганнях, має грамоти і дипломи. Але через проблеми зі здоров'ям його навіть на строкову службу не взяли.

Близько року Роман жив у РФ, проте коли почались події в Криму – повернувся в Україну. Невдовзі після повернення з Росії молодий чоловік приймає рішення йти добровольцем до лав української армії. Як розповідає Тетяна Олексіївна, спочатку вони з сином пішли до церкви, придбали йому хрестика, а потім Роман пішов до військкомату, де відразу ж підписав контракт до закінчення особливого періоду.

Романа направили до 72-ї окремої механізованої бригади. Спершу хлопець був снайпером, але під Богданівкою, де стояв його підрозділ, противник вів в основному артилерійський та мінометний вогонь, тож навички влучної стрільби 25-річному

юнакові так і не знадобилися, він був просто бійцем взводу, членом екіпажу БМП. 10 серпня 2015 року під час бою під Білою Кам'янкою загинув його друг і бойовий побратим Євген Ровний. Цю втрату Роман переживав дуже болісно: коли ховали Євгена, мати вперше побачила сльози в очах сина.

У квітні 2016 року Клімова як контрактника і хорошого військовослужбовця взяли у 1-й батальйон, який саме реформувався і виїжджав на міжнародні навчання Rapid Trident на Яворівський полігон, потім у Боснію. З жовтня 2016 року Роман воював на Авдіївській промзоні; був поранений, після лікування повернувся на фронт. Воював на одному з найбільш небезпечних напрямків. Має волонтерські відзнаки «За оборону Волнової», «За відвагу», почесний нагрудний знак начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України – «За вірність у військовій службі» III ступеня.

Мав дуже багато вірних друзів серед волонтерів у Києві, Миколаєві, Волновасі. Товариші по службі дивувались: «Клімов, тебе що, вся Україна любить? Нікому стільки посилок не шлють, як тобі».

Ірина Маслюк (диспетчер Миколаївського центру волонтерів) згадує, що влітку 2014 року до них звернулась Тетяна Олексіївна з проханням допомогти вирішити питання з виплатою заробітної плати Роману. Волонтери знайшли юриста, який безкоштовно допоміг зібрати потрібні документи і закрити цю проблему. А в серпні Роман прийшов до Центру, подякував, розповів про себе, на питання, що потрібно, відповідав – нічого. Дівчата почали пропонувати то одне, то інше, врешті-решт, юнак взяв прапор і невеличкий рюкзак. А ввечері прислав фото з прапором на стіні і підписав: «Тепер Центр волонтерів завжди у мене в гостях». Після цього вони вже постійно підтримували зв'язок через соцмережі. При нагоді юнак приходив до Центру, спілкувався з волонтерами.

«Востаннє Роман завітав до нас у грудні 2016 року, коли був удома після поранення, – розповідає Ірина. – Він прийшов з величезною коробкою тістечок, каже: «Я не знав, які саме ви любите, а хотілося зробити для вас щось приємне». Поспілкувались, довго не могли розпрощатись... Роман протягнув мені чеку від гранати (я потім з неї собі брелок зробила): «Я не знаю, що вам подарувати особистого, але це те залізаччя, з яким ми живемо...»

Ірина називає Романа «сонячним хлопчиком», каже, що він з першого погляду привертав до себе увагу, викликав приязнь, дуже спокійним був, витриманим. І ще він був справжнім чоловіком, а в 25–26 років не багатьом це під силу. Він ніколи не скиглив, не жалівся, нічого для себе не просив, казав: «Я отримую гроші. Я чоловік. Я сам можу себе забезпечити». І це були не пусті слова, він до всього ставився відповідально, ніколи не шукав «крайнього». Пригадує Іра, як вони розмовляли з приводу матеріального забезпечення: «От всі ниніють, що погані берці отримали. Дійсно, погані. А я їх продав, – розповідав Роман. – Доклав гроші і придбав собі «американки». Все, що на мені, я сам для себе зробив – і берці, в яких зручно, і одяг, в якому не змерзну, і пластини до бронезилета я сам купляв. Це моє життя, і мені воно потрібно більше, ніж будь-кому іншому...»

Роман брав участь у багатьох сміливих, навіть відчайдушних операціях, та тим, хто його добре знав, важко повірити в загибель хлопця: незважаючи на безсумнівну хоробрість, він був дуже акуратним, обережним.

Загинув Роман Клімов 2 лютого 2017 року від осколкового поранення під час обстрілу противником Авдіївки та позицій українських військових поблизу міста.

Указом Президента України № 28/2017 від 8 лютого 2017 року за особисту мужність і самовідданість, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі Клімов Роман Робертович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

На ветру истрепался флаг,
Значит, мы обновим
 полотнище,
Чтобы вторгшийся видел враг
То, что нас не пугают полчища
Набежавшей его орды
И нацеленной в нас армады.
И преступных шагов плоды
Пожирать ему будет надо.
Чтобы враг ощутил на нюх
То, что платою за вторжение,
Будет – нет, не одно из двух,
А конкретное поражение!
Знамя высоко вознесем
Между серыми терриконами.
И пришедшие к нам с мечом
Не увидят нас побежденными.
В нашем прапоре неба синь
И пшеничного поля золото.
Мы стоим на постах за жизнь,
Не страшась ни жары,
 ни холода!

Виктор ЗАЛЕВСКИЙ,
прапорщик 95-ки

**ДОРОГИ
ВІЙНИ**

AN

РОЗДІЛ

2

ВІЙСЬКОВІ БУДНІ

Спогади учасників
антитерористичної операції

ЛЕЧЕНИЕ ПРИСТУПОВ СЕПАРАТИЗМА

Приближается 25-летний юбилей Службы безопасности Украины. Сегодня мы попытаемся рассказать о, пожалуй, важнейшем аспекте работы СБУ в последние годы – о ее противодействии сепаратизму, и сделаем это на примере нашей области.

Планы кремлевских стратегов по расчленению Украины предполагали создание на территории ее южных и восточных регионов так называемой «Новороссии». Арсенал инструментов у агрессора был разнообразен: от «зеленых человечков» и регулярных войск до информационной войны и экономического давления. Не последнее место отводилось и местным сепаратистам. Всё это сейчас принято называть одним термином – «гибридная война».

Однако московские зачинщики не учли несколько важных моментов, что впоследствии и привело к провалу их замысла. Они не поверили, что украинцы встанут единым фронтом на защиту своего государства. Они не смогли предположить, что настолько профессионально сработает главный орган в противодействии их диверсиям – Служба безопасности Украины.

Реальная угроза: от листовок к терактам

Впрочем, обо всем по порядку. В начале весны 2014 года пророссийские сепаратисты, разогретые успехами в Крыму и на Донбассе, при целенаправленной финансовой помощи Москвы активизировали свою деятельность в Николаеве.

Областное управление СБУ уже в марте 2014 года зафиксировало заметную активизацию местных сепаратистских ячеек. Их лидеры пытались консолидировать вокруг себя сторонников идеологически близких общественных и политических групп. В этой среде постоянно культивировались идеи проведения референдума об отделении от Украины, создания «народной республики», силового захвата органов власти и последующего обращения к Кремлю с просьбой о введении войск. СБУ знала обо всех этих сценариях и была готова их предотвратить во взаимодействии с другими ведомствами и патриотической общественностью.

Также было известно о том, что сепаратисты ждали команды извне на штурм здания ОГА. Под руководством московских кураторов были составлены подробные планы его захвата.

«Подготовкой штурма ОГА руководили находящиеся в Крыму представители российских спецслужб. Непосредственный инструктаж на месте проводил печально известный в Николаеве Андрей Гончарук. Он подробно распределил роли: впереди идут женщины с поднятыми руками, в определенный момент из-за их спиں выходят несколько групп боевиков и т.д.»

Ситуацию удалось переломить. Одна из местных пророссийских активисток «подбила» своих единомышленников вывесить рядом с ОГА российский флаг. «Это стало сигналом для консолидированных украинских сил, и палаточный городок сепаратистов был буквально сметен», – рассказывает сотрудник СБУ В.

Таким образом была решена еще одна задача – николаевские сторонники Путина потеряли важную информационную площадку. Не получив широкой поддержки в областном центре, часть из них подалась на Донбасс. Оставшиеся в Николаеве – притаились, а некоторые из них впоследствии стали участниками диверсионных групп. Впрочем, все они уже были «на карандаше» у СБУ.

В начале мая в Николаеве сотрудниками спецслужбы были обезврежены пророссийские радикалы. Следует отметить, что на тот момент во главе «боевого крыла» николаевских сепаратистов стояли Андрей Гончарук и его поделщик Константин Тистол. Они попытались выстроить управляемую вертикаль из своих сообщников. В частности, приступили к формированию так называемых «сотен», назначив их руководителями Дмитрия Ковалева и Константина Курганского.

Местные сторонники «русской весны» перешли от расклеивания листовок к попыткам блокирования дорог и воинских частей, а чуть позже запланировали на 9 мая теракт, в котором, по замыслу, собирались обвинить украинских патриотов.

«Действуя на упреждение, перед 9 мая мы задержали Ковалева и Курганского, у последнего был изъят револьвер. Но если Курганского решением суда «закрыли», то Ковалева суд поместил под домашний арест. В результате через два дня тот был

уже в Крыму, куда к тому времени перебрался и Тистол. Есть информация, что вскоре Ковалев оказался на Донбассе, где в составе «волчьей сотни» принимал участие в боях за Донецкий аэропорт. На подконтрольную украинским властям территорию он вернулся уже как «груз 200», – рассказывает руководитель одного из подразделений УСБУ в Николаевской области. Курганского впоследствии осудили по ст. 110 КК Украины, но он подписал соглашение со следствием и получил условный срок.

«Кульбакинского террориста» скрутили наши патриоты

В первой половине лета 2014 года украинская армия добилась заметных успехов на Донбассе. Большую роль в этом сыграла активная поддержка с воздуха. Наши самолеты доставляли пророссийским боевикам массу проблем, и, естественно, реакция последних была вполне прогнозируемой.

Поскольку активное участие в боевых операциях принимали авиационные подразделения, базирующиеся в Кульбакино, то сюда одну за другой направляли вражеские ДРГ с задачей уничтожить или вывести из строя наши самолеты.

Только в июне 2014 года были предприняты две такие попытки. Первую готовил 39-летний николаевец, завербованный незадолго до этого в Крыму. В ходе подготовки к диверсии, которую должны были совершить «командированные» из Луганска боевики, он был задержан сотрудниками украинской спецслужбы.

Буквально через неделю был обезврежен еще один поделец террористов – 41-летний житель нашего города. Произошло это несколько необычным образом. СБУ знала об очередной угрозе диверсии и «вычисляла» ее исполнителя. Параллельно с этим от патриотической общественности поступила информация о том, что неизвестное лицо, имитируя поломку собственного автомобиля, наблюдает за нашими самолетами. Дальше – больше. Патриоты сами «скрутили» террориста. Правда, ниточка, ведущая к его сообщникам, при этом оборвалась...

Офицеры СБ Украины изъяли у него взрывные устройства, приборы наблюдения и связи, а также электронные средства хранения информации.

«Необходимо отметить, что значительное число наших успехов стало возможно благодаря помощи общественности. Возможно, поначалу и был какой-то элемент недоверия. Но после того, как люди увидели результаты антидиверсионной работы, начался поток обращений. И часто это была информация, важность и своевременность которой трудно переоценить», – рассказывает представитель СБУ.

Забегая вперед, скажем, что в ноябре 2014 года сотрудником украинской спецслужбы был задержан николаевец, работавший на российское ГРУ. Свою деятельность он начал со сбора информации об украинской авиации, а затем занялся подготовкой угона боевого самолета с Кульбакинского аэродрома. Агент попытался завербовать нашего летчика, преследуя цель масштабной дискредитации ВСУ, да и всей нашей страны. Это была серьезная контрразведывательная операция, проведенная николаевскими оперативниками во взаимодействии с коллегами из Киева. Угон истребителя был предотвращен, что получило высокую оценку от руководства государства.

«Народного» мэра взяли вместе с «манифестом»

В 2014 году одной из ключевых фигур в среде николаевских сепаратистов был так называемый «народный мэр» Дмитрий Никонов. О его антиукраинской деятельности и СБУ, и общественности было известно давно. В начале весны 2014 года он активно «светился» в палаточном городке, в том числе и при подготовке штурма ОГА. Позже возглавлял пикеты у ворот Кульбакинского аэродрома.

В конце июля, после очередного визита в Москву, Никонов был задержан. «Тогда «срослись» сразу несколько факторов. Во-первых, спецслужбе стало известно о подготовке Никоновым так называемого «манифеста» – документа, призывающего к свержению конституционного строя и нарушению территориальной целостности нашей страны. На руках у оперативников экземпляр оказался сразу после «появления на свет». Нашлись и свидетели деятельности Никонова по распространению «манифеста».

Квазимэра задержали, задокументировали признаки преступления.

К тому времени государство предпринимало титанические усилия для освобождения украинских военнослужащих и патриотически настроенных мирных граждан, незаконно удерживаемых боевиками в подвалах ОРДЛО. Занимаясь этой важнейшей работой, СБУ ради спасения жизни наших граждан, которые в застенках у банд подвергались пыткам и издевательствам, шла на определенные компромиссы. Через судебные инстанции в правовом поле выносились решения об изменении меры пресечения задержанных спецслужбой подельников террористов и сепаратистов. Только так удавалось освободить заложников.

Так Никонов оказался непосредственно в самом что ни на есть «русском мире», а Николаевщина усилиями СБУ избавилась от очередного предателя.

Тогда николаевские сепаратисты понимали, что на поддержку населения им рассчитывать уже не приходится. Но российским кураторам нужна была соответствующая картинка. Для создания видимости «сопротивления режиму» одна из пророссийских групп запланировала ряд терактов. Первой их целью должен был стать тогдашний губернатор Вадим Мериков. Кроме этого, они вполне серьезно рассматривали возможность совершения масштабного теракта с большим числом жертв. В результате серьезной специальной операции участники группировки были задержаны сотрудниками николаевского управления. Руководитель группы, некто Слесаренко (у него изъяли несколько единиц огнестрельного оружия), также попал под программу освобождения заложников, захваченных боевиками. Нынче обосновался в Донецке.

Тогда же сотрудники СБУ нейтрализовали преступную группу, занимавшуюся поджогами машин николаевских волонтеров.

Подрывников моста задержали с поличным

В сентябре 2014 года оперативниками спецслужбы была обезврежена ДРГ, которая по указанию кураторов из Крыма готовила диверсии на важных логистических узлах Николаевщины. В нее входили братья Кокошинские и некто Кутовой. Командир группы, бывший десантник, прошел дополнительную

диверсионную подготовку в оккупированном Крыму. Оттуда же он лично завез взрывчатку.

По задумке российских спецслужб первой целью ДРГ был железнодорожный мост около Аляудов. План был такой: при помощи стрелкового оружия устранить охрану моста, заложить взрывчатку, доложить в Крым и по «отмашке» взорвать мост вместе с проезжающим поездом. Однако диверсанты не предполагали, что все их замыслы и инструкции известны СБУ.

Помимо уничтожения инфраструктуры, данная акция преследовала еще одну задачу – посеять панику, ведь этот мост находится практически в черте города.

Решение о немедленном задержании боевиков было принято в ночь перед Днем города. Тогда оперативникам стало ясно, что подготовка подрыва моста выходит на финишную прямую – диверсанты уже провели проверку дистанционного взрывателя.

У боевиков были изъяты пистолеты с глушителями и мощные взрывные устройства российского производства. Подобным вооружением были оснащены диверсанты, совершившие ранее несколько взрывов в Харьковской области. К счастью, их николаевские «коллеги» были вовремя нейтрализованы.

«Само ночное задержание произошло молниеносно: несколько машин сотрудников СБУ в безлюдном месте заблокировали автомобиль с братьями Кокошинскими и Кутовым. Последние сразу же начали давать показания, полностью подтвердив факт российского кураторства и обеспечения деятельности группы. Со временем боевики были обменены на наших военных.

По оперативным данным, в феврале 2015 года ДРГ, в составе которой находились К. Кокошинский и Кутовой, была уничтожена украинскими воинами», – рассказывает руководитель подразделения СБУ В.

«Альпинисты» и виртуальная «народная рада»

К 2015 году реализация московского проекта «Новороссия» зашла в тупик. Но Кремль продолжал попытки изменить ситуацию в свою пользу. В том числе активно использовались и пропагандистские приемы.

Так, с началом года в Интернете появились ролики, на которых люди в балаклавах на фоне узнаваемых городских пейзажей заявляли о своем намерении бороться с Украиной. В этих видеоматериалах николаевцев призывали присоединиться к подполью и начинать сопротивление «хунте».

Детальная проверка показала, что некое «пророссийское подполье» в Николаеве – миф. Как и то, что ролик подготовлен в Николаеве.

В СБУ установили, что здесь только отсняли видео с несколькими местными жителями, которых ввели в заблуждение. А видео переозвучили уже в Донецке. Производством всего занимался уже упоминавшийся нами Слесаренко.

А в начале лета 2015 года наша спецслужба пресекла очередную попытку врага создать в Николаеве фейковую «народную раду». Как оказалось, авторы этой идеи находились в Москве. А ниточки, связывающие «раду» с ее непосредственными организаторами, вели в Приднестровье. По задумке кураторов, главная задача «рады», опять же, лежала в пропагандистской плоскости: «засветиться» на российских телеканалах и создавать видимость активной деятельности пророссийских сил в Николаеве. Но шоу не получилось. Через секунду после начала он-лайн трансляции твердая рука сотрудника СБУ опустила крышку ноутбука, используемого для передачи «картинки» московскому заказчику.

Примечательно, что к лету 2015-го с идейными сепаратистами в нашем городе уже был напряг. «Тогда российские спецслужбы, реализуя идею «народной рады», нашли девушку с денежными проблемами и пообещали их решить за выполнение ряда поручений. Девица со своим приятелем использовала людей «вслепую». Было арендовано помещение, изготовлен соответствующий баннер. Около 50 собравшихся были уверены, что они пришли на «экономический форум», где обещали фуршет и 100 гривен», – рассказывают в Службе безопасности.

После неудачи с проектом «народная рада» разрозненные группы оставшихся сепаратистов «залегли на дно». Подчиняясь законам конспирации, они свели физические контакты между собой к минимуму, а их общение переместилось в Интернет.

Они полагали, что так смогут остаться «невидимыми» для украинских контрразведчиков, но ошиблись. Николаевскими сотрудниками спецслужбы была разыграна мудреная оперативная комбинация. В результате был получен контроль над сепаратистской группой «Южный фронт. Николаев». Удалось установить ее руководителей и самых активных участников, среди которых находились и бывшие сотрудники правоохранительных органов.

А в ночь на 20 августа при попытке расклеивания листовок было задержано ядро группы. У них обнаружили оружие, боеприпасы и взрывчатку. Материалы в отношении группы сепаратистов переданы в суд.

В октябре 2015-го сотрудниками СБУ была проведена операция против группы «альпинистов», которые вывешивали на мачтах мобильной связи и других объектах флаги несуществующей «Новороссии» или украинские стяги, оскверненные нацистской символикой. Часто «высотники» оставляли после себя муляжи растяжек с гранатами.

По словам представителя СБУ, немаловажную роль в задержании «альпинистов» сыграло тщеславие последних. Если какой-то период времени о них не упоминалось в сети, диверсанты просто «из кожи вон лезли», чтобы напомнить о себе. Для задержания этой группы СБУ использовала различные технические средства. В результате в ночь на 14 октября эта группа была задержана «на горячем».

Еще одной задачей СБУ является выявление возвращающихся с Донбасса боевиков, воевавших против Украины. За последнее время три пророссийских террориста: некто **Кривич**, **Киналь** и **Лебедев**, которые после участия в боевых действиях на востоке Украины решили «тихо» вернуться в Николаев, – получили по 8 лет. Не помогла и попытка отдельных из них «легализоваться» по поддельным документам.

Вместе с тем СБУ приветствует возвращение бывших участников сепаратистских формирований, которые не совершали тяжких преступлений, покаяться в своих действиях, искренне

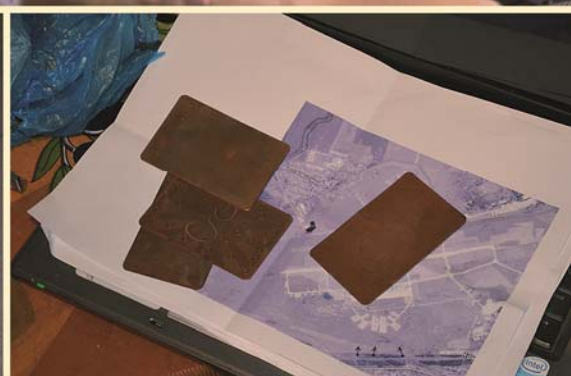
рассчитывая вернуться в мирную жизнь. Для этого разработана и действует программа Службы безопасности «Тебя ждут дома». В самом начале февраля 2017 года ею воспользовался один из жителей Николаева. Решением суда бывший «завсегдашай» блокпостов, разуверившийся в реальном «русском мире», вернулся к мирной жизни на свою малую родину.

В 2016 году кремлевские стратеги снова меняли тактику борьбы против Украины. Наряду с боевыми действиями на Донбассе ставка делалась на поддержку и подпитку конфликтных очагов внутри нашей страны. Попытки организовать «третий Майдан» сменялись «крестным ходом за мир», а позже и намерениями осуществить другие масштабные провокации. В том числе и с участием бывших военнослужащих, принимавших участие в АТО. При этом часто российская агентура пыталась использовать вслепую как отдельных людей, так и крупные общественно-политические организации. Были попытки отправки на подобные акции в столицу и жителей Николаева.

Нужно отметить, что, к чести украинцев, наши люди в своем большинстве умеют отличить протест, который действительно пойдет на пользу народу, от организованного в угоду враждебной внешней силе.

Подводя итоги, следует отметить: сам тот факт, что апологеты российских имперских устремлений не смогли в Николаеве создать очередную «народную республику», говорит о моральном превосходстве нашего народа над организаторами «русской весны». Ну, и о четкой работе всех правоохранительных органов. Три года успешного противодействия на Николаевщине акциям сепаратистов и их московских кураторов вселяет уверенность, что и в дальнейшем мы будем успешно противостоять любым планам недоброжелателей посягать на мир и спокойствие наше и наших детей.

«РУССКАЯ ВЕСНА» НА МИКОЛАЇВЩИНІ НЕ ПРОЙШЛА

79-та ОКРЕМА ДЕСАНТНО-ШТУРМОВА БРИГАДА

С. С. Макарчук

ШЛЯХ КРІЗЬ ВОГОНЬ

1979 року в Радянському Союзі почали створюватися десантно-штурмові з'єднання та частини. На базі окремого батальйону десантного забезпечення 105-ї повітрянодесантної дивізії та розвідувальної роти 111-го парашутно-десантного полку 105-ї повітрянодесантної дивізії у Миколаєві було сформовано 40-ву окрему десантно-штурмову бригаду (ОДШБр). Вона охороняла південні рубежі СРСР до 1991 р. У 1990 році була переформована на повітрянодесантну бригаду. Після розпаду Союзу передана під юрисдикцію України. У 90-х роках переформована в аеромобільну бригаду, по суті – десантно-штурмову бригаду, просто з назвою на західний манер. У 90-х роках переформована на 79-й окремий аеромобільний полк. Десантники 79-го полку брали участь у ряді миротворчих операцій у країнах колишньої Югославії (Сербія, Косово, Македонія, Чорногорія), у Сьєрра-Леоне, Іраку, Ліберії. У 2007 році полк з'єднався з 11-м полком армійської авіації в єдину 79-ту аеромобільну бригаду. У 2016 році переформована в десантно-штурмову бригаду. В період від початку АТО до 2016 року командиром 79-ї окремої аеромобільної бригади був полковник О. М. Шандар. З 2016 року 79-ту десантно-штурмову бригаду очолює полковник В. А. Курач.

У лютому-березні 2014 року для українського народу настав час нових випробувань. Смертельна небезпека загрожувала самому існуванню України як держави. Анексія Росією Криму, дестабілізація нею ситуації на сході України – підтримка сепаратистських сил, розхитування політичної ситуації та пряме втручання РФ в події на Донбасі – починаючи з постачання зброї та бойовиків і аж до прямої збройної агресії на території України, –

відбувались в умовах значного послаблення та дезорієнтації всіх гілок української влади. Але найбільшу загрозу складало те, що після цілеспрямованого, свідомого руйнування Збройних Сил України – боєздатними, готовими дати реальну відсіч російським агресорам залишилось усього декілька військових частин. Серед них – славетна 79-та окрема аеромобільна бригада, дислокована в м. Миколаєві.

Полковник Курач Валерій Адамович, на той час заступник командира бригади, згадує, що після виходу Указу виконуючого обов'язки Президента України Олександра Турчинова про початок антитерористичної операції в стислі терміни відбувались доукомплектування підрозділу, короткі навчання новоприбулих з метою злагодження – і відразу на бойове чергування на найбільш загрозливі напрямки. Наприкінці квітня 2014 року перша група десантників під загальним командуванням полковника Курача направляється до населеного пункту Чаплинка. Бойові накази, які змінювали місця дислокації та зони відповідальності, отримували уже в ході виконання поставленої задачі. Так, із складу бригадної групи одна тактична група на чолі з підполковником Кузом була направлена під Чонгар, інша тактична група, очолювана підполковником Миргородським, перекрила напрямок на с. Ставки – як один з найнебезпечніших. Приблизно через 3 тижні на цих напрямках десантників змінила 30-та механізована бригада, а 79-ку направили на іншу ділянку – лінію Скадовськ – Лазурне – Залізний Порт, оскільки там існувала реальна загроза висадки російського морського десанту. На новому місці бригада проводила облаштування позицій, підвищувала боєготовність, доукомплектовувалася, продовжувалось навчання мобілізованих.

Коли на початку травня розпочалися спроби з боку сепаратистських сил та Росії дестабілізувати ситуацію в Одесі, полковник Курач з 2-м десантно-штурмовим батальйоном відбув туди. Задача полягала в перекритті доступу ворожих сил з Придністров'я, а саме – необхідно було закрити ділянку від т.зв. «двох стовпів» до «7-го кілометра» та в глибину до молдавсько-придністровського кордону. Десантники збудували там блокпости, почали оснащувати ротні опорні пункти. Після певної стабілізації ситуації на Одещині, яка була взята під контроль українською

владою, полковник Курач з 1-м батальйоном відповідно до наказу був направлений під Волноваху в Донецьку область з метою замінити разом з підрозділами 72-ї механізованої бригади частини 51-ї ОМБр. Справа в тому, що 22 травня там відбулись трагічні події: диверсійна група противника розстріляла колону 51-ї мехбригади, серед особового складу були втрати, деморалізація та втрата боєздатності через дезорганізацію управління військовими підрозділами. Для виправлення ситуації ставка робилась на 1-й батальйон миколаївських десантників, який у цей час розташовувався неподалік м. Ізюм. На жаль, втрата часу під Волновахою дозволила бойовикам укріпитись на позиціях, зокрема, в секторі «Д» побудувати капітальні фортифікаційні споруди. А це, в свою чергу, призвело до втрати часу та темпів наступу сил АТО. Але задачу десантники виконали: рубіж Курахове – Мар'їнка – Волноваха був стабілізований, територія очищена від ворога, а сепаратистів відтіснили за вказану лінію.

У кінці травня 2014 року 79-та бригада отримує наказ від генерала Муженка, який був командуючим АТО, силами 1-го та 2-го батальйонів зосередитись на виконанні двох задач: 1-й батальйон направляється на визволення Красного Лиману та Слов'янська, а 2-й, спільно з підрозділами 25-ї десантної бригади, зосереджується на підсиленні військ по лінії Амвросіївка – Тарани – Дмитрівка – Дібровка – Дякове. Мета в останньому випадку полягала в наступному: пройти по «нулю», пробити дорогу механізованим бригадам і, закріпившись по лінії від Дякового до Ізвариного, не допустити поставок зброї та бойовиків сепаратистам, взяти під контроль російсько-український кордон.

Операцію по визволенню Красного Лиману розробив заступник комбрига 79-ї бригади полковник Курач. Пізніше він згадував про перебіг тих подій:

«Бої за Красний Лиман продовжувалися з 1 по 3 червня. 25-та бригада зі східної сторони міста встановила 3 блокпости, а ми (79-ка) пішли через Райгородок трьома тактичними групами. Одну таку групу очолив підполковник Миргородський, з другою йшов капітан Зеленський (зараз він у поліції служить), і я з ними пішов, а третю очолював начальник штабу 1-го батальйону майор Гарбар. Між Слов'янськом і Довгеньким ми потрапили

Початок визволення Краматорська

в засідку, з'явилися перші сім «300-х», потім перед Слов'янськом ми звернули вліво і пішли на Райгородок. І ось тут у нас почалося «весельє». В бій вступила 1-ша тактична група, ми з Миргородським і Бабенком – з командиром роти. От тоді ми і «200-х» зазнали, і важкопоранених. Збільшилась кількість поранених – Паша Чайка, Паша Чорій... За підтримки авіації та артилерії ми розбили це угруповання, що було в Райгородку. А далі з 4–5 ранку і до 14:00 ми рухались на Красний Лиман. Відстань там була невелика, через кожні 500 м «сепарські» блокпости, але в нас було 2 танки, що полегшувало просування. Перед самим Красним Лиманом я попросив 25-ту бригаду нанести вогневе враження артилерією по визначених квадратах. Це нам допомогло, і ми розділились перед містом – Миргородський з Бабенком пішли з заходу, а я зі сходу, третьою ротою прикривали тили. Один день ми відпрацьовували по одній частині Красного Лиману, потім відійшли на блокпост 25-ї бригади, переночували.

Наступного дня ми зайшли з другої сторони Красного Лиману і 3 червня звільнили місто повністю та передали його міліції. Під час визволення Красного Лиману взяли в полон 25 «сепарів», п'ять з них такі «важливі» були, не знаю, як склалась їх подальша доля... Одного з них (як згодом виявилось, він був командиром роти глибинної розвідки батальйону «Призрак») у листопаді побачили по телевізору. Можливо, його виміняли.

У Довгеньке, де знаходився штаб АТО, я доповів про успішне завершення операції. Після визволення Красного Лиману були перші втрати – два «200-х» і п'ятнадцять поранених.

Потім мені була поставлена ще одна задача – виділити тактичну групу в Артемівськ, який штурмували бойовики. Туди вилетіла 1-ша рота на чолі з командиром роти Бабенком і командиром мінометної батареї капітаном Школьним (зараз уже командир артилерійського гаубичного дивізіону – майор). Там вони обороняли базу, де зберігались боєприпаси, зброя, техніка, про це просто ніхто ніколи не говорив».

Тим часом 2-й батальйон 79-ї ОАЕМБр (командир – підполковник Артем Котенко) отримав наказ 12 червня передислокуватися в Амвросіївку. Перед десантниками була поставлена задача – сформувати ротно-тактичну групу, яку під командування прийняв майор Семен Колейник, позивний «Браво», і спільно з 1-м батальйоном 25-ї десантної бригади (командир – підполковник Євген Мойсюк) навести переправу між населеними пунктами Дмитрівка і Кожевня через річку Міус для забезпечення просування основних сил ЗСУ по лінії кордону на схід. Від самого початку виконання цієї задачі ускладнювалось двома обставинами: село Дмитрівка з мостами через Міус було захоплене сепаратистами і перетворене в сильно укріплений форпост, а домінуюча висота – Савур-Могила, яка нависала над лівим флангом українських військ, – була також зайнята бойовиками, що було повною несподіванкою для командування ЗСУ. Залишити ці форпости ворога в своєму тилу було рівнозначно самогубству. Наступні трагічні події тільки підтверджують цей елементарний висновок.

Обстановка вимагала вирішувати бойові завдання одночасно. 4-та рота 79-ї ОАЕМБр з групою 3-го полку спеціального

призначення, підсилена гаубичною батареєю Д-30 (а фактично з однією гаубицею), на чолі з підполковником Миргородським була направлена на захоплення Савур-Могили. Присутність сепаратистів на висоті знову ж таки виявилась повною несподіванкою для нашої тактичної групи – погано спрацювала розвідка. Позиції бойовиків були укріплені надзвичайно вдало. На горі стоїть шпиль, а під ним, під землею, – музей з численними ходами сполучення. Вразити їх наявною зброєю було в принципі неможливо. На вершину вів обстрілюваний з двох боків вузький прохід. Зазнавши втрат, група підполковника Миргородського змушена була відступити до с. Тарани.

У цей же час тактична група майора Колейника, в якій перебував замкомбрига полковник Курач, через Маринівку попрямувала до Кожевні, де успішно навела понтонну переправу. Рух десантників супроводжували спецназівці 3-го полку підполковника Коваленка та прикордонники генерала Момота. Останні дали провожатого, який повинен був провести групу по «нулю» до с. Дібровка.

Просування тактичної групи супроводжувалось безперервними бойовими зіткненнями, засідками ворога, обстрілами. Так, гаубична батарея 79-ки вже під час переправи зуміла придушити вогонь противника з боку Дмитрівки, а під Дібровою спецназівці виявили велику ворожу засідку. Довелось викликати два вертольоти Мі-24 для вогневого враження бойовиків. Одночасно Колейник з Курачем розвернули гаубичну батарею і придушили вогонь противника. Далі В. Курач розповідає: «Ми попрямували в Дякове, брати висоту, нам там допомагав 3-й полк спецназу на чолі з Юрієм Коваленком та «Вагнером» з нашої розвідроті. В районі 204-ї висоти висадився полковник Забродський – командир 95-ї бригади, тоді під час бою він нам дуже допоміг. Так ми закріпились у Дяковому. Тоді цей рубіж тримали підрозділи «ДНР» Безлера. Після цього 25-та бригада пішла в Зеленопілля, підійшов і наш батальйон, облаштували КП на цьому рубежі. Потім підійшли частини 72-ї бригади».

Десантники 5-ї роти 79-ї бригади організували оборону біля Дібровки на висоті, яка пізніше отримала назву «Граніт», неподалік 4-ю ротою була обладнана висота «Браво» (за позивним

Семена Колейника). Третя висота під Дяковим («Днепр», за позивним полковника Шандара) стала командним пунктом 79-ї бригади. Утримання цих висот дозволяло контролювати рух ворожих колон, підтримувати просування українських військ, а в разі необхідності надавати їм підтримку артилерійським вогнем. Захопивши ключові висоти, десантники 79-ї бригади почали закріплюватись на них – копати окопи, облаштовувати бліндажі, капоніри. Робота відбувалась в умовах постійних обстрілів, у т.ч. з боку Росії, та важкого кам'янистого ґрунту. Після того як підполковника Миргородського командування відкликало під Слов'янськ для участі в операції «Ямполь», оборону 4-ї роти на висоті «Граніт» очолив майор Кривоносов (саме за його позивним отримала свою назву ця висота).

Тим часом українські війська продовжували просування вперед, визволяючи все нові і нові населені пункти. На оперативний простір виходили підрозділи 72-ї ОМБр, 24-ї ОМБр. Ідуть далі на схід у напрямку Червонопартизанськ – Ізварине групи 25-ї, 79-ї, 95-ї бригад, 3-го полку СпП. Були взяті під контроль Зеленопілля, Довжанський, Красний Партизан, Панченкове, Червонопартизанськ, українські підрозділи підійшли до Ізвариного та Краснодона. У сепаратистів, по суті, залишалась єдина дорога, яка йшла з Росії в Україну, всі інші прострілювались українськими підрозділами, колони противника рухатись ними безкарно вже не могли.

Але про ейфорію від успіхів годі було говорити. Продзвеніли перші тривожні дзвіночки – посилення обстрілів з боку противника, якийсь незрозумілий рух на ворожій території, все нахабніше вели себе росіяни, посилюючи вогонь по українських військових з території власне РФ. І ще: небезпечна конфігурація визволеної території – вузька довга смуга, затиснута з двох боків ворогом. «Ми стали заручниками, – коментує ситуацію В. Курач. – З правої сторони – Російська Федерація, з лівої – нависали сили «ЛНР» і «ДНР», і ми в цьому вузькому коридорі, який глибоко врізався у ворожі порядки». На зміни в поведінці з боку РФ Валерій Адамович звернув увагу ще наприкінці червня – до цього моменту наші бійці могли розташувати окопи проти «ДНРівців», а спиною спокійно стояти до російського кордону. І

Базовий табір ЗСУ під Зеленопіллям після обстрілу

тут у кінці червня з висоти «Граніт» йому передзвонив Кривоносов: «У мене між кордоном і моєю позицією один розрив, потім другий, третій. Помітив, що створюється репер*, ідемо в укриття. Це 152-мм артилерія». А це вже в справу включались регулярні російські війська.

А далі, після 10 липня 2014 року, стиснута пружина випрямилась – розкрутилася нескінченна стрічка з нанизаними страшними «чорними» датами та подіями.

11 липня. Зеленопілля. Базовий табір ЗСУ. Наметовий табір з кінотеатром, ніяких фортифікаційних споруд. І абсолютна безпечність, що межувала зі злочинною недбалістю! Чого вартий такий випадок: бійці 24-ї ОМБр вказують своєму командирі на підозрілий рух у порядках сепаратистів, а у відповідь своєрідна реакція командира: «Наблюдайте и не умничайте!» Як результат – по скупченню українських військ у Зеленопіллі (а це підрозділи 24-ї, 72-ї, 79-ї бригад) з району м. Ровеньки був нанесений удар з установки БМ-21 «Град», а потім обстріл бойовики продовжили зі 120-мм мінометів. Втрати були страшні –

* Репер – узгодження коригувальника з батареєю, щоб конкретно і точно попасти в ціль. Поступове уточнення у веденні артилерійського вогню.

36 «200-х», 156 «300-х», деморалізація військ, втрата ініціативи, морально-психологічний удар. Ворог практично перехопив ініціативу на південному фланзі, перейшов до активних дій. Після трагедії в Зеленопіллі з посад були відсторонені командири 24-ї та 79-ї бригад. Управління 79-ю ОАЕМБр перейшло до заступника комбрига полковника Курача.

Далі – більше. 14 липня. З території Росії був збитий літак Ан-26, який доставляв продукти, продовольство, медикаменти й боєприпаси угрупованню українських військ під Червонопартизанськом та Ізвариним парашутним способом.

15 липня – невдала спроба підрозділів 72-ї бригади та 3-го полку спеціального призначення штурмувати Ізварине. Бойовики підірвали міст між Ізвариним і Краснодоном, щоб унеможливити пересування українських військ. У результаті обстрілів спецназівці зазнали великих втрат, у тому числі загинув і командир підрозділу підполковник Юрій Коваленко.

16 липня ударом 3-х тактичних груп при підтримці танків та БМП ворог захопив Маринівку, взявши під повний контроль переправу в районі Кожевні на р. Міус. Проводити колони, перекидати підкріплення, продовольство, боєприпаси стало неможливим. Українські війська потрапили в тактичне оточення, їх угруповання опинилось у «котлі». Інтенсивність боїв зростає. Те, що бойовикам, які штурмували висоту «Браво», українська авіація завдала удару і вони зазнали колосальних втрат, було слабкою втіхою. В підрозділах закінчувалися продукти, боєприпаси. З боку росіян чинився моральний тиск – пропонували «коридор» за умови здачі зброї та боєприпасів, автобуси для виходу по «коридору» (зокрема, такі пропозиції Валерію Курачу по телефону робив російський офіцер з позивним «Рязань»). Валерій Адамович від таких пропозицій відмовився і, зважаючи на наступний гіркий приклад Іловайська, вчинив правильно.

У цей же час контрольована українськими військами територія продовжувала скорочуватись. Першою впала висота «Сокіл», а потім десантникам довелося залишити висоту «Браво», де 24 липня відбулась чергова ротація – виведено 200 бійців, які тримали її більше місяця, їм на заміну зайшла РТГр на чолі з майором Сергієм Грецьким (позивний «Штанга»).

Майор Колейник залишився на висоті до виходу останнього солдата. Відставши від транспорту через обстріл, він змушений був пішки, в умовах смертельної небезпеки, добиратись до своїх.

В обстановці, яка склалась на кінець липня – початок серпня 2014 року, вихід залишався один – організовано вивести війська із тактичного оточення. Полковник Курач, утримуючи оборону, починає стягувати до себе всі наявні війська для прориву, включаючи підрозділи 72-ї бригади з технікою на чолі з майором Драпатим (крім бійців мехбригади, які після Зеленопільської «бойні» перейшли кордон з Росією). Слід зазначити, що операції по виходу з «південної пастки» посприяли певні позитивні обставини та дії командування ЗСУ: з другої спроби українські війська зайняли Савур-Могилу, відбили у сепаратистів Степанівку, 25-та повітрянодесантна бригада зайняла позиції між Шахтарськом і Торезом, 95-та ОАЕМБр розпочала активні рейдові дії (в т.ч. глибокий рейд від Красного Луча, Антрацита в район Лутугине, а потім на Слов'янськ). Мета цих дій полягала в тому, щоб відволікти сили противника і тим самим допомогти вийти з оточення основним силам 79-ї бригади.

План виходу, розроблений полковником Валерієм Курачем, був затверджений командуванням АТО. Із двох напрямків – південного або північного – був обраний останній. Пояснюючи логіку вибору, Валерій Адамович розповідає: «Почав продумувати план дій по виходу з оточення, запропонував цей план «наверх», пояснив ситуацію, що якщо прийму рішення виводити знизу – я не пройду, ділянка дуже вузька, 5 км. Мене просто розстріляють. А якщо через верх – один міст я сам пройду, одну річку сам пройду, а на другій річці мені потрібно, щоб хто-небудь поставив міст (це зробили бійці 95-ї бригади Забродського перед рейдом. – Авт.)».

Шлях виходу проходив по лінії Дякове – Нижній Нагольчик – Міусінськ – Білоярівка – східніше Сніжного – Степанівка, весь маршрут складав 35 км. Планування руху було надзвичайно скрупульозним, усе продумувалось до дрібниць. Сам маршрут розбили на ділянки, встановили відповідальних за проходження мостів та переправ, детально продумали кодування при обміні інформацією.

Вихід із «Південного котла»

Полковник Валерій Курач наводить цікаві деталі операції: «Вже був день «Д», все було готово. На мене вийшов начальник Генерального штабу, і відбувся такий діалог:

– Валера, тобі напереріз із Дмитрівки висувається танкова колона і колона БМП, тебе не випустять, потрібно не допустити цього, я тобі допоможу, чим зможу.

– А я не хвилююсь.

– А чому ти не хвилюєшся?

– Тому що я забезпечив коридори виходу, взяв під контроль висоти, поставив туди самохідні установки ДС-3, поставив танки, піхоту.

Вихід забезпечував передовий загін, який одночасно займав висоти, між якими йшов шлях, і вів розвідку. Ці бійці дійшли до річки, але мосту не було – його зруйнували. Було дві карти, і тільки на другій знайшли ще один міст, більше ніде він не був позначений. Устименко шукав, шукав – немає моста, а потім дзвонить: «Командир, є міст!» Я прилітаю туди на машині. Точно – є міст! А вже артилерійська підготовка пішла. Дзвонить мені (нині покійний) капітан Кашапов: «Командир, «Самара», треба йти, зараз вдарять сюди по нас!»

Не знаючи про існування ще одного мосту, «сепари» та росіяни гатили по квадрату з розбитим мостом. У мене було 7 колон

бійців. Передовий загін був з капітаном Жуковим і майором Почтаренком, першу колону вів я, другу – підполковник Миргородський, третю – майор Воронін і капітан Дробітько, четверту 72-га мехбригада вела, п'яту – прикордонники, шосту – 24-та бригада та 1-й батальйон (підполковник Гарбар) і останню – прикордонники Ляшенка. Рух колон відбувався під постійними обстрілами ворожої артилерії. Вихід з оточення пройшов успішно і за часом зайняв одну добу: 5 серпня почали рухатись, а 6 серпня вже були в Степанівці, 7-го в Мелітополі, а 9 серпня нас уже зустрічав Миколаїв».

Після короткого відпочинку в рідному місті 27 серпня 2014 року 79-та бригада знову в зоні АТО. А вже 2 вересня десантники 79-ї разом з бойовими побратимами з 95-ї бригади розпочинають рейд тилами ворога. Рейд розпочався в Гранітному, через Тельманове і повинен був завершитись у Новоазовську. Наші воїни знищували на своєму шляху командні пункти, артилерійські підрозділи, живу силу і техніку ворога. Сотні ворожих трупів, десятки спалених російських танків, бронемашин, автомобілів, РСЗВ встелили багатостраждальну українську землю. Захоплений зненацька, розгублений, деморалізований агресор повною мірою відповів за підлість та підступність, віроломство і звірину жорстокість, проявлені під Іловайськом. Рейд помсти зупинило тільки перемир'я, умови якого вступили в силу 5 вересня і не дали, на жаль, довести до кінця оперативно-тактичний план.

Після 5 вересня 79-та ОАЕМБр перебазувалась до Краматорська, де велась підготовка до виконання нових бойових задач. Довго чекати їх не довелось. На 28 вересня була призначена ротація – заміна підрозділів 93-ї бригади та 3-го полку спеціального призначення десантниками 79-ки в Донецькому аеропорту. В цей день полковник Курач ще знаходився в Харківському госпіталі – наслідки подій у Дяковому і Зеленопіллі. А вже 3–4 жовтня Валерій Адамович знову зі своїми бійцями.

Від кінця вересня – початку жовтня і до початку грудня 2014 року 79-та бригада відіграє основну роль в обороні ДАПу. Саме на час перебування миколаївських десантників в аеропорту прийшлись найбільш жорстокі бої. На жаль, не обійшлося без

втрат – при обороні Донецького аеропорту загинуло 7 і було поранено 8 воїнів-десантників. Дорого обійшовся ДАП російським окупантам та місцевим колабораціоністам. «Кіборги» з 79-ї бригади знищили понад 300 бойовиків, саме від рук десантників російській «Вимпел» втратив за один бій більше спецпризначенців, ніж за всю свою попередню історію. 6 грудня 2014 року, після більш ніж 2 місяців безперервних боїв, відбулась чергова ротация – на зміну 79-ї бригади в аеропорт ввійшли бійці 81-ї бригади. Здавалося б, ДАП не хотів надовго відпускати від себе героїчних десантників з Миколаєва – в січні 2015 року бригада отримує чергову бойову задачу. 16–17 січня розпочалась підготовка, а 18 січня – перша спроба деблокування Донецького аеропорту та підрозділів 81-ї бригади. На цей час полковник Курач відбув у Маріуполь, керувати операцією 79-ки залишились полковник Сидоренко і підполковник Миргородський. На жаль, спроба була невдалою. Потрібен час для спокійного аналізу причин невдачі, але вже зараз можна визначити певні «проблемні місця»: відсутність узгодженості між різними під-

Валерій Адамович Курач – полковник, командир 79-ї окремої десантно-штурмової бригади ВДВ Збройних Сил України.

19 липня 2014 року нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня, 2 серпня – за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі під час російсько-української війни нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. Наказом № 17 від 29 червня 2016 року відзначений також недержавною нагородою – орденом «Народний Герой України».

розділами, неможливість командирам проявити ініціативу і самостійність в умовах реального бою, проблемна логістика, прорахунки в управлінні. А в ситуації з деблокуванням – це і складні погодні умови: відлига вдень, сильні морози вночі, абсолютна відсутність видимості через щоденні тумани. Але все ж таки людський фактор був і залишається вирішальним. Це не тільки стійкість, мужність і виучка бійців, а й майстерність, професіоналізм командирів. Висвітлені події якраз і свідчать, що на сході України не тільки народжується нова українська армія, а й високопрофесійні командири, за якими майбутнє. І, на нашу думку, полковник Валерій Адамович Курач – один із них.

В. Н. Иванов

ГЛАЗ «ВОРОНА»

Загадка

Событие, о котором я сейчас расскажу, – не плод буйной фантазии и не чрезмерное желание повеселить или удивить читателя. Этот случай, о котором мне рассказал боец из отделения связи, располагавшегося вместе с нами в одном помещении на ППД, действительно имел место на одном из блокпостов в Донецкой области. Пьяных или неадекватных бойцов на дежурстве не было. Опираясь на свой опыт, могу предположить, что произошедшее было, скорее всего, результатом многочасового психического напряжения. И еще одно: некоторые выражения, возникшие в процессе, я смягчил и подкорректировал, чтобы не шокировать читателя. Ну а ваше право судить на свое усмотрение...

Ночь под поселком Гнутово была настолько удивительно красивая и тихая, что о том, где ты находишься, напоминали только автомат, бронник, полный БК и шипяще-потрескивающий «Kenwood» в руке.

Шел второй час ночи. Борющимся за «русский мир» «шахтерам» и «трактористам», очевидно, надоело стрелять почем зря, а может, закончился боеприпас, но наступила такая тишина, что ее впору было только сравнивать с, не дай Бог, могильной. Ну и, конечно, редкие радиопереговоры слегка нарушали ночную идиллию.

Валентин Николаевич Иванов родился в Николаеве в 1960 году. Срочную служил в спецподразделении. В АТО пошел добровольцем в августе 2014 года. Был распределен во взвод разведки батальона «Феникс» в звании младшего сержанта. Боевые рейды и задачи выполняли по Донецкой области. После контузии в поселке Широкино, пройдя четыре госпиталя, вернулся в свое подразделение дослуживать со своими побратимами. В октябре 2015 года был уволен в запас и вернулся к своей гражданской профессии заведующего сценическим комплексом Областного дворца культуры Николаева.

Разумеется, это совсем не означало, что можно было расслабиться и «свесив уши» ничего не делать. В такие моменты как раз и надо было еще более внимательно прислушиваться и приглядываться к тишине вокруг – самое время для какой-нибудь подлянки со стороны «трактористов».

И вдруг сбивающимся и слегка заикающимся голосом ожил «Kenwood»:

«Второй – Первому! Второй – Первому!»

«Первый, слушаю!»

«Первый! На расстоянии километра от поста, метрах в двух над дорогой, со скоростью триста километров в час беззвучно перемещается свет!»

«Первый – Второму! Повторите внятно!»

«Первый, повторяю! На расстоянии километра от поста, метрах в двух над дорогой, со скоростью триста километров в час беззвучно перемещается свет!»

«Первый – Второму! Вы что там, совсем охренели?! Какой беззвучный свет?! Какие триста километров?! По этим дорогам двадцать километров в час – уже подвиг! Докладывай дословно, что видишь!»

«Первый! Дословно вижу беззвучный свет, который только что пронесся над землей мимо блокпоста и удаляется в сторону линии горизонта!»

«Второй! Что за бред?! Я сказал доложить дословно!»

«Первый! Я дословно! Свет пропал из зоны видимости и скрылся за горизонтом!»

«Первый – Второму! В журнал наблюдений эту фигню не вносить! Не расслабляться! Вести наблюдение!.. (Тишина секунд десять). Как думаешь, что это было?»

Тут наступила тишина, секунд двадцать – двадцать пять...

Затем послышалось:

«Э-э-э-энло?..»

Несостоявшаяся дуэль

Этот случай произошел под Чермалыком. Кстати, о таких случаях я слышал не раз. Очевидно, не перевелись еще бретеры и дуэлянты!

Дежурство проходило на точке «Крот». Ничего особенного не происходило, за исключением того, что в радиопереговоры наших постоянно влезали кадыровские чеченцы, до места расположения которых было метров триста... Сразу оговорюсь: за их бруствером наши ребята наблюдали в трубку разведчика. И вот в один из сеансов переговоров влез хриплый голос с кавказским акцентом:

«Эй! Крот! Дакажи, что ты мужчина! Выхады драца адын на адын!»

В ответ, конечно же, тишина – на провокации ответа не даем.

И тут снова раздалось:

«Крот! Ты не мужчина! Ты дэвочка, трусливая! Выхады! Пакажы сэбя!»

Опять полный игнор в их сторону...

И тут снова:

«Крот! Бэри ножь и выхода драца! Я тэбэ пакажю, что такое настоящий джигит. Выхады, сапливый дэвочка! Я тэбя на куски рэзать буду!»

Наши молча продолжают наблюдать. И вдруг на бруствер в полный рост поднимается фигура, размахивающая кинжалом и что-то кричащая. В радиостанции в это время слышны грязная ругань, улюлюканье и какие-то кавказские выкрики. Честно говоря, выходка была совершенно неожиданной для наших, но не для снайпера, который не зря ел свой хлеб. Сухо щелкнул выстрел. И любитель боя «адын на адын», выронив кинжал, воткнулся головой в бруствер. Дуэль закончилась внезапно, даже не успев начаться...

После этого случая на «Кроте» желающих «драца адын на адын» резко не стало.

То ли джигиты закончились, то ли ума набрались, то ли амбиций поубавилось.

«Сообразительность»

О таком явлении, как «аватары», кто-то слышал, кто-то думает, что это персонажи из фильма... К сожалению, это не так!

«Аватары» – большие любители спиртного, независимо от места и времени действия.

Случай, который я опишу, произошел не на «нуле», а где-то на третьей линии. Деревню не назову – не помню, да и не суть важно. Важен сам случай!

Вне боевых подразделений и пунктов постоянной дислокации, где «аватарам» выделялись помещения типа «губы» или подвала, как бы это ни было позорно, использовались специально для них сваренные или случайно подходящие клетки...

В одной из таких клеток приходили в сознание более десятка «аватаров». Часовой, который охранял эти «сокровища», дождался обеда и, понимая, что подопечные никуда не денутся, пошел пообедать. Кушал недолго, минут сорок. Вернулся к месту поста – и глаза полезли из орбит: клетки с содержимым на месте нет! Словно испарилась! Боец, осознавая, что он далеко не Копперфильд, а «аватары» тем более, начинает тихо млеть. Его выручает бабушка, проходящая мимо: «Сынок! Беги к магазину, они там!»

Боец, не веря своим ушам, мчится к магазину. Так и есть! Клетка с наполнением возле магазина! И наполнение просит продавцов продать им спиртное!!! Загадка: как они там оказались?! Никакой загадки! Только технические условия – клетка была сварена как надо, кроме одного нюанса. Низ клетки был сварен из продольных прутьев, куда спокойно проходит стопа. «Сокровища» одновременно подняли клетку руками и, шагая вдоль прутьев, добрались до магазина! Возвращение было триумфальным – без спиртного и со многими разнообразными пожеланиями в их адрес...

На пару дней...

19 февраля 2015 года нас, семерых бойцов из разведвзвода батальона «Феникс», отправили на пару дней с боевой задачей корректировки артиллерийского и минометного огня в Широкино ...

По дороге к месту назначения ничего особенного, кроме легкого обстрела «стрелкотней», не произошло. Веселуха началась, когда прибыли на место. На территории детского оздоровительного лагеря «Маяк», собственно, в главном здании, находилась рота нашего батальона, которую «сепары» доставали изо всех сил.

Вмешаться пришлось сразу, без особых разговоров, так как рота заходила на позицию, с которой просто ушли бойцы НГ! Нам «повезло» – мы прибыли под самую раздачу. До сумерек занимались тем, что давали им оборотку «стрелкотней» и из подствольников, а когда начало сереть, «Леший» с «Барбосом» и «Змеем» отправились устанавливать «подарки» в виде растяжек в зеленке и окрестностях. А «Ворон», «Тор», «Булат» и «Алмаз» выдвинулись на «ноль» для наблюдения за противником и произведения корректировки огня арты и минометов по вражеским позициям.

Обстрел был таким, что сказать «один-два» не получалось. Взрывы следовали практически один за другим. В течение пяти минут мы уже различали, где прилет 80-ки, где 120-ки... причем не только минометных, а и артиллерийских «подарков».

Когда совсем стемнело, к нам полезла ДРГ, которую мы удачно «приласкали», и она, далеко не в полном составе, уползла зализывать раны и волоча за собой «200-х».

До утра, кроме продолжающегося обстрела, других неприятностей не было, если не считать снайперов, которые лушперили по нам на любое движение. Сначала били из СВДэшек, а потом из «Выхлопа». Пули свистят, а выстрела не слышно. Внимание к «подаркам» возросло еще больше! Потом снайперы устали и затихли. Это дарило некоторую радость, но, как оказалось, недолго. Ночью, во время боя с ДРГ, наше расположение по вспышкам выстрелов засек вражеский корректировщик и, обозначив на своей карте три точки, в 6:30 утра прислал нам «развлечение» – танк. Этот гад стал метрах в восьмидесяти и начал нам насыпать «угощение». Начал с дальних щелей, даря каждой по три выстрела. Мы были крайними, но, как в тире, смотрели прямо ему в ствол. То есть эта сволочь была по нам прямой наводкой! Первый разрыв был метрах в трех от щели бруствера. Нас присыпало землей, и я подумал: как в кино! Второй «подарок» пролетел сквозь щель и гахнул метрах в пяти сзади! Меня шваркнуло об стенку... Сознание пришло от третьего выстрела, но, слава Богу, это стреляли наши «Мишки». Их привели ребята с соседней позиции. Если бы не они, этих строк мне не писать...

Голова разламывалась от «колокольного» звона, разрывы продолжались, и это совсем не радовало. Когда сознание слегка прояснилось, я вспомнил, что сегодня 22 февраля – годовщина нашей с супругой свадьбы. Мелькнула мысль: в день свадьбы родился второй раз. (Теперь вместе с годовщиной отмечаю и второй день рождения).

К концу дня узнали, что погибли «Док» и «Тор» – боец 7-й роты с таким же позывным, как и наш в разведзвезде, родом из Вознесенска... «Тора» мы выносили при выходе с позиции...

23 февраля у «Барбоса» созрел день рождения! Подарки – гранаты и патроны «ПП». Празднично-выходной день отменялся по известным причинам («сепары» просто не поняли бы нашего празднования). Стало быть, «работа» продолжалась...

До 24 февраля «работали» на вылазках и на контроле местности по точкам. Утром 24-го мне сказали, что я похож на Фантомаса – лицо было зеленоватого оттенка. Голову раскалывало на куски, и звон продолжался. Вызвали «Бэху» – и меня отправили в Мариуполь в госпиталь. (После было еще три госпиталя). А 25 февраля все наши ребята вместе с «подшефной» ротой без особых приключений вышли с «нуля», передав боевой пост 25-й бригаде. Так мы провели свои «пару дней» в поселке Широкино...

В зоне «М»

«Вікінг» і «Ворон»
бойові побратими

Після рейду

Відкриття експозиції АТО
в музеї «Підпільно-партизанський
рух на Миколаївщині в роки Великої
Вітчизняної війни 1941-1944 рр.»
Фото О. Сайковського.
«Вечерний Николаев»

Розлучені «сніговики» із розвідзвуду

РОЗПОВІДЬ СНАЙПЕРА

Едуард Іванович Пінчук народився 1981 року в Ростовській області Росії. Оскільки батько Едуарда був тренером з біатлону, сім'я в 1988 році переїхала до Сумської області України, де цей вид спорту є надзвичайно популярним, а місцеві спортсмени мають значні досягнення, в тому числі і на міжнародних змаганнях. Мабуть, ця обставина відіграла свою роль у житті хлопчика – Едуард з дитинства почав серйозно займатись біатлоном, навчився влучно стріляти та ходити на лижах. Невдовзі він уже майстер спорту, бере участь у чемпіонатах області, України.

Активні заняття спортом допомогли Едуарду потрапити на службу до правоохоронних органів. Він, працюючи на оперативній роботі в УМВС Сумської області, отримує звання старшого лейтенанта.

Буремні події кінця 2013 – початку 2014 року, анексія Криму Росією та її агресія на сході України не залишили Едуарда Пінчука байдужим. Совість та почуття обов'язку офіцера, вірність присязі народу України привели до однозначного вибору – стати на захист своєї країни, своєї домівки, сім'ї від підступного, жорстокого ворога.

Разом з іншими мобілізованими у серпні 2014 року Едуард Пінчук проходить курс навчання у військовому навчальному центрі «Десна». Великим бажанням було потрапити до лав Національної гвардії, так би мовити, за професійним профілем. Але щось не склалося: 27 серпня 2014 року Едуард потрапляє до складу 2-го батальйону 79-ї окремої аеромобільної бригади, спочатку навідником, а через короткий час – штатним снайпером. На початку вересня його підрозділ уже в епіцентрі «пекла» на Донбасі.

Уже 5 вересня 2014 року під час жорстоких боїв з сепаратистами та російськими найманцями під Волновахою Едуард був поранений. Десантники тримали позиції під містом, маючи за мету забезпечити вихід нацгвардійців з оточення. Під час бою БТР Пінчука був підбитий. «Спочатку повна темрява, нічого не бачив, не відчував, – згадує Едуард, – потім це пройшло. Прийшов

біль». Після поранення, яке і сьогодні час від часу нагадує про себе, – лікування в Краматорському госпіталі. А далі – знову в стрій.

Після повернення до підрозділу Едуард зі складу отримує снайперську гвинтівку СВД 1990 року випуску. Доводити її до нормального стану довелося самотужки – ні прицілу, ні глушника, ні «сошок» для зручного прицілювання. Згодом брат дружини придбав для Едуарда австрійський 12-кратний приціл – справа налагоджувалась. Не абищо, а все ж не стара рушниця ПТРС калібром 14,5 міліметрів. До неї використовувались незбалансовані кулі від важкого кулемета КПВТ, які дозволяли «гасити» точки навіть через стіни, але про прицільний вогонь з такою зброєю годі було й говорити.

Через свого товариша Дмитра (позивний «Мушкетер») роздобули в «альфівців» кулі підвищеного пробивання розробки британсько-української фірми «Стилетто», які пробивали навіть броню БТР. От тепер могла бути справжня робота снайпера.

Після лікування Едуард Пінчук деякий час знаходився в резерві 2-го батальйону (командири – Котенко, потім Прусов) 79-ки, згодом потрапляє до складу мобільної групи, яка готувалась до заходу – ротації в Донецький аеропорт.

Зброя снайпера

13 листопада 2014 року зведена група, до якої входив Едуард, командиром був Євген Жуков (позивний «Маршал»), направляється до ДАПу на зміну бійців. Рух групи відбувався по відкритій місцевості під шаленим обстрілом з боку бойовиків. «Бойовики пристрілювались по нас із мінометів, РПГ, – розповідає Едуард, – розриви нагадали мені фільм «Сталінград». Відчуття – ти у вирі вибухів, як персонаж того фільму. Говорю: «По нас стріляють із РПГ, мабуть, попадуть». Попали. Наш БТР зупинився прямо на «взльотці» під вогнем ворога. Стояли хвилини сорок. «Нас будуть забирати?» – питаю в командира. Забрали – підскочив БТР в оточенні 3-х наших танків, узяв на причеп і так красиво, під їх прикриттям, вивів у безпечне місце».

14 листопада заїхали в аеропорт, на башту, де я пробув до 26-го числа. Умови були жахливими: постійний холод, ночуєш, умиваєшся – як на вулиці. У таких умовах і розпочалася справжня робота снайпера. «Снайпер повинен все скоригувати, він має особливі задачі, – розповідає Едуард. – Снайпер у підрозділі – це і розвідник, і радник командира взводу, його завдання – виводити зі строю пріоритетні цілі, знищувати командирів, кулеметників, снайперів ворога. У мене було 6 пристріляних точок зліва і 8 – справа. Займав відповідну точку залежно від ситуації і з позиції сидючи чи лежачи «працював» по цілях».

Робота снайпера складна, навички, набуті в біатлоні, дещо дали, але відмінність її від спорту колосальна. Потрібно навчитися працювати в снайперській парі або групі, маскуватися, непомітно пересуватись, пристрілювати дистанцію. Особливо важливо під час роботи в парі відчувати і розуміти свого напарника. Один снайпер коригує вогонь, дає поправки напрямку (вверх/вниз), на вітер тощо. Причому ця роль відводиться кращому, інший веде вогонь. Це ціла наука. Багато що прийшлося опанувати самому, включати інтуїцію. Американські та грузинські інструктори були щиро здивовані, коли Едуард Пінчук на навчаннях снайперів у 2015 році заявив їм: «Пристрілку потрібно починати з 300 метрів». – «Звідки ти це знаєш?» – «Сам додумався».

Бойова робота в ДАПі щоденно та навіть щогодинно була сповнена небезпекою та різного роду несподіванками. Якось

Едуард з бойовими побратимами (позивні «Баламут» і «Шумахер»), озброєні автоматами, пішли зачищати ліве крило нового терміналу. Знищили одного бойовика, другий кинувся в приміщення поряд. «Баламут» витягнув із гранати запал і кинув її услід бандиту. Той упав на підлогу, а «Шумахер» і «Баламут» тут же доби́ли його.

Донецький аеропорт. Осінь 2014 р.

Іншого разу Едуард Пінчук у прямому сенсі дивився в очі смерті. Випадок стався знову ж таки під час чергової зачистки приміщень терміналу. Зайшовши до однієї з кімнат, Едуард Іванович від несподіванки зупинився як вкопаний – біля вікна стояв величезний бородатий бойовик. І тут виявилось, майже як у поганому фільмі, що і в одного, і в іншого закінчились патрони. Бойовик миттєво вихопив ніж і почав повільно рухатись до Пінчука. І тут, як блискавка, думка: «У мене ж підствольник». Мить – і граната з підствольника з відстані 10 метрів викинула незваного гостя у вікно. Для гарантії Едуард зверху кинув на те, що залишилось від бандита, гранату, а вранці підібрав погнутий ніж – на пам'ять.

Про себе Едуард розповідає спокійно, як про щось буденне, звичайне, навіть якось відсторонено. Зате з великою повагою і теплотою згадує бойових побратимів: «Шумахер» з «Баламутом» тоді «завалили» ще одного «сепара». Дуже вмілі бійці. «Баламут» знає, як перекривати сектори, як вести себе в екстремальній ситуації. Невеликий на зріст, непримітний, він буквально перероджувався під час бою».

Але особливо Едуард Пінчук відзначився під час виконання власне снайперських задач. Кожного разу це було своєрідною

операцією – все прорахувати, випередити дії та плани ворога, переграти його за рахунок добре продуманої комбінації. Наприклад, неподалік терміналу діяв ворожий снайпер, який створював для наших бійців великі неприємності. «Ворог, до якого було метрів 500, абсолютно не очікував, що я проповзу по голому полю. Звідки завгодно, але звідти він загрозу не очікував. Я проповз по засніженому полю і з одного пострілу знищив снайпера», – згадує Едуард.

Ще один випадок. На даху багатоповерхівки за 800 метрів від ДАПу стояв кулемет «Утес» сепаратистів, які вели вогонь по наших караванах під час ротацій та доставки боєприпасів. Едуард Пінчук спостерігав за ворожим розрахунком 4 дні, проводив хронометраж. Ворог знав, коли до терміналу повинні були заходити чергові каравани, тоді «Утес» оживав і починав обстрілювати наших бійців. І от настала така ситуація, але влучний постріл нашого снайпера – і кулемет ворога замовк. Куля потрапила бойовику в шию. Тільки в ефірі у «сепарів» паніка: «Чому мовчить наш “Утес”»?

Небезпечні місця «зачисток» від сепаратистів

Якось за 600 метрів від терміналу активізувався розрахунок ворожого ПТУРу з 2-х бойовиків. Їм вдалось підбити наш танк. Чергова складна комбінація Едуарда – і двома влучними пострілами ворожий розрахунок знищено. Взагалі дуелі снайперів – це гра розуму на витримку і кмітливість, перевірка нервів. Чого варті, наприклад, складні комбінації з розкриття та виманювання ворожих кулеметників, снайперів. Так, отримавши наказ за будь-яку ціну знищити ворожого куле-

метника, точно вирахувавши час, український снайпер чітко зреагував на вогонь – ворожий кулеметник замовк назавжди.

Загалом Едуардом Пінчуком було знищено десятки бандитів та російських найманців. У вересні та жовтні 2014 року, відповідно, після влучних пострілів нашого снайпера були зупинені 2 БМП терористів.

Але були в Едуарда не тільки снайперські дуелі, вирішення майже математичних задач з протидії ворогу. Іноді доводилося сходитись із ворогом впритул. Улітку 2015 року Едуард удвох з товаришем, використовуючи тільки холодну зброю, знищили блокпост терористів із п'яти бойовиків.

«До речі, для ворога психологічно тяжче, якщо боєць поранений, а не вбитий, – зауважив снайпер. – Поранений кричить, стогне, своїм виглядом деморалізуючи інших. Я сам декілька разів користувався цим прийомом».

З гордістю Едуард розповідає про мужність, кмітливість та звитягу українських воїнів. Так, він зі своєрідним гумором розповів про свого товариша Олександра, позивний «Скорпіон»: «Уночі ми все навколо наших позицій у новому терміналі замінували. «Скорпіон» поставив дві розтяжки в одному місці, тільки друга була поставлена за кутом стіни. Ворог, якщо проникне вночі, рятуючись від однієї, потрапить на другу. Така собі «гарантія». І от вночі один за одним чуємо два вибухи. «Ну, все, завтра будемо требуху викидати», – говорить Саня. Мабуть, цього він навчився в Югославії».

Наскільки Едуард лаконічний стосовно власних заслуг і настільки ж він гордий за українських воїнів: детально, з подробицями розповідає про подвиги бойових побратимів. Наприклад, у жовтні 2014 року російські окупанти вимушені були вдатись до атаки відчаю. Проти захисників аеропорту їх командування кинуло елітний підрозділ «Вимпел» (спецназ ГРУ ГШ РФ). Атака була відбита, а російські спецназівці втратили близько 30 бійців – більше, ніж за всю історію існування цього підрозділу. «Росіяни начебто робили все правильно, але нічого в них не вийшло. Може у наших везіння було більше», – прокоментував Пінчук. Або інший випадок: 25 січня 2015 року проти захисників метеостанції (12 бійців 6-ї роти 2-го батальйону 79-ї

ОАЕМБр) ворог кинув в атаку 70 бойовиків батальйону «Восток». Результат – майже 40 чеченців було знищено, у захисників – 4 поранено і 1 загинув. «Якби ворог знав, що фланги наші не заміновані, то не йшли б по центру під смертоносний вогонь, а обійшли б із флангів, ситуація була б катастрофічною», – запевняє Едуард. З великою повагою він згадує бойових товаришів – «Блондина», який творив чудеса хоробрості під час оборони метеостанції,

«Джонні», з тіла якого медики витягнули 67 осколків, «Смелого», Баранича Володю, який залишився на службі за контрактом, та багатьох-багатьох інших. Особливі слова вдячності снайпера командиру підрозділу «Цунамі» в Пісках, артилерія та міномети якого врятували не одне життя українських бійців; «Майку» – за грамотне планування операцій та координацію дій підрозділів.

19 січня 2015 року 2-й батальйон 79-ї бригади вирушив у сторону Донецька. Ніхто цього не озвучував, але хлопці здогадувались, що йдуть на ДАП (Донецький аеропорт). Техніка була не новою, часто ламалась, та й екіпажі були неповними – по 6–8 чоловік. Уночі розвідники не глушили БТри, бо в потрібний момент вони могли не завестись. Ми – близько 110-ти чоловік на 16-ти БТРах та допоміжній техніці – рухались назустріч війні.

Після прибуття, 21 січня 2015 року, з самого ранку ДАП зустрів нас «дружно» – атакою бойовиків. З нашого боку в атаку йде 6 БТРів. Зважаючи на сильний туман, усі розташовуються в різних місцях, воюючи кожен сам за себе. Нечітко поставлені задачі, погана координація дій усіх підрозділів, і як результат –

кілька втрачених машин та поранені бійці. 81-й бригаді пощастило менше – багато вбитих, поранених та полонених. Кілька безрезультатних атак, і почало смеркати. Ввечері був сильний обстріл позицій в с. Водяне, там, де розташовувалися десантники 79-ї бригади. Як наслідок – з'явилися нові поранені та, на жаль, загиблі.

Майже місяць, до 17 лютого, десантники тримали позиції на підступах до ДАПу. В пам'яті закарбувався бій на РЛС, коли десяток бійців, обстріляних кількома БМП, відбивали наступ батальйону «Восток». «Баламут», «Блондин», «Шумахер», «Дядя Коля», «Джонні», «Художник», «Джин» вели бій впритул, влучали в нападників з підствольника. Серед захисників один загиблий та майже всі (за винятком трьох) поранені. Бої на околицях Водяного, в лісосмугах, сутички з ДРГ, робота снайперів – нудьгувати не доводилось, а іноді було навіть і «весело». 13 лютого 2015 року, в п'ятницю, під час бою було взято в полон 6 бойовиків. Відзначились бійці 4-ї і 5-ї рот та розвідники зі зв'язківцями. В такі критичні хвилини пізнається, хто є хто насправді. За це нагородили трьох бійців, а решту нагород отримали СБУшники, які забрали полонених.

Узагалі на той час деякі завдання бійці виконували самі, без особливих навичок, за власною «чуйкою», так би мовити. Виявилось, що чинили правильно. У цих боях хтось навчався воювати, а хтось «шліфував» уже набуту майстерність. Думаю, що той момент був переломним у становленні українського війська.

У лютому 2015 року 2-й батальйон, у складі якого був Едуард Пінчук, передислоковується в район с. Водяне. «Увага ворога до появи снайпера на інших ділянках фронту велика. Це видно з їх переговорів. Така повага по-своєму приємна», – говорить Едуард. Після виходу останніх захисників з аеропорту задача полягала в тому, щоб забрати всіх поранених та загиблих. Дуже вдало цю операцію забезпечували артилеристи «Цунамі», чітко «насіпаючи» снаряди у визначені квадрати.

Чи можна було тримати ДАП і далі, і головне – чи потрібно? На першу частину питання можна відповісти однозначно – так. На другу – мабуть, ні. Захищати вже було нічого, будівлі зрівняні з землею. Злітна смуга використовуватись не могла, і головне –

вона знаходилась і знаходиться під контролем і загрозою вогневого враження українських збройних сил і використовуватись ворогом не може. За словами Едуарда, окупанти понесли величезні втрати – у два рази більші, ніж українці. ДАП – це політична та морально-психологічна перемога над агресором.

9 вересня 2015 року Едуард Іванович Пінчук демобілізувався. На цей час активна фаза війни завершилась, перейшовши в досить дивне гібридне «перемир'я» з режимом «припинення вогню», з постійними обстрілами і провокаціями з боку терористів. Незважаючи на пропозиції продовжувати службу за контрактом, Едуард відмовився – нові умови служби вимагали нових стосунків з командуванням, а «ламати» себе і пристосовуватись до вимог субординації він уже не міг. Та й рани давалися взнаки.

Через тиждень після повернення додому в Едуарда народилась донька Соломія – новий сенс життя для нього. Сьогодні Едуард Іванович Пінчук є депутатом Сумської обласної ради, людиною з активною життєвою позицією. Слід додати, що в серпні 2016 року, під час перебування Едуарда в Київському госпіталі, його нарешті знайшла нагорода – нагрудний знак «За оборону Донецького аеропорту». А ми наберемося сміливості на таку думку: мужній український воїн-снайпер, мабуть, гідний більшої вдячності від держави.

НЕУДОБНОЕ ИНТЕРВЬЮ*

После публикации в «Южной правде» моего отклика на книгу Алексея Пайкина «Неудобные зарисовки гибридной войны» мне звонили многие читатели и знакомые. Думается, такой всплеск интереса к затронутой теме не случаен. Многим хочется осмыслить суть затянувшейся дикой гибридной войны. Интерес к военной тематике, желание разобраться, за что и почему гибнут люди, присущ литературе всегда. Достаточно вспомнить имена Эриха Ремарка, Генриха Белля, Олеса Гончара, Константина Симонова. Но то, как видятся и понимаются писателем военные действия, во многом зависит от позиции автора. К примеру, Илья Эренбург и Эрнест Хемингуэй участвовали в военных действиях в Испании в одно и то же время. Но как по-разному они увидели и написали об этом!

Часто по различным политическим причинам массовый читатель лишен возможности адекватно, со всей полнотой осмысливать происходящие военные действия. Так было со многими военными событиями в период ВОВ или Афганской войны. Только сравнительно недавно получила широкую огласку пронзительная книга Светланы Алексиевич «У войны не женское лицо». Благодаря такой литературе мы, читатели, стали понимать, что есть «Победа, которую сложно отличить от поражения».

Алексей Пайкин участвовал в АТО и в боях на востоке Украины. Он был призван в зрелом возрасте, имея высшее образование, собственный бизнес, удачную спортивную карьеру на гражданке. Как социальному психологу мне хотелось глубже высветить для себя, как же видится гибридная война таким ее участником. Поэтому и напроросился к Алексею Пайкину на данное интервью.

Илья СТАРИКОВ, профессор

– Алексей Владимирович, из школьного курса литературы, из того, что мы читаем о войне в зрелом возрасте, у каждого человека складывается свое представление о войне. Что больше всего поразило Вас, когда пришлось вплотную столкнуться с военными действиями на востоке страны?

– Что касается темы войны и отношения к ней человека, который в ней участвовал непосредственно, то эти вопросы и мне

* Вперше опубліковано в газеті «Южная правда», № 85 від 4 серпня 2017 р.

очень интересны. Мне кажется, что эта тема в некотором роде интимна. По-честному рассказать и полностью открыть свое отношение, чувства, эмоции способен не каждый участник войны. Поймите правильно, дело не в стыдливости. Просто, на мой взгляд, это очень личный аспект жизни. Ведь каждый фронтовик сам в себе постоянно копается. Наверняка потому, что в жизни нет четкого деления на черное и белое. И черное не всегда плохое, а белое не обязательно всегда хорошее. Кто-то может дать себе оценку, смириться с чем-то спорным и жить дальше, а кто-то психологически не справляется и начинает пить, неадекватно себя вести или того хуже...

Я, например, год тому назад участвовал в военном параде в Киеве по случаю 25-й годовщины Независимости Украины, маршируя в колонне участников АТО. Это было через полтора года после моей демобилизации, т.е. полтора года после возврата к мирной жизни. На мероприятие нас собирали областные военкоматы и по пять человек от каждой области направляли на сборы в учебку под Киевом. Я как кавалер ордена «За мужество» попал в пятерку от Одесской области. (Просто объясняю предысторию, чтобы было понятно). И собралось нас больше сотни ветеранов. Нас переодевали в форму, тренировали на плацу, и поэтому сборы длились около недели. Мы жили в казарме, и у меня появилась возможность понаблюдать за поведением и пообщаться с такими же контужеными, как и я. Другими словами, из среды общественного недопонимания я окунулся в ту атмосферу, где все понимают друг друга почти с полуслова. Соседом по койке был один парень. Я, к сожалению, не помню ни имени его, ни области, от которой он приехал, но это было отчасти из-за того, что с первого дня он ни с кем почти не разговаривал. Просто молча, без всяких эмоций сидел, ходил, курил. Общался односложно. Зато ночью во сне он будто продолжал воевать – кричал, смеялся и плакал. Вообще я хочу вам сказать, что в первую ночь в казарме с атошниками невозможно заснуть. Так вот, в конце нашего совместного пребывания этот парень начал улыбаться. Его односложная речь превратилась в небольшие связные предложения. Я думаю, что Вам, Илья Моисеевич, эта тема не нова – наверняка Вы не один раз разговари-

вали с ветеранами Второй мировой войны. Я подозреваю, что они себя вели подобным образом. Я, например, ребенком своих дедов не мог разговорить о войне, о наградах, о количестве убитых ими фашистов.

– Действительно, моя тетя всю войну была на передовой, санинструктором. Как-то на юбилейный День Победы она надела свой китель, и я, мальчишка, обомлел от обилия наград. Две медали «За отвагу». А три таких награды приравнялись к званию Героя. Стал просить, чтобы она рассказала – за что получила хотя бы одну. После долгих просьб узнал такое. В Польше их часть форсировала реку, но неожиданно встретила сопротивление немцев, которые перешли в наступление. Нашим, чтобы не попасть в окружение, пришлось отступить. У тети было несколько тяжелораненых, которых она вынесла из окопов. Но проезжавшие мимо танки и машины не останавливались. Тогда она перетащила носилки с ранеными прямо на дорогу. Остановился «Виллис», из него с матом выскочил майор, стал орать, что носилки перегородили дорогу маршалу. Из машины вылез Рокоссовский, выяснил, в чем дело. Приказал остановить проезжавшие танки, забрать раненых, чтобы они не попали в плен, записать фамилию и номер части тети для представления к награде.

Дело, наверное, в том, что в условиях боя героические поступки воспринимаются как естественные. Они подготавливаются всей предыдущей жизнью личности.

– Абсолютно согласен с Вами. В условиях боя героические поступки самые обыкновенные и логичные для поведения в данной обстановке. И я придерживаюсь Вашей мысли, что они, чаще всего, подготавливаются всей предыдущей жизнью. Но бывают исключения: у меня в подразделении был один боец (не буду называть его имени в знак глубокого к нему уважения), так вот он был до войны не очень героической личностью в быту. Мягко говоря, асоциальный тип (это со слов участкового и соседей). Хотя он очень заботился о своей больной матери. Я не знаю, каким ветром его занесло в армию, должность у него была – заряжающий у орудия, т.е. снаряды подносил. Так вот, однажды после серьезного обстрела нашей позиции, когда было много раненых, командование отдало приказ отойти в тыл всем раненым и остаться только одному артиллерийскому расчету: мне как старшему офицеру батареи, корректировщику, моему другу, и

пехоте в количестве 10 человек. Добровольцами остались не один расчет, а три, потом минометчики отказались отходить, и вся пехота не захотела оставлять артустановку на высоте. Правда, количество людей в расчетах было уменьшено до командира орудия, наводчика и заряжающего. И тот парень, несмотря на осколок в спине, остался на позиции. В перерывах между обстрелами ему ребята ножом достали осколок (ранение было легким), и он остался воевать. Позже погиб в бою и был награжден посмертно орденом. Я не успел узнать его вероисповедание, но знаю, что в Вальгаллу или в рай он вошел героем, а не бухариком.

На войне меня поразила, в первую очередь, какая-то киношная нереальность или абсурдность происходящего. Как будто это не про меня и не со мной. Второе, что меня удивило и стало большой неожиданностью, – это артобстрелы с территории РФ. У меня же мама русская, и ее родители, брат и сестра ее живут в России. У меня там тоже двоюродная сестра. Я вырос на том, что никак себя от них (россиян) не отделял. А тут обстрелы, да еще и фосфорными боеприпасами (запрещены к применению наравне с химическим оружием). У меня в подразделении уже двое погибших и более 20 раненых. Одно дело, когда перед тобой идейный противник, сражающийся за свои убеждения, а совсем другое – дружеская страна, недавний гарант безопасности. Я был зол и удручен.

– В чем, на Ваш взгляд, главные отличия в военных действиях сегодняшней гибридной войны от тех, в которых приходилось участвовать нашим родителям в прежние годы?

– Как ни странно – какая-то «гуманность», избирательность, которая чувствовалась с обеих сторон. С нашей стороны это было, на мой взгляд, из-за технической и профессиональной неготовности, опять же – из гуманных побуждений: ВСУ прятались в собственной стране по пустырям и лесопосадкам, практически не используя инфраструктуру населенных пунктов, боясь задеть мирное население. А вот враги наши, что называется, – «менжевались», то есть боялись международной реакции и делали всё исподтишка, то под видом шахтеров, то еще как-нибудь, но однозначно профессионально прикрываясь мирным населением. Война изначально, по своей сути, не богоугодное

дело. Могу констатировать, что при таком разрушительном потенциале современного вооружения, таком количестве сил и средств, сосредоточенных в зоне конфликта, если бы не эта припрятанная гуманность с обеих сторон, погибших было бы в разы больше.

– Осознает ли основная часть участников АТО задачи, цели гибридной войны и идеалы, ради которых она ведется? И в чем это проявляется?

– Участники АТО – это не какая-то особая или высшая каста. Они обыкновенные люди, среди которых нет двух одинаковых. Есть умные и неумные, есть честные и не очень, есть и герои, и отъявленные подлецы. Есть идейные, которые реально отвоевывают свои дома и города, а есть «заробітчани» и мародеры. Но основная часть людей (не только наших военных, но и всех окружающих, вовлеченных в этот процесс) – это настоящие патриоты, борющиеся за справедливость и правое дело. Как бы пафосно это ни звучало, но это правда. А в чем оно конкретно проявляется? В ежедневных поступках.

– В годы советской власти партийная пропаганда и литература старались сформировать в украинцах братское чувство по отношению к россиянам и другим народам СССР. Талантливый Павло Тычина образно назвал эти отношения «чуття єдиної родини». Что стало с подобными чувствами в гибридной войне? Проявляются ли они, и если да, то каким образом?

– Боюсь, что у меня по этому вопросу субъективное мнение. По себе и моим фронтовым товарищам могу судить о том, что ко всем без исключения россиянам (не путать с русскими!) однозначно негативное отношение. Такое же, как у советского человека было к немцам во время и после Второй мировой войны. Про негативное проявление не хочу говорить, а про позитивное – осознанный переход на украинский язык. Даже за границей в отпусках украинцы начали говорить пусть на ломаном, но украинском языке (я это лично наблюдал в этом году), чтобы ничего не иметь общего с РФ.

– Факт, отмеченный Вами, очень знаменателен. Моя тетька, о которой я вспоминал, на мои мальчишьи расспросы о войне часто от-

вечала так: «Илюшенька, она мне исковеркала всю душу... Даже теперь, как только услышу в телевизоре немецкую речь, сразу его выключаю...»

Когда Украина обрела самостоятельность, узнаю, что тетя со всей семьей уезжает на ПМЖ в Германию. Прощаясь, я у нее спросил: «Как же ты будешь жить? Там же все говорят по-немецки...» И услышал: «А здесь моей пенсии хватает только на инсулин для уколов... Дочка и зять у меня – корабелы... Они без работы остались... А в Германии моей пенсии фронтовика нам будет хватать на нормальную жизнь...»

Позднее мне стало понятно: очень часто языковую проблему политики используют в своих целях, когда человек вместо понимания сути явления воспринимает лишь внешние формы его проявления. На немецком говорили не только фашисты. Это же язык Иммануила Канта, Генриха Гейне, Иоганна Гете.

Меня как психолога беспокоит, когда вижу: часто не проводится грань между, как Вы выразились, россиянами и русскими. Даже опытными журналистами. Запомнился недавний факт. В интервью, опубликованном в одной центральной украинской газете, мать русского солдата из Алтайского края, попавшего в плен под Донецком, сокрушается, что не может понять, почему до сих пор идет война между братскими народами. А в ответ слышит от нашей журналистки: «Очень прошу никогда не говорить о «братских народах»... Нельзя и опасно ставить знак равенства между народами и правительствами.

– Начну с конца. Во-первых, правительство – это слуги народа, как бы смешно это ни звучало. И народ заслуживает свое правительство, а значит, каждый в государстве лично отвечает за действия своего правительства. Если индивидуум не согласен с какими-либо действиями правительства, то он (индивидуум) обязан что-либо предпринимать, и, главное, предпринимать в правовом, цивилизованном поле. Чтобы не стать преступником перед лицом цивилизованного общества. Вот, например, Ваша тетя была не согласна с ситуацией в стране, и она выбрала относительно легкий путь – сменить страну, несмотря на свое предвзятое отношение к новому месту жительства. Но это ее выбор, она сделала все, что смогла, и поэтому достойна всяческого уважения. Более того, могу представить смену сознания у Вашей тети. Моя бабушка, узник концлагеря, побывав в Германии, сокрушалась вопросом «Кто победил в войне?»

Что касается журналистки и ее выражения «никогда не говорить о...» – для меня это понятно и на физическом, и на эмоциональном уровнях. В данной ситуации слово «никогда» – это эмоция, которая в каждом конкретном случае имеет срок годности. В одном случае – это короткий отрезок времени, укладывающийся в срок жизни данного человека, а в другом случае – столетия и передача из поколения в поколение. Эту ситуацию постараюсь объяснить на примере. С точки зрения развития здорового генофонда современной цивилизации, было бы правильным оставлять и развивать только здоровое потомство людей, но как только это касается конкретного индивидуума, у которого нужно забрать близкого человека, ситуация, согласитесь, сразу же переворачивается с ног на голову. Потому что мы – ЛЮДИ. И теория от практики отличается. Время и здравый смысл все расставят на места. Но чем дольше затягивается проблема отношений между государствами Украина и РФ, тем дольше будет растягиваться адаптационный период налаживания отношений. Могу судить на примере многострадальной Польши. Государства «Польша» не было на карте мира в течение 123 лет из-за всевозможных аннексий. Было государство, а потом 123 года его делили между собой три соседних государства с орлами на гербах. И что мы видим сейчас в отношениях между всеми этими государствами?

Теперь в отношении языкового вопроса. Тема языка в Украине, Вы это знаете наверняка потому, что пишете на русском языке, никогда остро не стояла. Она всегда была предметом манипуляции политиков. И цивилизованное отношение к всевозможным языкам в Украине при европейском стремлении более реализуемое (на примере Канады, Швейцарии и т.п. стран), чем при российском векторе (показательна ситуация со школами украинско-татарскоязычных в оккупированном Крыму и «ЛДНР»). Кроме того, я уверен, что ситуация в РФ в отношениях с Украиной вообще не изменится со сменой правительства – нынешнюю политику узурпированной власти поддерживает абсолютное большинство. Поэтому задача всех русских – объективно и активно участвовать в освещении всего в мире происходящего на русском языке для того, чтобы россияне (и все рус-

скоговорящие) получали в противовес пропаганде альтернативное представление об окружающей действительности. И чтобы их поколение избежало вопроса «Кто победил в войне?»

– Еще о таком. Знаю, что в мирной жизни Вы успешно занимались спортом, обладаете международным черным поясом по каратэ, были чемпионом мира по каратэ 2008 года и многократным призером различных международных соревнований по каратэ. В таких спортивных «боях» для достижения победы человеку приходится вести нештучную борьбу. Чем, на Ваш взгляд, спортивное понятие «противник» отличается от того, которое используется в боевых действиях?

– Спортивный противник – это друг, одноклассник, соратник, которого по-мужски хочется переиграть, но не убить. В этих отношениях нет ненависти. Эти черные чувства поднимает в человеке война. Поэтому часто даже после самого жесткого спортивного поединка можно увидеть обнимающихся бойцов. На войне – все по-другому...

– Многие русские и украинские знаменитые деятели искусств, артисты, писатели, оценивая сегодняшние отношения между Россией и Украиной, отмечают необходимость и важность даже в самые суровые времена сохранять в личности Человечность. Проявляется ли это условие в ходе гибридной войны?

– Ничего не могу сказать по этому поводу. Человечность и война, на мой взгляд, – это антонимы. Вы наверняка знаете случай 2014 или 2015 года, точно сейчас не помню, когда на наш блокпост почти 80-летний дед принес банку меда с взрывчаткой – погибли трое наших бойцов. Эта трагедия однозначно была диверсией, и все такое. Но мы ведь не знаем мотивов, подтолкнувших к этому поступку человека, который в силу своих лет уже готовится предстать перед Богом. Что его заставило вместо поступков искупления грехов пойти на такое страшное преступление? Может, у него погиб кто-то из близких, находясь по ту от нас сторону?

– Американские психологи установили, что участие в военных действиях оказывает на личность неизгладимое влияние. У них собраны статистические данные о том, что более восьмидесяти процентов участников войны во Вьетнаме переживают и сейчас различные

психологические потрясения. Как участие в АТО отразилось на Вашем бизнесе, спортивной карьере, да и в повседневных семейных отношениях?

– Сама антитеррористическая операция негативно сказывается на всех, кроме военных, отраслях бизнеса. Естественно, мы все стали беднее вполовину. Что касается спорта – мне уже 46 лет, и карьеру спортсмена я завершил еще в 2013 году. После войны лично у меня некоторые пристрастия, такие как охота и тренировки по каратэ, утихли. Я с удовольствием бы, наверное, пострелял из ружья в тире или на стенде, но не по животным. К участию в поединках я тоже охладел. Занимаюсь каждое утро физкультурой, бегаю, работаю на снарядах и груше, купаюсь в море, но без фанатизма и для удовольствия. Что касается семейных отношений, то свою несдержанность и последствия контузии я пытаюсь контролировать, а моя жена мне в этом деле помогает и к очень редким срывам относится с пониманием.

– Спасибо за откровенный разговор.

А. В. Пайкин

ЗАРИСОВКИ ГИБРИДНОЙ ВОЙНЫ

БТРщик

– Внимание! Стыковка грузового модуля завершена! – звучит тихий мелодичный голос в кабине космического корабля Red Dragon № 1233, и вибрация корпуса корабля тут же прекращается. – Международная космическая администрация лунного грузового космодрома имени Илона Маска желает Вам всего наилучшего и разрешает старт. Счастливого пути!

– Ну, с Богом! – одновременно с выдохом произнес командир корабля Макс, или космический дальнобойщик, – единственный живой организм данного тягача грузового модуля, кладь которого следовало доставить с земного спутника на Фобос – спутник Марса.

– Вопрос наличия могущественного сверхъестественного Высшего Существа в современной науке до сих пор остается открытым, – ответила Сири (электронный интеллект космического корабля) на реплику Макса.

Алексей Владимирович Пайкин (1971) – начинающий писатель, автор ряда рассказов. Был мобилизован 10.03.2014 г. в звании майора ВСУ на должность старшего офицера артиллерийской гаубичной батареи в 79-ю Николаевскую отдельную аэромобильную бригаду. Воевал вдоль границы с РФ: Амвросиевка, Саур-Могила, пограничные пункты пропуска Мариновка, Червонопартизанск, Изварино (в первую ротацию). Был контужен. Во вторую ротацию воевал под Донецким аэропортом. В третью ротацию воевал под Донецким аэропортом, а затем был переброшен под Мариуполь. Указом Президента Украины № 722/2015 от 25 декабря 2015 года за личное мужество и героизм, проявленные при защите государственного суверенитета и территориальной целостности Украины, награжден орденом «За мужество» III степени.

– Для кого как! Но сейчас, дорогая Сири, давай не будем полемизировать, у нас еще будет возможность за 250 дней полета вернуться к обсуждению данного вопроса, – парирует командир корабля. – Предлагаю начать выход на заданную траекторию.

– Командир, мы уже на третьей точке заданной траектории. Если можно, то у меня есть комментарии, если позволите.

– Валяй! – ласково произнес по-прежнему единственный на борту homo sapiens.

– Вынуждена заметить, что обращение «дорогая Сири» не совсем корректно, так как мой протокол за годы эксплуатации уже порядком устарел и в сравнении с современными аналогами находится на нижней границе стоимостной характеристики. Это – первое. Теперь второе: что касается 250-ти дней нашего полета, то большую часть его Вы проведете в состоянии, которое напоминает летаргический сон, при этом у Вас есть возможность определять его параметры как бессознательное обучение либо бессознательное развлечение. Но можно запрограммировать очередность воздействия на Ваш организм. И именно поэтому полноценной дискуссии на вышеобозначенную тему у нас не получится.

– Ладно-ладно, не ворчи. Лучшие давай еще раз протестируем все системы, пока не улетели далеко или пока ты меня не отключила, – миролюбиво предложил капитан.

– Четыре минуты, – предупредила Сири, запустив тестовую программу, и спустя положенное время доложила, что все системы работают нормально.

Через какое-то время, плотно перекусив, отладив и настроив необходимые программы, Макс обратился к электронному центру управления кораблем:

– Сири, не могу найти в базе нашей библиотеки необходимую информацию. Ты не могла бы мне помочь?

– Какого рода информацию необходимо отыскать? – быстро отреагировал центр управления.

– Дело в том, что я работаю над диссертацией о причинах переломов в ходе истории XXI века. И было бы замечательно за время полета погрузиться в атмосферу событий тех лет.

– О каком периоде идет речь? И какого рода события необходимо отыскать? – уточняет Сири.

– Ну, скажем, о периоде начала распада государства Россия или, может, с момента самороспуска ООН... Нет, нужно еще чуть раньше. Пусть будет первый год военного конфликта на востоке Украины, – просит командир.

– Принято. Ноябрь-декабрь 2014 года подойдет?

– Да. Но интересуют не просто хронология, а какие-нибудь противоречивые общечеловеческие конкретные случаи.

– Интересуют факты и события из жизни участников конфликта со стороны коллаборационистов или со стороны правительственных войск Украины?

– Сири, ты чудо! Ты понимаешь меня так, как никто другой! Давай для начала что-нибудь от законных вооруженных формирований. И пожалуйста, выбери что-нибудь этакое, – просит Макс, поудобнее устраиваясь в специальном кресле для сна.

– Включаю...

– Приветствую, Роман Палыч, – отсалютовал старший офицер артиллерийской батареи ВСУ (Вооруженных Сил Украины) с позывным «Буг» начальнику штаба дивизиона с позывным «Десна», продираясь сквозь узкую входную дверь пункта управления огнем недавно обустроенного внутреннего тамбура в брошенном доме на окраине села на подступах к Донецкому аэропорту. – Прибыл для участия в совещании.

– Давай, Владимирович, проходи. Устраивайся, где видишь, – отвечает начальник штаба.

– Палыч, ну хоть хороший повод для встречи или как всегда? – щурится с мороза в теплом помещении «Буг».

– Если вкратце, то – да! Нас перебрасывают в сектор «М», под Мариуполь, но через Краматорск. Владимирович, ты идешь старшим с «гусянками» первой колонной. Колесную технику я вывожу сам. Если все будет удачно, то встретимся уже в Краматорске.

– Понятно. А там, в Краматорске, куда прибыть?

– В расположение штаба нашей бригады. Я тебе проводника дам – БТР разведки. Они знают, куда ехать. Так что можешь вещи собирать, выезд завтра в 8:00. Тягачи, орудия, личный состав, оружие, вещи...

В таких случаях дважды повторять команду на выезд в тыл никому не нужно, в том числе и потому, что боевая обстановка противостояния в этом регионе в последнее время резко накалилась. Значительно участились вражеские артиллерийские обстрелы расположения батареи ВСУ. Даже несмотря на постоянные, ежедневные и многократные смены позиций, в личном составе огневых подразделений на тот момент было уже двое погибших, несколько раненых и контуженых. А такой дальний переезд из одного сектора в другой, да еще через штаб антитеррористической операции (АТО), мог означать, как минимум, восстановление боеспособности огневой единицы вдали от линии фронта и даже краткосрочный отпуск для личного состава. Обнадеживающая новость быстро распространилась среди бойцов, но не словами объяснений, а скрытными и замаскированными сборами, которые выражались то в неожиданной инвентаризации запасов полевой кухни, то полной загрузкой на автотранспорт всех боеприпасов, то прочими какими-то необычными мелочами.

Но с рассветом запланированно и «как по маслу» выскользнула первая колонна боевых взводов на гусеничных тягачах, потянув за собой гаубицы по шоссе в сторону Краматорска, проскакивая на скорости небольшие населенные пункты Донецкой области. А вдогонку ей засуетилась сборами и погрузкой вторая колонна, состоящая в основном из колесных автомашин тыла и управления с многочисленными тюками, ящиками и прочими принадлежностями небоевого назначения, но так необходимого для общей жизнедеятельности в условиях фронта. Замыкала же вторую колонну бронегруппа, которая состояла из гусенич-

ного тягача техника батареи (это на случай необходимости буксировки поломанного транспорта) и бронетранспортера командира батареи (БТР-60ПБ), превратившегося в условиях современного боя из командирской машины управления огнем в бронированный грузовик для перевозки личных вещей, что и явилось поводом оставить эту рухлядь, еще советских времен, в тыловом обозе. В общем, мало-помалу караван техники выстраивался в нужном направлении за селом и уже было тронулся в путь-дорогу, но в бронегруппе арьергарда возникли неожиданные сложности. Потерялся водитель БТРа.

– Ты Федюка не встречал? – спросил батарейный техник с позывным «Кардан» пробегающего мимо солдата.

– Не-а, – не останавливаясь, на ходу бросил военный и скрылся за холмиком силосной ямы.

– Я его пристрелю, скотину! – в сердцах крикнул «Кардан», увидев полностью спущенные два правых колеса броневика. – Я ж ему еще вчера сказал завести двигатели и подкачать колеса!

– Товарищ прапорщик, нашел! – радостно сообщил технику механик-водитель тягача, появившись из-за близлежащей разрушенной стены забора и толкая в спину разыскиваемого водителя БТРа. – В блиндаже сидел.

– Федюк, что ты там делал? – удивительно спокойно спросил «Кардан», хотя ситуация была и впрямь абсурдна.

– Я консервы забыл забрать.

– Ты сумасшедший? Какие нахрен консервы? У тебя колеса спущены! Вернее, не у тебя, а у твоего БТРа! Я ж тебе вчера говорил... – исходился истошным криком прапорщик.

– Так я это, сейчас. Я быстро накачаю, – попытался оправдаться горе-водитель.

– Е... твою мать! Колонна уже выехала! Все стоят и ждут тебя – д...ба, пока ты соберешь свои, бля..., консервы! Имбецил! Давай бегом заводись!.. «Десна», я «Кардан», к маршу готов, – старший арьергарда закончил свой гневный монолог спокойным докладом начальнику штаба по радиостанции.

Спустя какое-то время конвой все-таки тронулся вдогонку «гусеничным» первенцам, но только под вечер обе колонны воссоединились в Краматорске и приостановились там на ноч-

лег. Под словом «там» подразумевался огромный по занимаемой площади рассредоточенный полевой лагерь на подлётной территории военного аэродрома, в котором были сконцентрированы штабы различных бригад, объединение которых в совокупности с представителями специальных служб и генштаба – представляло собой штаб АТО.

По прибытии на ночевку на построении личного состава батареи офицеры, для того чтобы упредить алкогольную радость подчиненных, атрибутами которой они (подчиненные) могли «по ошибке» обзавестись на вынужденных остановках во время дневного марша, настоятельно порекомендовали воздержаться от любого рода празднований под угрозой лишения отпуска. И, несмотря на естественное опьянение от мороза и эмоций пребывания в глубоком тылу, бойцы вроде как с пониманием отнеслись к требованиям дисциплины. Тем более что выезд колесного конвоя в тыл сектора «М» предусматривался с рассветом, и перспектива отпуска для достойных военнослужащих все более и более отчетливо проявлялась в существующей реальности. Кроме того, ужин в обжитой и теплой полевой столовой и более-менее обустроенные спальные места в отапливаемых, освещенных подземных бункерах практически сразу свалили с ног бóльшую часть бойцов, уложив их в спальные мешки вплоть до самого утра.

Ранним утром же, после плотного завтрака, назначенное количество людей вместе с колесной техникой и во главе с начальником штаба выехало к новому месту дислокации. А оставшаяся часть людей, под руководством все того же майора с позывным «Буг», осталась ждать автобусов, которые должны были за ними прийти на следующий день. Так как гусеничная боевая техника не могла дальше самостоятельно передвигаться по территории мирных земель страны, а должна была перевозиться либо на железнодорожных платформах, либо на автомобильных тралах, оставшемуся персоналу необходимо было организовать погрузку техники. Кстати, и злосчастный БТР после марша нуждался в транспортировке из-за поломки рулевого управления. Так что после завтрака и отбытия коллег оставшиеся люди были выстроены на стоянке полевого парка ма-

шин. И, в общем-то, задачи успешно распределились, и настрое-ние собравшихся и отдохнувших за ночь людей было приподня-тым, однако по списку не хватало одного человека. Правильно – водителя Федюка. И это обстоятельство мешало разойтись по своим делам скоплению военных. Несколько посыльных в сто-ловую, бункер и туалет вернулись ни с чем, а телефонные звонки «Десне» подтвердили, что БТРщик остался в Краматорске.

– Кто последним видел Федюка? – допытывался «Буг».

– Надо было его в Птичьем застрелить! – бурчал вполголоса «Кардан». – Он вредитель! Взял и сломал рулевое. Нужно было его застрелить.

– Нет, серьезно. Что, никто не видел? Хорошо. На завтраке он был? – не унимался старший офицер батареи.

– Товарищ майор, давайте в бункер спустимся. На улице мо-роз минус 15, – раздался голос из строя.

– Значит, на завтраке его никто не видел. Ну а ночевал он где? Старшие по подразделениям, вспоминайте, может, его кто-то ви-дел после вечернего построения? – «Буг» дышит в кулак. – Вспо-минайте живее, никто никуда не уйдет, пока не найдем это тело.

– А в БТРе не смотрели? Он как-то в Птичьем в нем одно вре-мя ночевал, – предположил все тот же безымянный голос из толпы.

– Та не. Откуда? Такой мороз! – другой безымянный голос вторил первому.

– Та Федюк, когда побухивал, все время в БТРе прятался, – возражал первый.

– Хорошо, Дима, проверьте в БТРе тоже, – попросил «Буг» техника.

– Нашли, нашли! Товарищ майор, нашли. В БТРе он был, – спус-тя какое-то время раздались голоса позади строя.

– Пьяный?

– Та есть немного. Дрожит весь.

– Ну, я ему устрою отпуск! Ведите его к печке, пусть греется, – приказал офицер.

– Он на ногах не стоит, падает. И вроде не сильно пьяный.

– Ладно, несите его в бункер. А ты сходи за доктором, пусть его на всякий случай осмотрит. Остальным – разойтись по рабо-чим местам, – распорядился «Буг».

Толпа военных радостно и шумно мгновенно растворилась в солнечном, прозрачном и морозном воздухе.

– Вы старший в дивизионе? – подошел к «Бугу» незнакомый молодой парень в камуфляже.

– Да, я.

– Меня зовут Александр, я врач.

– Очень приятно. Алексей, – представился «Буг».

– Я по поводу вашего солдата. Я его осмотрел, у него обморожены пальцы обеих ног. Его срочно нужно положить в госпиталь. Я как раз сейчас еду туда на машине и могу его захватить с собой.

– Хорошо. Я не возражаю.

– Дайте команду, чтобы помогли его собрать и перенесли в машину. Ему сейчас нельзя ходить. Вот мой номер телефона, позвоните мне, когда будете готовы, – попросил врач.

– Хорошо, я сейчас же распоряжусь...

– Алло, Алексей? Это Александр, – уже вечером позвонил врач.

– Да, Александр, я узнал вас, – сонно ответил в телефонную трубку «Буг», лежа в своем спальнике.

– Подтвердились мои опасения. Федюка необходимо оперировать, причем срочно! Нужна ампутация.

– Вот черт! – выругался «Буг», вставая с теплого лежака.

– Есть одна формальность. Здесь, в госпитале, нужно заполнить форму и указать причины полученных травм. Что мне писать?

– Вот, бля..., идиот, доигрался... Это я не вам. Пишите: дежурил на позиции и прикрывал отход бригады.

– Не спешите... пишу... и прикрывал отход бригады. Написал, – подтвердил врач. – Ну, ладно. До связи. Я буду держать вас в курсе.

– Хорошо, спасибо, док!

Через несколько дней в курилке возле военной бани где-то в секторе «М» бойцы между байками и анекдотами вспомнили о травмированном БТРщике.

– Слышишь, Саныч, помнишь Федюка? – вдруг вспомнил про несчастного один из рассказчиков.

– Конечно!

– Говорят, что ему все пальцы на правой ноге отрезали!

– Да, не повезло бедолаге, – вступил в разговор третий участник перекура.

– А еще, говорят, его к награде представили за то, что он якобы прикрывал отход какой-то бригады. Представляешь?

– Да его судить нужно было! За членовредительство! А не к награде представлять, – сокрушенно покачал головой Саныч.

«Пам-пум... пам-пум», – зуммером звучит в кабине космолета мелодичный сигнал.

– Просыпайтесь, командир, мы подлетаем к поясу астероидов, – Сири вежливо будит Макса.

– Все в порядке, я не сплю, – бурчит Макс, выходя из приятной неги полусна.

– Вам понравился подобранный мной материал? – интересуется Сири.

– Да, довольно познавательно, – отвечает Макс, пересаживаясь в кресло управления Red Dragon № 1233...

Резкая и сильная боль искрой пронзила голову от затылка до левого глаза. Тошнота подступила к горлу. В общем, поводов проснуться было предостаточно. Я встал с кровати и подошел к окну. Темнота ночи и сплошная пелена дождя не позволяли разглядеть за окном городской пейзаж и великолепную одесскую гавань. Лишь в проблесках молнии неясная и размытая мгла приобретала очертания близлежащих домов и деревьев. Да уж, после контузии и демобилизации моя метеозависимость усилилась, пожалуй. Нужно принять таблетку. Это ж надо такому присниться! Все так перемешалось – и вымысел и быль. Да еще так складно. Я запил таблетку и лег в постель. Нужно повернуться на правый бок, сейчас пройдет головная боль, и может до утра еще присниться что-нибудь более приятное...

09.10.2016 г.

Награды

Обычно к размышлениям о всевозможных житейских перипетиях подталкивает какой-нибудь внешний фактор, будь то звук, запах или какое-нибудь ощущение, но чаще всего это видеоряд. Иногда даже в полном сочетании всех компонентов. Этаким симбиоз и букет сигналов органов чувств в голове. В по-

следнее время у меня переход к основательному раздумью происходит внезапно, без всякой предварительной истории или заказа. И понимание механизмов-катализаторов процесса, равно как и выбор темы мозговой пищи, пока мне недоступно. Да и выводы раздумий – заранее не предсказуемы. Но времени, надеюсь, предостаточно, и судьба ко мне все еще благосклонна...

Обычная ежедневная вечерняя суета по дому, и вдруг – как внезапный порыв в лицо черноморского бриза. Пфффф! Вот оно! Аж мурашки по спине. Темно-морковный проблеск солнца на самом закате через приоткрытую балконную дверь пронзил коричневую прозрачную оконную занавеску и неожиданно подсветил на столе в столовой в прозрачной бутылке медового цвета настойку. Тонкой полоской! И одну лишь ее. И вдруг неожиданно наспех накрытый к ужину стол в вечернем полумраке квартиры, благодаря «зажженному» и переливающемуся в бутылке алкоголю в этом узком потоке закатного солнца, превратился в прекраснейший натюрморт, как будто бы сошедший с полотна Меризи Караваджо. Но не с того первого в истории итальянской живописи натюрморта («Корзина с фруктами»), а с другого, в манере письма «кьяроскуро» – резкого противопоставления света и тени, авторство которого до сих пор оспаривается. Сходство же с подкопченным шедевром эпохи ренессанса создает не только острый контраст, янтарный свет и четко прорисованные контуры, но и какая-то благодать, что ли. Она буквально ощущается в воздухе. А еще спокойствие и тишина.

Со стороны посмотреть, так ничего особенного. Обычный ужин тихим вечером. Ну, свет какой-то там. И не из ряда вон! Подумаешь – блики привиделись. Эдак с такой проблемой к доктору недолго загреметь! Цвета сложились, видите ли. Морем тянет. И занавеска парусом надулась... Ан нет! Обыденностью текущее событие воспринимает любой, кто не испытывал лишений.

Вот, например, поколение наших детей. Было б странно, если бы они удивлялись горячей воде из открытого крана. Да и правда, ведь это ж из разряда *must have*! И совсем бы другой была картина, когда для горячей воды предшествовала гимнастическая процедура с колодцем или топлением снега зимой.

Костром, который, кстати, приятно пахнет дымом сосновых дров. Жарко натопленной комнаткой... А так все в порядке! Кнопочку нажал – водичка потекла! Чего уж удивляться.

А вот еще ситуация. Прямо необычная вещь! Иногда, когда сидишь на террасе весь в зелени и розах и ешь на завтрак творог со сметаной и свежей клубникой, даже не осознаешь, что в это время в каком-то другом месте другой завтракающий довольствуется куском хлеба с водой. И оба рады! А что, если их местами поменять? По волшебству! Раз – и вот тебе завтрак прямо в окоп! Представляете, как обрадовался бы тот, который второй. А первый? Вообразите, сколько «благодарностей» нагнул бы первый едок волшебнику хреновому.

Но контраст. Он как холодный душ. Отрезвляет и будоражит. Хорошо еще, если в мягкой форме. Ласково. И все изменить тебе не под силу. Ведь был же благополучным Донецк или Алупка, например. И вот нате вам лучшей жизни! Вам и вашим детям. Берите – радуйтесь! Я сказал – пользуйтесь! Глобальное волшебство!

Вот для контраста после трудового дня возьмите из морозильника, ради эксперимента, тягучей водки. Немного, грамм тридцать. И плесните в замороженную стопку. А еще к ней – хрустящий огурчик. Маленький такой, корнишон. Или грибочки... Для аппетита вроде ничего. И повод – после трудовой недели, да перед выходными днями. А взять ту же бутылку летом, да из бронетранспортера и горячую. Но повод – пусть земля им пухом! А? Есть разница? «Чисто теоретически?» – спросите вы. Да, пожалуй, лучше теоретически.

Но не каждый понимает намеки. Еще в 1930 году М. М. Зощенко писал: «Человек – животное довольно странное». И я вынужденно соглашаюсь с этим суждением, ведь человеку крайне важно получить всеобщее одобрение своим поступкам. Я, кстати, – не исключение из правил. А посему расскажу вам быль, которая произошла достаточно недавно. В этом году.

Случилось мне по работе приехать в Запорожье, в командировку на два дня. Все чин чинком: офис, автомобиль, гостиница приличная в центре. После работы вечером деть себя некуда. Покопался я в телефоне и пошел на встречу с местным товари-

щем кофе выпить. Но Серега – не просто мне товарищ. Мы с ним год на войне служили. А после демобилизации еще год не виделись. Так что встреча была не в тягость. Кофе мы не нашли, в пабе присели. За ужином вспомнили: что да как было; кто кого после видел; какие новости. Поплакали, посмеялись. Одним словом, было о чем побеседовать. Время службы у нас непростое было, да и в самый «замес» мы попали. О наградах тогда не думали, хоть в списки на награждение не раз и не два попадали. Но не сложилось нам во время службы значков получить. И тут неожиданно, спустя полгода после демобилизации, вышел Указ Президента, да еще и мы в списке! А выдают награды, так сказать, на руки – в отделе кадров воинской части. Я смотался, получил. Мне близко. А Серега не ездил. Ну, не получилось. И узнав о такой несправедливости, я, в ходе вечера, звоню нашему с Серегой командиру.

– Добрый вечер, Алексей Геннадьевич, – говорю в телефон по громкой связи, чтобы товарищ слышал.

– И тебе, Владимирович, вечерок добрый, – узнает командир.

– Не отрываю от ложки? – спрашиваю.

– Да нет, говори.

– А помнишь, Геннадьевич, Серегу К.? Так мы с ним сейчас в Запорожье случайно встретились и ужинаем. Сетует, что все еще без значка, – передаю жалобу Геннадьевичу.

– Так в чем проблема? Пусть приедет. Вручим, упакуем. Как положено! – улыбается в телефон командир.

– А нельзя ли, в виде исключения, прислать ему по почте заслуженную награду? – перевожу немую просьбу коллеги.

– Исключено, Владимирович! Комбриг категорически запретил. Случай был у нас недавно. Один военный получил комплект за друга и отправил почтой ему. То ли старой, то ли новой. В общем, не важно. Только при этом в наградном удостоверении черным маркером приписал «жополиз»! Так что теперь – только лично в руки...

Я не нашелся что ответить. А ведь значок, на секундочку, – орден «За мужество» 3-й степени. Придется Сереге съездить.

14.06.2016 г.

Панда

– Что же, я не понимаю, что ли.

Кот – другое дело.

Слоны – животные полезные...

П. П. Шариков

(М. А. Булгаков. «Собачье сердце»)

К слову сказать, не всегда удается объективно описать какое-нибудь свершившееся событие. Все оно как-то так извернется в мозгу! Да еще и по прошествии времени. И не соврал вроде бы, а вот если б написал сразу, после случившегося, то наверняка повествование было б иным, по крайней мере, не таким вылизанным и лубочным. Ну, хоть чуть-чуть. Так что в этом году обязательно нужно наверстывать в описании памятных событий моей жизни на войне в 2014 году, пока они, эти самые события, не превратились в моем сознании в какую-нибудь приторно-сладкую байку. Оно, может, и мало кому интересно, да только сам я стал подзабывать: что да зачем тогда происходило.

Помню только, что глубокой осенью того злополучного года, получив в пополнение орудия и людей, ушла наша гаубичная батарея в поля под Авдеевкой для усиления и поддержки бригадного батальона в старом и новом терминалах Донецкого аэропорта. Вроде в поселок Пески шли, да по дороге, как обычно, задачу уточнили.

«Там-там, та-ра-да-ра-дам-там, та-рам...» – из динамика надрывно звучит музыка циркового марша Дунаевского «Парад Алле». Пахнет конским навозом и древесными опилками. Ветер теребит входной полог шатра шапито. Я, маленький мальчик, за руку с отцом прохожу внутрь цирка, к самому манежу. В другой руке у меня картонный стаканчик с фруктовым мороженым, кисло-сладкий вкус которого ощущаю во рту. Пройдя вдоль манежа, мы вышли к проходу между сиденьями амфитеатра, поднялись по ступенькам и оказались на своих по билетам местах. По какой-то причине мама с младшим братом не смогли пойти с нами. Но меня это вообще не беспокоит, и я с восторгом наблюдаю, как вокруг манежа снуют люди, постепенно заполняя зрительные места к началу представления.

Почему осенью 2014 года из целого дивизиона на войну ушла только одна батарея? Никакого здесь секрета или военной хитрости не было. Просто ранее, в боях Южного котла, в нашем дивизионе было разбито практически 80% техники. Потерь же

в живой силе было явно меньше. Правда, еще с небольшой сносской: из оставшихся в строю немало людей не нашли в себе мужества вернуться на поля сражений, то есть боевой их фитиль потух, как бы прискорбно это ни звучало.

Да! В первую ротацию воевали – как положено. Да! Они не были трусами. Но ведь никого из них при этом не демобилизовали! И потом вдруг все аргументы не ехать в зону АТО стали похожи, как под копирку. Семья, здоровье, ну, в общем, готов служить, но в мирное время. И тогда к оставшимся в строю прибавили в пополнение новичков – и вперед! С вооружением же все было не так просто. Короче говоря, новую технику нужно было ждать. А старой было в аккурат шесть комплектов. И вот поэтому дивизион начал с разминки одной батареей.

Наконец-то вступает духовой оркестр. Все зрители затихают, выходит конферансье. Что-то там громко и непонятно (на взрослом языке) объявляет. Звучит барабанная дробь – и на манеж выбегают веселые клоуны. Та-да-ммм! Я подскакиваю на ноги на своем месте и начинаю весело хлопать в ладоши. Оркестр ускоряет ритм веселой музыки, прерываясь на одиночные удары барабана или звон медных тарелок. Клоуны тем временем дурачатся, бьют друг друга, что-то выкрикивают в зал. И зал им дружно отвечает смехом и аплодисментами...

Район огневых позиций батареи размещался между 2-х сел. Его охрану осуществлял отдельный взвод. Служба была организована постами по периметру района. И как только не назывались эти посты! «Глаз-1», «Глаз-2» и «Глаз-3» – располагались с тыла. С фронта – «102-й». С правого фланга въезд в район контролировал «Синоптик». На левом фланге возле птицефабрики располагались два выносных поста – «72-й» и «73-й». Но действительно «легендарным» был самый дальний и наиболее открытый пост охранения – «Панда». Откуда пошло такое странное название, сказать с полной уверенностью сейчас довольно трудно. Но все сходится на старшем этого поста – мобилизованном прапорщике Петрове, немолодом коренастом субъекте, способном везде найти приключения на свою «пятую точку». К тому же по пути следования эшелона с полигона к месту боевых действий один из офицеров обнаружил этого военного в отдельной плацкарте связанным и с удивительным черно-зелено-синим «макияжем» под обоими глазами. Ну не панда?!. Ни дать

ни взять! А на вопрос офицера: «Что случилось?» – звучал привычный в таких случаях ответ: «С верхней полки упал!» Разбираться с таким происшествием в преддверии боевых действий времени не было. Упал да и упал, но панда – это все-таки медведь! Не самый плохой позывной для поста наблюдения.

Пантомимы и репризы клоунов закончились, и на манеж ворвались кони для джигитовки, вольтижировки и акробатики. В центре круга стоял нарядный гусар с кнутом. Он хлопками хлыста подгонял лошадей, на спинах которых творилось что-то невообразимое. Наездники жонглировали кольцами и булавами. Кто-то впрыгивал с парашюта на спину лошади, и откуда ни возьмись – вдруг собралась целая живая пирамида из людей верхом на спине скачущего черного как смоль коня. А потом вдруг, как по мановению волшебной палочки, после хлопка хлыста стихла музыка, погас свет, открытым огнем зажглись несколько кругов, висящих на тросах. Раздалась барабанная дробь – и наездники стали пролетать сквозь пылающие кольца и приземляться на спины лошадей под рукоплескания зрителей. Алле-оп!

15 ноября 2014 года. 10:30. Где-то под Донецком.

В пункте управления огнем батареи небольшой переполох. В результате вражеского артиллерийского обстрела видимых с дороги на Авдеевку постов охранения нашей батареи – вспыхнул курятник, полный птицы и яиц. Доклады по радиостанции от наблюдателей секретов непрерывно звучали в эфире, наперебой оповещая о движениях в нашем районе. То приехал владелец птицефермы, уже немолодой армянин, и с воплями бегал вокруг пылающего здания. То примчалась пожарная машина для тушения возгорания. Зеваки ближайшего села высыпали из домов на окраине своего населенного пункта. Все наши пикеты переговаривались, уточняя обстановку и выясняя подробности о происшедшем. И только дозорный пункт «Панда», деликатно икнув в эфир, доложил по радиостанции о том, что на вверенном ему посту все без происшествий! Чем порядком насмешил и слегка удивил командный пункт.

Трам-парабам-пам-пам – и в манеже уже не лошади, а разномастные собачки скачут галопом, на спинах которых наездниками восседают небольшие обезьянки. Я радуюсь, забыв про мороженое, приветственно машу двумя руками обезьянкам. Но, к моему огорчению, приматы не обращают на меня, да и на публику вообще, ника-

го внимания, спешиваются и ловко поочередно вскарабкиваются на плечи и голову дрессировщика. При этом собачки в определенной последовательности прыгают друг через друга, затем ползают, утомительно переворачиваются на спину, по команде вскакивают и старательно вытанцовывают на задних лапах под музыку, а под конец веселой увертюры духового оркестра выгоняют со сцены клоунов, с лаем скрывшись за занавесью манежа.

18 ноября 2014 года. 13:55. Где-то под Донецком.

– «Десна», «Десна» – «Панде», – раздается из динамика радиостанции на командном пункте.

Это наблюдательный пост с позывным «Панда» вызывает на связь начальника штаба дивизиона.

– На приеме! – подтверждает готовность к общению «Десна».

– Мы тут это... «сепара» на «велике» поймали, – докладывает пост.

– На каком велике, какого сепара? – недоумевают на командном пункте.

– Ну, на велосипеде ехал через поля чудак один, разнюхивал тут шо-то. Ну, мы его тут, в общем, задержали. Шо с ним делать?

– Обыщите пока его. В мобильном телефоне поковыряйтесь. Особенно контакты, СМС-ки и фото, – инструктирует «Десна», параллельно соединяясь с руководством по другому каналу связи: – «Амур», «Амур» – «Десне».

– На связи, я – «Амур», – отвечают в штабе.

– «Амур», задержали гражданского. Возможно, корректировщик, – докладывает «Десна» начальнику. – Прошу прислать контриков (контрразведка).

– Принял, ждите, – оборвал разговор начальник.

– «Десна», я – «Панда», ни хрена у него нет в телефоне. Шо с ним делать? – нетерпеливо «бьет копытом» «Панда».

– Опиши, как он одет.

– Как бомж, гы-гы-гы, – смеется наблюдатель.

– А телефон у него какой? Хороший? Старый или новый? – уточняет начальник штаба.

– А телефон у него хороший! Смартфон!

– И GPS-навигатор в нем есть, наверное? – вкрадчиво продолжает уточнять «Десна».

– Ага, так точно – есть! – непонятно чему радуется «Панда».

– Ну, так прикинь своими мозгами, зачем крестьянину GPS-навигатор!

– Ах он сука! – обрывается связь с наблюдательным постом.

– Эй-эй, «Панда»! Полегче там! – предупреждает начштаба в радиостанцию, а старшему охранения ставит задачу: – «Азов», а ну с резервной группой съезди к «Панде». Забери задержанного, от греха подальше!

А вот и снова клоуны! Они с криками и смехом помогают выкатить на манеж несколько ящиков для какого-то важного господина в черном плаще и белой чалме. Он закрывает в темном ящике, похожем на одежный шкаф, рыжего клоуна, стучит тростью по дверце – и оттуда вместо паяца вылетает стая голубей! Моему удивлению нет предела. Значит, волшебство существует!! И в подтверждение моим мыслям волшебник укладывает в другой сундук красивую девушку и распиливает огромной пилой ее вместе с реквизитом напополам. Половинки ящика откатывают друг от друга на приличное расстояние, потом обратно соединяют и чудо-трость воскрешает распиленную красавицу, которая в доказательство этому выскакивает из ящика и пускается в пляс.

25 ноября 2014 года. 20:15. Где-то под Донецком.

– «Азов», зайди ко мне, – через небольшое отверстие в стене в соседнюю комнату говорит Роман Павлович (начальник штаба дивизиона), обращаясь к заместителю командира взвода охранения батареи.

Все происходит в пункте управления огнем, который размещен в брошенном доме на окраине села.

– Я, товарищ майор, – докладывает «Азов», входя в комнату.

– Саня, когда крайний раз «Панда» выходил на связь? – спрашивает Палыч.

– Час назад.

– Что-то он не отвечает. Возьми с собой пару человек, смотайся и посмотри, что там у них случилось, – ставит задачу начштаба.

«Азов» молча выходит из помещения в снежную пургу, закрывая за собой входную дверь пункта. А приблизительно через полчаса из радиостанции на столе начальника штаба звучит его бодрый доклад:

– «Десна», я – «Азов».

– Слушаю! Что там у тебя? – встревоженно спрашивает Роман Палыч.

– Все в порядке, живы. Пьяные как чипы и радиостанция у них села. Аккумулятор я поменяю, а вот поменять людей не получится. Ни одного свободного нет, – оправдывается Александр.

– Хреново. Забери у них «бухло» и подежурь, пока не придут в себя.

– Понял, принял.

Какое ж цирковое представление без дрессированных медведей! И тут следующим номером программы – выступление целого ансамбля косолапых музыкантов. Трио мохнатых «лабухов» выстроилось на задних лапах в центре манежа. Один, в фуражке с розой на околыше, самозабвенно бренчит на балалайке и пританцовывает в такт музыке. Второй аккомпаниатор в жилетке между передними лапами растягивает и сжимает меха гармошки, а третий бьет в медные тарелки в такт камаринской. Прямо русская народная в исполнении лесного бойсбенда (англ. boys band)...

28 ноября 2014 года. 14:35. Где-то под Донецком.

– Товарищ майор, «Десна», поймали! «Десна», «Десна», я – «Панда», – разрывает эфир доклад наблюдателя.

– Что случилось, «Панда»?

– «Десна», задержали в поле джип «Хюндай»! За рулем бывший местный милиционер! В бардачке машины пистолет, просроченное удостоверение депутата и какая-то схема. Похоже на нашу дислокацию! – верещит в радиостанцию «Панда».

– Тихо-тихо, «Панда», успокойся. Молодец! Давай, докладывай сначала и по порядку...

*Надеюсь, вы сможете себе представить, какие бывают у ребенка впечатления от цирковой программы и увиденного множества дрессированных животных! И только *Ailuropoda melanoleuca* (в переводе с латыни – большая панда, или бамбуковый медведь) невозможно встретить в цирках из-за уязвимости вида и высокой стоимости аренды животного.*

23 февраля 2015 года. 21:25. Где-то под Мариуполем.

– Прапорщик Петров, встать! Я сказал – встать! – надрывно орет дежурный офицер с позывным «Буг» на сидящее на корточках растрепанное тело военного в углу караульного помещения. – Объясните мне, товарищ прапорщик, почему вы в нетрезвом состоянии! Это во-первых. А во-вторых – почему посто-

ронние в помещении? – не унимается офицер, нависая над пытающимся встать на ноги прапорщиком.

После невнятного мычания встающего внимание «Буга» переключается на бородатого неопрятного «джентльмена» в штатском, который пытается на нестойких ногах осторожно пробраться к выходу из комнаты.

– А ты кто такой? – накинулся офицер на подвыпившего гражданского, разворачивая его за плечо к себе лицом.

– Я тут недалеко живу, – начал оправдываться задержанный.

– Здесь военный объект! Руки за голову... на колени! – грозно приказывает «Буг», доставая пистолет из кобуры.

Звучит щелчок снятия оружия с предохранителя – и бородач благоразумно опускается на колени, заводя руки за голову.

В это время в помещение входят несколько вооруженных караульных, которые по команде офицера поднимают с пола задержанного и препровождают его к дежурному автомобилю.

– И свяжите его до выяснения всех обстоятельств! – кричит вдогонку конвойным офицер. – Ну-с, Петров, давай теперь с тобой разбираться! Ты не просто пьянь подзаборная! Ты еще и преступник! Ты в прифронтовой полосе впустил на охраняемый объект постороннего. Ты знаешь, что ты здесь охраняешь? А? Не слышу!

– Знаю, – потупив глаза, тихо отвечает допрашиваемый.

– Что? – не отстает «Буг».

– Самоходки и боеприпасы.

– Правильно, Петров. Здесь несколько тысяч боеприпасов, и если они рванут, то воронка от взрыва будет в диаметре несколько километров! А ты собственноручно привел сюда «сепара»! Сейчас он с тобой бухает, небось, и бутылочку сегодня он принес, а завтра взорвет здесь всех нас к еб...ням собачим! Ты совсем мозги пропил? А? Чего молчишь? Ну... Напомни мне, в каком ты подразделении был под Донецком? – не унимается «Буг».

– Наблюдательный пост «Панда», товарищ майор, – с нажимом и гордостью в голосе отвечает прапорщик...

И ведь вправду, панда – редкое животное, вымирающий вид, а его аренда у правительства Китая стоит один миллион американских долларов в год. И это факт.

23.09.2016 г.

36-та ОКРЕМА БРИГАДА МОРСЬКОЇ ПІХОТИ

КЛЯТВА МОРСЬКОГО ПІХОТИНЦЯ

Вступаючи до лав Морської піхоти України,

Я _____

УРОЧИСТО КЛЯНУСЬ:

зберігати та продовжувати бойові традиції Морської піхоти; сумлінно виконувати свій військовий обов'язок; бути вірним спадкоємцем доблесті та честі відважних воїнів – морських піхотинців!

КЛЯНУСЬ

діяти виключно в інтересах українського народу та нашої держави; на землі, в морі та в повітрі бути завжди готовим вступити в бій за Україну; не жаліючи себе, залишатися вірним наказам командирів та рішуче виконувати поставлені завдання!

КЛЯНУСЬ

ніколи не підводити та не покидати своїх товаришів по зброї; не здаватися, не відступати та не залишати побратима у біді; на полі бою проявляти непохитну стійкість: битися заради перемоги – вірно і до кінця!

КЛЯНУСЬ

з честю пронести крізь життя вірність Морській піхоті!

Я БУДУ

відважним воїном,
відданим захисником України,
щирим побратимом –
гідним морським піхотинцем,
ВІРНИЙ ЗАВЖДИ!

КЛЯНУСЬ!

ВІРНІ ЗАВЖДИ!

Навесні 2014 року в Миколаїв із Криму були передислоковані морські піхотинці. Причиною відходу української армії з Криму на материкову частину України стала військова агресія Росії на півострові, яка почалася ще в лютому. Однак «коріння» агресії та конфлікту лежить набагато глибше і тягнеться вже багато років. Ще на початку становлення української незалежності самі морські піхотинці стали свідками неадекватної та зухвалої поведінки російських військовослужбовців і колишнього радянського командування в Криму, зокрема по відношенню до формування українських військових підрозділів.

Після розпаду СРСР перша спроба створити морську піхоту як рід військ Збройних Сил України була здійснена 22 лютого 1992 року, коли в Севастополі 880-й окремий батальйон морської піхоти під командуванням майора Рожманова прийняв присягу на вірність народу України. Наказом міністра оборони батальйон було зараховано до складу Збройних Сил України.

Однак командування Чорноморського флоту після донесення в Москву зробило все, щоб не допустити переходу батальйону під юрисдикцію України. Комбат із заступниками були звільнені з посад, озброєння здано, батальйон розформовано, а персональний склад розподілений по інших частинах.

Москва побоювалась нарощування військової потужності України на півострові, всіляко перешкоджаючи цьому. В наступні роки Крим «потрясало» погіршенням соціально-політичної ситуації. Вже тоді, підтримувані Москвою, активізувалися сепаратисти. В цій складній обстановці формувались Військово-Морські Сили України.

Після створення вітчизняних ВМС, згідно з наказом міністра оборони від 1 липня 1993 року, в Севастополі був сформований 1-й окремий батальйон морської піхоти (ОБМП). Цікаво, що для швидшого досягнення батальйоном боєздатності його особовий склад строкової служби був укомплектований солдатами і сержантами аеромобільних військ. Відбувався відбір кращих з кращих. Такий принцип – запорука успіху морської піхоти.

Згодом, 1 вересня 1993 року, під Феодосією був сформований 41-й ОБМП, а 20 вересня – управління 4-ю окремою бригадою морської піхоти. Цей день вважається днем народження з'єднання.

Незважаючи на відсутність нормальних умов для життя, служби і бойової підготовки, морпіхи як справжні патріоти своєї Батьківщини вико-

нували численні складні завдання. У подальші роки багато хто з них брав участь у миротворчих операціях ООН, у спільних навчаннях України і НАТО.

Цікавим є факт, що з 1995 по 1999 роки бригада морської піхоти входила до складу Національної гвардії України. Це було зроблено для того, щоб мати можливість військовому командуванню задіяти морпіхів у розв'язанні внутрішньополітичних проблем країни. Це свідчить про те, що центральна влада розглядала морську піхоту як свою опору і високо цінувала морпіхів як еліту армії.

Проте у грудні 1999 року Нацгвардія була розформована, а згідно з військовою реформою 2003–2004 рр., була скорочена і бригада морської піхоти до батальйону. А ось тут логіка військового міністерства незрозуміла. Неприпустимо скорочувати еліту армії, маючи незатухаючий конфлікт, яким стала криза в українсько-російських стосунках навколо о. Тузла в 2003 році. Як видно, непрості стосунки між Україною і Росією були завжди, часом то згасаючи, то загострюючись.

У 2008 році за підсумками перевірки Міністерства оборони з'єднання морпіхів стало кращим у Збройних Силах. Воно і зрозуміло: адже служба в морській піхоті завжди притягувала особливих, відчайдушних людей, не лише з відмінною фізичною підготовкою, але й з високим рівнем патріотизму і душею романтика.

У черговий раз конфлікт із Росією розгорівся на початку 2014 року. 20 лютого почалася військова операція Росії по захопленню Криму. На цей момент Морська піхота України, що дислокувалась на півострові, складалася з 1-го окремого батальйону морської піхоти (в його складі – дві роти морської піхоти, десантно-штурмова рота, батарея 120-мм мінометів та розвідзвод). Батальйон був розквартирований у Феодосії, також у Керчі базувався 501-й окремий батальйон морської піхоти (був сформований у грудні 2013 року). Всього близько 600 морпіхів.

Після початку активної фази операції в Криму було заблоковано військовими і технікою РФ цілий ряд військових частин ЗС України. Зокрема, 2 березня заблокована в/ч 2272 (феодосійські морпіхи), також заблокованими виявилися і морпіхи в Керчі.

Увесь час блокади (а це більше 3-х тижнів) морпіхам надавало підтримку місцеве населення, зокрема активно допомагали кримські татари. Незважаючи на можливість розправи з боку т.зв. «самооборони», вони пробиралися до військової частини і передавали нашим бійцям продукти. Це підтримувало моральний дух бійців. Проте за відсутністю чітких команд і вказівок з Києва у деяких морпіхів стали з'являтися питання до військово-політичного керівництва країни. Для підтримки бойового духу бійці 501-го батальйону морської піхоти 6 березня в Керчі на території частини просто неба дали рок-концерт. Кадри цього концерту облетіли весь світ. А 15 березня пройшов товариський футбольний матч між керченськими морпіхами і морськими піхотинцями з Росії. Перемогу отримали українці. Проте за межами футбольного поля події розвивалися нестримно і драматично, на жаль, не на користь українських військових.

24 березня російські військові (спецназ за підтримки БТРів та 2-х вертольотів) штурмували військову частину морських піхотинців у Феодосії. Після нерівного рукопашного бою кілька морпіхів отримали травми. За словами одного з наших офіцерів, у штурмі брали участь чеченці батальйону «Восток» – їх ідентифікували за чорною шкіряною рукавичкою на лівій руці у кожного бійця.

Пізніше, 26 березня, в районі Чонгара з Криму на материкову Україну вийшли вірні присязі народу України морпіхи-

феодосійці. Вихід армії з півострова був урегульований підписаним раніше відповідним наказом в.о. президента.

Найменше, що могла зробити Батьківщина для морпіхів, – віддячити їм за вірність присязі, подарувавши професійне свято – 16 листопада. Указ про це був підписаний 31 березня. Після цього 9 квітня з Керчі були виведені ще 60 морпіхів із 300.

На цей час морпіхи-феодосійці вже облаштувалися в Миколаєві і знайомилися з містом. 6 квітня морські піхотинці під командуванням підполковника Делятицького відвідали Миколаївський музей суднобудування і флоту. Наукові співробітники музею ознайомили воїнів з історією міста. Між ними відразу встановилися дружні і довірливі стосунки. Згодом багато з них ще неодноразово його відвідували, деякі передали в музей свої особисті речі: матрос Богдан Цибуленко – особистий нагрудний знак «За висадку десанту», старший лейтенант Сухань – берет морпіха, нашивки і клятву морського піхотинця. Саме цій клятві і залишилися вірними понад 150 феодосійських морпіхів.

У той час ще вирішувалося питання з місцем дислокації морпіхів, і було неясно – чи залишаться вони в Миколаєві, оскільки за військовими законами морську піхоту не можна розміщувати на відстані більше 2-х км від моря. Проте військове командування прийняло рішення про розміщення морпіхів саме в Миколаєві – і феодосійських, і керченських.

Більшу частину літа морпіхи провели на полігонах, здійснюючи марш-кидки і відточуючи свою військову майстерність. З 16 вересня морські піхотинці, вірні присязі, вже на сході України виконують свій конституційний обов'язок по захисту цілісності країни. Спочатку морська піхота зайняла позиції в Донецькій області, поблизу селища Гранітне. Виконуючи свій обов'язок під Донецьком, а згодом під Маріуполем, воїни підтвердили своє звання еліти української армії. Проте разом з фронтовими донесеннями про перші перемоги морпіхів прийшла і невтішна звістка про перші втрати морської піхоти.

29 жовтня, під час обстрілу передмістя Маріуполя – с. Талаківка, снаряд попав у бліндаж, де в той момент знаходилися морпіхи. На місці загинув 31-річний майор Юрій Загребельний, колишній кримський артилерист бригади берегової оборони.

Лише перед відправкою на фронт на вокзалі майор прийняв клятву морського піхотинця, отримав берет морпіха і був зарахований до штату морської піхоти. Посмертно майорові Загребельному було присвоєно звання підполковника, також Батьківщина нагородила відважного офіцера орденом «За мужність» III ступеня. Родом Юрій Загребельний з Харкова, де у нього залишилися дружина і маленький син.

Важкі, несумісні з життям поранення в тому ж злочасному бліндажі отримав і 23-річний сержант Артем Корнев. Майже добу лікарі боролися за його життя, але він помер у лікарні наступного дня, 30 жовтня.

Артем був ровесником української незалежності, він народився в 1991 році в селищі Розівка Запорізької області. Вчився в спецшколі № 3, за час навчання неодноразово нагороджувався грамотами за високі спортивні досягнення. Розпочинав спортивну кар'єру з легкої атлетики, пізніше захопився пауерліфтингом, де досяг особливих результатів. У 2008 році, будучи учнем 11-го класу, він став чемпіоном України з пауерліфтингу. У 2009 році Артем вступив до Мелітопольського залізничного технікуму, який закінчив з червоним дипломом. Далі почалася його військова кар'єра в морській піхоті. З 2011 року він – командир відділення десантно-штурмової роти. За час служби (2009–2014) побував у закордонних відрядженнях, брав участь у міжнародних військових навчаннях з силами НАТО, був у Румунії, Греції, Італії і Польщі. Сержант Корнев мав багато нагород за військову службу: медаль «Захиснику Вітчизни», медаль «65 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні» (за участь у параді Перемоги в Києві у 2010 р.), нагрудний знак «Вірний завжди» (за вірність присязі народу України в Криму), знак «Парашутист-відмінник», іменний годинник від командувача ВМС України та ін. У Артема були великі плани на життя і кар'єру в армії, зовсім скоро він мав відправитися на стажування в США. Але шалений снаряд обірвав життя молодого патріота, який віддано служив своїй Батьківщині. Посмертно Артем Корнев нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. У рідному місті Пологи в Артема залишилися батьки і молодший брат.

Стела пам'яті полеглим побратимам – морським піхотинцям

За словами піхотинців, обстріл тривалістю майже півтори години був здійснений мінометами, гаубицями Д-30 та установкою «Град».

17 січня 2015 року частина морпхів після першої ротації повернулася до Миколаєва із зони АТО. Миколаївці і волонтери, які опікувалися морськими піхотинцями, зустрічали воїнів як рідних. Таких зустрічей було ще декілька, оскільки морпхи брали участь у боях на сході України в складі спершу ротнотактичної групи, батальйонно-тактичної, пізніше збільшивши склад військових в АТО до бригади.

Морські піхотинці вже стали частиною нашого міста, нашої історії і нашого загального прагнення до життя в мирній, цілісній Україні. 16 листопада 2014 року, в День морської піхоти, у Миколаєві на півострові Аляуди на базі колишньої школи соціальної реабілітації за участю командувача ВМС України віцеадмірала Гайдука і керівництва області було урочисто відкрито військове містечко для морпхів.

У липні 2015 року в Миколаєві на базі 1-го окремого батальйону морської піхоти (Феодосія), 501-го ОБМП (Керч) і 36-ї

окремої бригади берегової оборони (с. Перевальне, АР Крим) була створена окрема бригада морської піхоти.

Нині до складу Військово-Морських Сил Збройних Сил України входить окрема бригада морської піхоти.

Чисельний склад бригади – близько 3-х тисяч чоловік.

Командир бригади – полковник Делятицький Дмитро Євгенович, заступник по роботі з особовим складом – підполковник Ломтев Ростислав Владиславович.

Морськими піхотинцями в зоні АТО були звільнені населені пункти: Сопине, Лебединське, Широкине, Водяне.

Батьківщина високо оцінила героїзм морських піхотинців, багато хто з них нагороджений державними і відомчими медалями і орденами. Серед військовослужбовців – кавалери орденів Богдана Хмельницького, «За мужність», Данила Галицького та ін.

Особливу гордість у морпів викликає медаль «За військову доблесть. Вірні завжди». Ця медаль вручена 147 морським піхотинцям, які залишилися вірними присязі народу України і тримали прапор нашої країни над своєю військовою частиною навіть у той момент, коли Крим уже де-факто був захоплений Росією.

Але, на жаль, як відомо, воєн без втрат не буває. За час проведення АТО морська піхота втратила 34-х бійців. На згадку про загиблих 15 листопада 2016 року на території військового містечка 36-ї бригади у Миколаєві був відкритий меморіал.

Своїм нинішнім спокійним життям ми зобов'язані цим людям, які у бойових умовах, наповнених втратами і труднощами, виконують не лише свій обов'язок, але і забезпечують нормальні умови життя для іншої, мирної, України. Слава Героям!

ЗОНА СМЕРТІ. РЕПОРТАЖ З ПЕРЕДОВОЇ**

*Сонце золотом ходить по полю,
Вишневим садочкам ще цвісти і цвісти.
Та четверта весна не без болю,
І... ніби немає війни...*

Відповідно до бойового розпорядження Командувача ВМС ЗС України в жовтні 2016 року бригада вибула для виконання бойового завдання в ОТУ «Маріуполь». На той час там вже знаходився особовий склад 2-го БМП (ДШБ), який утримував н. п. Широкине.

1-й батальйон морської піхоти як бойова одиниця був сформований у 2015 році. 15.09.2015 року в повному складі батальйон відбуває на виконання бойового завдання в район проведення АТО. Основними завданнями батальйону в період з 15.09.2015 року по 30.03.2016 року були:

1. Організація протидесантної оборони.
2. Створення бронегруп для підтримки 1-го ОБМП, 501-го ОБМП на займаних ділянках оборони.

2 бронегрупи у складі 6 одиниць БМП-2 та 48 чоловік були придані 501-му ОБМП та виконували завдання в районах Широкиного і Лебединського.

1 бронегрупа у складі 3 одиниць БМП-2 і 26 чоловік були придані 1-му ОБМП та виконували завдання за визначеним рубежем поблизу с. Комінтернове.

У цей період часу решта підрозділів здійснювали завдання з протидесантної оборони по рубежу Мелекіного, морського порту, консервного заводу.

Під час виконання завдань перед Широкиним однією із бронегруп було відбито наступ противника, який намагався відтіснити морпіхів з займаних позицій. Унаслідок цього були поранені два військовослужбовці батальйону – молодший сержант Золотий М. Ю. і матрос Кравченко В. М.

* Безсмертна Олександра Володимирівна – старший лейтенант, прес-офіцер 36-ї окремої бригади морської піхоти.

** Авторська стилістика та орфографія збережені.

Після виходу із зони проведення АТО батальйон убуває на доукомплектування та відновлення боєздатності у місто Токмак Запорізької області. Після проведення всіх етапів підготовки батальйон у повному складі 15.10.2016 року передислоковується в зону проведення АТО та займає рубіж оборони на ділянках Лебединське – Водяне, Талаківка – Гнутове. Протягом усього періоду знаходження на лінії оборони противник систематично зі всіх видів зброї обстрілював наші позиції і намагався прорвати лінію оборони. За період перебування на позиціях батальйон зазнав 8 безповоротних бойових втрат. 18.10.2016 року в ході бойового зіткнення з ДРГ противника загинув матрос Захаров Д. С. 16.02.2017 року під час інтенсивного стрілецького бою від кулі снайпера загинув молодший сержант Прончук Т. В. 26.02.2017 року при евакуації пораненого товариша з поля бою загинув матрос Напрягло Р. Д. 06.03.2017 року під час обстрілу зі стрілецької зброї загинув матрос Веремеєнко О. Ю. 17.03.2017 року під час масового артилерійського вогню загинуло 2 військовослужбовці – сержант Галайчук Л. Л. та матрос Кондратюк О. В. 20.03.2017 року в ході відбиття атаки противника загинули старший матрос Полевой Д. О. та матрос Чернецький В. Й. За цей період перебування під постійними обстрілами противника близько 50 чоловік отримали поранення різних ступенів тяжкості.

1-му БМП припало обороняти н. п. Водяне, Гнутове, Лебединське – найбільший район відповідальності з усієї лінії фронту. Це близько 15 км. За 9 місяців виконання завдань за призначенням це була найгарячіша точка для підрозділу 1-го БМП, командиром якого є легендарний комбат майор Вадим Сухаревський. Уже після ротації у ЗМІ вийде інформація, якою кількістю особового складу бійці тримали цю ділянку. І всі в один голос скажуть, що це неможливо. Там стояло близько 400 бійців. Середній вік бійців батальйону складав 23 роки, але для противника цей підрозділ став кісткою в горлі.

Відповідь ворогу

2017 рік – Широкине, Водяне, Павлопіль, Чермалик, Гнутове. Крок за кроком, клаптик за клаптиком морпіхи витискають ворога з рідної землі. «Вірні завжди! Тільки вперед! Вистояти там, де вистояти неможливо. Перемагати там, де інші здаються!» – щоденно ці слова лунали з моїх уст. Впевненість і віру в завтрашній день дарували наші хлопці. Ті, що пишуть новітню історію, стоячи в окопах Приазов'я...

Перший обстріл, під який мені довелося потрапити, був у населеному пункті Широкине. Звичайна робота за посадою: супроводжувати журналістів у райони взводних опорних пунктів, оперативно фіксувати порушення противником Мінських домовленостей, показувати тих, хто нас захищає, донести правдиву інформацію з фронту, розруху, яку приніс ворог місцевим жителям, присутність «руського мира»... «Вихід»!!! Декілька секунд, ледь дихаючи, вслухалась, звідки був «вихід». Вираховую час польоту. «Приход»!.. 120-та міна. Дякувати Богу – перелетіло. За ці декілька секунд перед очима промайнуло все життя, одразу ж після цього подивилася в очі свого побратима. Бачу – він спокійний, адже на фронті вже два роки. Чути свист мін – буденна справа. Перші враження від побаченого – затамувало подих. Широкиного немає! Його стерто з лиця землі. Вирви навколо сягають до двох метрів у глибину і трьох завширшки. Неподалік село Бердянське, заможні будинки, видно, що люди добре жили. А вже в травні 2017-го від 26-ти обстрілів противником з 122-міліметрової артилерії дотла згорять цілі квадрати, і про це буде сказано по ТБ, про те, як противник «прасує» житлові сектори Бердянського.

Водяне, населений пункт дачного типу. Озерце, квіти, дерева, присадибні ділянки, домашні тварини... Все це було... Залишились 13 місцевих жителів, котрим не було куди тікати від війни. 13 травня на початку села нарахували близько 30 «приходів» 120-го міномета. Три будинки, в яких жили люди, розвернуло, як липневу троянду. Дякувати Богу, ніхто не постраждав. Стою, вдивляюся в очі дідуся, який за дві секунди до обстрілу заскочив у льох... Знаєте? У його очах нічого не було... Пусто і так глибоко... А поруч з дідусем стоїть боєць (позивний «Юрист»), обійняв старого і каже: «Ми відбудуємо, тільки три-

майтеся». Дід притиснув до себе бійця й відповідає: «Сину, то всього-на-всього цегла і два клаптики землі. Сину – живи! Аби лиш ви живими вертались!»

20 березня, 7:00 ранку. Достатньо прохолодно. Туман стоїть густий. Хлопці поміж собою: «“Сепар” сьогодні сліпий, туман надто густий, арти не буде». Ніхто не знав, що вже близько 9:00 противник перейде у контрнаступ, розпочнеться все з 120-мм міномета. Далі, близько 10:00, противник силами до взводу розпочав штурмові дії на наші позиції, підтримуючи атакуючих щільним вогнем артилерії, мінометів, танка з закритих вогневих позицій. Командир роти капітан Павло Юрчук приймає рішення переслідувати противника силами двох відділень під керівництвом старшого сержанта Кулішова... Тоді ж під його керівництвом ми відбили противника від нашої позиції «Лісабон» і відразу зайшли на позицію противника «Волга-2».

500 метрів біг на танк з вогнеметом морпіх. Танк не знищив, але зі строю вивів. Запеклий бій тривав до обіду, наші хлопці знищили 6 бойовиків, більше 10 поранено, противник відступив. Наших загинуло тоді двоє...

Пасхальне перемир'я. Ним і не пахло. Ворог як стріляв, так і продовжував стріляти. Постійна робота ворожих снайперів дещо деморалізувала наших. Але у нас є дещо «круче» – снайпер з позивним «Фікс». Коли він влаштовує противнику «шталіті», той ховається. Його майстерність гартувалась бажанням помсти за вбитого товариша.

2015 рік. На дворі білий день, по раціях не передають «опадів», хлопці смажать картоплю, стоячи за бетонними плитами, і при цьому в повній екіпіровці. «Вихід!» Секунди дві – «Розрив!» Дим, вогонь, обстріл не вщухав. Усі в «Зонтік», усі в «Зонтік»!.. Тоді «сепари» запросили перемир'я, і це «перемир'я» розпочалося з «приходів» 120-х...

«Фіксу» все пішло під броню, численна кількість уламків у його тілі. Він кричить: «Де Вася? Де Вася?» – «Вася – “200-й”».

Після евакуації двох друзів – одного вбитого, іншого пораненого, жахлива картина стає перед очима. «Фікс» пообіцяв повернутись. За Васю повернутись... Він повернувся вже зовсім скоро, як тільки «залатали» пробоїни в його тілі. Після цього він дос-

О. Безсмертна – прес-офіцер 36-ї окремої бригади морської піхоти

конало знає, як вивести із себе противника. Ми це називаємо «шаталіті».

Павлопіль. Найзапекліші бої тут припали на кінець квітня – початок травня 2017. Ворог активізувався майже по всій лінії розмежування. Перед самим проведенням 9 Травня. З тієї сторони очікували проведення параду до Дня Перемоги. Вже з перехватів ми знали, що про-

тивник готує нам «привітання» у вигляді артобстрілів. У н. п. Пікузи 8 травня пройшов мітинг у центрі містечка, одразу ж після мітингу почався потужний артобстріл наших позицій по передньому краю. Ворог прицільно бив по ВОПу. За півдоби вщент розвалив нашу позицію. У той день було поранено п'ятеро наших хлопців...

Історій про перебіг подій в АТО досить багато. Кожен по-своєму переживає і згадує ті моменти, що закарбовуються у пам'яті. Для мене ці моменти відбулись у період з січня по червень 2017. Війна, кров, розруха... Все це було, але поряд з тим я побачила, якими мусять бути справжні чоловіки, справжні офіцери, воїни, бійці. Я побачила, якою ціною виборюється мир, спокій, цілісність України. Як гартується воля, народжується дружба, любов, братерство.

І... хочу сказати: «Я пишаюсь тим, що стала бойовою одиницею великої військової сім'ї, частиною тих людей, котрі зараз рятують український народ від знищення і державу Україну в цілому. Війна – це той процес, який розставляє все на свої місця, як кажуть, дає зрозуміти, «ху із ху». Війні ж цій дякую за людей, з якими вона мене звела».

7.07.2017 року

МОРСЬКА ПІХОТА НА ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ

Етюди з окопів

У травні 2017 року виникла нагальна потреба підготувати до книги матеріали, присвячені миколаївським морпіхам. На той час практично всі підрозділи морської піхоти знаходились у зоні АТО на виконанні бойових задач. Вихід був один – взяти інтерв'ю у бійців на місці, власними очима подивитись на події на лінії розмежування, проникнутись буденним фронтовим життям наших славетних морпіхів. Тобто поїхати безпосередньо на передову. Так склалось, що до наших воїнів саме в ці дні була організована поїздка миколаївських волонтерів та телевізійників на чолі з заступником міського голови, учасником АТО Степанцем Ю. Б., які люб'язно погодилися взяти мене як представника Обласного центру пошукових досліджень та редакційно-видавничої діяльності до себе на «борт». Задача була непростю – у стислі строки об'їхати позиції наших підрозділів від Широкиного на півдні до Авдіївки та Водяного на півночі Донецької області, вивантажити волонтерську допомогу, а за цей час зустрітись для бесід із бійцями. Ось так за результатами цих відвідин і народились ці замітки чи то есе (автор особливо не переймався вибором літературного жанру) про воєнні будні морської піхоти.

* * *

Першою зупинкою нашого «екіпажу» було містечко Мангуш біля Маріуполя – ближній тил наших військ. Тут знаходився базовий табір 36-ї окремої бригади морської піхоти та дислокувався ремонтно-відновлювальний батальйон бригади. Людей на базі обмаль – практично весь бойовий склад знаходиться на виконанні задач на передовій. Проте і за таких умов вдалося знайти цікавого співрозмовника – командира взводу технічної розвідки, старшого прапорщика Белика Олександра Петровича.

Бойовий шлях Белика О. П. у бригаді розпочався з центру підготовки «Десна» 16 травня 2015 року, потім короткотермінове злагодження на полігоні «Широкий Лан», а вже з 7 жовтня

2015 року він у зоні АТО. Тут слід зазначити, що службу в підрозділі морської піхоти Олександр Петрович починав не з «чистого аркуша» – за його плечима вже був досвід служби на кораблях ВМС України.

Задачі лінійного ремонтно-відновлювального батальйону є надзвичайно багатоплановими і складними, тим більше в бойових умовах. Це оцінювання місцевості бойових дій, шляхів відходу, евакуація з поля бою підбитої техніки та організація її відновлення. Понівечену техніку ремонтники відновлювали в основному своїми силами на місці, для чого зтягували її в капоніри, посадки та лісосмуги. За більш складних обставин техніку евакуювали в тил, на свою базу, де знову ж таки власними силами проводили капітальний ремонт, залежно від запчастин, які поступають.

Зона дії батальйону простягалась від Широкиного до Павлополя. А це 47 кілометрів постійної небезпеки, зважаючи на інтенсивність обстрілів і провокацій з боку бойовиків. Виїжджати на місцевість, вивчати, оглядати її доводилося щодня. Особливо небезпечними були дві ситуації, коли бійці, очолювані Олександром Беликом, потрапили під цілеспрямований обстріл сепаратистів. Перший випадок мав місце поблизу Водяного, коли під самим носом «сепарів» потрібно було витягнути підбитий ЗІЛ із зеніткою, поставити його на колеса, зачепити за евакуатор і відтягнути в безпечне місце. Дещо допоміг туман, який опустився на лінію зіткнення, але коли він почав розсіюватись, бійці-ремонтники опинились як на долоні перед ворожими позиціями – прекрасна мішень для бойовиків. Слава Богу і «професіоналізму» бандитів – усе обійшлося. Іншого разу потрапили під обстріл прямого наведення ворожого танка біля Широкиного, де з ЗІЛа на узбережжі виставляли протидиверсійні тетраедри. Під вогнем танка морпіхи встигли виконати поставлену задачу і від'їхати без втрат.

«Останнім часом обстріли посилились, – пояснив ситуацію Белик. – Хлопці постійно попадають під обстріли, підбита техніка знаходиться на місцевості, яка вже пристріляна і сама є прекрасним орієнтиром ворогу. За цих обставин діяти треба блискавично – швидко зачепити за евакуатор і витягнути, всі дії повинні бути доведені до автоматизму. Були й інші позаштатні

ситуації. Так, у Широкиному техніка стояла поміж будинками, а вулиці наскрізь прострілювалися противником з боку с. Безіменне. Проте ми за короткий проміжок часу врятували десятки і десятки одиниць техніки, водії, механіки за будь-яку ціну намагаються відтягнути підбиті машини подалі від поля бою».

Командир батальйону підполковник Чубатов подає загальну характеристику останніх подій: «Якщо раніше «сепари» оглядались на представників ОБСЄ, то зараз діють нахабно, відверто ігноруючи досягнуті домовленості, стріляють вранці, в обід, увечері, не оглядаючись на цю місію. От у таких умовах нам і доводиться працювати».

І знову декілька слів про, так би мовити, «технологію» дій бійців-евакуаторів. Спочатку проводиться технічна розвідка, потім сапери прибирають міни на шляху до підбитої техніки, розчищаючи дорогу евакуаційній машині (КЕТЛу), яка повинна швидко зайти на місце і зачепити тросами, наприклад БМП, автомашину тощо. Виїжджають на КЕТЛі 2 чоловіка екіпажу, позаду йде машина супроводу, всього у виїзній групі 5 бійців. Техніку потрібно забрати швидко, щоб ворог не пристрілявся, не зробив її точкою-орієнтиром.

Ворог постійно провокує, тому діяти треба віртуозно, відходячи від шаблонів, нестандартно мислити, розробляти цілі бойові операції. Сепаратисти діють віроломно, без всяких моральних гальм, тому, як жартує Олександр Белик, «нахабство – друге щастя» – діяти потрібно так, щоб ошелешений противник не встиг прийти до тями.

Основне, що я побачив, спілкуючись із воїнами-морпіхами вже в перші хвилини після прибуття в зону АТО, – це рішучість і впевненість у своїх силах.

«Йти звідси ніхто не збирається – я вдома». Ці слова я неодноразово чув від морських піхотинців за час поїздки...

* * *

...Подальший шлях нашого «десанту» проліг через Маріуполь, Сартану, оминаючи Талаківку та Гнутове, в районі Водяне – Комінтернове, до місця розташування 1-го батальйону морської піхоти. Враження – гнітюче: порожні, без будь-якого транспорту

дороги, зарослі бур'яном, густо нашпиговані мінами поля і – блокпости, блокпости на кожному кроці...

Зупиняємось на КСП батальйону – тут же бліндаж начальника штабу батальйону майора Бобилева, з якого здійснюється управління бойовими діями підрозділу. Волонтери, телевізійники залишаються на місці, вивантажують «волонтерку» – медикаменти, продукти, ми ж із підполковником Олексієм Міняйловим його автомашиною їдемо на передній край.

Від добротно збудованого і замаскованого бліндажа та досить значного заглиблення, затягнутого маскувальною сіткою (тут знаходиться командир підрозділу, тут же морпіхи під час зміни можуть трохи перепочити, прийняти їжу), через неглибоку балку переходимо до спостережного пункту коригувальників, окопи яких буквально вриті в схил. Балка всіяна уламками гільз від «Градів», артилерійськими снарядами, хвостовиками мін. Заходимо в розташування взводу управління гаубичного дивізіону. Позивний точки – «Артек», а відтак і бійці в цьому пункті заявили свої позивні саме під такою назвою. Попереду траншея з нашими морськими піхотинцями, а далі – Пікузи (колишня назва Комінтернове), в якому закріпилися сепаратисти.

Позиції морпіхів поблизу Водяного

Туди від наших позицій 700–800 м. У бінокль добре видно ганчірку на флагштоці – «прапор» «Новороссії».

Старший на спостережному пункті молодший сержант Святослав служить з 2011 року, зараз на контракті. Чітко, по-воєнному, пояснює задачі взводу: «Задачі коригувальників – засікти «виходи» і «приходи», постріли і вибухи на місцевості, передати всі дані на вогневу позицію артилерії. Ми знаходимось позаду позицій піхоти, треба передавати дані про ворожі вогневі позиції також і на передню лінію».

До траншеї підходять ще два бійці підрозділу – старші матроси Дмитро та Олександр. Перший на службі з 2013 року, другий – трохи більше восьми місяців. Для них, як і для Святослава, основна задача – попередити вогневе зіткнення нашої піхоти з бойовиками, надати бійцям на передню лінію вчасну і повну інформацію про дії чи наміри противника. Вони – «очі» і «вуха» батальйону. Від їхньої спостережливості, уважності залежить життя бійців-морпіхів.

«Які події найбільше запам'ятались?» Знизують плечима: «Загибель товаришів, таке ніколи не забувається». А ще – перші обстріли, потім зникаєш. Згадують, як нещодавно поблизу Водяного вчасно була виявлена ворожа диверсійно-розвідувальна група. За лічені секунди морпіхи знищили двох бандитів, решта відійшли. Всі як один підкреслюють важливість вчасного отримання повної інформації про всі дії та переміщення ворога. «Технічна розвідка – це проблема № 1, – підключається до розмови підполковник Міняйлов. – Квадрокоптер у нас є, але це на 20 хвилин польоту, та ще й цю «муху» легко збивають. Нам украй необхідні серйозні безпілотники, хоча б на 5–6 годин бою. Ні...га нема. Ми з наявними речами «накосили» «сепарів» на порядки більше. Якби ж ще й необхідне технічне забезпечення було...»

Тим часом повертаємось до опорного пункту, куди вже підтягнулись морські піхотинці з передньої лінії. Розмова відбулась надзвичайно відверта.

Боєць «Вікінг» із роздратуванням зауважує: «Нема чого розповідати. Яка там героїка, «пулькаємо» один в одного на відстані. Тоді як деякі командири трясуться за свій зад. Хто там про нас думає – у нас стрілецька зброя з підствольником, у кращому випадку, а по нас ворог молотить із усього що є. А ми не можемо серйозно відповісти – політика».

Командир гранатометного відділення «Ярема» продовжує: «Політика, перемир'я... Даємо відсіч, «сепари» просять перемир'я і тут же по нас із 120-х б'ють, ми знову відповідаємо. Вони по нас б'ють, ми по них. Ось так і живемо. Вони полізли, ми відбили. Скільки їх поклали – не знаємо.

«Нормально» працює їх артилерія, це не комбайнери, а кадрові російські військові. Якось рили туалет, так ворог туди двічі

попадав. Іноді російські курсанти-артилеристи на нас тренуються. А у нас що? Шість чоловік чергують на передовій, трьох забирають, щоб щось поприбирати – хтось із високих гостей приїжджає. А три бійці несуть службу на передовій.

Втрат у нас небагато, але переносимо їх важко. 16 лютого 2017 року загинув від кулі снайпера 20-річний хлопець – Роман Напрягло зі Слов'янська, куля потрапила йому в шию. Раніше він служив у «Карпатській Січі».

«Я служу рік, – приєднується до розмови матрос із позивним «Алмаз», – хотів у морську піхоту, сюди й потрапив. Були ситуації, коли можна було спростити задачу, а не надривати безтолково пупи.

Якось ми зайшли з «ноля», просунулися вперед на 500–600 м. А там окопчики на штик лопати глибиною. Земля – 30 сантиметрів верхнього шару, як залізо, пробити неможливо. І це все під безперервними обстрілами. Але нічого, за декілька днів окопались, колоди непідйомні для укріплень таскали. Вночі мороз, сніг, удень багнука. Ведемо бій, а коли сонце світить в очі «сепарам», ми працюємо.

Були моменти – стріляємо в бік бойовиків: оп – «200-й», оп – «300-й», і по 2–3 ворога за день ліквідовували. Бойовики підповзали до нас на відстань 200 метрів, били по нас із РПГ, ми їх вчасно виявляли та відганяли вогнем. Потім у посадках знайшли їх «льожки», боєприпаси».

Сержант взводу «Хохол», який розпочав службу в морській піхоті з 2010 року ще в Криму, згадав один з випадків: «Командир віддав наказ зайняти позиції, висунувшись уперед, організувати оборону. Само собою зрозуміло – сепаратисти розпочали шалені атаки. Під час однієї з них наші мінометники підбили «Беху», залунали крики, мабуть «300-ті»...

Загалом з дисципліною у «сепарів» зараз великі проблеми. Перехоплення їх розмов засвідчують істеріку: «Якщо так буде далі, я не витримаю!» або: «Нам тут обіцяли майже курорт, гроші не платять!» Процвітає алкоголізм...

Щоб якось зберегти залишки організації та дисципліни, росіяни гонять «сепарів» як худобу на забій уперед. Тому вся без винятку лінія зіткнення є загрозливою. Ворог по всьому фронту

намацує, де у нас слабкі місця».

Командир взводного опорного пункту «Гром» був небагатослівним і якби підвів підсумок нашої розмови:

«Задача бригади – стримувати противника, не відступати і не наступати.

Щохвилини готові до відсічі

Але бачимо ціль – вражаємо.

От тільки не покидає відчуття гіркоти і тривоги – чи не приведе таке «стояння і стримування» під постійним вогнем ворога до втрати того патріотизму і жертвовності, які і зупинили російського агресора в 2014 році. Розчарування, зневіра і морально-психологічна втома бійців – ось наші головні вороги на сьогоднішній день...»

Чотири воїни-морпіхи з батальйону нагороджені орденом «За мужність» III ступеня, на жаль, 2 – посмертно.

Але я покидав розташування 1-го батальйону й з іншим висновком і впевненістю: цих людей ворог не переможе, а буде віддано наказ – підуть вони вперед і зметуть з лиця землі як місцевих покидьків-колабораціоністів, так і російських окупантів.

* * *

Наступним пунктом маршруту був 2-й батальйон 36-ї бригади, розташований у районі с. Широкине. Поки з передньої лінії (а це східна околиця Широкиного) підтягувались для інтерв'ю бійці, моїм співрозмовником став Андрій – молодший сержант підрозділу.

Незважаючи на молодість, за його плечима вже були 4 роки служби в морській піхоті, ще з Криму (с. Перевальне). На сході України Андрій з перших ротацій. У 2014 році воював під Гнатовим, Талаківкою, а останні півтора року під Широкиним. Коли 10 березня 2016 року підрозділ Андрія зайшов у Широкине, сепаратисти розпочали шалені атаки. Ворог ішов на морпів

окремими ДРГ. «Нічого путнього в них не виходило, – згадує боець. – Ми щоразу їх відкидали, знищували. Близько вони не підходили – на 200–300 м, потім назад відходять.

Якраз у ті дні мав місце досить смішний випадок. Прямо по дорозі зі сходу прийшов якийсь дядько з рюкзаком, у російській формі з погонами полковника. Каже: «Йду з Ростова» – мовляв, заблудився, до бойовиків не маю відношення. А в рюкзаку знайшли планшет з фотографіями цього дивака на «сепарських» позиціях. Сказав, що їх погано годують, гроші не платять... Ми його нагодували тушонкою – сказав, що дуже смачна, в них такої немає. Посміялись та й відправили до СБУшників на перевірку».

З розповіді Андрія вимальовувалась уже знайома тактика бойовиків: сепаратисти стріляють, потім при відповіді наших просять перемир'я. Місяця два тиск посилюється, потім відносно «затишшя». Через певний час усе повторюється. Попереду місцеві «трактористи» з «шахтарями» – гарматне м'ясо з місцевих, за ними російські «казачки», чеченці – своєрідний загороджувальний загін. Зокрема, чеченський батальйон був виявлений за с. Гнутове. Присутність росіян («нас там нет») фіксували дуже чітко: якщо обстріл з артилерії та мінометів ведеться безладно, як попало – це сепаратисти, якщо вогонь ведуть прицільно, професійно – це вже росіяни.

Ще в 2016 році вщент зруйноване Широкине покинули останні жителі. Після того як українська морська піхота витіснила звідти бойовиків, вони закріпились неподалік населеного пункту. До першого їх блокпоста («Звезда») від крайньої хати 600 метрів.

На момент нашого приїзду обстріли в районі Широкиного почастишали. Бойовики та окупанти зараз стріляють кожного дня: міномети, САУ (152 мм), танк – зробить 5–6 пострілів по бліндажах і від'їжджає, БТР – постріляє і ховається, зловити їх проблематично. Неподалік населеного пункту стоїть таким собі орієнтиром підбитий російський Т-72. Іноді з'являються російські ДРГ. Досить часто наші бійці знаходили їх сліди – сухпайки, боеприпаси, «льожки» росіян.

Що важливо – це зміни в настроях місцевого населення, яке на собі відчуло всі «принади» «руського мира», і особливо вакха-

Широкине. Сліди «руського мира»

налію таких «знавців» російської літератури та носіїв «духовних скреп» із-за «поребрика», як чеченці, осетини, ряджені блазні – «казаки», буряти. Було з чим порівняти – зараз ставлення змінилось на краще, бійці-морпіхи діляться з місцевим населенням пайками, а в селі Лебединському жителі прямо заявили, що не хочуть, щоб наші воїни покидали їх. Уже перед прощанням Андрій з гордістю розповів: «Ворог нас боїться, і це видно з їх поведінки. Наші воїни на висоті – не так давно 2 розвідники з розвідбату вивели з бліндажа в полон 8 сепаратистів. А чого вартий подвиг молодшого сержанта Олексія під Гнutowим, який добровільно визвався на бензовозі доставити паливо на передову в самий розпал запеклих боїв (отримав орден Богдана Хмельницького III ступеня). Добрим словом слід згадати нашу артилерію, яка виграла всі дуелі з ворогом. Втрати у нас, слава Богу, мінімальні. За півтора року два «200-х». Ми – «заворожений» батальйон. Що найважче? – завершує розмову Андрій – Не знаю. До всього звикаєш, уже втягнувся. Сидиш у бліндажі – стіни далять. Мабуть, найтяжче – це дочекатися побачення з рідними».

Продовжую бесіду з санінструктором 1-ї ДШР 2-го батальйону (а за сумісництвом, як це не дивно, зв'язківець-телефоніст) Іриною Вікторівною:

«На самий передок мене не пускають, бережуть. Для мене бійці мого батальйону, моєї роти – справжні чоловіки, якими вони повинні бути. В армії я більше 2-х років, тут під Широкиним – 1 рік і 4 місяці. Командири у нас хороші, дбають про своїх бійців. Якби вони терпіли окопи по коліно чи з шашкою кидались під танки, то і втрати були б величезні. А так – Бог з цим милував.

Я в самому Широкиному знаходжусь, а хлопці моєї роти взагалі за 600 м від «сепарського» поста. В останній час бойовики активізувались: «Град»-одиначка мігрує, час від часу «насипає», танк періодично виїжджає для обстрілів. Слава Богу, в них перельоти. А до танка потихеньку не підберешся, далеченько і на відкритій позиції. Постріляє та й втікає.

Першу допомогу пораненому на місці повинні надавати самі бійці – «дірку» там заклеїти, перев'язати, накласти джгут, зупинити кров. Я ж із групою негайно виїжджаю після отримання інформації. Пам'ятаю один з перших викликів. О другій годині ночі під мінометний вогонь потрапив один з матросів, був поранений у висок. Їдемо на виклик – дощ, темно, страшно від свисту мін. А морпіхи такі спокійні: «Іро, якщо міна свистить, значить, мимо». Це я потім уже звикла до обстрілів. Страшно ще було від думки – чи встигнемо доїхати, довести. Сидиш у машині і молишся, щоб встигнути. Тут же готуєш всі необхідні медикаменти.

Взагалі ж медперсонал у батальйоні прекрасний: фельдшер РВП Олена Володимирівна, старшина батальйонного пункту Тітеєва – вона ще досвід Югославії має, командир медроти Володимир Лабузов, начмед бригади Жанна Миколаївна.

На жаль, маємо двох «200-х»: на розтяжці підірвався Едік, родом з Іллічівська, – осколки потрапили в голову і серце, а 4 липня 2016 року загинув Вася «Циган», теж уродженець Одеської області. Йому 10 днів до дембеля залишалось, міна прямо на позицію залетіла, вибухнула в 3-х метрах. Поки я добігла, він уже був мертвий. Такі моменти дуже важко переживаю. До речі, тоді ж був поранений наш снайпер Коля «Фікс». Так що такий хаотичний, безтолковий вогонь від «сепарів» теж може бути небезпечним. Взагалі, «сепари» якимось дивно себе ведуть – чи то п'яні постійно, чи обкурени. Нап'ються і кричать: «Укропи, сало

єсть?» А в професійному відношенні вони ніякі. А от коли заїжджають кацапи, видно, що добре підготовлені.

Взагалі ж, мої бійці – найкращі! І ніхто назад не збирається. А буде їх десант з моря – і вони по зубах получать».

До речі, слід зазначити, що Ірина Вікторівна має численні нагороди: від УПЦ КП «За жертвність і любов до України», від Міністерства оборони України відомчу відзнаку «Знак пошани», а 31 січня 2017 року в числі 9 морпіхів із рук Президента України отримала орден «За мужність» III ступеня.

Тим часом до опорного пункту підійшов головний сержант взводу 1-ї роти Сергій (позивний «Вікінг», мабуть, цей позивний досить популярний у морпіхів). Він у 36-й бригаді від самого початку антитерористичної операції. Згадує, що особливо «гаряче» було у вересні 2014 року, коли наші війська в районі Гранітного, Тельманового, Старогнатівки опинились у надзвичайно важкій ситуації і попросили допомоги. «Мій підрозділ зайшов у цей «бермудський трикутник», коли там ішли запеклі бої, – ділиться спогадами «Вікінг». – Хаос, небезпека – по нас почали стріляти і свої і ворог, але, слава Богу, ми – 7 чи 8 чоловік – обійшлись без втрат. Зайшли на місцевість на БМП і почали бити по противнику з КПВТ та КПТ. У розпал бою ворог попав по опорних катках машини і ми почали відхід. Мій товариш, Ігор, говорить: «Будемо їхати, скільки вистачить можливостей машини». І все це під страшним вогнем противника. Їдемо, а я молюсь: «Боженько, дай мені дожити до дня народження» (у мене день народження 18 вересня). Нічого – пронесло. В цей час нас почала прикривати наша артилерія. Це було зроблено вчасно, адже основна частина наших сил знаходилася позаду – танки, БМП, а до кордону з РФ, звідки «сепари» отримували всіляку допомогу, в тому числі і вогневу, кілометрів 30. Наш підрозділ – я зі «Святком», Сергієм Голубом, «Вінном» та іншими, всього 6 чоловік АГСників, – свою задачу виконав. Добрим словом слід згадати прекрасного командира, в той час лейтенанта, Іраклія Ковалевського».

Потім був один тиждень у Маріуполі і нові бої в районі Гнутового – Талаківки. У жовтні-листопаді 2014 року за допомогою нашої артилерії українським військам вдалося зупинити сепари

Там, де морська піхота, – ворог не пройде

ратистів. Згадуючи страшні артилерійські дуелі, «Вікінг» розповідає: «Найстрашніше – це обстріли навіть не з «Градів» чи мінометів, а з крупнокаліберної артилерії – коли летить снаряд з «Гіацинта» чи 152-міліметрової САУ, які вскривають бліндажі,

зривають башти бойових машин. Я бачив, як снаряд попав у наш танк – башта відлетіла на 40 метрів, двигун теж.

Бачив і інше – коли «сепари» спеціально обстріляли Сартану, с. Бердянське, загинули мирні люди. Ці косорилі нелюди «промахуються», щоб настроїти людей проти нас. От звідси і настрої людей. Одна жінка на пошті говорить мені:

– Кому ви давали присягу, чому по нас стріляєте?

– Де?

– А от, наприклад, у Широкиному.

– Давайте поїдете з нами і подивитесь, хто по кому стріляє.

Ось така розмова, а до кожного не підійдеш із поясненнями».

Бої в районі Гранітного, Гнутового, Талаківки, Сартани в кінці 2014 – на початку 2015 року підготували майбутнє звільнення морською піхотою Широкиного, активну участь в якому брав і підрозділ «Вікінга». До речі, Сергій був у числі тих морпів, які в січні 2017 року отримали від Президента ордени «За мужність» III ступеня...

* * *

...Уже далеко по обіді наш мікроавтобус через Маріуполь, Волноваху, Курахово, Селідове попрямував до Авдіївки. Дорога була непростю, настали сутінки, а потім темрява, заплутані дороги за абсолютної відсутності освітлення. Але завдяки професіоналізму нашого водія ми без пригод пізно ввечері доїхали до Авдіївки. На блокпосту перед містом нас зустріла для супроводження «Таблетка» з медиком – волонтером «Ластівкою», любимицею й ангелом-хранителем наших воїнів. Якраз перед са-

ним нашим приїздом у районі знаменитої «Промки» та Ясинуватської розв'язки завершився бій. На жаль, серед наших бійців були загиблі та поранені. В темряві на висоті 1,5–2 км продовжували літати «сепарські» безпілотники. Оскільки продовжувати поїздку було вже неможливо, вирішили заночувати в Авдіївці, в т. зв. «дев'ятці», в розстріляному танками бойовиків 9-поверховому будинку, а рано-вранці наступного дня попрямували до Водяного, де розташовувався 1-й окремий батальйон морської піхоти.

Командир підрозділу (позивний «Монгол») визначив двох морпіхів, у яких можна було взяти інтерв'ю, і поки на пункті управління розвантажувалась волонтерська допомога – продукти, маскувальні сітки, медикаменти, мені вдалося відверто поговорити з бійцями про окремі епізоди бойового шляху, оцінки подій на сході України.

Старший сержант Олег Бойко розпочав службу ще в Криму в 1-му Феодосійському окремому батальйоні морської піхоти. «З вересня 2014 року я в зоні АТО, – згадує ті події Олег. – Першим у часі пунктом було с. Гранітне в кінці вересня. На той момент я був матросом, водієм БТРа. Згадки про ті бої досить сумні, та й досвіду в мене не було. Тоді в катастрофічній ситуації опинився Миколаївський батальйон територіальної оборони, по команді ми негайно виїхали для надання допомоги. Відразу потрапили під перехресний вогонь – нічого страшнішого я не бачив».

До бесіди приєднується старший товариш Олега, командир взводу забезпечення Ярослав Васильович: «Виконавши поставлену задачу, наш батальйон зайняв позиції між Гнутовим і Талаківкою – від поста до поста. Тоді йшли кровопролитні бої з терористами на Маріупольському напрямку, Широкине декілька разів переходило з рук в руки. Ворога ми не підпускали ближче 600 м, знищували на дальніх підступах, підбили ворожий танк, БМП. На наших очах український Т-64 в двобої підбив російський Т-72. Бойовики починали шалені обстріли наших позицій щодня з 7-ї години ранку. Небезпека була з усіх боків – з тилу підповзали невідомі особи, намагались підпалити яму з мазутом. Скоріше за все, це були місцеві зрадники, які намагались за допомогою вогнища створити координати для бойовиків. Іноді допомагала інтуїція. Якось побачили, що з однієї місцевості

люди втікають із козами, речами. Вирішили про всяк випадок обстріляти «зеленку». Зробили залп і, виявилось, знищили ворожі «Гради», які вже були наготові. А танкісти вдало «накрили» ворожих снайперів, ДРГ. Під Широкиним дали залп – відразу 17 убитих, а загалом там знищили понад 800 сепаратистів. А взагалі-то тоді ми бойовикам і росіянам добре дали – і «казаков» і «Вымпел» добряче «прорідили».

Поніс втрати і наш батальйон – три «200-х», серед них один учитель-географ із Херсонщини. Перший же «300-й» у нас з'явився під с. Кошари, це під Одесою. Ми тоді перекривали Придністровський напрямок.

Гірко усвідомлювати інше: коли ми знищуємо бойовиків – то це значною мірою наші одурманені співвітчизники. Росіяни в основному позаду – бережуть свої кадрові війська. Про них наші військові часто дізнаються опосередковано: літають «Орлани», наприклад, значить, десь тут російські «брати», техніку вони місцевим не довіряють».

Досить цікаво мені було послухати деякі висновки, судження моїх співрозмовників-морпіхів про події на інших ділянках фронту, про антитерористичну операцію загалом. «Цю операцію потрібно було закінчувати за 3 дні, інакше сепаратистська зараза розростатиметься, – ділиться своїми роздумами Ярослав Васильович. – Просто діяти потрібно було більш рішуче, силами спецназівців задушити сепаратизм у зародку, заарештувати призовників».

На завершення ставлю запитання бійцям:

– Наші воїни в протистоянні з бойовиками знищують набагато більше ворогів, ніж власні втрати, – навіть не в рази, а на порядки. Чим ви це поясните? Адже перевага в озброєнні на користь агресора колосальна.

Відповідь була простою, логічною і, власне, очікуваною:

– Ми воюємо на своїй землі, за свої сім'ї, домівки. Але справа не тільки в мотивації, патріотизмі. Є такий вислів: «Порядок б'є клас», у нас це просто робота, яку треба виконувати чітко, добросовісно і професійно. От це і все.

...В той же день ми виїхали через Донецьку, Запорізьку та Херсонську області в Миколаїв. Що я везу з передової? Гордість

за нашу нинішню армію. Спокій і віру в майбутнє країни. Адже я побачив залізну стіну морської піхоти, об яку розіб'ється будь-який ворог.

Мета поїздки в зону АТО від самого початку передбачала спілкування з простими солдатами чи то матросами, почути їхні думки, відчуття подій, подивитись на війну їхніми очима. Нехай вибачать командири, Офіцери з великої літери, адже завдяки їхній турботі за своїх бійців, високому професіоналізму матері дочекалися своїх синів живими. Читач уже в цій статті побачив, які мінімальні втрати були у нашої морської піхоти в порівнянні з ворогом. Це заслуга командирів у тому числі. Земний їм уклін і вдячність. Про українських командирів, офіцерів, їх подвиги будуть обов'язково підготовлені й опубліковані окремі статті та матеріали.

С. С. Макарчук

РОЗВІДНИКИ-МОРПІХИ ДІЮТЬ

Без ефективної розвідки в зоні безпосереднього зіткнення з ворогом успішні бойові дії, не говорячи вже про перемогу, – неможливі. Не маючи повної і достовірної інформації про кількість ворожих військ, їх озброєння, структуру, концентрацію на тій чи іншій ділянці лінії фронту, командири військових підрозділів, командування Збройних Сил не можуть приймати виважених рішень, планувати бойові операції, вчасно переміщувати підкріплення та засоби підсилення. В умовах війни ситуація змінюється щоденно, щогодинно, і відстежувати її покликані воєнні розвідники. Без перебільшення, воєнна розвідка – це «очі і вуха» армії. Тому кожна військова частина в своїй структурі обов'язково має розвідувальний підрозділ, безпосередньо підпорядкований начальнику відповідного штабу.

Специфічні задачі, які стоять перед розвідниками, передбачають і специфічний арсенал способів та методів добування необхідної інформації – аеророзвідка, прослуховування ворожих переговорів, розвідка боєм, засадні дії, захоплення полонених, документації, техніки, зброї, агентурна розвідка в ближньому

тилу ворога тощо. А ще розвідник повинен уміти виступити як коригувальник вогню, вміти розставляти пастки – вибухівку для ворога, або навпаки, знешкоджувати міни та розтяжки, орієнтуватись на місцевості, володіти всіма видами зброї і в разі необхідності прийняти бій, облаштувати позиції, надати першу медичну допомогу, бути психологічно стійким та багато іншого.

Особливості дій розвідників на сході України ми мали можливість до певної міри прослідкувати під час спілкування з бійцями розвідувальної роти 36-ї окремої бригади морської піхоти, дислокованої в Миколаєві. Оскільки розвідники продовжують виконувати бойові завдання в зоні АТО, а «тепле» ставлення бойовиків до наших воїнів цієї професії загальновідоме, ми можемо назвати тільки їх позивні. З епізодами бойового шляху розвідників-морпів нас познайомили командир відділення розвідки 36-ї бригади молодший сержант (позивний «Сява») і водії – молодший сержант «Шумахер» та матрос «Цілий».

У кожного з них був свій шлях до розвідроти, але спільним був його величність випадок. Вони потрапили до підрозділу в різний час – «Сява» в 2014 році, «Шумахер» почав службу з 2015 року, а наймолодший – «Цілий» – у 2016 році. Першому запропонував службу у морпів його колишній командир під час строкової служби, другого привела любов до автосправи, а третього на збірному пункті в «Десні» замітили представники розвід-

роти 36-ї бригади. Але є те, що єднає всіх трьох друзів, – унікальні здібності в тій чи іншій сфері, вкрай потрібні розвідці.

Харків'янин «Сява» перед службою в розвідці працював на посаді оперативника в міліції, дослужився до звання капітана. Здобуті навички оперативної роботи знадобились і на новому місці.

«Цілий» був призваний військкоматом Сумської області в березні 2016 року, в навчальному центрі «Десна» пройшов підготовку в автобаті, а вже на початку червня прибув до Миколаєва в 36-ту бригаду.

«Я можу їздити на всьому, що є в автобаті, – говорить він. – Можу здійснити будь-який маневр. Наприклад, при небезпеці раптово змінити напрям руху на найбільш безпечний у даній ситуації».

Буквально вражають і інші здібності «Шумахера» і «Цілого» – вести автомашину з людьми на величезній швидкості з вимкненими фарами в абсолютній темряві до визначеного місця, і це в умовах постійної небезпеки обстрілу, нападу ДРГ, потрапити в засідку. Жодної помилки чи збою не було. На незнайомій місцевості, один раз вивчивши дороги, вони вночі абсолютно безпомилково доставляли людей до потрібного місця. Водій – це штатна посада в роті, але також ці бійці прекрасно володіють зброєю, мають тактичну підготовку, стрибали з парашутом, уміють коригувати вогонь.

Після короткочасного проходження злагодження та навчання в Миколаєві підрозділ у складі бригади був направлений на Донбас. Зона відповідальності морських піхотинців знаходилась у секторі «М» і простягалась по лінії Гранітне – Новоселівка – Чермалик – Павлопіль – Гнутове – Водяне – Широкине. Саме на цих ділянках і діяла розвідрота.

Колектив підрозділу формувався поступово: приходили в роту по 2–3 чоловіка. Давалася взнаки необхідність ретельного відбору, психологічного «притирання». Не вистачало досвідчених офіцерів. «Деякі речі приходиться робити на власний ризик, – діляться спогадами розвідники. – Наш підрозділ ніколи не працює на 100 % за вказівкою – що й як робити. Є задача, а як її виконати – це врахування інформації кожного бійця, починаючи від матроса. Ми збираємось колективом, «прокочуємо» ситуацію. Треба вміти зорієнтуватися, оцінити можливі загрози. А в ході виконання – весь час імпровізація...» Бійцям лінійних підрозділів легше – там розподілили завдання, що робити, як робити, кроки вправо/вліво недопустимі, ніякої самодіяльності.

Розвідники заходять на незнайому місцевість першими. Навколо, на кожному кроці, небезпека, тому потрібна увага до всіх деталей, дрібниць – багато чого потрібно знати, вміти. Ставка тут на досвідчених бійців – навколо розтяжки. Наприклад, діє негласний принцип: «Не ставив – не чіпай». Ніяких предметів не торкатись, не підіймати. Важливі уважність, повнота інформації – «я повинен побачити, ще хтось другий, третій».

«Розвідники «укомплектовані» зброєю та боєкомплектom по повній. Я віддаю перевагу автомату 7,62 мм, – поясняє «Сява». – Холодної зброї – повний комплект. Ніж допомагає у всьому – поставити розтяжки, поїсти, вирити окопчик».

У вересні 2016 року рота отримала наказ увійти і закріпитись на дорожніх розв'язках та перехрестях доріг між Водяним

та Комінтерновим, провести додаткову розвідку навколишньої місцевості. Особливу загрозу складав ВОП (тимчасовий опорний пункт) сепаратистів неподалік Водяного та блокпост бойовиків на околиці Комінтернового. Всі спроби з ходу вибити бойови-

ків із ВОПу успіху не принесли – ті врились у землю та укріпились під час «перемир'я» капітально. Він і сьогодні залишається «сепарським».

Під час проведення заходів із закріплення та розширення контрольованої території пару бандитів знищили, одного взяли в полон. З його телефону бійці передзвонили на ВОП: «Здавайтесь!» А звідти: «Я в Афгані не здавався, а тут тим більше». Наші бійці обстріляли ВОП з мінометів – нічого не вийшло.

Тим часом 12 жовтня на зайняту розвідниками територію почав підходити батальйон. У групи розвідроти з'явилися нові задачі – здійснювати прикриття, бути готовими до контакту з противником, розширяти контроль над насадженнями, лісосмугами, щоб не дати ворогу спокійно пересуватись і близько підходити до укріплень.

На перехресті доріг було створено укріплений пункт «Роза» з додатковими опорними пунктами «Барселона», «Вегас» та іншими. Нова задача – забезпечити автопідхід до укріплень наших військ. Слід додати, що всі позиції до приходу основних сил бійці-розвідники зайняли тільки зі стрілецькою зброєю, важка техніка підійшла тільки в листопаді.

Треба зазначити, що витіснення бойовиків із «сірої зони» між Водяним і Комінтерновим (до речі – у повній відповідності з Мінськими домовленостями) відбувалось на території, буквально «нашпигованій» мінами та різноманітними розтяжками. Бійці постійно згадують «генія мінування» зі свого підрозділу: «Паша Гаркавенко – бог своєї справи, веде групу по мінному полю, майже біжить. Ми за ним: «Як ти знаєш, куди ступати?» – «Дуже просто – інтуїція. Я знаю – куди можна ставити розтяжки, куди б я їх поставив». Ні разу не помилився. Якщо ж він щонебудь ставить – нічого не видно».

А ще, крім виконання своїх основних задач разом з 1-м батальйоном морпіхів, розвідрота закріплювала зайняті позиції – вкопувалися, буквально вгризались у важкий ґрунт.

На війні всяке буває. Були і трагікомічні ситуації. Так, для виконання спеціального завдання група українських морпіхів – 8 розвідників (на чолі з командиром взводу розвідроти «Бувалим» та бійцями відділення «Сяви») і 12 бійців ДШР

(десантно-штурмової роти) 1-го батальйону зайшли в посадку поблизу Комінтернового. При цьому розгублені групи сепаратистів, не розібравшись у ситуації, почали стріляти одна по одній. Наша зведена група зайшла на 700 метрів у глиб ворожої території. Оговтавшись, противник розпочав фронтальні атаки. Виконавши завдання з розвідки боєм сил бойовиків, розвідники та ДШР по окремоті відійшли.

«Сява» згадує той бій: «Наші бійці відпрацьовували задачу у формі ворога – одягали їх «горки» (до речі, бойовики теж часто допускають «пустощі» з переодяганням у нашу форму). І тут до нас під'їжджає ворожий БТР: «Де тут «300-й»?» – прийняли за своїх. А ми під прикриттям цього БТРа відійшли. Але на тій території залишився наш кулеметник. «Бувалий» – наш командир – наказав: «Забрати!» Кулеметник усе правильно зрозумів. Вистрілявши БК, змінив позицію, зачаївся. Ми правильно підійшли, назвали позивний – і спокійно забрали його. Хоча хлопець досить нахвилювався.

Щодо БТРа «сепарів», то будь у нас ще пара людей, таких як Гаркавенко, то не відпустили б. Адже треба було правильно підійти до екіпажу, розговорити, відволікти. А ще – деталі в формі, у нас дещо крупніший піксель, темніший колір, купа інших моментів.

Були ближні «контакти» і з ворожими ДРГ. Хоча основна наша задача – спостереження, добування інформації».

Найбільш глибоке проникнення на ворожу територію було під час бою на блокпосту бойовиків на околиці Комінтернового. Дві наші групи без узгодженості в діях розпочали атаку із захоплення цього блокпосту, знищивши більше 10 сепаратистів. Увечері бойовики розпочали контратаку на втрачені позиції. Бійці штурмових груп змушені були відійти з зайнятих позицій. Саме розвідник «Цілий» на своєму «Хаммері» під шаленим обстрілом вивіз поранених українських бійців. На жаль, двоє наших воїнів так і залишились на ворожій території.

Як ні в кого іншого, у розвідників усе тримається на колективних діях, повній довірі бійців підрозділу, відповідальності кожного за життя бойових побратимів і всього підрозділу в цілому. Адже коли йдеш у групі і дивишся під ноги, ти не слідуєш, що коїться по боках, і навпаки: дивишся на можливі загрози

з боків – не помітиш розтяжки під ногами. Тому довіра до товаришів і відповідальність у розвідці повинні бути доведені до абсолюту.

12 жовтня 2016 року морпіхи-розвідники зайшли в кількості 5 чоловік на чолі з «Вовком» і «Сявою» на не до кінця підготовлені позиції неподалік ворожого ВОПу (де знаходилось ще 2 бійці, озброєних АГС). За позивним першого опорний пункт отримав ту ж назву – «Вовк». Задач було декілька: провести розвідку боєм, прикрити підходи до позицій батальйону з загрозованих відкритих напрямків, створювати для ворога певну напругу – начебто ми на позиціях є, але всі карти не розкриваємо. Групу спробували «зажати» в посадці, але після 2-годинного бою всі зусилля «сепарів» виявилися марними. 5 бійців, разом з новоприбулими, ґрунтовно зайняли позицію.

Розвідники – народ винахідливий: зняли самознищувачі на «мухах», що збільшило дальність пострілу вдвічі, на РПГ поставили саморобні перехідники, на які накручували 82-міліметрові міни. Та ще й укомплектувались по повній – взяли максимально БК, прихопили РПГ, «мухи», на позиції був ДШК. Встигли додатково вкопатись, виставили спостерігачів, коригувальників. Ворожий ВОП опинився в повному оточенні, єдиний підхід до нього залишився через балку, яку тепер повністю контролював наш опорний пункт.

Ніщо не віщувало активізації ворога, розвідники встигли 13 жовтня з'їздити за продуктами в «Сільпо» до Маріуполя.

14 жовтня – свято! Розвідники в окопі тільки розклали продукти, приготували каву, і тут в обід розпочалось... «Сепари» та російські найманці, «казаки», приготували до свята свій «подарунок».

Командир відділення згадує про той бій так: «Свято, загораємо. І тут понеслось. «Сепари» тупо по полю наступають проти нас невеликими групами по 3–4 та 5–6 чоловік. У нас був ДШК з двома бійцями обслуги, ПКМ і 1200 бронебійних патронів до нього, дещо допомагали траншеї, які встигли нарити з досить вдалим перекриттям секторів вогню. Ми були трохи вище від атакуючих, попереду стояли 2 МОНки. Вони їх зняли, але не здогадались проти нас розвернути. Були в нас на позиції справа 2 АГСники на підсиленні.

Одиночні постріли через 15–20 хвилин переросли в шквал вогню. Був ще в мене ящик ручних гранат. По нас стріляли з АГС, СПГ. Противник постійно переміщувався, обходячи нас з трьох боків, повсюди мелькали характерні шапки російських «казачков». У тому бою я вистріляв 27 «мух» та викидав усі гранати. Я постійно пересувався в траншеї від одного бійця до іншого, координуючи їх дії, вносячи корективи. По ходу бою двох «сепарів» поклав з напрямку ВОПу, ще одного – правильно це, чи ні – в спину.

У розпал бою над нами завис безпілотник. Сказали – наш. Ніх...на, виявилось – не наш. Ще двох бойовиків знищив трьома гранатами: «Ай-яй-яй, ой-ой-йой!» – і тиша.

Незважаючи на те, що ми брали БК з запасом (замість 9 магазинів на бійця я взяв 12), після п'яти годин бою закінчились боєприпаси. Боєць із позивним «Монах», бачу, сидить, обійнявши пустий гранатомет. Нарешті прийшло підкріплення, снайпери.

І тут «приход» – осколки від СПГ ввійшли в мене біля ока через щелепу, горло, а від 82-міліметрової міни прошили ногу. Бійці перетягнули мені ногу, обробили обличчя. Дійшли у Водяне – там, у крайньому будинку, розташувались медики, вже там я втратив свідомість».

Уже пізніше виявилось, що позиції, які захищали 7 українських бійців, атакувала група бойовиків, яка налічувала понад

200 чоловік, а після бою в Ленінському та Саханці морги були забиті «200-ми» «сепарами».

Згодом «Монах» та «Сява» отримали за той бій нагороди – орден «За мужність» III ступеня. Шість разів командування подавало на нагородження, і, врешті-решт, добились справедливості. Всі захисники позицій, які брали участь у тих подіях, були відзначені.

На передовій за будь-яких обставин не можна розхолоджуватися, втрачати пильність. В умовах постійних провокацій з боку терористів та російських найманців це може призвести до трагічних наслідків. Тому потрібні постійна сконцентрованість, уважність і готовність у будь-який момент дати відсіч ворогу. З весни 2016 року розвідрота дислокувалась у районі Новоселівка – Чермалик – Павлопіль, хоча зона її відповідальності охоплювала весь сектор. Командири розвідників звернули увагу на певну самозаспокоєність бійців, особливо молодих: у Новоселівці грають у футбол з місцевими, ходять до дівчат. А тим часом у цьому селі, розділеному навпіл річкою (частина села за річкою – під контролем сепаратистів), творяться якісь дивні речі. Підпливають невідомі рибалки, спілкуються з населенням. З усього видно, що активно йшов збір інформації з непередбачуваними наслідками. На вигонах і пасовищах з'являються невідомі джипи, до них підходять пастухи, про щось розмовляють. Населення загалом налаштоване проти наших військових вороже, це й не дивно – чоловіки на тій стороні змушені служити в бандформуваннях. Потрібно було негайно вдаватися до якихось рішучих контрзаходів.

Порадившись між собою, розвідники виробили певну тактику роботи з місцевим населенням. Були організовані два мобільних блокпости, налагоджена агентурна робота. Бійці, розділившись, підходили до невідомих автомашин. Якщо помічалась якась підозріла розмова по мобільному, відразу: «Ой, дайте, будь ласка, телефон, а то мій розрядився, а вкрай важливо передзвонити». І тут же фіксування номера, на який перед цим дзвонили. Далі через СБУ «пробивали» ці номери. Головне тут – грамотний контакт. Як наслідок, пішло до контррозвідки орієнтування: прізвища, списки, адреси. Особливо відзначились два хлопці з підрозділу. Ситуація таки була взята під контроль.

Терористи вдавались до провокуючого вогню. Його точність свідчила: це не без допомоги місцевих коригувальників. Під час одного з таких обстрілів (снайпер – не снайпер, невідомо) загинув бойовий побратим Павло Савлук. До речі, це був єдиний «200-й» серед розвідників. Ворогу потрібно було дати адекватну відповідь.

В організованому виході на територію противника в районі Новоселівка – Чермалик – Павлопіль задіяли групи розвідників 36-ї бригади, 74-го розвідувального батальйону та підводних диверсантів 73-го морського центру спеціальних операцій. Розвідники та спецназівці йшли через річку без документів. Головне, щоб заздалегідь було підготовлене бойове розпорядження, адже це гарантія допомоги сім'ї у випадку поранення чи загибелі бійця. За вихід відпрацювали чітко – знищили декілька мінометів, у тому числі «Василёк», скоригували мінометний вогонь по небезпечній позиції сепаратистів «Сиська», обстріли з якої наробили багато лиха, захопили полоненого. Помста за загибель бойового побратима вдалась.

Робота розвідників проводиться більшою мірою «за лаштунками» і є вкрай небезпечною. Потрапив, не дай Бог, у руки ворога – пощади не чекай. Військовий розвідник кожного дня балансує на межі життя і смерті, його шлях завжди як по лезу ножа. Проілюстровані епізоди не вичерпують зміст багатогранної ратної діяльності розвідників. Упевнені, що написання історії української військової розвідки – це веління часу, своєрідний пам'ятник героям прихованого фронту боротьби за суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України.

«ЛИШ СВІЧКИ ЇМ ЗАПАЛЮЮТЬ ЗОРІ...»

ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ

Юрій Олександрович

Народився 16 жовтня 1983 р., м. Куп'янськ, Харківська обл. Загинув 29 жовтня 2014 р., смт Талаківка, Донецька обл.

Підполковник (посмертно). Начальник штабу – перший заступник командира зенітно-ракетного артилерійського дивізіону. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися мати, дружина та маленький син. Похований у м. Куп'янськ.

Обставини загибелі. О 13-й годині 29 жовтня 2014 р. російські збройні формування обстріляли смт Талаківка, що за 19 км від міста Маріуполь, зі 152-мм артилерії та РСЗВ «Град». Снарядами з «Градів» накрило бліндаж морських піхотинців.

Державні нагороди. Указом Президента України № 144/2015 від 14 березня 2015 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України», нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

КОРНІВ

Артем Ігорович

Народився 12 травня 1991 р., с. Розівка, Чернігівський р-н, Запорізька обл. Помер 29 жовтня 2014 р. в

лікарні м. Маріуполь. Старший матрос. Командир відділення десантно-штурмової роти. 1-й окремих батальйон морської піхоти. Залишилися батьки, брат. Похований у м. Пологи, Запорізька обл.

Обставини загибелі. О 13-й годині 29 жовтня 2014 р. російські збройні формування обстріляли смт Талаківка, що за

19 км від міста Маріуполь, зі 152-мм артилерії та РСЗВ «Град». Снарядами з «Градів» накрило бліндаж морських піхотинців. Артем втратив обидві ноги і в дуже важкому стані був доставлений до лікарні в Маріуполь. Близько 19-ї години він помер у лікарні.

Державні нагороди. Указом Президента України № 144/2015 від 14 березня 2015 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України», нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

КАСЬЯНЕНКО

Сергій Сергійович

Народився 3 грудня 1991 р., с. Ушкалка, Верхньорогачицький р-н, Херсонська обл. Загинув 14 січня

2015 р., смт Талаківка, Донецька обл. Старший матрос. Радіотелеграфіст радіостанції відділення радіостанцій радіоцентру польового вузла зв'язку. 1-й окремих батальйон морської піхоти. Похований у с. Ушкалка.

Обставини загибелі. Загинув 14 січня 2015 р. під час виконання бойового завдання в районі смт Талаківка, що за 19 км від міста Маріуполь.

МАСНИЙ

Сергій Анатолійович

Народився 29 жовтня 1992 р., с. Новопетрівське, Новоодеський р-н, Миколаївська обл. Загинув 15 червня

2015 р., смт Мангуш, Донецька обл. Молодший сержант. Командир відділення гаубичного самохідно-артилерійського

взводу гаубичної самохідно-артилерійської батареї гаубичного самохідно-артилерійського дивізіону. 1-й окремих батальйон морської піхоти. Похований біля с. Новопетрівське.

Обставини загибелі. Загинув 15 червня 2015 р. під час виконання бойового завдання в районі смт Мангуш, Донецька обл.

ІВАНЧЕНКО

Євген Миколайович

Народився 21 травня 1978 р., м. Ватутіне, Черкаська обл. Загинув 8 серпня 2015 р., с. Широкине, Волноваський р-н, Донецька обл. Старшина 2-ї статті. Стрілець. 501-й окремих батальйон морської піхоти. Залишилися батьки, сестра та двоє дітей – син і донька. Похований у м. Ватутіне.

Обставини загибелі. Загинув 8 серпня 2015 р. поблизу села Широкине (Волноваський р-н, Донецька обл.) під час бойового зіткнення з диверсійно-розвідувальною групою противника.

Державні нагороди. Указом Президента України № 9/2016 від 16 січня 2016 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

БАРАСЮК

Андрій Васильович

Народився 1 червня 1986 р., м. Івано-Франківськ. Загинув 25 серпня 2015 р., с. Сопине, Волноваський р-н, Донецька обл. Старший матрос. Розвідник-топогеодист. 501-й окремих батальйон морської піхоти. Залишилися батьки. Похований у м. Івано-Франківськ, меморіальний комплекс «Дем'янів Лаз».

Обставини загибелі. Загинув 25 серпня 2015 р. під час артилерійського обстрілу близько 0:30 поблизу села Сопине в районі міста Маріуполь.

Державні нагороди. Указом Президента України № 9/2016 від 16 січня 2016 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

УГРІН

Федір Дмитрович

Народився 21 вересня 1975 р., м. Херсон. Загинув 25 серпня 2015 р., с. Лебединське, Волноваський р-н,

Донецька обл. Матрос. Гранатометник. 1-й окремих батальйон морської піхоти. Похований у м. Херсон, кладовище Геологів, меморіал пам'яті загиблих бійців АТО. Залишилися батьки, сестра, дружина, донька (2006 р.н.), син (2014 р.н.).

Обставини загибелі. Загинув 25 серпня 2015 р. під час нічного артилерійського обстрілу поблизу сіл Комінтернове – Лебединське, Волноваський р-н, Донецька обл. Снаряд розірвався за 4 метри від Федора.

Державні нагороди. Указом Президента України № 9/2016 від 16 січня 2016 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

УСАТЕНКО

Іван Вікторович

Народився 13 липня 1980 р., смт Доманівка, Миколаївська обл. Загинув 25 січня 2016 р., с. Виноградне, Маріу-

польська міська рада, Донецька обл. Матрос. Навідник. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Похований у смт Доманівка.

Обставини загибелі. Трагічно загинув 25 січня 2016 р. в районі с. Виноградне, Маріупольська міська рада, Донецька обл.

САВІНОВ
Едуард
Володимирович

Народився 15 серпня 1970 р., м. Буй, Костромська обл., РФ. Загинув 10 травня 2016 р.,

с. Широкине, Волноваський р-н, Донецька обл. Молодший сержант. Командир відділення. 1-й окремий батальйон морської піхоти. Розлучений, залишилися син та сестра. Похований на Алеї слави кладовища між Малою та Великою Долинами, м. Чорноморськ, Одеська обл.

Обставини загибелі. Загинув 10 травня 2016 року в районі с. Широкине під Маріуполем близько 15:00 під час перевірки огорожі фортифікаційних споруд, підірвавшись на встановленій міні з «розтяжкою».

Державні нагороди. Указом Президента України № 291/2016 від 4 липня 2016 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ГОНЧАРУК
Василь Михайлович

Народився 9 травня 1993 р., с. Осички, Савранський р-н, Одеська обл. Загинув 4 липня 2016 р., с. Широкине,

Волноваський р-н, Донецька обл. Старший матрос. Стрелець-санітар десантно-штурмового відділення десантно-штурмового взводу десантно-штурмової

роти десантно-штурмового батальйону. 36-та окрема бригада морської піхоти. Похований 7 липня 2016 року на кладовищі села Осички.

Обставини загибелі. Загинув 4 липня 2016 р. близько 20:00 під час обстрілу з мінометів 120-мм калібру в селі Широкине під Маріуполем.

Державні нагороди. Указом Президента України № 330/2016 від 11 серпня 2016 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ВОЖДЕВ
Павло
Олександрович

Народився 6 травня 1976 р., м. Миколаїв. Загинув 18 липня 2016 р., с. Водяне,

Волноваський р-н, Донецька обл. Старший сержант. Командир протитанкового взводу. 1-й окремий батальйон морської піхоти. Похований у м. Миколаїв.

Обставини загибелі. Загинув 18 липня 2016 р. під час обстрілу біля с. Водяне (на схід від Маріуполя).

Державні нагороди. Указом Президента України № 421/2016 від 29 вересня 2016 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня (посмертно).

ЯХНОВСЬКИЙ
Олександр
Вікторович

Народився 27 жовтня 1974 р., с. Мартиновичі, Поліський р-н, Київська обл. Помер

18 липня 2016 р. Старший прапорщик. Головний старшина батальйону. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Залишилися мати, дружина та донька. Похований у с. Скурати, Малинський р-н, Житомирська обл.

Обставини загибелі. Помер 18 липня 2016 р. за місцем служби від серцевого нападу.

Державні нагороди. Указом Президента України № 390/2015 від 3 липня 2015 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений медаллю «Захиснику Вітчизни».

ЗАХАРОВ

Дмитро Андрійович

Народився 29 жовтня 1994 р., с. Новопетрівка, Солом'янський р-н, Дніпропетровська обл.

Загинув 18 жовтня

2016 р., с. Водяне, Волноваський р-н, Донецька обл. Матрос. Номер обслуги другого розрахунку першого мінометного взводу мінометної батареї першого батальйону морської піхоти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися батьки та молодший брат. Похований у смт Новопокровка, Солонянський р-н, Дніпропетровська обл.

Обставини загибелі. Загинув 18 жовтня 2016 р. близько 11:00 на спостережному посту поблизу сіл Лебединське та Водяне Волноваського р-ну Донецької обл. під час обстрілу позиції ворожою ДРГ з підствольних гранатометів. Дмитро до останнього вів вогонь, намагаючись придушити вогневі точки противника. Під час перезарядження до окопу, де він перебував, прилетів ВОГ.

Державні нагороди. Указом Президента України № 522/2016 від 25 листопада 2016 року «за особисту мужність і ви-

сокий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

БУРЕНКО

Дмитро Сергійович

Народився 28 серпня 1989 р., м. Мелітополь, Запорізька обл.

Загинув 27 жовтня 2016 р., с. Павлопіль,

Волноваський р-н, Донецька обл. Старший матрос. Старший навідник десантно-штурмової роти. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Неодружений, залишилися мати і молодший брат – військовослужбовець. Похований у м. Мелітополь.

Обставини загибелі. Загинув 27 жовтня 2016 р. близько 17:00 поблизу села Павлопіль, Волноваський р-н, Донецька обл. під час мінометного обстрілу.

Державні нагороди. Указом Президента України № 522/2016 від 25 листопада 2016 року «за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

БОЙКО

Олександр Борисович

Народився 18 січня 1973 р., м. Київ. Загинув 9 листопада

2016 р., с. Павлопіль, Новоазовський р-н,

Донецька обл. Старший матрос. Оператор протитанкового відділення взводу вогневої підтримки десантно-штурмової роти. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Залишилися батьки, дружина та двоє дітей. Похований у м. Київ, Лісове кладовище.

Обставини загибелі. Загинув уранці 9 листопада 2016 р. від кулі снайпера під час бойового зіткнення з ворожою ДРГ, яка пробралася до позицій морських піхотинців.

Державні нагороди. Указом Президента України № 23/2017 від 3 лютого 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ТРУБІН

Сергій Сергійович

Народився 20 березня 1987 р., смт Знам'янка Друга, Кіровоградська обл. Загинув 8 січня 2017 р., с. Верхньоши-

роківське, Новоазовський р-н, Донецька обл. Старший матрос. Старший стрілець-санітар. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Залишилися батьки та сестра. Похований у смт Знам'янка Друга.

Обставини загибелі. Загинув 8 січня 2017 р. під час виконання бойового завдання в районі с. Верхньошироківське, Новоазовський р-н, Донецька обл., підірвавшись на міні.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

СОНЬКО

Сергій Миколайович

Народився 16 грудня 1993 р., с. Станіслав, Білозерський р-н, Херсонська обл. Заги-

нув 8 січня 2017 р., с. Верхньошироківське, Новоазовський р-н, Донецька обл. Молодший сержант. Командир відділення. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Залишилися мати. Похований у с. Станіслав.

Обставини загибелі. Загинув 8 січня 2017 р. під час виконання бойового завдання в районі с. Верхньошироківське, Новоазовський р-н, Донецька обл., підірвавшись на міні.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ОХРИМЕНКО

Микола Іванович

Народився 9 липня 1963 р., с. Яструбине, Сумський р-н, Сумська обл. Загинув 8 січня 2017 р., с. Верхньо-

широківське, Новоазовський р-н, Донецька обл. Молодший сержант. Командир відділення. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Залишилися мати, дружина та донька. Похований у с. Яструбине.

Обставини загибелі. Загинув 8 січня 2017 р. під час виконання бойового завдання в районі с. Верхньошироківське, Новоазовський р-н, Донецька обл., підірвавшись на міні.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ПРОНЧУК

Тарас Вікторович

Народився 6 серпня 1997 р., с. Хотин, Рівненський р-н, Рівненська обл. Загинув 16 лютого 2017 р., с. Водяне, Волноваський р-н, Донецька обл. Старший матрос. Заступник командира бойової машини – навідник-оператор відділення взводу морської піхоти 2-ї роти 1-го батальйону морської піхоти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися мати і троє братів. Похований у с. Хотин.

Обставини загибелі. Загинув 16 лютого 2017 р. близько 9:50, знаходячись на спостережному посту біля с. Водяне Новоазовського р-ну Донецької обл., внаслідок обстрілу позиції зі стрілецької зброї.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

НАПРЯГЛО

Роман Дмитрович

Народився 14 лютого 1997 р., м. Слов'янськ, Донецька обл. Загинув 26 лютого 2017 р., с. Пікузи, Волноваський р-н, Донецька обл. Матрос. Гранатометник 1-го десантно-штурмового відділення 3-го десантно-штурмового взводу десантно-штурмової роти 1-го батальйону морської піхоти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися батьки і молодша сестра. Похований у м. Слов'янськ, Північне кладовище.

Обставини загибелі. Загинув 26 лютого 2017 р. від кулі снайпера під час несення бойового чергування поблизу села Пікузи (колишнє Комінтернове, Волноваський р-н, Донецька обл.) на маріупольському напрямку. Роман кинувся на допомогу пораненому товаришу, але снайперська куля влучила йому в шию. Він помер у «швидкій» дорогою до лікарні.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ВОЗНІУК

Олександр Олегович

Народився 12 січня 1992 р., с. Тютюнники, Чуднівський р-н, Житомирська обл. Молодший сержант. Командир гармати 3-ї гаубично-самохідної артилерійської батареї гаубичного самохідно-артилерійського дивізіону. 36-та окрема бригада морської піхоти. Загинув 2 березня 2017 р., с. Пікузи, Волноваський р-н, Донецька обл. Похований на міському кладовищі м. Лубни, Полтавська обл.

Обставини загибелі. Загинув 2 березня 2017 р. близько 08:00 під час евакуації травмованого старшого матроса Антонюка О. І., підірвавшись на міні.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ВЕРЕМЕСНКО

Олександр Юрійович

Народився 16 липня 1996 р., с. Новоселівка, Старобільський р-н, Луганська обл. Матрос. Гранатометник 2-го від-

ділення 3-го взводу 1-ї роти 1-го батальйону морської піхоти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Похований на міському кладовищі м. Старобільська.

Обставини загибелі. Загинув 6 березня 2017 року близько 12:40 внаслідок обстрілу позиції снайпером зі сторони противника, отримавши кульове поранення грудної клітини, не сумісне з життям.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ДЗИЗА

Віталій Олексійович

Народився 1 жовтня 1994 р., с. Смирнове, Більмацький р-н, Запорізька обл. Загинув 10 березня 2017 р., м. Пав-

лопіль, Донецька обл. Матрос. Старший навідник гранатометного відділення взводу вогневої підтримки 1-ї роти. 501-й окремий батальйон морської піхоти. Залишилися мати, брати, сестра, дружина, донька. Похований у с. Смирнове.

Обставини загибелі. Загинув 10 березня 2017 р. близько 15:00 внаслідок мінометного обстрілу позиції біля Павлополя.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та

територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ГАЛАЙЧУК

Леонід Леонідович

Народився 18 вересня 1991 р., с. Обжиле, Балтський р-н, Одеська обл. Загинув 17 березня 2017 р., с. Водяне,

Донецька обл. Сержант. Командир відділення – командир гранатомета гранатометного відділення взводу вогневої підтримки 2-ї роти 1-го батальйону морської піхоти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися батьки і сестра. Похований у м. Балта.

Обставини загибелі. Загинув 17 березня 2017 р. від розриву міни на спостережному посту поблизу села Водяне, Волноваський р-н, Донецька обл.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

КОНДРАТЮК

Олексій

Володимирович

Народився 5 липня 1995 р., м. Костопіль, Рівненська обл. Загинув 17 березня

2017 р., с. Водяне, Волноваський р-н, Донецька обл. Навідник. Матрос. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися батьки, брат, дружина та син. Похований у м. Костопіль.

Обставини загибелі. Загинув 17 березня 2017 р. від розриву міни на спостереж-

ному посту поблизу села Водяне, Волноваський р-н, Донецька обл.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ЧЕРНЕЦЬКИЙ

В'ячеслав Йосипович

Народився 16 червня 1994 р., с. Мурафа, Шаргородський р-н, Вінницька обл. Загинув 20 березня 2017 р.,

с. Водяне, Волноваський р-н, Донецька обл. Матрос. Навідник, 1-й батальйон морської піхоти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишились батьки, два брати та сестра. Похований у с. Мурафа.

Обставини загибелі. Загинув 20 березня 2017 року в бою з диверсійно-розвідувальною групою російсько-терористичних угруповань у районі села Водяне, Волноваський р-н, Донецька обл.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ПОЛЕВИЙ

Дмитро Олександрович

Народився 2 лютого 1980 р., м. Дніпропетровськ. Загинув 20 березня 2017 р., с. Водяне, Волноваський р-н,

Донецька обл. Старший матрос. Старший стрілець, 1-й батальйон морської піхоти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися мати, брат і неповнолітня дочка. Похований на Краснопільському кладовищі, м. Дніпро.

Обставини загибелі. У результаті масованого обстрілу села Водяного з важкої артилерії, мінометів та РСЗВ БМ-21 «Град» український підрозділ вимушений був відступити назад. Внаслідок боїв Дмитро загинув.

Державні нагороди. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

БЕРДНИК

Олександр Олегович

Народився 1 травня 1995 р., с. Дирдин, Городищенський р-н, Черкаська обл. Загинув 28 квітня 2017 р.,

с. Павлопіль, Волноваський р-н, Донецька обл. Матрос. Водій 2-ї роти морської піхоти. 137-й окремий батальйон морської піхоти. Залишився батько. Похований у с. Дирдин.

Обставини загибелі. Загинув 28 квітня 2017 р. внаслідок підриву військового автомобіля на міні неподалік с. Павлопіль, Волноваський р-н, Донецька обл.

Державні нагороди. Указом Президента України № 161/2017 від 13 червня 2017 року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

САВЛУК

Павло Валентинович

Народився 29 січня 1991 р., м. Кропивницький. Помер 9 травня 2017 р. в лікарні м. Дніпро. Розвідник-номер

обслуги розвідувальної роти. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишився брат. Похований у м. Кропивницький.

Обставини загибелі. 30 квітня 2017 року близько 15:30, знаходячись на спостережному посту, матрос Савлук Павло Валентинович внаслідок обстрілу снайпером позиції в районі населеного пункту Водяне Волноваського р-ну Донецької обл. отримав поранення. 9 травня 2017 р., 01:30, матрос Савлук помер в обласній клінічній лікарні імені Мечникова (м. Дніпро).

Державні нагороди. Указом Президента України № 161/2017 від 13 червня 2017

року «за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

ПРОСТЯКОВ

Сергій Сергійович

Народився 15 січня 1982 р., м. Бауска, Латвія. Помер 8 серпня 2016 р. у лікарні м. Маріуполь. Матрос.

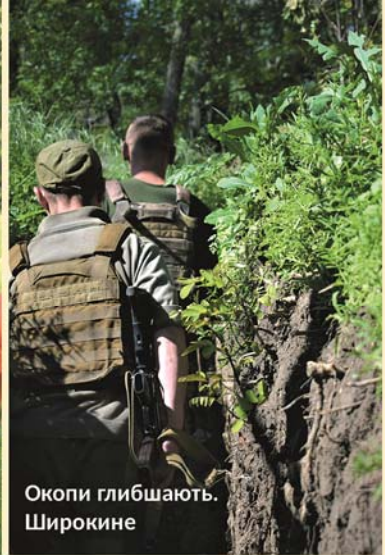
Водій. 36-та окрема бригада морської піхоти. Залишилися батьки та молодший брат. Похований у м. Миколаїв.

Обставини загибелі. Помер 8 серпня 2016 р. близько 18:50 у лікарні м. Маріуполь від травм, отриманих 3 серпня 2016 р. в районі м. Широкине, Волноваський р-н, Донецька обл.

Тренування в період цвітіння розстріляного Водяного

Окопи глибокують.
Широкине

Широкине

228

Лютневі морози 2017 р.
Тренування у моменти затишшя

Водяне.
Березень 2017 р.

Шталіті від «Фікса»

Рапіра – 100 мм вагомого аргументу, полігон Урзуф. Лютий 2017 р.

Підготовка до бою,
позиція «Мексика».
Травень 2017 р.

Водні перешкоди. 7 км маршу

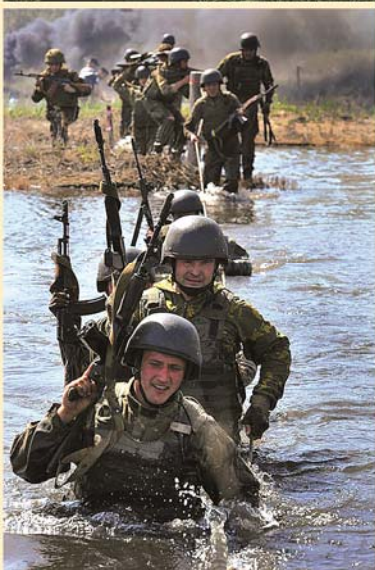

Тренування снайперів. Широкине. Квітень 2017 р.

«Паладін». Противник за 700 метрів...

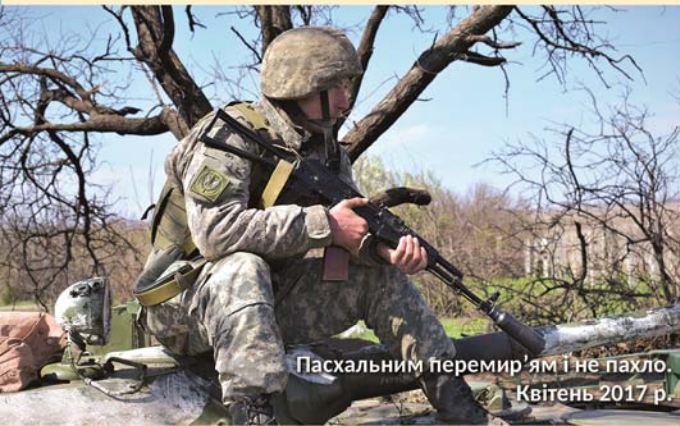

Спостерігати
і вдень і вночі.
Гнучове. 2017 р.

Позиція «Тихий».
Проте тихо тут ніколи не було. Водяне

Пасхальним перемир'ям і не пахло.
Квітень 2017 р.

Позиція «Адмірал».
Водяне. Травень 2017 р.

Новозавська траса. 2017 р.

Тренування артпідрозділів. Полігон Урзуф

Імітація бою під час проходження
смуги морського піхотинця.
Мелекіне, Донецька обл. Травень 2017 р.

ПІДРОЗДІЛИ ВІЙСЬКОВО-ПОВІТРЯНИХ СИЛ

С. С. Макарчук

ВІДПЛАТА З НЕБА

Спогади комбрига

Розмова з командиром 299-ї бригади тактичної авіації полковником Дяківим Олександром Юрійовичем почалася з закономірного прохання:

– Розкажіть, будь ласка, про історію формування Вашої військової частини.

«Нашій військовій частині вже понад 40 років. Її історія починається з Криму, коли 4 листопада 1976 року був сформований 299-й корабельний штурмовий авіаційний полк з базуванням на аеродромі Саки згідно з директивою ГШ ВМФ СРСР. Неодноразово відбувались його реорганізації, так що особовому складу довелось ходити і в чорній формі з кортиками, і в синій.

1980 року група особового складу полку виконувала завдання в Афганістані. У вересні 1989-го військова частина отримала на озброєння літаки Су-25. З 1 вересня 2003 року 299-й окремий штурмовий авіаційний полк переформовано у 299-ту штурмову авіаційну бригаду. У травні 2005 року 299-та штурмова авіаційна бригада передислоковується у Миколаїв на аеродром «Кульбакине», а в грудні 2006 року вона була перейменована на 299-ту бригаду тактичної авіації. Я був призначений командиром 299-ї бригади у вересні 2014 року».

Олександр Юрійович детально зупинився на основних задачах і функціях штурмової авіації. Основною з них є, безумовно, безпосередня підтримка сухопутних військ на лінії зіткнення з ворогом. Оскільки літаки постійно модернізуються, це веде до закономірного збільшення та ускладнення задач. Зокрема, літак Су-25 самостійно може вести боротьбу з вертольотами і

транспортною авіацією противника. Крім того, штурмовики ведуть повітряну розвідку з визначенням координат, можуть здійснювати дистанційне мінування місцевості.

Останнім часом посилився захист літаків, у результаті модернізації льотчики отримали сучасні навігаційні системи для точного визначення координат у складних погодних умовах. Це привело до того, що Су-25 можуть діяти вночі, в умовах повної відсутності видимості.

Основними завданнями льотчика-штурмовика є збереження життя людей на землі та їх техніки, забезпечення наступальних дій чи, навпаки, відхід сухопутних військ, нанесення ракетно-бомбових та артилерійських ударів по живій силі і техніці ворога.

Далі Олександр Дяків зупинився на участі 299-ї бригади в бойових діях у зоні АТО. Фактично бойове застосування штурмової авіації там було нетривалим – з кінця квітня до початку вересня 2014 року, тобто від 3,5 до 4 місяців. Перші Мінські домовленості своїм 2-м пунктом наклали мораторій та практично заборонили застосовувати авіацію, і Україна як цивілізована держава строго дотримувалась і дотримується цих умов. На сьогодні льотчики виконують лише демонстративні польоти, ведуть розвідку, здійснюють навчання особового складу, щоб у будь-який момент бути готовими дати відповідь на будь-які виклики, загрози чи несподіванки.

Від самого початку антитерористичної операції льотчики-штурмовики разом з колегами-винищувачами вели розвідку розгортання подій, відпрацьовували льотні навички, здійснювали польоти з показом сили, але без бойового застосування зброї. Останнє носило, так би мовити, превентивний, попереджувальний характер щодо бойовиків. І це спочатку спрацьовувало. Так, наприклад, було під Краматорськом, коли демонстраційні бомбові удари по місцевості примусили сепаратистів відмовитись від захоплення аеропорту. Хоча слід зазначити, що в подальшому льотчики змушені були перейти від цих неспецифічних методів і завдань до суто бойових.

5 травня з ПЗРК «Ігла» був підбитий український вертоліт Мі-24, який змушений сісти на краю болота. Екіпаж прихопив з собою речі, які міг донести, і успішно дістався до своїх. Але в бойовій машині було багато речей, які за будь-яких обставин не

можна було залишати ворогу – паролі, система кодів, документи, які містили секретну інформацію, боєприпаси, озброєння. Дещо екіпаж знищив, щось ні. Екіпаж літака Су-25 отримав завдання знищити вертоліт і успішно його виконав, сепаратистам нічого не дісталось.

У подальшому, коли наплив «друзів» зі сходу збільшився, – з'явилися нові задачі, вже за призначенням, зокрема, зі знищення блокпостів противника на ключових перехрестях доріг та висотах, руйнування укріплень, бліндажів.

З 28 травня 2014 року група льотчиків 299-ї бригади на чолі з О. Ю. Дяківим (на той час старшим штурманом бригади) дислокувалась на аеродромі в Харківській області. І ось саме в ті дні льотчики отримали перший своєрідний досвід гібридної війни. 6 червня бойовики збили з ПЗРК літак-розвідник АН-30, загинуло четверо, в тому числі командир літака полковник, Герой України Костянтин Могилко – бойовий товариш і друг Олександра Юрійовича. Рятувальникам вдалося звільнити трьох чоловік та підняти їх з місця катастрофи. Стало зрозумілим, що хтось із місцевих жителів надає ворогу інформацію про вильоти. Літак піднімається, а інформація вже у бойовиків. Загалом місцеve населення було вороже налаштоване по відношенню до українських льотчиків. Дійшло до того, що їм стало небезпечно з'являтися у місті. Щось потрібно було робити, адже в такій морально-психологічній обстановці виконувати бойові завдання стало надзвичайно важко.

«Я почав готувати виліт групи, до якої входили літаки АН-26 та 6 штурмовиків Су-25 моєї бригади, для перебазування на Дніпропетровський аеродром, – розповідає Олександр Дяків. – Усе відбувалося в умовах надзвичайної секретності, про переліт знало обмежене коло осіб. Лише тоді, коли літаки були завантажені і готові до вильоту (лишилось тільки взяти тормозні колодки та інструменти), був названий кінцевий пункт – Дніпропетровський міжнародний аеропорт. Там уже тоді розташовувались вертольоти 16-ї бригади та винищувачі МіГ-29.

Я не знав, що там буду робити, що там нас чекає. Але хвилювання виявилось даремним. Нас, завдяки допомозі заступника генерального директора ДП «Укравіа» Криворотченка Сергія Ві-

талійовича, дуже добре зустріли, розселили, допомогли організувати все, що необхідно для життєдіяльності підрозділу та успішного виконання бойових задач. Протягом 3-х днів у нас було все.

Дніпропетровськ (тепер Дніпро) – місто патріотичне, населення налаштоване по відношенню до нас добре. Нас запрошували на всі місцеві заходи. Одного разу запросили на футбол на «Дніпро-арену» й оголосили, що на футболі знаходяться бойові льотчики. Яка шалена була реакція, підтримка! Емоційно нам стало набагато легше».

Після Слов'янська і Краматорська навантаження льотчиків зросли понад норму. При звичайному плані 2–3 польоти на день – штурмовики робили по 4–5 вильотів. Особливо інтенсивно довелось попрацювати східніше Слов'янська, де в лісах бойовики створили серйозний укріпрайон з підземними комунікаціями, бетонними спорудами. Су-25 наносили штурмові удари, руйнували в лісах укріплення. Наносити удари по одному і тому ж району довелось цілий тиждень. Не володіючи ситуацією, брали спочатку ракети С-8 невеликого калібру. Потім стали нарощувати озброєння – перейшли до використання осколково-фугасних ракет С-25, бомб 250 та 500 кг.

Загалом у червні 2014 року льотчики-штурмовики відпрацювали надзвичайно ефективно, прикривали весь схід України аж до Ізвариного.

Олександр Юрійович згадує один з епізодів ескалації російської агресії в Україну. На територію нашої держави, всупереч нормам міжнародного права, увійшов так званий перший «гумконвой» з боку російського міста Донецьк. Поки він 3 дні

Ракетно-бомбовий удар по укріпрайону сепаратистів

стояв на пункті пропуску «Ізварине», колона його супроводу із 40 БТРів у перший же день заходу попрямувала до українського Краснодона і розташувалася західніше міста (містечко з такою ж назвою) на території автотранспортного підприємства. Отримавши о 4-й ранку цю інформацію, О. Ю. Дяків зі своїм веденим вилетів на завдання – знищити російські бронемашини. Ворожі БТри стояли рядами, як в автопарку. Після нанесення удару в лічені хвилини техніка агресора перетворилась на купу палаючого металобрухту. «В той же день у російських ЗМІ піднявся галас: «пара українських Су-25 зайшла на територію РФ і нанесла удар по мирному гуманітарному конвою...» А скільки ще потім таких «мирних» було конвоїв... Як тільки «гуманітарка» заходить, зразу обстріли, поранені, загиблі...» – з гіркою іронією коментує льотчик.

Миколаївські льотчики-штурмовики відзначились і в інших операціях. Наприклад, у районі ДАПу в перші дні боїв за аеропорт успішно знищували танки ворога. Якимось у липні генерал-лейтенант В. С. Нікіфоров поставив перед О. Дяківим досить незвичну як для льотчика й одночасно складну задачу. В Горлівці знаходилося приміщення міського МВС, в якому розташувалися сепаратисти. Поряд, за отриманою інформацією (здається, це була будівля СБУ), бойовики утримували 36 проукраїнськи налаштованих міліціонерів-заручників. Далі за спорудами знаходились терикони. За завданням потрібно було завдати ракетний удар таким чином, щоб уламки ракет пішли на терикони, а будівля МВС – в ідеалі – рухнула. Мета – визволити бранців. Робота мала бути філігранною. Задачу вдалось виконати лише з третього разу. «Я пустив ракету, – розповідає Олександр Дяків, – споруда впала. Слідом за мною наніс удар ведений, він цілив з перельотом у хмару пилу, ракета потрапила в терикон. Пізніше виявилось, що на териконі розташувався блокпост сепаратистів і ми його мимохідь із виконанням основного завдання повністю знищили.

У цей день по нас було випущено 4 ракети ПЗРК... Але у нас є такий вислів: «Штурмовик з курсу не звертає». Від ракет довелося увертатись маневром вправо і далі через спину «кадушкою» – і ось я вже на висоті 20 м. Ведений відвернув уліво і теж врятувався. Ракети пройшли мимо.

Після успішного приземлення на аеродромі мені сказали, що дзвонили дружини визволених заручників. Подякували, сказали, що всі живі, здорові, але просили: «Більше не літайте». Виявилось, що сепаратисти почали виводити заручників, полонених і приковувати їх на дахах будинків, де розміщувалися самі».

Тим часом випадки застосування ворогом переносних зенітних ракетних комплексів почастишали. Коли збили літак заступника О. Дяківа, а потім з коротким інтервалом ще два літаки, виникло питання: що робити далі? А кардинальні рішення потрібно було приймати негайно. Звернулись і до досвіду війни в Афганістані.

Вихід, здавалося б, напрошувався сам собою – йти на великі висоти до 7000 м, адже максимальна дальність дії ПЗРК – 3500 м. Але виникла інша проблема: так, великі висоти не тільки були більш безпечними, але й збільшували радіус дії, зате важче стало орієнтуватися. За картами 1986 року, які були у льотчиків, літати було неможливо – багатьох об'єктів, населених пунктів уже просто не існувало. Низькі ж висоти (20–50 м) небезпечні. Тут тобі труби заводів, ТЕЦ, лінії електропередач, терикони, яких на картах просто немає.

Напрошувався висновок: тільки електронні сучасні карти та... Google «Планета Земля», яка дозволяє здійснювати навігацію в режимі on-line, виходити на цілі будь-якої дальності, чітко визначити відстань, кути тощо. Але це в перспективі. Тоді ж льотчики-штурмовики змушені були застосовувати старі дідівські методи – використовувати розрахунки, запам'ятовувати місцевість. Та навіть це дало свої позитивні результати. Вчилися, набували досвіду уже в ході АТО. Так, у тому ж Краснодарі штурмовики вийшли на ціль і завдали удару, використавши орієнтир.

У Дебальцевому 299-та бригада участі не брала, адже вже діяв мораторій «Мінська – 1». А от під Іловайськом штурмовики Су-25 завдали удару, що дозволило вийти з оточення деяким підрозділам. Але, на жаль, там же бригада втратила четвертий літак (на висоті 200 м). У цьому випадку мало місце або «злиття» інформації, або був, скоріше за все, використаний російський самохідний зенітний ракетно-гарматний комплекс (ЗРГК) «Панцир-С1» уже з нашої території.

Тут доречно зробити певний відступ від хронології подій і знову звернутись до російської тотальної і нахабної брехні як

складової і змісту інформаційної війни з їх боку. «Чи можуть шахтарі чи комбайнери обслуговувати таку складну зброю, як БМ-21 «Град» чи «Панцир-С1»? – ставить риторичне запитання Олександр Дяків. – Навіщо тоді 5 років учити офіцера-спеціаліста. Вийшов шахтар із забою – і тут же освоїв новітню зброю. Тоді армія взагалі не потрібна. Чим брехня безглуздіша, тим більше в неї вірять. Це Росія взяла на озброєння геббельсівський принцип пропаганди.

Або ще один приклад. Командувач ВПС РФ, який сам є льотчиком-штурмовиком, заявив, що пасажирський літак рейсу МН-17 збив Су-25. Це ж як потрібно не поважати себе, щоб заявити подібну дурницю.

У мене був 3,5-годинний відеодопит міжнародної слідчої комісії, яка намагалась обвинуватити українську сторону. Одне й те ж запитання через короткі проміжки часу: «А може б зміг Су-25 збити «Боїнг?», «А може б все-таки зміг?», «А ззаду?», «А на зустрічних курсах?». Я терпляче, спокійно, логічно обґрунтовував свої докази цим людям, які потрапили під вплив російської брехні: в принципі це неможливо. На Су-25 дійсно стоять на озброєнні ракети «повітря – повітря» Р-60 з контактним підривачем і тепловим наведенням на задню півсферу з входом у двигун. Навіть на максимальній висоті, з останніх сил піднявши ніс, попасти тепловою ракетою в передню півсферу «Боїнга» штурмовик не зміг би. Зокрема, це показали на практиці у 2015 році учбові пуски ракет Р-60. А пасажирський «Боїнг» був збитий саме пострілом у передню півсферу – кабінку».

Під час бойових дій у зоні АТО льотчики-штурмовики використовували різні тактичні прийоми. Коли колони сепаратистів та окупантів рвались до Донецька, льотчики бригади почали використовувати так зване «вільне полювання» (льотчику нарізається квадрат, наприклад 50×50 км, і ставиться задача на пошук і знищення в ньому ворога). Командир у цьому випадку говорить: «Наших тут немає, всі цілі ворожі!»

Були і досить курйозні випадки. Олександр Юрійович згадує одну таку ситуацію: «Я зі своїм веденим отримав задачу на дистанційне мінування частини дороги на Сіверськ. Міную першим і піднімаюсь угору, відволікаю увагу на себе, поки відпрацює

напарник. При цьому бачу внизу 4 одиниці техніки (БТРи, автомашини) і велику купу людей – роздивитись детальніше я не міг, швидкість 700 км/год, висота 20–30 м. Повертаємось. Після посадки – підготовка до повторного вильоту, заправка. І тут з правого підвісного бака знизу тече паливо. Виявилось – пробоїна. Доповів генералу Нікіфорову про побачене, про пробоїну, а він каже: «А там наших немає». Повідомили десантників. А далі з'ясувалося: група сепаратистів з технікою через наше мінування опинилась у пастці. Один літак скидає 292 міни з гідропідривачами, вони від удару стають у бойове положення і розраховані на ураження живої сили та виведення з ладу техніки (рвуть траки, колеса). Та ще й не тільки можуть підриватись дистанційно, а й самоліквідуватись – починають хаотично вибухати через певні проміжки часу. Поки «сепари» знаходились у ступорі, оточені з усіх боків мінами, десантники з півдня зайшли, всіх «упакували», забрали техніку».

На початку літа в катастрофічну ситуацію потрапив радіотехнічний батальйон ВПС України «Артек», розташований за 5 км північніше Луганська. Батальйон, усе його господарство – антенне поле, машини – з усіх боків було оточене чеченцями з метою взяти бійців у полон.

Увечері Дяківу зателефонував генерал В. Нікіфоров:

– Треба негайно допомогти батальйону вийти з оточення. Ворога треба просто відігнати. Бомби не застосовувати, тільки НАРи і артилерію!

– А як ми їх знайдемо вночі серед поля? – уточнює Олександр Юрійович.

– Знайдіть можливість. Зорієнтуйтеся на місці. Вилітайте негайно, ціль вам позначать, – поставив крапку в розмові генерал.

Як було далі, розповідає О. Ю. Дяків: «За 50 км до цілі вичаю територію. Яскраво світиться Луганськ. А далі чорна, непроглядна темрява. Раптом бачу – внизу горить автомашина. Вони себе позначили (чи то робота ворога?). Дивлюсь – координати співпадають, побачили слід трасуючих куль у бік нашого батальйону. Оцінив обстановку, зрозумів – наших не зачепимо. Удар нанесли по колу навкруги оточених. Зробив ще пару заходів на ціль, щоб вистріляти весь боєкомплект, – і додому.

Штурмовики атакують

Два дні після цього ворог вивозив КамАЗами трупи бойовиків. А бійці батальйону РЕБ спокійно вийшли з оточення – їх уже ніхто не ризикував чіпати.

У покинутий табір наступного дня зайшли «сепари», все розбили, розграбували, порізали кабель. Мародерство продовжувалось декілька днів. Таке собі обличчя «руського мира».

Загалом льотчики-штурмовики 299-ї бригади тактичної авіації здійснили 300 бойових вильотів. Кожен виліт – це врятовані життя десятків і сотень наших воїнів сухопутних військ. При цьому ефективність бойових вильотів Олександр Юрійович визначив у 80%.

А ще хотілось би процитувати гіркі роздуми полковника Олександра Дяківа: «Армію розвалювали понад 20 років. Доходило до того, що курсанти, які закінчували військові заклади, випускалися без нальоту. В бойових частинах – 2–3 польоти в обнімку зі смертю. Це злочин! У СРСР, наприклад, льотчик повинен був за рік налітати 40–60 годин, не менше. Я в своїй бригаді роблю все, щоб збільшити кількість годин нальоту. Мені вдалося підняти цей показник до 60–80 годин, а у льотно-інструкторського складу – до 120 годин. Льотчик повинен постійно відточувати свою майстерність.

Ми передаємо досвід молодим льотчикам. Спочатку вчимо як по книжці, потім вимальовується індивідуальний почерк, неповторність молодого льотчика, і, нарешті, народжується майстерність. А для цього головне, щоб льотчик любив свою роботу, любив літати, був закоханий у небо.

І ще одне – потрібно піднімати авторитет професії військового, довіру і повагу до офіцера. Зараз іде суд над генералом На-

заровим, якого звинувачують у забелі десантників та екіпажу Іл-76. А в його шкурі хтось був? І чи була інша можливість допомогти бійцям, оточеним у Луганському аеропорту? Це я до того, що оцінювати дії командирів у тій чи іншій ситуації повинні фахівці, військові-професіонали. Інакше ми матимемо ситуацію, коли командир не зможе або не забажає проявляти ініціативу, самостійність у прийнятті рішень.

А це для армії смерті подібно».

Льотчики-штурмовики 299-ї бригади тактичної авіації блискуче виконали поставлені задачі на сході України. Жах, який наводили їх «літаючі танки» Су-25 на бойовиків, є найкращою оцінкою роботи льотчиків. І сьогодні вони продовжують нести бойове чергування на Донбасі, завжди знаходяться в повній бойовій готовності.

У грудні 2016 року 299-й бригаді було присвоєно ім'я Василя Семеновича Нікіфорова – українського льотчика-аса. Сама бригада є однією із кращих в Україні військовою частиною. Вже те, що 299-та бригада, втративши 4 штурмовики, не втратила жодного льотчика, говорить про надвисокий рівень професіоналізму.

Вже виходячи з кабінету комбрига, автор цих рядків подякував Олександрю Юрійовичу Дяківу, який знайшов вільну годину для спілкування, і від імені всіх співвітчизників сказав: «Коли ми чуємо потужний гуркіт двигунів літаків Вашої бригади, ми спокійні за наші сім'ї, наших дітей і онуків. Дякуємо нашим славетним льотчикам за мирне небо над головою!»

Дяків Олександр Юрійович
народився 1978 року в м. Збараж Тернопільської області.

Із золотою медаллю закінчив ЗОШ № 1 у м. Збараж.

З червоним дипломом закінчив Харківський інститут військової авіації.

Заочно закінчив Миколаївський Європейський університет (спеціальність «Фінанси і кредит»).

У 2017 році закінчив Національний університет оборони України.

З 2014 року – командир 299-ї бригади тактичної авіації. Здійснив 40 бойових вильотів у зоні АТО. За участь у бойових операціях на сході України присвоєне позачергове звання «полковник».

У числі 5 офіцерів – льотчиків бригади нагороджений іменною зброєю – пістолетом ПМ.

У 2016 році Указом Президента України за мужність і героїзм нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Єдиний в Україні льотчик штурмової авіації, якому присвоєна класна кваліфікація «Льотчик-снайпер».

299 БРИГАДА ТАКТИЧНОЇ АВІАЦІЇ Повітряних Сил Збройних Сил України

ПЕРША ПЕРЕМОГА МОРСЬКИХ ЛЬОТЧИКІВ

Історики, публіцисти, дослідники ще не раз повернуться до подій другої половини лютого 2014 року в Україні на території Кримського півострова, визначать особливості того часу та ситуації, в яких опинилися військові української держави. Можливо, ще не на часі розкрити всю правду, деталі тих чи інших подій, не знято гриф секретності з багатьох документів, які б могли пролити світло на ці події, але основне на сьогодні – отримати та зафіксувати свідчення їх безпосередніх учасників, нехай і емоційні, суб'єктивні. Головне – накопичити реальні факти, а їх неупереджений аналіз – це вже справа майбутніх дослідників.

Десята бригада морської авіації була створена шляхом об'єднання 9-ї змішаної морської та 316-ї окремої морської авіаційних ескадрилій та 555-го вертолітного полку ВМС України, які раніше розміщувалися в Очакові та Миколаєві. У жовтні 2008 року бригаді надано назву за місцем розміщення – «Сакська». Вона складалася з двох ескадрилій: морської авіаційної та морської вертолітної. Місцем дислокації було селище міського типу Новофедорівка Сакського району Автономної Республіки Крим. Головним завданням бригади було забезпечення проведення пошукових та рятувальних заходів щодо людей та кораблів на морі та підтримка флоту з повітря. Сакська бригада – це єдиний військовий підрозділ Збройних Сил України, який може взаємодіяти з кораблями, здійснювати їх забезпечення та надавати вогневу підтримку з повітря. На озброєнні бригади літаки Ан-26, Ан-2, Бе-12, вертольоти Ка-27, Мі-14. Аеродром у Новофедорівці був призначений для ведення повномасштабної війни. Злітна смуга тягнулася зі сходу на захід, тому, злітаючи, пілот одразу опинявся над морем.

Пілоти Сакської авіаційної бригади ВМС України однозначно надають оцінку подіям кінця лютого – початку березня 2014 року: командування ВМС України вже було готове до так званого «зливу» не тільки Криму, а й Військово-Морських Сил України. Активність «зелених чоловічків» та їх підтримка проросійськи налаштованим місцевим населенням була досить великою

Літак Ан-26

та небезпечною. Вимоги одні – задача військової техніки, перехід на бік російських збройних сил. Як діяти в такій ситуації? Керівництво країни бубонить одне – не піддаватися на провокації. Командування флоту в особі Березовського та Єлісеєва пропонує перейти до російських ВМС. Що робити? Українське політичне керівництво та військове командування ніяких реальних та рішучих наказів не надає, і знову одне й те саме – «Не піддаватися на провокації!» Особовий склад бригади був розгублений та дезорієнтований: серед військових багато місцевих контрактників, у них тут все – житло, родини. Тиск з боку «зелених чоловічків» усе більше посилюється. Військові люди конкретні.

Літак-амфібія Бе-12

Наказ, який чітко ставить задачі, – запорука успішних дій. Нічого подібного військові так і не дочекались. Для кожної конкретної ситуації необхідно обирати відповідні дії. Ще в радянські часи склалося прислів'я: «Армія тримається на майорах, а майори тримаються на сержантах», але це в армії, в авіації головне – пілоти та літаки. Тимчасово виконуючий обов'язки командира бригади полковник Бедзай Ігор Володимирович приймає рішення зберегти бойову техніку для України, не віддавати її ворогу. Операція з евакуації розроблялася у режимі великої секретності, розраховували тільки на відданих, вірних людей.

О шостій годині ранку 3 березня 2014 року було прийнято рішення про виліт на материкову Україну. Визначено час зльоту – 13-та година, час обіду, в цьому була задумка несподіваності, бо хто не знає старої армійської приказки: «Війна війною, а обід за розпорядком». Погода була чудовою – сприяла для польотів. Усі працювали, як у звичайні будні, у ворога не повинно виникнути ніякої підозри на будь-який рух та натяк на зліт. Але були побоювання того, як це сприйме командування, існувала небезпека не тільки від російського спецназу та російських винищувачів-перехоплювачів. У Донузлаві стояв ракетний крейсер «Москва», в Євпаторії розташовувався пункт ППО і «Буки». Вирішено було, що першими підіймаються безпосередньо з місць стоянки чотири вертольоти, а після них – уже літаки Ан-26 і Ан-2 та амфібія Бе-12. Операція по підйому в повітря бойової техніки зайняла всього 8 хвилин. Це був рекорд для зльоту, адже в звичайних умовах потрібно було 20 хвилин. Для російських військових це була несподіванка: під носом виведено унікальну військову техніку. Летіли низько, щоб не стати мішенню для будь-яких типів радарів протиповітряної оборони. З Гвардійського, щоб наздогнати українські екіпажі, злетіли два російських Мі-24, але українські пілоти виставили інтенсивні радіоперешкоди – і погоня не вдалася. При зльоті була підтверджена висока професійна майстерність пілотів. Курс проліг на материкову Україну.

Переліт, повний всяких несподіванок, відбувався без дозправки. Вертольоти могли стати доброю мішенню для будь-яких типів протиповітряної оборони. Могли легко збити як

Вертоліт Ка-27

Вертольоти Мі-14

російські військові, так і свої. Кожна хвилина у повітрі – ризик не тільки для машин, а й для особистого життя пілотів. Але рубікон перейдено, шлях обрано – крізь терни до мети! Куди летіти? У Херсоні з радянських часів базувалася вертолітна військова частина. Але курс було обрано на Миколаїв – колыску флоту.

Миколаїв – це унікальне місто ще з імперських часів. Унікальне не тільки своїми суднобудівними заводами, різноманітними науково-дослідницькими та оборонними підприємствами, але і тим, що наприкінці 80-х років ХХ століття в місті була сконцентрована велика кількість військових частин. Зокрема, в селищі Велика Корениха свого часу розташовувалася 40-ва десантно-штурмова бригада, в самому місті – містечка військово-морського флоту, які готували майже весь перелік фахівців для надводних кораблів, відомий ще з 1930-х років навчальний центр військово-повітряних сил, знаменита на весь Радянський Союз кульбакинська авіаційна частина стратегічних бомбардувальників та широко відомий Кульбакинський аеродром. Мабуть, усе це і відіграло свою роль у виборі курсу.

Тут у військовому серці Півдня України пілоти 10-ї окремої морської авіаційної бригади сподівалися знайти своє місце та безпеку. Але їх не чекали. Після посадки прибулих направили на далекі стоянки, де їх оточили люди зі зброєю та наведеними на літаки гарматами БТРів. Після зупинки гвинтів на борт піднявся командир місцевої бригади, і після перевірки документів зброю опустили.

Розмістили як змогли. Це колись на другому КП були казарми, будинки для військових льотчиків, постійно зустрічалися блакитні погони «бакланів» – так звали між собою арміяці морську авіацію. За 25 років на території знаменитого, з багатими традиціями навчального центру військово-повітряних сил флоту зросли розкішні приватні особняки «державних мужей» містечкового масштабу та «елітний» житловий масив «Істок». А колись елітою були тут пілоти та технічний персонал авіації ВМС.

Пілоти зі щирою теплотою та вдячністю згадують миколаївських волонтерів. Завдяки їхній допомозі збудували приміщення для розташування особового складу бригади та забезпечили усім необхідним на перший час. Ось вам і «сепаратистський

склад населення!» Так, ці будівлі були більше схожими на бунгало якогось табору відпочинку молоді, але зараз і це дах над головою. Вражає військова чистота та охайність цих приміщень, підтягнутий вигляд пілотів. Вони мають право не погодитися з оцінкою, яку дав С. Лойко діям кримських військових навесні 2014 року в своїй книзі «Аеропорт». Він назвав їх слабкими та нерішучими. Бог йому суддя. Але що найвідчайдушніше та сміливіше може бути за те, щоб не словом, а ділом підтвердити вірність присязі. Вирвавши з рук ворога техніку, зберегти її для держави, для народу, без співів, паління шин, скандування різних популярних гасел, майоріння прапорів. Ось це і є справжній подвиг і справжня перемога. Подвиг. Для військових не існує такого поняття. Це їх звичайне життя. Вони це роблять щодня, виконуючи свої завдання під час здійснення бойових чергувань.

Патріотизм... Коли серце болить не від страху, а від того, що родина без даху над головою, постійно думаєш – ситі діти чи голодні, військовий все одно виконує свою звичайну роботу, ризикує життям, і не тільки своїм, а і своїх близьких заради спільної справи. І ніяких тобі пільг. Патріотизм – це і здатність відверто говорити про те, що здійснені раніше помилки повторюються. Так, у Криму майже всі контрактники були з місцевих, у Миколаєві може бути така ж сама історія: основна частина контрактників – місцеві. Мова не про те, що завтра сюди прийде ворог. Мова про те, що може статися передислокація частини і контрактники відірвуться від домівок та родин. А це підрив боєздатності, виведення частини зі строю без єдиного пострілу. В багатому на події 2014 році описана історія якось забулася, але це була дійсно справжнісінька перша перемога над агресором.

Зараз бригада виконує свої безпосередні завдання, забезпечуючи недоторканність морських рубежів України. Російські окупанти планували знищити українську морську авіацію, але завдяки мужності та рішучості командира і військовослужбовців бригади вдалося зберегти льотний склад, техніків, літаки та вертольоти. Але головне те, що морські льотчики 10-ї Сакської бригади здобули першу серед українських військових перемогу з початку російської агресії проти України. Перемогу вірності присязі над зрадою і конформізмом. Це була перша «цеглинка» в могутній стіні на шляху агресора!

204-та СЕВАСТОПОЛЬСЬКА БРИГАДА ТАКТИЧНОЇ АВІАЦІЇ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ПОКРИШКІНА

Історична довідка

За наказом Народного Комісара Оборони в період з 15 по 25 вересня 1941 року в станиці Симонівка поблизу міста Єйська Краснодарського краю був сформований 62-й змішаний авіаційний полк особливого призначення під командуванням полковника Шарапова І. В. До бойового складу полку входили літаки: МіГ-3 – 12, ЛаГГ-3 – 11, Пе-2 – 11. Льотний склад налічував 56 чол. Технічний склад – 134 чол.

26 вересня 1941 року формування полку було закінчено. 28 вересня полк перебазувався в Крим на аеродром Саки, а потім на аеродром Такмань і ввійшов до складу Кримської групи ВВС Чорноморського флоту.

До складу полку ввійшли кращі представники льотних кадрів авіації Військово-Морського Флоту Радянського Союзу, льотчики-випробувачі та льотчики-інструктори.

Перед полком було поставлено бойову задачу прикриття з повітря військ на півдні України та в Криму, ведення повітряної розвідки, супроводження морських конвоїв, штурмування аеродромів ворога.

Усього за роки Великої Вітчизняної війни полк виконав 10840 бойових вильотів і налітав 10226 годин. При виконанні бойових завдань проведено 214 боїв, в яких було збито 104 літаки противника, 26 літаків було знищено на аеродромах, потоплено один підводний човен і пошкоджено та знищено багато техніки і живої сили противника.

За мужність та героїзм у роки Великої Вітчизняної війни особовий склад 62 ВАП нагороджений: медаллю «Золота Зірка» та званням Героя Радянського Союзу – 6 чоловік, орденом Леніна – 2, орденом Червоного Прапора – 35, орденом «Червона Зірка» – 49, орденом Великої Вітчизняної війни I ступеня – 17, орденом Нахімова II ступеня – 2, медалями «За відвагу» – 16 та «За бойові заслуги» – 81.

День Перемоги особовий склад зустрів у Криму. Перебазувавшись у 1947 році на аеродром Бельбек, особовий склад розпочав оволодіння реактивною технікою. Всього за весь період свого існування авіатори оволоділи 16-ма типами літаків: МіГ-3, ЛАГГ-3, Пе-2, Як-1, І-15, І-16, Р-40, Р-39, МіГ-15, МіГ-17, МіГ-19, Су-15, Су-15ТМ, Л-39М1 та двома типами літаків четвертого покоління: Су-27 та МіГ-29.

У післявоєнний час особовий склад виконував завдання по охороні повітряних кордонів півдня країни та охороняв головну базу Чорноморського флоту – м. Севастополь.

19 січня 1992 року в урочистій обстановці особовий склад авіаційного полку прийняв Присягу на вірність народу України. Авіаційний полк увійшов до складу Збройних Сил України.

У зв'язку з 55-річчям утворення 62-го винищувального авіаційного полку (ВАП) та враховуючи бойові заслуги, мужність і героїзм особового складу під час виконання бойових завдань у роки ВВВ при обороні м. Севастополя і з метою виховання молоді на бойових традиціях старшого покоління Указом Президента України від 10 грудня 1996 року 62-му винищувальному авіаційному полку 5 АвК ВПС України присвоєно почесне найменування «Севастопольський».

1 липня 1998 року 62-й Севастопольський винищувальний авіаційний полк реорганізовано в Севастопольську винищувальну авіаційну бригаду.

1 липня 2001 року Севастопольська ВАБр реорганізована у винищувальний авіаційний полк, який увійшов до складу авіаційної бази.

З 1 жовтня 2003 року авіаційну базу та ВАП реорганізовано в авіаційну бригаду винищувальну.

З 24 грудня 2007 року авіаційну бригаду винищувальну реорганізовано в бригаду тактичної авіації.

26 вересня 2013 року Указом Президента України № 531/2013 з метою увічнення пам'яті тричі Героя Радянського Союзу маршала авіації Олександра Івановича Покришкіна та враховуючи високий професіоналізм, зразкове виконання поставлених завдань, вагомий внесок у зміцнення боєздатності Повітряних Сил Збройних Сил України 204-й Севастопольській

бригаді тактичної авіації повітряного командування «Південь» присвоєно ім'я Олександра Покришкіна і перейменовано в 204-ту Севастопольську бригаду тактичної авіації імені Олександра Покришкіна.

29 березня 2014 року в/ч А4515 перебазована з анексованої території Криму та міста Севастополя до міста Миколаєва на фонди військових частин А2488 (Миколаївського спеціалізованого центру бойової підготовки авіаційних фахівців ЗС України) та пп В2137.

З травня по серпень 2014 року визначений льотний склад військової частини безпосередньо виконував бойові завдання в зоні проведення АТО.

3 вересня 2014 року особовий склад військової частини за власним бажанням виконував бойові завдання в зоні проведення АТО.

2 грудня 2014 року під час виконання бойового завдання по охороні територіальної цілісності та недоторканності України героїчно загинув військовослужбовець військової частини – інженер відділення експлуатації засобів автоматизації центру автоматизованих засобів управління батальйону зв'язку та радіотехнічного забезпечення капітан Бенера Іван Іванович.

У вересні 2014 року особовий склад військової частини заступив на бойове чергування по охороні повітряного простору України.

Згідно з наказом командувача Повітряних Сил Збройних Сил України від 28 жовтня 2014 року № 145 військової частині А4515 з 29 жовтня 2014 року надано номер А0959.

На даний час військовослужбовці військової частини продовжують нести бойове чергування з протиповітряної оборони важливих державних об'єктів та гідно виконують завдання за призначенням.

Матеріали надані в/ч А0959

Бенера Іван Іванович, старший лейтенант, інженер відділення експлуатації засобів автоматизації центру автоматизованих засобів управління батальйону зв'язку та радіотехнічного забезпечення 204-ї Севастопольської бригади тактичної авіації імені Олександра Покришкіна.

БЕНЕРА ІВАН ІВАНОВИЧ

Народився 11 вересня 1986 року в селі Чуків Немирівського району Вінницької області. У 2002 році вступив до Вінницького вищого професійного училища № 4, яке закінчив у 2005 році. В цьому ж році був призваний для проходження строкової військової служби, пройшов навчання та був призначений на посаду майстра ремонту регулювальної станції ремонтного взводу автомобільної техніки роти матеріально-технічного забезпечення та ремонту. У цей період Іван Іванович вирішив присвятити своє життя служінню Батьківщині та виявив бажання стати військовослужбовцем військової служби за контрактом. Дорікань з боку керівного складу військової частини та підрозділу до Івана за час проходження строкової служби не було, тому в 2006

році він став військовослужбовцем військової служби за контрактом.

З 2008 до 2013 року Іван Бенера навчається в Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, а після його закінчення призначається інженером відділення експлуатації засобів автоматизації центру автоматизованих засобів управління батальйону зв'язку та радіотехнічного забезпечення 204-ї Севастопольської бригади тактичної авіації імені Олександра Покришкіна.

Наприкінці лютого 2014 року почалася анексія Автономної Республіки Крим та міста Севастополя російськими військовослужбовцями. Перебуваючи у заблокованій військовій частині, старший лейтенант Бенера ніколи не втрачав присутності духу, зі зброєю в руках здійснював патрулювання визначеного периметру, при цьому підбадьорював своїх бойових друзів.

22 березня 2014 року він одружився зі старшим лейтенантом медичної служби Галиною Волосячик. Весілля святкували на адміністративній території всім колективом військової частини. Це стало прикладом того, що навіть у таких умовах не можна впадати у відчай, а жити повноцінним життям, утверджуючи віру в перемогу.

Не допускаючи навіть думки про зраду військовій присязі на вірність українському народові, 29 березня 2014 року старший лейтенант Бенера І. І. з особовим складом військової частини прибув для подальшого проходження служби з тимчасово окупованої території АР Крим до міста Миколаєва.

На новому місці служби, в умовах неукмплектованості особовим складом, офіцери батальйону зв'язку та радіотехнічного забезпечення виконували обов'язки за декількома посадами. В цей час старший лейтенант Іван Бенера поєднував обов'язки начальника штабу батальйону та начальника вузла зв'язку, грамотно керував особовим складом, відпрацьовував технічну документацію, отримував нову техніку. Завдяки наполегливості та особистим якостям він сам ішов уперед і вів за собою особовий склад. Він був взірцем військовослужбовця Збройних Сил України.

27 жовтня 2014 року старший лейтенант Бенера за власним бажанням у складі зведеного загону Повітряних Сил Збройних Сил України був відряджений у зону проведення АТО для виконання бойових завдань по охороні та обороні визначених позицій.

2 грудня 2014 року під час виконання бойового завдання потрапив під артилерійський обстріл позиції біля міста Авдіївка під Донецьком. Внаслідок розриву артилерійського снаряда героїчно загинув інженер відділення експлуатації засобів автоматизації центру автоматизованих засобів управління батальйону зв'язку та радіотехнічного забезпечення 204-ї Севастопольської бригади тактичної авіації імені Олександра Покришкіна старший лейтенант Бенера Іван Іванович.

Указом Президента України № 109/2015 від 26 лютого 2015 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, Бенера Іван Іванович посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

* * *

«Здравствуйте!

Сегодня узнал, что Вы собираете материал про Ивана Бенеру. Возможно, Вам будет интересно, что поведает его друг, товарищ, соратник.

Мы с Иваном вместе учились в ХНУВСе им. И. Кожедуба на одном курсе. А на старших курсах вдвоем ютились в маленькой комнате в общежитии.

Рассказывать об этом человеке можно часами, и все равно всех деталей, всех историй не перечислить. С первых дней знакомства удивляли его рвение, напористость и способность найти индивидуальный подход к любому человеку. Абсолютно к любому! Нас на курсе было немало, и к каждому Ванька умел подойти. К каждому! Найти общий язык, повлиять, найти компромисс, разрешить ту или иную проблемную ситуацию. Он всегда мог аргументировать свою точку зрения, даже если она шла наперекор товарищам или начальству.

Настоящий патриот! Неистово любил свою страну и всё, что с ней связано. Особенно родной украинский язык. И часто исправлял товарищей, у которых было неправильное произношение.

Да и вообще он пытался чему-то научить, что-то объяснить, дать какие-то настановы. Хотя бы на правах старшего товарища. Лично мне, когда я возмущался по той или иной поставленной начальством задаче, он всегда повторял: «Хочешь быть начальником – научись сначала подчиняться».

Генератор идей! Откуда они у него только брались, никому не известно. Постоянно что-то задумает, обмозгует и, как итог, воплотит в реальность. Это касалось как службы, так и досуга. Если вы пригласили Ивана на какое-либо мероприятие – не беспокойтесь, что будет скучно, он умел поддержать разговор, завести толпу – песни, танцы. С ним на свадьбе можно было экономить на тамаде.

Узнав о том, что Иван в зоне боевых действий, никто не удивился. Все в один голос отвечали: «Это же Бенера!» Это мы на вопрос, почему нас там нет, можем отмазываться, ссылаясь на всякого рода обстоятельства. Но не Иван Бенера! Ему никогда и ничего не мешало, и оправданий он себе не искал.

Лично для меня он всегда перед глазами с его искренней улыбкой! Он был веселым парнем. В любой ситуации позитивно смотрел на вещи. И гордо подняв подбородок, взглядывался в свое светлое будущее, на которое у него были большие планы...

Дмитрий Тищенко

P.S. Таких, как я, сотни. Все мы о нем можем рассказать много чего. Удачи Вам в завершении работы. И как только книга выйдет в свет – дайте знать. Заранее благодарен. Всего доброго!»

Матеріали надані в/ч А0959

ОСТРОВ КРЫМ. ХРОНИКА «ПОЛЗУЧЕЙ» АННЕКСИИ

Захват военного аэродрома (27.02.2014) «Бельбек», г. Севастополь

27 февраля 2014 года в 7:20 утра в 204-й авиационной бригаде объявлен сигнал на приведение в высшую степень боевой готовности – «Полная». Боевая готовность «Полная» в воинской части подразумевает в предельно короткие сроки выполнить весь комплекс мероприятий по переводу с мирного на военное положение, она является венцом воинского мастерства в мирное время, предопределяет победу в войне.

В это время в ночь с 26 на 27 февраля группой вооруженных лиц «зеленые человечки» были захвачены здания Верховного Совета и Совета Министров АР Крым в Симферополе.

Офицеры и прапорщики украинской бригады вооружились штатным оружием, но в 15:00 поступило указание оружие сдать, а в районе 16:00 поступил сигнал на отбой тревоги. Воинскую часть привели в исходное состояние мирного времени... На аэродроме продолжился повседневный порядок: в 19:30 взлетел военно-транспортный Ан-26 с командующим ВМС Украины на борту, в 19:55 взял курс на город Миргород Ан-26 с оставшимся личным составом и имуществом Миргородского авиационного полка, который на базе аэродрома «Бельбек» выполнял боевое дежурство на самолетах Су-27 по охране воздушного пространства в период проведения зимней Олимпиады – 2014 в городе Сочи, РФ...

Около 21:00 часов 27 февраля 2014 года гражданский терминал международного аэропорта «Бельбек», обслуживающий город Севастополь и использующий военный аэродром в гражданских целях, был захвачен несколькими сотнями российских военных с оружием. Они перекрыли дорогу в аэропорт «ежами»

* Игорь Александрович Филиппов – капитан, инженер группы регламента авиационного прицельно-навигационного комплекса технической эксплуатационной части авиационной техники в/ч А0959.

и взяли под охрану. На территорию гражданского аэропорта были введены 3 БТР и 10 военных «Уралов» в сопровождении военной автоинспекции с экипированными российскими военнослужащими в касках и бронежилетах... Была заблокирована авиационная навигация аэродрома.

Сначала российские войска заняли здание обслуживания делегаций гражданского аэропорта, на следующий день заняли ангары, потом окружили караул украинской бригады воинской части А4515. Караул не подчинился требованию сдать оружие.

28 февраля в дежурные силы 204-й авиационной бригады, находившиеся на боевом дежурстве по охране и обороне воздушного пространства Украины, поступил сигнал «Воздух» на перехват группы вертолетов-нарушителей. При попытке взлета дежурных самолетов МиГ-29 с дежурного звена русский спецназ заблокировал взлетную полосу двумя военными КамАЗами. Вертолеты РФ выполнили посадку неподалеку на аэродроме «Кача» (авиабаза «Кача» Черноморского флота России).

К воскресенью 2 марта 2014 года военнослужащие РФ рассредоточились по всему периметру военного аэродрома воинской части А4515, «Бельбек» был окружен. Российский спецназ развернул штабной БТР со связью, и под прицелами автоматов и гранатометов обезоруженных украинских авиаторов 204-й бригады вывели из расположения ТЭЧ и авиационных эскадрилий... Сейчас понятно, почему российский срочник с перепуганными глазами держал на прицеле гранатомета обезоруженных украинских военных, покидающих расположение аэродрома, – российская пропаганда. Даже без оружия украинские военные для них – страшные «бандеровцы»...

Весь личный состав воинской части рассредоточился в административной зоне и, вооружившись остатками оружия, занял оборону... Вечером произошел штурм караула...

Штурм караула

Вечером в воскресенье 2 марта 2014 года произошел штурм украинского караула, который выполнял задачи по охране и обороне арсенала боеприпасов воинской части А4515.

Находясь в обороне административной зоны части, личный состав бригады встревожился автоматными очередями и раз-

рывами гранат, доносившихся со стороны расположения караула. Зная о том, что там находится командир и сослуживцы, эмоции были самые разные, а самое главное – в происходящее трудно было поверить...

Караул был заблокирован и окружен российским спецназом. Командир авиационной бригады полковник Юлий Мамчур, по договоренности с командованием РФ, принял решение заменить офицерами части личный состав караула, который четвертые сутки беспрерывно нес службу, и дать ему возможность пойти домой... Но около 22:00 люди без опознавательных знаков начали окружать склад боеприпасов, стрелкового вооружения и караульное помещение, требуя сдачи оружия.

Командир в очередной раз предупредил их о незаконности таких действий и, демонстрируя решительность своих намерений, неоднократно выстрелами в воздух потребовал от нарушителей отойти на безопасное расстояние. Люди без опознавательных знаков, так называемые «зеленые человечки», начали штурм. Светошумовыми гранатами забросали окоп, где нес службу один из офицеров части. Он был контужен, однако остался на посту.

Командир был обезоружен после того, как израсходовал весь свой боекомплект в воздух. Поскольку приказа от высшего командования МО Украины не последовало, российскому спецназу ГРУ были сданы помещения караула и склады вооружения. Россияне заняли почти всю воинскую часть...

Хочется отметить, что указаний, как действовать в сложившейся ситуации, от вышестоящих штабов ВС Украины не поступало, складывалось впечатление, что они сами не понимают происходящего...

Ультиматум

В понедельник 3 марта 2014 года командиру авиационной бригады со стороны представителя Черноморского Флота Российской Федерации по связи с общественностью был поставлен УЛЬТИМАТУМ: «1. Разоружить личный состав украинской бригады, оружие сдать войскам РФ. 2. По желанию, личному составу бригады перейти на сторону самопровозглашенных крымских

властей, поддерживаемых РФ. 3. Перешедшие на сторону РФ пройдут переаттестацию и продолжат службу в Вооруженных Силах России, а кто откажется – тем покинуть расположение воинской части» – и дал время на размышление до 16:00 того же дня.

На данный ультиматум командир бригады сразу ответил отказом, всему личному составу эта информация была доведена. Украинские военнослужащие продолжали нести оборону в административной зоне части, расположенной в двух километрах от военного аэродрома, захваченного российским спецназом.

Каждый украинский офицер и контрактник понимал, что противостоять приходится хорошо вооруженным и экипированным российским солдатам, имеющим на вооружении штурмовую технику, снайперов, гранатометчиков, у каждого автоматы с оптикой и подствольниками. В то время как у украинцев бронежилеты были у единиц, автомат Калашникова и пистолет Макарова только у каждого третьего (передавали оружие друг другу через сутки), а об оптике авиаторам «Бельбека» приходилось только мечтать, к автомату выдавалось смешное количество боеприпасов – два магазина (60 патронов)...

В случае невыполнения требований ультиматума во вторник 4 марта на 5 утра командование РФ объявило, что будет штурмовать «Бельбек»...

В административной зоне бригады личный состав готовился к атаке. Безоружные, кому не достались «Калашки» и ПМ, вооружились черенками от лопат, сдаваться никто не собирался. Все ждали дальнейших указаний... Бой может произойти предположительно по следующему сценарию: задача – взять на себя удар светозумовыми гранатами, а потом израсходовать весь боекомплект в воздух, на поражение стрелять запрещено... все понимали, что ситуация становится бесконтрольной и может развиваться по-разному. Уши заткнули ватой, опустили клапана на шапках, подготовились к атаке, если так можно выразиться... Украинским военным предстояло противостоять элитным, хорошо экипированным спецвойскам РФ. Штурм не было...

Осуждать не буду... (04.03.2014)

На утреннем построении 4 марта 2014 года после торжественного поднятия флага Украины командир воинской части объявил, что те, кто несет боевое дежурство и вооружен, остаются нести службу в административной зоне. Те военнослужащие, кто без оружия, направляются в сторону занятых российскими военными объектов для того, чтобы вернуть их обратно.

Военнослужащие отправляются на объекты без оружия, чтобы исключить вооруженные провокации. Однако российская сторона идти на переговоры отказывается. Безоружные, мирно настроенные украинские военнослужащие были встречены предупредительными выстрелами в воздух.

Майор Бабий на утреннем построении воинской части:

– Я долго говорить не буду. Кратко и по существу. Вчера пришли к нам на землю, отбирая наше понятие независимости. Сегодня пришли к нам в часть, отобрали наше оружие и технику, делая из нас, солдат, – толпу. Что мы ждем, когда придет завтрашний день и придут к нам в дома, отбирая наших жен? Я – нет. Кто мы на сегодняшний момент? Солдаты? Посмотрите на себя! Мы прячемся за спины наших жен. Сможете вы жить так дальше? Я не смогу. Если пришел брат... брат к брату в гости так не ходит. Брат о брата ноги не вытирает. И вот сейчас мы посмотрим. Пришел этот брат, чтобы помочь и которому нужно прикрыть его спину, или это пришел враг, подлый и коварный, который пришел делать из брата раба. Я иду на склад за своим оружием, а дальше по объектам. Там, где мне место. Кто останется – осуждать не буду...

Прорываться через блокпост российских военных украинские военные решили по-дружески: оружие не взяли, несли два флага – Украины и знамя Советского полка, пели гимн Украины. Идут колонной и поют. Русские на это всё смотрят. Через несколько минут к базе приехали несколько бронетранспортеров «Тигр» с черными российскими номерами, где указан код 21 (обозначение расформированного Северо-Кавказского военного округа).

Когда расстояние уменьшилось до двухсот метров, слышались выстрелы. Автоматная очередь в воздух – как предупре-

дительный сигнал со стороны русских. Журналисты стали приседать от страха, дрогнули и солдаты, но кто-то крикнул:

– Идем дальше! Мы хозяева здесь!

И они пошли. Опять автоматная очередь вверх. На блокпосту стояли три российских солдата с автоматами. Двое из них взяли колонну на прицел: «Стойте. Остановитесь!»

Колонна остановилась метрах в пятидесяти.

– Один командир сюда! На переговоры! – крикнул россиянин. – Остальным движение не продолжать, иначе буду стрелять по ногам!

Вперед пошел командир. Он рукой махал своим солдатам, показывая: «Тихо, тихо».

– Мужики, советский флаг, – показал один из украинских солдат символику русским. – Все равно стрелять будете? Боевое знамя наше!

– Командир, уговорите его, – обратился к полковнику Мамчур солдата со стороны России. – Назад отойдите.

– Тихо, тихо, – повторял Мамчур.

– Переговоры будут. Не вопрос, – ответил русский. – Остановите толпу, и пусть стоят адекватно.

– В угоду одному какому-то политическому деятелю нас сейчас сталкивают лбами, – заговорил Мамчур. – Мы – два братских народа. Это неправильно.

– Вы специально провоцируете, – ответил русский.

– Мы безоружные, какая может быть провокация, – сказал украинский полковник. – Мы пришли на свои рабочие места.

– Я еще раз повторяю: не мы отдаем приказы, – уже говорил русский. – Это ваше руководство, которое в Киеве сидит.

– А вы что, сами не думаете? – крикнул украинский солдат.

– Мы же не пришли к вам в Анапу, не пришли к вам в Сочи с автоматами, – подхватил Мамчур.

На его фоне кто-то отдавал приказ украинским солдатам: «Тихо».

– Мужики, вы что? Мы к вам идем сейчас без оружия, – говорил Мамчур.

Все замолчали. И украинские, и российские солдаты.

После небольших переговоров россияне пропустили на территорию аэродрома несколько офицеров. Несанкционированная встреча чуть не закончилась трагично, но ограничилась предупредительными выстрелами в воздух. Украинские солдаты не испугались выстрелов...

Блокпост

После вчерашних событий, результатом которых стала договоренность с российскими спеццами о допуске на аэродром дежурного украинского наряда для несения службы в подразделениях и авиационных эскадрильях воинской части, в административной зоне, представляющей собой казармы, солдатский клуб, санитарную часть, штаб, столовую и учебные корпуса, по периметру огражденной где бетонным, где металлическим забором, личный состав по-прежнему нес круглосуточную оброну.

В 09:30 украинский суточный наряд под руководством дежурного по стоянкам самолетов части (ДСЧ) прибыл для несения службы на аэродром «Бельбек». Недоезжая 50 метров до российского блокпоста, представляющего собой БТР «ТИГР» (армейский автомобиль-внедорожник) поперек дороги, ведущей на аэродром, остановился военный автобус, перевозивший личный состав заступающего суточного наряда. ДСЧ выдвинулся к российскому блокпосту. После переговоров со старшим блокпоста ДСЧ дал отмашку личному составу наряда по одному выдвигаться на места несения службы. Украинские военнослужащие заступили на объекты и стоянки самолетов части для совместного несения службы с россиянами – по одному на объект, без штатного оружия.

Дежурный по аэродромному парку приступил к выполнению своих служебных обязанностей. На прилегающей территории, в здании пожарной команды, размещен личный состав блокпоста РФ. В помещении пожарной команды россияне поддерживали чистоту и порядок, как принято в армии. Личный состав блокпоста РФ состоит из одного отделения (9 хорошо вооруженных и экипированных военнослужащих, передвигающихся на БТРе «ТИГР»).

– В Севастополь мы прибыли еще 27 февраля, – рассказывал сержант – россиянин. – Нас переправляли кораблями Северного флота России, на полпути в море мы по трапам с одних кораблей перешли на другие – корабли Черноморского Флота России, базирующиеся в Севастополе. Болтанка в море была страшная, передвигаться по трапам между двух кораблей было не просто... Мы на самом деле ВДВ-шники, здесь нам выдали морские черные шапки, якобы мы моряки постоянного базирования Черноморского Флота России в Севастополе, погоны у нас прицеплены наизнанку, опознавательные знаки рода войск сняты. Сейчас у нас под контролем весь аэродром, ждем прихода основных войск... Вот посмотри, – продолжал русский сержант разговор с украинским дежурным, в руке сержант держал шеврон и петлицы ВДВ России, значки «За прыжки с парашютом» и «За службу на Кавказе».

– Не боишься, если ситуация изменится не в вашу пользу? – заметил украинский дежурный. – Вы ведь здесь находитесь нелегально, вы по сути наемники, то есть военные преступники...

– Не боюсь, – не раздумывая ответил сержант. – В Грузии и Осетии Путин нас не бросил и тут не бросит... Больше волнуюсь за своих бойцов срочной службы, осенний призыв, не обстреляны еще, а некоторые из них, согласно расчету, вооружены гранатометами и пулеметами... А накануне перед тем, как мы здесь оказались, там, в России, в воинской части, нас подняли по боевой тревоге, срочники в это время были в солдатской бане, нижнее белье успели сдать, а новое не успели получить, так что, стыдно признаться, – в Украину мы прибыли без трусов...

В 23 часа, по непонятным причинам ситуация на блокпосту изменилась, на смену российским военнослужащим прибыли «кубанские казаки». В помещении пожарной команды армейский порядок сменил хаос из толпы недисциплинированных мужиков в возрасте, одетых в военный камуфляж, в папах и кубанках, из оружия – травматике. Потянуло запахом алкоголя.

– Мужики, вы за Бандеру? – обратился один из казаков к украинскому дежурному и начальнику пожарной команды.

– Мы за мир с братским народом. Только непонятно, хочет ли мира сам «братский» народ? – ответили украинские военнослужащие.

– Мы тоже за мир, – предупредил казак, – и кровопролития не хотим, а вот ваши военнослужащие «Бельбека» с боевым оружием. Что их ждет в Украине? Мизерные зарплаты и бесквартирная жизнь? Разоружались бы и переходили на сторону России...

– Сохраненная честь и верность присяге для нас сейчас важнее, – ответили украинцы.

– Честно говоря, мы сами удивлены спокойной жизнью в Крыму, – продолжал казак. – У нас на Кубани нам рассказывали, что в Севастополе нельзя разговаривать на русском языке, что русских здесь убивают, поэтому мы здесь, чтобы защитить Крым от «бандеровцев».

Воспользовавшись отсутствием русских военных, на блокпост прибыл командир бригады полковник Мамчур на переговоры с атаманом «казаков».

– Предлагаю нести совместную службу на блокпосту, – говорил украинский командир. – Пусть ваши люди видят, что украинские военнослужащие – нормальные люди, выполняющие свой долг, пусть идет общение...

Кубанский атаман, немного подумав, согласился. Но через час мирная договоренность аннулировалась. Кубанских «казаков» вновь сменило уже знакомое спецподразделение военнослужащих ВДВ РФ.

Авиационная техника выведена из строя

После суточного дежурства наряд сменился с обнаруженными в ходе несения службы «подарками» от русских солдат.

5 марта 2014 года, среда. Из докладов дежурных по стоянкам авиационных эскадрилий: «Значительные повреждения в результате вандализма со стороны российских военных понесли все украинские самолеты, на которых личный состав бригады нес боевое дежурство по охране воздушного пространства Украины, выполнял учебные полеты и подготовку летного состава. У самолетов Миг-29, Миг-29УБ и Л-39 в нескольких местах прострелены колеса, «перекусаны» шланги, топором порублены кабели. Двигатели забросаны камнями. Все масла и технические жидкости лужами вытекли на землю. Восстановить самолеты до летного состояния силами специалистов части будет трудно. Они требуют заводского ремонта...»

Пикеты

На фоне этих событий возле ворот КПП административной зоны воинской части проводились пикеты «Российского блока» в пользу России с лозунгами: «Уходите отсюда, мы боимся украинских военных, а доверяем только армии России!» А жен украинских военнослужащих, навещавших своих мужей, оскорбляли, называя «фашистскими подстилками».

В пятницу 7 марта командир авиационной бригады договорился с самопровозглашенной государственной администрацией Севастополя о непроведении пикетов у ворот украинской воинской части, чтоб не нагнетать конфликт перед референдумом, который должен был состояться в Крыму 16 марта 2014 года. У ворот части стало спокойно, только по ночам было слышно передвижение тяжелой военной техники в окрестностях поселка Любимовка... По докладам разведчиков, это были колонны российских зенитных ракетных комплексов.

11 марта стало известно, что военнослужащие РФ сожгли украинский дизель-генератор на командном пункте (КП) аэродрома...

17 марта 2014 года на основании Декларации о независимости и результатов референдума (16.03.2014) была провозглашена Республика Крым как независимое и суверенное государство, в состав которой вошел Севастополь в качестве города с особым статусом. Республика Крым обратилась к Российской Федерации с предложением о принятии Крыма в состав РФ в качестве нового субъекта Российской Федерации, со статусом республики. В тот же день президент России подписал указ о признании Республики Крым в качестве независимого и суверенного государства.

18 марта 2014 года был подписан межгосударственный договор о принятии Крыма и Севастополя в состав России.

При рассмотрении вопроса о ситуации в Крыму в Совете Безопасности ООН тринадцать его членов поддержали проект резолюции, объявляющей референдум не имеющим законной силы, однако Россия наложила на нее вето, а Китай в ходе голосования воздержался.

Провокация

19 марта 2014 года, среда. В 20:30 была осуществлена провокация на территории воинской части «Бельбек». Группа неизвестных попыталась проникнуть на территорию части, используя при этом светошумовые гранаты. Украинские военнослужащие на посту открыли огонь, в результате чего провокаторы отступили от границ территории части...

Штурм «Бельбека» (21.03.2014)

Началось все 21 марта 2014 года вечером. Поступили звонки от «самообороны Крыма» с информацией, что в 6 утра 22 марта будет штурм части. Штурмовать предполагалось «самооборонной» и «казаками».

Никаких дополнительных указаний сверху не поступило, поэтому личный состав «Бельбека» готовился к обороне. Кто мог – отдыхал. Все понимали, что завтра что-то будет. Но ни один военный не покинул расположение части. Все уже устали от этой ситуации, от постоянного напряжения, от постоянного ожидания штурма. То тут, то там проскальзывала фраза: «Скорее бы уже этот штурм. Будь что будет». Почти месяц прошел с начала оккупации «Бельбека» войсками РФ.

И как шутка судьбы, у одного из офицеров 22 марта намечалась свадьба. Они хотели провести ее тихо, но за это время вся часть стала одной большой семьей. И утаить что-либо было более чем проблематично. Посоветовавшись с командиром, полковником Мамчуром, пришли к решению поздравить молодых. Если, конечно, утром не будет штурма.

Вот часы пробили 6 утра, а штурма нет. Везде тишина. Кажется, снова очередная отсрочка.

Прошло утреннее построение, после которого плац стали готовить к празднику. Были выставлены столы из учебного класса, на которых стали появляться фрукты, конфеты и шампанское. Из колонок, которые поставили прямо на улице, заиграла веселая музыка.

Пришедших молодоженов стал поздравлять личный состав и гости. Множество репортеров с удовольствием присоединились к поздравлениям. «Зато запомнится на всю жизнь», – говорили про эту свадьбу.

К 12 часам дня торжество начало подходить к завершению. Молодожены и большинство гостей покинули воинскую часть.

В 13 часов полковнику Юлию Мамчуру позвонил полковник РФ и потребовал личной встречи. В ходе переговоров командир в очередной раз был выдвинут ультиматум: в течение часа украинская воинская часть должна сдаться или начнется штурм.

На протяжении следующих 50 минут к части подъехало более 50 гражданских, «казачков», представителей «самообороны» в масках (балаклавы), закрывающих лица, люди в камуфляже. Многие, судя по поведению, были в подвыпитом состоянии. Из-за забора на украинских военных неслись угрозы, оскорбления. Какой-то «казак» сорвал с забора табличку с надписью «ЗАБОРОНЕНА ЗОНА» и с ненавистью разломал ее.

Среди пришедших на провокацию были и местные. Причем те же военные, которые тут служили, давали присягу Украине, но уволились. Смешно было слушать, как обычный бывший солдат кричал, что он «налетал» больше, чем командир. После этого он залез на машину АПА (аэродромный передвижной электроагрегат – служит автономным источником электрической энергии и предназначен для питания постоянным и переменным током бортовой электро- и радиоаппаратуры летательных аппаратов при наземном обслуживании, а также для питания электрических систем запуска авиационных газотурбинных двигателей), преградившую дорогу перед воротами КПП, и продолжил пьяные крики, вспоминая и жен офицеров. Почему-то сложилась ассоциация с Лениным на броневике, поэтому вызывало не столько злость, сколько смех.

Многие из части еще помнят, как служили с нынешними пенсионерами. Как вместе исполняли свой долг. А теперь они стояли за забором вместе с разноцветной шпаной и кричали: «Расстрелять вас, уродов, фашисты! Мы вам тут сейчас устроим! Это уже земля России, освободите ее, вы здесь находитесь незаконно!»...

Военнослужащие «Бельбека» вооружались нестандартным деревянным оружием в виде черенков от лопат, палками, дубинками. У кого что нашлось. Стрелять по гражданским никто не собирался.

Прозвенел звонок от одного из наших людей, которые находились чуть позади этой беснующейся толпы. По его словам, они ждут автобусы с женщинами, которых будут использовать как щит. Большинство, кстати, были теми же, которые брали штаб ВМС Украины в Севастополе. Эта же информация поступила еще нескольким офицерам. Журналисты округляли глаза, не веря, что такое возможно.

На дороге к аэродрому, которая прекрасно видна с территории административных зданий части, появилось несколько БТРов (БТР-82А – один из новейших образцов бронетехники, состоящей на вооружении российской армии).

Выданный час ультиматума уже закончился, а штурм так и не начался. «Самооборона» и «казаки» постоянно собирались на «совещания», кричали через забор на военнослужащих. Один из украинских военных подошел и сказал: «Я севастополец. Я тут родился. Могу показать паспорт, вот. А вы свой можете показать? Кто и откуда вы такие?» На просьбу показать паспорт отказывались. Кричали: «Мы русские!» Что они имели в виду – не понятно...

Начальник медицинской службы из штаба вынес себе стул, поставил на край плаца. Ожидание начало уже утомлять. Только репортеры, еще полные сил и привычные, видно, к такому, бегали по части, снимая всё. Иногда пытались брать интервью у «самообороны» и «казаков», но быстро понимали бесперспективность этих разговоров. Ничего вразумительного они сказать не могли.

В здание котельной, прямо напротив территории части, забежала группа спецназа РФ с автоматами Калашникова, несколькими пулеметами и «мухами». Все поняли – начинается.

К забору со стороны спортплощадки побежал журналист с камерой.

Тревожно взвыла сирена в части – по дороге с аэродрома начали спускаться 9 БТР-82А РФ. Личный состав подобрался, готовясь к штурму. Кто пойдет в атаку, до сих пор было не ясно – то ли спецвойска РФ, то ли «самооборона» с «казаками». Буквально через минуту стало видно – идут только военные спецподразделения РФ.

Раздался хруст – и под напором русской брони двух БТРов забор упал в двух местах. Журналиста едва не завалило плитой. Благо он вовремя успел отскочить и получил удар обломком плиты лишь вскользь. БТРы заехали на территорию части, за ними в два ряда двигались спецназовцы. Первые держали щиты, за ними уже двигались вооруженные автоматами и, как ни удивительно, камерами.

Несколько спецназовцев РФ подбежали к журналисту, повалили его на землю и наставили ствол автомата. Камера была вырвана из рук и отброшена.

Кино продолжалось. Два БТРа, которые прорвались через забор, начали двигаться по спортплощадке. За ними группами, на полусогнутых ногах, продвигались захватчики. Сопровождалось это выстрелами из автоматов, пулеметов БТР и разрывами светошумовых гранат.

Журналистов, которые пытались хоть немного приблизиться, отгоняли дулами автоматов и криками, что будут стрелять на поражение.

Украинские военные посматривали на это кино, многие посмеивались, приговаривая: «Во фильм снимают!» Еще до штурма решили – не стрелять...

Раздался шум сзади – третий БТР попытался сдвинуть машину АПА (аэродромный пусковой агрегат), загораживающую проезд к воротам КПП части. Безрезультатно. Слабоватым оказался БТР против машины, способной тягать самолеты. В итоге, через несколько попыток россияне додумались объехать и таранить уже ворота украинского КПП.

Один из военнослужащих части оказался на пути БТРа. Раздалось несколько выстрелов, и один из спецназовцев РФ подскочил к нему, свалил на землю и каблуком сапога с силой ударил в горло. Остальные рванули вперед, кто с дубинками, кто с голыми руками. Остановили их только с десятков стволов спецназовцев РФ, направленных в грудь.

Раненого быстро погрузили на носилки, благо украинская санитарная машина стояла рядом и быстро повезла его в санчасть.

Со стороны захватчиков посыпались угрозы вперемешку с выстрелами и матом. Пошла словесная перепалка. Некоторые

из личного состава части рвали на себе комбез и кричали уже в ярости: «Ну стреляйте уже, суки! Давай!» Украинские военнослужащие сдаваться не собирались.

С десятков украинских солдат и офицеров окружили командира Мамчура, прикрывая его собой. Криками и автоматами спецназовцы РФ заставляли репортеров убирать камеры. Сами же при этом вели съемку.

Еще чуть-чуть – и украинские военные бросились бы с дубинками на вооруженных захватчиков и БТРы – настолько накалилась обстановка...

Но вот прозвучала команда строиться. Личный состав, который был на этом участке, выстроился как на построении. Командир, его заместитель и начальник штаба начали переговоры с командиром захватчиков. Буквально в 7-ми метрах от нацеленных на них автоматов и стволов российских БТРов.

Неожиданно раздалось несколько выстрелов. Судя по звуку – из травматического оружия. Стреляли по камере онлайн-трансляции перед КПП части. Где-то после 6-го выстрела слышались смешки и предложения помочь. Выстрелы затихли, а вместо них уже под дружный смех всего строя украинских военных кто-то из «самообороны» полез на столб за камерой. Весьма медленно он лез, надо сказать. Из строя постоянно летели шутки и смех в сторону этого верхолаза. Камера в результате была сорвана. Боятся захватчики себя показать на весь мир вот так, «как есть», без монтажа.

«Самооборона» и «казаки» попытались зайти через проломленные ворота на территорию части, но были остановлены уже ставшими в оцеплении по внутреннему периметру спецназовцами РФ.

Поняв, что пограбить в части им не удастся, они двинулись к общежитию, в которой находились жены и дети офицеров части. Весь строй личного состава «Бельбека» среагировал мгновенно: видя, что войска РФ ничего не предпринимают, начали уже просто озверевшее движение на «казаков», не обращая внимания на автоматы и крики.

Командир нападавших среагировал мгновенно – он отправил группу к общежитию для защиты от «самообороны» и

«казаков». Бежали они быстро, особенно чувствуя за спинами разъяренную толпу украинских военных. Один из «зеленых человечков» даже упал по дороге.

Военные РФ успели окружить семейное общежитие и не пустить «казаков» внутрь.

Переговоры закончились, и полковник Мамчур вышел перед строем. После небольшого выступления прозвучала команда сдать оружие на склад. Кто-то из строя крикнул: «Командир, давай гимн!» И весь строй запел гимн Украины, отдавая честь. На флагштоке развевался желто-синий флаг...

Уже спустя какое-то время, при очередном разговоре с захватчиками, ими было сказано: «Вы единственная часть, ради которой был вызван спецназ для захвата. Поначалу мы думали вызвать два вертолета К-35 для зачистки территории с воздуха. И приказ у нас был: при оказании сопротивления стрелять на поражение». Поэтому ни о каких холостых патронах и речи быть не может. Да и многие офицеры, которые находились рядом со стреляющими, подтверждали это.

Уже поздно вечером, когда часть офицеров находилась в штабе, заместитель командира подошел к группе захватчиков. Большинству не было и 30 лет. Все молодые. Он просто задал им вопрос: «Мужики, вот скажите, за что вы воюете?». В ответ – тишина. Лишь глаза опустили вниз. А один попросил сигаретку...

В 19 часов 22 марта 2014 года украинские военнослужащие «Бельбека» покинули расположение воинской части... Спустя некоторое время командир бригады, полковник Юлий Мамчур, был арестован представителями ФСБ РФ и увезен...

В настоящий момент часть оцеплена, на ее территории находятся российские военные и перешедшие на сторону РФ бывшие украинские военнослужащие. После переаттестации они продолжат службу в армии России...

Вывод «Бельбека» на материк

Утро 28 марта 2014 года. Личный состав воинской части А4515 собрался во дворе семейного общежития для вывода на материк – предварительно новое место дислокации Севастопольской бригады – аэродром «Кульбакино», город Николаев.

Первая колонна сформировалась из 36-ти легковых автомобилей с 84-мя военнослужащими и членами их семей. Следующая – из автобусов и грузовиков. В части осталась группа военнослужащих, которые должны вывезти на материк авиационную технику, аппаратуру и имущество бригады.

Напомним: ранее из Крыма был вывезен командир 204-й бригады Юлий Мамчур, который долгое время находился в плену у российских оккупантов.

С убывающим личным составом бригады, сохранившим честь и верность Украинской Присяге, прощались и бывшие сослуживцы – перебежчики в армию РФ. Прощались настоящие мужчины со слезами на глазах, это и понятно – за спиной не один год совместной службы...

В 13:00 колонна находилась на административной границе Крыма и Украины в районе поста «Чонгар». Образовалась автомобильная очередь протяженностью более 3-х километров из желающих выехать в Украину. И как напоминание о своем превосходстве, подчеркивая свою силу, на низкой высоте над мирной колонной маневрировала пара боевых вертолетов РФ.

«Самооборона Крыма», из числа перешедших на сторону крымской власти милиции и «Беркута», выполняющих роль пограничников, на границе отбирала у военных украинцев ноутбуки, летные книжки, личные дела военнослужащих и дерзко напоминала украинским солдатам о том, что на материковой Украине их ждет тюрьма... Но на украинском пропускном пункте украинские пограничники сделали для колонны «Бельбек» зеленый коридор...

Утром 29 марта 2014 года прибывший на материковую Украину личный состав авиационной бригады строился на плацу 33-го авиационного центра боевого применения и переучивания в городе Николаеве (Специализированный центр боевой подготовки авиационных специалистов Вооруженных Сил Украины).

Семьи военных авиаторов из Крыма приняли в николаевских здравницах. Многим довелось оставить на аннексированном полуострове все нажитое имущество. Однако родные украинских солдат и офицеров, несмотря на трудности, с оптимиз-

мом смотрят в будущее. В Николаевской области продолжает работу Региональный координационный центр поддержки семей, которые выехали из Автономной Республики Крым и города Севастополя.

Вывоз авиационной техники

С 10 апреля 2014 года, по согласованию с российской стороной, представители Воздушных Сил Украины приступили к операции по вывозу своей авиационной техники и имущества из Крыма. Помимо имущества и техники 204-й бригады с аэродрома «Бельбек», вывозу подлежали также самолеты МиГ-29 и имущество Государственного авиационного научно-испытательного центра (ГАНИЦ) Украины с аэродрома «Кировское» вблизи Феодосии.

11 апреля 2014 года на аэродром «Кульбакино» с помощью автомобильной техники был доставлен первый украинский истребитель МиГ-29 с захваченного российскими военными аэродрома «Бельбек», бортовой номер «30».

Откомандированная на аэродром «Бельбек» группа инженерно-технического состава авиационной бригады под руководством заместителя командира воинской части А4515 по ИАС обеспечивает подготовку, разборку и отправку самолетов бригады на материковую часть Украины... Все перемещения украинских военнослужащих и транспорта на аэродроме жестко ограничивались российской стороной, а работы проходили под контролем российских особистов и вооруженных часовых, с полной фиксацией российской стороной на видеозапись.

Ежедневно на материк переправлялся один самолет. От фюзеляжа отстыковывались плоскости, стабилизаторы, кили, демонтировались двигатели, РЛ прицел. В специальные ложементы, в виде автомобильного прицепа, устанавливался фюзеляж самолета, остальные комплектующие летательного аппарата затаривались в специальную транспортировочную тару и грузились на военные грузовики.

Инженерно-технический состав 204-й авиационной бригады на базе аэродрома «Кульбакино» (Николаев) осуществлял сборку прибывших самолетов с «Бельбека» (Севастополь) и «Кировского» (ГАНИЦ вблизи Феодосии)...

17 мая 2014 года на помощь украинской команде в «Бельбек» прибыла группа авиационных специалистов с аэродрома «Озерное» (9-я бригада тактической авиации – Житомир, Украина). В «Кульбакино» стала возможной отправка ежедневно 2-х самолетов.

5 июня 2014 года начался вывоз наземного авиационного имущества и обеспечения по инженерно-авиационной службе.

6 июня 2014 года был подготовлен к перевозке в Украину наземным транспортом учебно-боевой самолет «Albatros» Л-39.

На протяжении всего этого времени военные руководители МО РФ и коллаборационисты (бывшие украинские военнослужащие) препятствовали вывозу украинской военной техники.

Коллаборационизм – в юридической трактовке международного права – осознанное, добровольное и умышленное сотрудничество с врагом, в его интересах и в ущерб своему государству. Термин чаще применяется в более узком смысле – как сотрудничество с оккупантами. В уголовном законодательстве подавляющего большинства стран мира факт коллаборационизма квалифицируется как преступление против своего государства, обычно как государственная измена.

15 июня 2014 года по заявлению РФ была временно приостановлена выдача Украинской стороне военного имущества, находящегося на территории оккупированного полуострова Крым. Откомандированной группе инженерно-технического состава украинской авиационной бригады на аэродроме «Бельбек» дали возможность в течение 24 часов покинуть полуостров...

Россия решила не отдавать Украине ее военную технику из Крыма из-за событий на Донбассе, оставив себе в оккупированном «Бельбеке» 12 основных, исправных и боеготовых, летательных аппаратов. Бортовые номера их заранее были сданы российской стороне бывшими украинскими военнослужащими, добровольно перешедшими в армию России. Они указали номера именно тех самолетов, на которых бригада выполняла боевые задачи...

Николаев, «Аллея Бельбек» – 2014

16 апреля 2014 года военнослужащие 204-й бригады, передислоцированные в город Николаев, вместе с семьями посетили специализированный морской порт «Октябрьск».

В порту семьи военных совместно с членами Молодежного совета порта высадили аллею молодых деревьев – лип, впоследствии названную «Аллея Бельбек». Народ Украины считает военнослужащих «Бельбека» настоящими патриотами своей страны...

Первые полеты на материке (31.07.2014)

31 июля 2014 года с аэродрома «Кульбакино» 204-я Севастопольская бригада подняла в воздух первый истребитель МиГ-29, бортовой номер «28». Был выполнен облет самолета, который силами бригады из разобранного, нерабочего состояния после транспортировки наземным транспортом из оккупированного полуострова приведен в исправное и боевое состояние. Личному составу бригады поставлена задача до конца 2014 года поднять в воздух не менее 6-ти истребителей МиГ-29.

Напомним, что на оккупированном аэродроме «Бельбек» на 2014 год находилось 9 исправных боевых самолетов МиГ-29 и три модернизированных самолета Л-39 «Альбатрос», принадлежащих Вооруженным Силам Украины...

Эпилог

Николаев, Украина, май 2015

Прошел год после мгновенного «разгрома» Вооруженных Сил Украины в Крыму, добровольного перехода более 8-ми тысяч украинских военнослужащих в российскую армию. Обнаружилось катастрофическое положение ВС Украины. Возможно, очевидная легкость и скорость, с которой были достигнуты практически все цели в крымской операции, сыграли роковую роль в развитии ситуации в Донбассе. Предполагалось, что и дальше все будет так же, как в Крыму. Ситуацию усугубил и крайний дефицит времени на оценку событий. Аннексия полуострова не только ввела новые порядки на этой земле, но и спровоцировала захват украинских предприятий, волны миграции, разрушила семьи.

38% личного состава 204-й авиационной бригады вышло из Крыма, это чуть больше 200 военнослужащих, остальные изменили воинской присяге на верность украинскому народу и перешли на сторону армии РФ. Сейчас проводится комплекс мероприятий по доукомплектованию личным составом украинской бригады и восстановлению боеспособности самолетов, которые успели забрать из оккупированного Крыма...

Вероятно, читателя, кроме всего изложенного, заинтересует, откуда произошло название «Бельбек». Название военного аэродрома происходит от одноименного названия реки Бельбек, которая протекает по Бельбекской долине и впадает в Черное море на юго-западе Крыма. Аэродром расположен на берегу моря рядом с рекой, на территории Нахимовского района Севастополя, на северной стороне города, примыкает вплотную к поселку Любимовка.

Николаев, Украина, октябрь 2015

Прошло полтора года после аннексии Россией Крымского полуострова, и часто от многих людей можно было услышать, что Крым был сдан без единого выстрела, что Украина Крым «профукала» и так далее. Да, это так...

Но ни в коем случае не надо забывать о предательстве всех сфер общества Крыма – начиная от органов власти, силовых структур – СБУ, МВД, ВСУ, многих жителей Крыма, что способствовало успешно спланированной операции российских спецслужб по захвату Крыма, и они отработали на «5» с плюсом, все четко и по учебникам. Эти же люди, жители Крыма, добровольно использовали себя как живой щит для «зеленых человечков» – «вежливых людей» – при захвате администраций Крыма, органов управления СБУ, МВД, ВСУ и украинских воинских частей... Так в кого же нужно было стрелять? И кому, если 80 процентов (80%! – *Авт.*) органов управления и силовых структур Крыма поддержали аннексию? Кроме того, сохранившаяся на украинской территории российская военно-морская база сыграла ключевую роль в аннексии Крыма. А чем там эти российские военнослужащие занимались? Маневрами – или сменой власти?

Более половины военнослужащих «Бельбека» (62%) перешло на сторону РФ. Предатели? Да, «интегрированные» – так их теперь называют сами российские военнослужащие, а в Украине они объявлены в розыск и в случае пересечения ими границы их будут задерживать и передавать украинскому суду (часть 2 ст. 408 УК).

Хотел бы поделиться случаем – из рассказа моего сослуживца:

«После нашего похода со знаменами Украины российские захватчики согласились допустить дежурный наряд украинского «Бельбека» под совместное наблюдение за украинской авиационной техникой и имуществом воинской части. В тот день я нес службу дежурным по стоянке самолетов части и стал свидетелем такой картины: к российскому блокпосту подъезжает автомобиль, из него выходят журналисты с камерами и наш украинский военнослужащий – офицер. Как по сценарию, на камеры, он с бранью начал идти на российский блокпост и на груди рвать одежду. «Стреляйте, сволочи, в украинского офицера!» – истерично кричал он. За что был вознагражден за свое псевдогеройство стодолларовой купюрой от журналистов, а российские спецы, после такого геройства на камеры, отказались допустить украинский наряд на аэродром».

Были вот и такие продажные, предательские случаи. Сейчас этот псевдогерой, капитан С. Т., продолжает службу уже в российском «Бельбеке»...

И пусть непредубежденный читатель с высоты сегодняшнего дня делает выводы...

Капитан И. Филиппов (стоит) с товарищами по службе

КПП. Незадовго до штурму.
На фото автомобіль АПА блокує ворота КПП.
Бельбек. Березень 2014 р.

Штаб бригади. Бельбек. Березень 2014 р.

Ремонт прицільного
комплексу літака. Кульбакине

Розбірка літаків
для перевезення на аеродром
«Кульбакине» (Миколаїв).
Бельбек. Травень 2014 р.

Аеродром «Кульбакине». Літак МіГ-29

Підрозділ ТЕС. Кульбакине. 2017 р.

АРТИЛЕРИСТИ, СПЕЦНАЗІВЦІ, РЕМОНТНИКИ, ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ СЛУЖБИ ПРАВОПОРЯДКУ ТА ВІЙСЬКОВИХ КОМІСАРІАТІВ

С. С. Макарчук, О. В. Пайкін

«МИ – БОГИ ВІЙНИ!»

Військово-Морські Сили Збройних Сил України призначені для стримування, локалізації і нейтралізації збройного конфлікту, а за необхідності – відсічі збройної агресії з моря як самостійно, так і у взаємодії з іншими видами Збройних Сил України, військовими формуваннями, сприяння Сухопутним військам України на приморському напрямку. Але після окупації АР Крим, на території якої було дислоковано більшу частину Військово-Морських Сил, вони знаходяться у стані реорганізації.

Військово-Морські Сили ЗС України складаються з багатьох різних підрозділів та з'єднань. Одним з основних і дуже важливих компонентів бойової структури є артилерія. Так ось, як говорять, «перлиною в короні» артилерії ВМС ЗС України, на тлі війни і структурних реорганізацій, є 406-та окрема артилерійська бригада берегових ракетних і артилерійських військ берегової оборони ВМС України.

Тернистий шлях бригади розпочався у квітні 1976 року в м. Запоріжжя, коли на підставі Директиви ГШ ЗС СРСР сформували 301-шу артилерійську бригаду, командиром якої був призначений полковник Бут Іван Миколайович. Через сім років, у 1983 році, ця військова частина була передислокована у м. Сімферополь та увійшла до складу 32-го армійського корпусу. А з вересня 1990 року 301-шу артилерійську бригаду було передано до складу Чорноморського флоту. З березня 1993 року на підставі

Директиви ГШ ЗС України артилерійську бригаду передано до складу 32-го армійського корпусу Одеського воєнного округу.

У 2001 році на підставі Директиви МО України та Директиви Командувача Південного оперативного командування 301-ша артилерійська бригада була переформована у 406-й артилерійський полк. У 2003 році на підставі Директиви МО України та Директиви Головнокомандувача Військово-Морських Сил ЗС України 406-й артилерійський полк переформовано у 406-ту окрему бригадну артилерійську групу. У 2006 році на підставі Директиви МО України та Директиви начальника штабу – першого заступника командувача Військово-Морських Сил ЗС України – 406-ту окрему бригадну артилерійську групу переформовано у 406-ту окрему берегову артилерійську групу. Відповідно до вимог Директиви Міністра оборони України від 12.08.2010 року «Про проведення додаткових організаційних заходів у Збройних Силах України» до 20.02.2011 року переформована в 406-ту Сімферопольську окрему берегову артилерійську групу.

Це сухі і по-військовому стислі факти офіційних джерел, за якими, без перебільшення, – кар'єри, досягнення і промахи військових офіцерів і солдат артилерійської групи та долі їх сімей. Але все це ніщо в порівнянні з подіями, які розгорнулись в артилерійській групі під час російсько-української війни.

З 28 лютого 2014 року військову частину окремої берегової артилерійської групи у Криму блокували російські війська. Половина офіцерського складу групи залишилася вірною присязі, і 9 квітня 2014 року 82 військовослужбовці приїхали до Запоріжжя. Командир з'єднання полковник Дмитро Козаченко зрадив присязі й перейшов на сторону РФ. З усього старшого офіцерського складу командування групи тільки заступник командира групи з озброєння підполковник Галайчук Ігор Миколайович залишився вірним присязі й очолив виведення особового складу патріотів на материкову частину України. На той момент він був призначений виконуючим обов'язки командира військової частини. Сьогодні вже полковник Ігор Миколайович Галайчук – заступник командира з озброєння окремої артилерійської бригади.

Після окупації півострова артилерійська група, на виконання вимог спільної Директиви Міністерства оборони України та

Генерального штабу Збройних Сил України від 30 квітня 2014 року, плану тимчасової передислокації військових частин Збройних Сил України із території Автономної Республіки Крим, затвердженого Міністром оборони України, та наказу Командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України від 09.04.2014 року, була передислокована до Запоріжжя на базу однієї з військових частин. Але невдовзі Наказом Командування Військово-Морських Сил Збройних Сил України від 17 березня 2015 року військова частина з 15 квітня 2015 року передислокована до Миколаєва на фонди КЕЧ м. Миколаєва, а вже з 5 жовтня 2015 року почався процес переформування окремої берегової артилерійської групи в окрему артилерійську бригаду.

Численні зміни дислокацій з початку існування артилерійської групи, а потім формування нового бойового військового з'єднання виявились неабияким складним процесом. Спочатку, коли 82 військовослужбовці приїхали до Запоріжжя, у військовій частині 55-ї артилерійської бригади для розміщення особового складу було виділено частину будівлі, так зване розташування для виконання службових обов'язків та особистого користування військовослужбовцями та їх сім'ями, бо на той момент ні в кого не було житла у Запоріжжі.

«Крім того, якщо згадати, то з усієї кількості військових артилерійської групи на той момент офіцерів-артилеристів було не більше десяти», – згадує майор Яцкевич Юрій Ярославович, нині командир окремого гарматного дивізіону бригади, а на той момент командир батареї 406-ї Сімферопольської окремої берегової артилерійської групи.

Попри всі намагання навчити молодих офіцерів артилерійської науки (адже всі молодші офіцери були «піджаками», тобто закінчили цивільні вищі навчальні заклади і не мали бойової практики), процес навчання був нелегким. Але особовий склад почав швидко відновлювати боєздатність військової групи. Майже відразу були сформовані та спрямовані у спеціалізовані частини в Рівненській області робочі групи для отримання озброєння та транспорту, оскільки буквально все було залишено в Криму. Не обійшлося у цьому процесі без допомоги небайдужих волонтерів.

Але і тут склалася непроста ситуація. Для загального розуміння необхідно нагадати, що у складі 406-ї Сімферопольської окремої берегової артилерійської групи були чотири артилерійських дивізіони по три артилерійські батареї в кожному. Якщо кількість особового складу в батареї становить близько ста осіб, враховуючи офіцерів, то виходить, що кількість особового складу артилерійської групи – приблизно 1200 осіб, а було тільки 82 військовослужбовці, з яких професійних артилеристів не більше десяти. Відразу відновити всі підрозділи групи було неможливо, тому командуванням було прийняте рішення почати першочергове відновлення з одного дивізіону, а в ньому – з однієї батареї. Тому спочатку вся окрема 406-та артилерійська група складалася з однієї зведеної, збірної, батареї великокаліберних буксированих гармат «Гіацинт-Б» (2А36).

Перше озброєння, отримане новопризначеним начальником штабу дивізіону капітаном Яцкевичем Ю. Я., прибуло вже до Миколаєва, де, згідно з прийнятим рішенням щодо остаточного розміщення Сімферопольського військового з'єднання, було визначене розташування на базі ремонтного полку в місті Миколаєві. Паралельно і постійно офіцери з'єднання проводили заняття з особовим складом, і все це відбувалося з квітня по серпень 2014 року. Тим часом, орієнтовно в липні того ж року, в частині відновився на посаді командир артилерійської групи полковник Добринін Є. В., який очолював цю артилерійську групу ще в Криму, але згодом пішов на пенсію.

Таким чином, улітку 2014 року командиром 406-ї Сімферопольської окремої берегової артилерійської групи був полковник Добринін Є. В., його заступником з озброєння став підполковник Галайчук І. М., із трьох гарматних і одного реактивного дивізіонів у групі була тільки одна повноцінна сформована батарея. Відсутність кваліфікованих офіцерів на штатних посадах у батареї вимагало сумісництва у виконанні службових обов'язків згідно зі штатним розкладом із фактичним виконанням обов'язків замість молодших офіцерів. Так, наприклад, начальник штабу першого дивізіону Яцкевич за сумісництвом був командиром єдиної батареї артилерійської групи, а командири інших батарей були командирами вогневих взводів усе тієї ж батареї. Таким

чином було заповнено нестачу фахівців згідно зі штатним розкладом. І це було дуже серйозно, бо якраз улітку 2014 року бойові дії на сході України розгорнулися на повну потужність.

Після інтенсивної підготовки 20 жовтня 2014 року батарея, врешті-решт, вирушила з Миколаєва до Маріуполя – у сектор «М». Підрозділ розташувався в одному з населених пунктів Донецької області поблизу Маріуполя. Звичайно, зайняли «найкращі» будівлі – курник за селом, правда, на території розташування було все – і водопровід, і електрика. Тому відразу вдалося налагодити побут. А далі почалось виконання численних бойових завдань. Зважаючи на дальність пострілу гармат і потужність озброєння артилерійської системи «Гіацинт-Б», основним завданням підрозділу була контрбатарейна боротьба.

«На той момент – з жовтня і приблизно по травень – були настільки інтенсивні бойові дії, що добова витрата боєприпасів коливалась у межах 200–400 снарядів! Не те що зараз. Стоять собі в полі і стоять...» – ділиться спогадами командир дивізіону майор Яцкевич Юрій Ярославович.

Незважаючи на інтенсивні бойові дії, артилерійський підрозділ не поніс жодних втрат серед особового складу – і це було значним досягненням командного складу групи. За особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку багато офіцерів групи були відзначені державними та відомчими нагородами.

Командир гармати Олексій Шевченко, який розпочав службу в бригаді за контрактом з середини січня 2015 року, розповідає: «У підрозділі мене прийняли добре, хлопці вже виконували бойові задачі в секторі «М» з осені 2014 року і показали себе із найкращої сторони, про що свідчать численні нагороди ВМС України та керівництва сектору.

Розпочались навчання, бойове злагодження, йшло поповнення. Люди в бригаду приходили з усіх областей України, в тому числі були з Донецька, Луганська, з Криму. Підрозділ активно відпрацював на передовій із кінця 2014 до початку 2015 року. Останню «гучну роботу» виконали якраз напередодні Мінських домовленостей.

«Подарунок» ворогу

Цілі у нас були специфічні – знищували групи ворожих військ, бази забезпечення, штаби.

У червні 2015 року я відбув у сектор «М». Наш підрозділ допомагав вогнем морським піхотинцям, тій же 79-ці, батальйону «Донбас», зокрема у визволенні Широкиного. Знаходились у підпорядкуванні начальника сектору, далі деякий час підпорядковувались 36-й окремій бригаді морської піхоти, потім знову – командуванню сектору «М».

Йшла повсякденна бойова робота – «відпрацьовували» виявлені місця скупчення ворога. Новоприбулі з числа мобілізованих уперше побачили обстріл ворожими «Градами», але нічого – не розгубились і продовжували виконання бойових задач. Пам'ятається, знищили надзвичайно важливу ворожу ціль – горіла 2 дні. Хтось із київського керівництва заявив, що це робота наших сил РСЗВ. То й нехай, головне – результат.

Силами 406-ї бригади були знищені сотні бойовиків, десятки одиниць ворожої техніки. Наші «Гіацинти» били влучно. Спецназівці 73-го Морського центру спеціальних операцій, які виконували задачі з охорони нашої бригади та коригували вогонь, коли побачили артилерію в дії, говорили: «Ваша арта – це велика снайперська гвинтівка!» Таке порівняння – мабуть, найкраща оцінка нашої роботи.

Коли «відпрацювали» влітку 2015 року по Широкиному, морські піхотинці навіть з окопів повискакували – ворога накрило стіною артилерійських розривів, було видно як удень. Нічого подібного вони не бачили.

Ми ніколи не стоїмо на одному місці, знаходимося в постійному русі. «Відпрацювали» по ворогу – і тут же змінюємо позиції. Як за нами не полювали, нічого в них не вийшло. Працювали «Гіацинтами» в основному ночами – додаткові умови безпеки. Добре спрацювали «морські котики», які відповідали за охорону підрозділу (командир – позивний «Росомаха»). Якось проникла ДРГ, «котики» відповіли вогнем. Уранці знайшли прикопане тіло, багато слідів перебування бойовиків. Далися ознаки заходи безпеки – за весь час жодного «200-го».

Пам'ятними є так звані «маріупольські» «Гради» ворога, які жорстоко обстріляли східні околиці Маріуполя. Але далеко не від'їхали – це ми їх «з'їли». Усього в тому бою артилерія знищила 6 російських «Градів».

Взагалі, без наказу ми вогонь не вели, але коли нашої піхоти на передовій було важко і просили допомоги – що ж, іноді й допомагали. Бійці були дуже вдячні за підтримку вогнем, і ця вдячність – найбільша нагорода нам, артилеристам.

Що ж стосується подвигу, геройства, то його, на мою думку, немає. Страшно, брудно. В артилеристів усе по-особливому: героїзм і подвиг – справа колективна, працює колектив».

Внесок 406-ї артилерійської бригади в боротьбу з агресором величезний. Наші славетні «боги війни» знищили понад 150 одиниць ворожої техніки, артилерійських установок, з них понад 40 «Градів», близько 30 танків та БМП противника. Сотні непрошених «гостей» знайшли смерть на українській землі. Відірвані башти російських танків, пошматовані і перетворені на решето вантажівки і бронемашини ворога, знищені військові колони (всього вціліло розбито бригадою 8 ворожих колон), якими встелене поле бою, – ось результат філігранної роботи артилеристів із потужних 152-міліметрових «Гіацинтів». Земля в буквальному сенсі горіла під ногами окупантів та їх поплічників. Є різні тактичні прийоми в роботі артилерії: рухомий та нерухомий загороджувальний вогонь, вогневий коридор, вогонь по

окремих визначених цілях (у тому числі по колонах ворога на поворотах та перехрестях доріг), вогневе прочісування «зеленки» тощо. Їх опановували бійці бригади та користувались ними. Це свідчить про надзвичайно високий рівень майстерності.

Тим часом командир бригади полковник Добринін Є. В., налагодивши бойову роботу батареї на передовій, повертається до формування і підготовки наступних підрозділів групи. Тому, коли після ротації в травні 2015 року батарея повернулась на відпочинок на полігон «Широкий Лан» Миколаївської області, завдяки мобілізаційним заходам майор Яцкевич Ю. Я., використовуючи бойовий досвід та враховуючи можливості, приступив до формування дивізіонів у повному складі. І завдяки цим діям робочій групі дивізіонів вдалося отримати і відновити їх озброєння. Таким чином, наприкінці травня 2015 року було повністю сформовано три гарматних дивізіони артилерійської групи.

Тоді ж, у травні 2015 року, полковник Добринін Є. В. отримав нове призначення і очолив 43-тю окрему артилерійську бригаду великої потужності. Його змінив на посаді полковник Мусієнко, який до цього був начальником артилерії 36-ї окремої бригади морської піхоти.

Отже, після комплектації та формування трьох дивізіонів і після проведення тактичних навчань бойові підрозділи були розподілені для виконання бойових завдань із захисту морської берегової лінії країни. А в жовтні 2015 року почався процес переформування окремої берегової артилерійської групи у 406-ту окрему артилерійську бригаду з новим штатним розкладом та структурою. І це одночасно з необхідністю виконувати бойове чергування усіх підрозділів на морському узбережжі та у зоні проведення АТО. При цьому під час переформування полковник Мусієнко отримав підвищення і прийняв посаду начальника штабу нового з'єднання, а очолив нову структуру справжній патріот та досвідчений військовий – полковник Шубін Андрій Володимирович, який до цього часу брав безпосередню участь у процесі становлення, реанімування і формування 40-ї артилерійської бригади як нової військової частини у місті Первомайськ Миколаївської області. Відповідно, мав унікальний досвід і практику в питаннях переформування і реорганізації артилерійських військових частин та з'єднань.

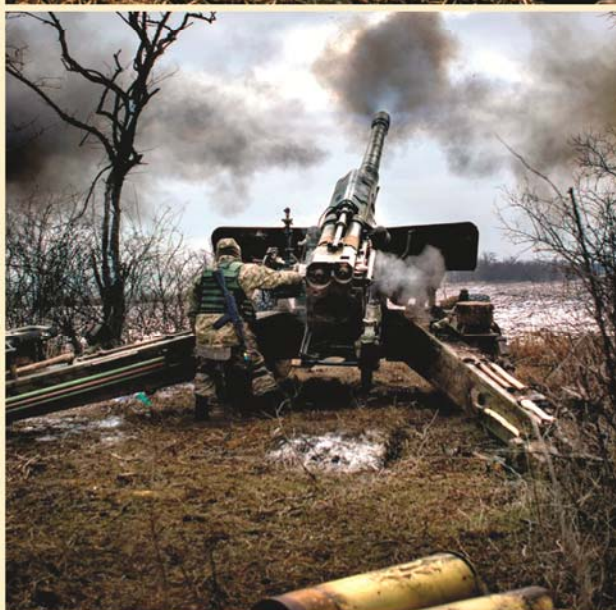
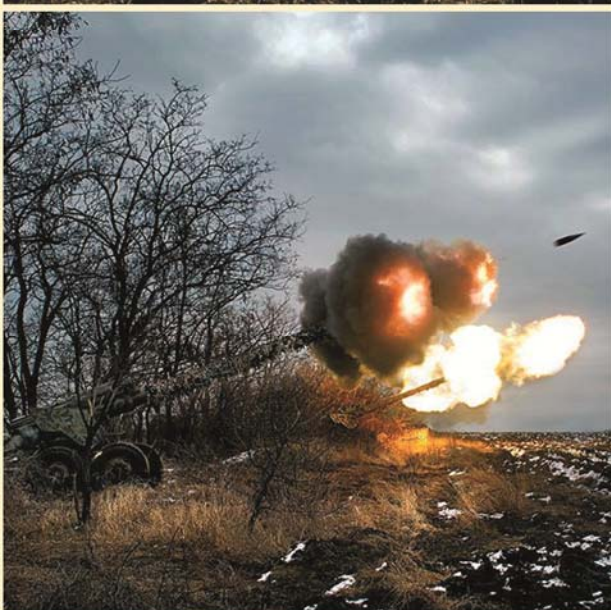
Ротація в 406-й бригаді

Таким чином, це потужне бойове артилерійське з'єднання як у бойовій обстановці, так і у повсякденному житті потребує ретельної координації та взаємодії, і тому окремі підрозділи мають статус відокремлених військових частин зі своїм власним господарством та іншими «обтяженнями», які потрібно було організувати, як завжди, з нуля, але за повної підтримки Міністерства оборони України, а іноді й власними силами та за підтримки волонтерського руху країни. Адже складні часи вимагають безмежної відданості спільній справі – захисту України.

24 серпня 2016 року бригада отримала бойовий прапор, а на шевроні бригади з'явився девіз «Ми – боги війни», і, як показав досвід бойових дій, це чиста правда.

Сьогодні 406-та окрема артилерійська бригада живе повноцінним життям на теренах Миколаївщини та Одещини, де знайшли свій новий дім її підрозділи. Тут вони продовжують своє вдосконалення, формування та навчання, виконуючи поставлені завдання з охорони та оборони морського узбережжя.

ГОВОРИТЬ БОГ ВІЙНИ. УДАР 406-ї ПО ВОРОГУ

НИКОЛАЕВСКАЯ «АЛЬФА»: НА САМОМ ОСТРИЕ БОРЬБЫ С ТЕРРОРОМ

Наш собеседник – командир николаевской «Альфы» Сергей Н. Фамилии его не называем по понятным соображениям. Мы встречались чуть более двух лет назад. С того времени он почти не изменился – такой же стройный и подтянутый, только разве немножко добавилось морщин. Это не удивительно – за последнее время ему многое пришлось пережить: и он сам, и его боевые побратимы защищают мирную Николаевскую область от террористических угроз и выполняют задачи в зоне проведения АТО.

Заслон террору

После обретения Украиной независимости в составе молодой украинской спецслужбы 30 мая 1992 года было сформировано Управление «С». В него вошли наиболее подготовленные оперативники, которые имели хорошую физическую форму и навыки обращения с оружием. На его базе 23 июня 1994 года создано Управление «А», больше известное широкой общественности как «Альфа», сформированы региональные отделы.

Как раз на те годы пришелся мощный всплеск бандитизма, активизация организованных преступных группировок (ОПГ), практически на каждом втором задержании приходилось иметь дело с преступниками, готовыми применить огнестрельное оружие, даже новички спецподразделения быстро приобретали боевой опыт.

В сентябре 2007 года Управление «А» было реорганизовано в Центр специальных операций «А». И сейчас это официальное название спецназа СБУ.

Сегодня бойцы «Альфы» проводят как оперативно-боевые мероприятия в зоне АТО, так и оперативные на мирной территории. Что касается направлений деятельности, то это, прежде всего, борьба с терроризмом и диверсионно-разведывательными группами (ДРГ) иностранных спецслужб, в первую очередь теми, которые пытаются проникнуть к нам с временно оккупированных территорий Крыма и Донбасса.

«В зоне АТО николаевское подразделение раз в два-три дня привлекается к оперативно-боевым мероприятиям. Первая командировка в район АТО была в середине апреля 2014 года: ночью нас подняли по тревоге, и к обеду мы уже были в районе города Изюм Харьковской области. Были моменты, когда подразделение полным составом находилось на востоке Украины...»

Боевики используют даже детей

Конечно, читателю хотелось бы узнать подробности проводимых в зоне АТО операций. Большинство из них раскрывать пока рано, но после некоторого раздумья командир спецназовцев делится с нами деталями того, о чем можно говорить.

ДРГ – это не только люди с оружием и рюкзаками, которые крадутся ночью через линию соприкосновения. Нередко это ранее завербованные при разных обстоятельствах местные жители, которые легализованы на нашей территории. В какой-то момент эти «спящие» группы по команде «кураторов» активизируются, чтобы провести диверсию. Российские спецы, руководящие с временно оккупированных территорий агентурно-диверсионными сетями, хорошо известны украинским силовикам поименно.

Некоторые диверсанты пытаются проникнуть на нашу территорию через КПВВ (контрольные пункты входа-выхода) под видом мирных граждан. Для этого российские спецслужбы стремятся завербовать местных жителей, которые часто пересекают пункты пропуска в обе стороны. В ход идут обещания материальных благ или запугивание, обычный шантаж.

«Недавно мы задержали аналитика одного из региональных управлений МВД, который на флешку скопировал данные о мобилизационной готовности этого управления: фамилии, адреса, позывные, а также схемы и боевой расчет наших блокпостов. К счастью, эту утечку информации удалось предотвратить, – скупно рассказал наш собеседник о законспирированном агенте террористов. – Но мы-то понимаем, что за всем этим стоит очень серьезная работа наших ребят», – рассказывает Сергей.

Или вот другой пример. Один из информаторов пророссийских сепаратистов вернулся из Луганска, поселился на нашей

территории и даже женился. Раз в два-три дня в телефонном режиме и через Интернет «сливал» боевикам данные о перемещении наших войск.

Все было организовано достаточно хитро – для сбора информации он использовал местных ребятишек. Для них это была своеобразная «игра». Они изготавливали сувениры и предлагали их украинским бойцам. А у тех свои дети дома, поэтому всегда поделятся припасенной для такого случая конфетой, парой гривен. Детвора подбегает к машине: «Дяденька, купи сувенир!» И если опускается стекло автомашины, ребячьи высматривают: сколько людей, в какой форме, какие шевроны, какое оружие и т.д. Некоторые из них уже хорошо в этом разбираются. Дальше мальчишка докладывает информацию по телефону своему «старшему», который аккумулирует эти данные и сообщает их боевикам.

«Его долго не могли вычислить, но все-таки удалось. Однако здесь возникла определенная сложность – он всегда держался в людных местах, нельзя, чтобы при задержании пострадали мирные граждане.

Информатор с женой вышли в магазин. Рядом остановка, на ней собралось порядка 20 человек. Жена зашла за хлебом, он остался покурить. А дальше активная фаза операции, на которую ушло около 15 секунд: подходят наши сотрудники, подъезжает машина – и объект закидывается в авто, которое быстро отъезжает. Люди на остановке ничего не поняли, и когда женщина вышла из магазина и начала искать мужа, ей сказали, что тот просто сел в какую-то машину», – вспоминает командир «Альфы».

При допросе информатор рассказал много важного. Благодаря его сотрудничеству со следствием было проведено несколько задержаний и, в конце концов, ликвидирована достаточно серьезная агентурная сеть, действовавшая в районе.

Как правило, у задерживаемых имеется, как минимум, пистолет с гранатой. Бывают и самодельные взрывные устройства, иногда достаточно мощные. И тогда становятся незаменимыми находчивость, интуиция, быстрота принятия решений.

Российские спецслужбы и их «подручные» активно прибегают к разного рода провокациям. Так, один из боевиков, населен-

ный пункт которого оказался в «серой зоне», установил на крыше многоэтажки миномет. В определенное время он подъезжал к этому зданию на велосипеде, поднимался вверх и открывал огонь: три-четыре выстрела по нашим позициям, потом три-четыре по боевикам. И уезжал. Пропагандисты ОРДЛО и российские СМИ немедленно поднимали шум, мол, ВСУ обстреливают мирные кварталы. Боевика удалось задержать на подконтрольной украинской территории.

Минометчик сразу начал все «сливать». «Поначалу даже закралось подозрение – не «деза» ли это? Но потом выяснилось – он ужасно напуган, им там здорово «промывают мозги»...

Пропагандистские сказки падают на благодатную «почву», поскольку рядовые боевики часто не имеют даже среднего образования...

От гранатомета на балконе – до набора для пыток в сумке

Командир рассказывает и о примере выполнения одного из классических заданий «Альфы» – освобождения заложников. Эта операция пришлась как раз на перерыв между ротациями в АТО. В сентябре прошлого года поступила информация о том, что на борту дрейфующего в территориальных водах Украины турецкого судна захвачены члены экипажа. По предварительным данным, самих террористов двое, они вооружены, а среди заложников пятеро пострадавших. Ночью николаевских «альфовцев» подняли по тревоге, в пять утра они уже были в Одессе.

После оценки ситуации было принято решение «работать с ходом» – все понимали, что положение заложников может ухудшиться. В результате решительных действий злоумышленники, несмотря на попытку применить холодное оружие, были обезврежены в считанные минуты. Кстати, они оказались членами иностранного экипажа этого судна.

Не так давно обезвредили боевика, прибывшего в Николаев с Донбасса. Во время обыска в квартире задержанного нашли оружие, в том числе – гранатомет, который он прятал на балконе. Также у него был изъят набор для пыток. А дальше...

«Боевик задержан, идет обыск, вдруг стук в дверь. В глазок видно, что стоят четверо решительных молодых людей спор-

тивной внешности. Открываем дверь – они «с растопыренными пальцами» начинают выяснять: «кто вы такие», «почему шумите». Оказалось, жилец соседней квартиры вызвал своего родственника с «братвой» – разобраться, «что за шум». Проверили у них документы и дали 30 секунд, чтобы исчезли. В «норматив» они уложились», – рассказывает Сергей Н.

Составляющие успеха

Уже на ранних стадиях отбора в «Альфу» к кандидату предъявляются высокие требования. Если человек подходит по здоровью, образованию и целому ряду других критериев, то попадает на отборочные курсы. «Эти 10-дневные курсы достаточно жесткие, в чем-то напоминающие фильм «Солдат Джейн», только сложнее. Организаторы курсов с различных методик подготовки взяли лучшее, соединили, опробовали. Там мало спят и едят, но очень много физической и психологической нагрузки», – рассказывает командир николаевских спецназовцев.

Кроме подготовки и технического обеспечения, для боеспособности «альфовцев» очень важен крепкий «тыл» – их семья.

«Собственно говоря, мы все одна семья. Ощутима поддержка ветеранских организаций – отправляем на лечение, оплачивают лекарства. В прошлом году николаевские спецназовцы получили две квартиры. Это большой плюс – порядка шести-семи лет люди ютились на съемном жилье. А сейчас в этих семьях приятные хлопоты – ремонт и т.д. Чувствуя заботу Родины, люди, в свою очередь, лучше исполняют свои функциональные обязанности. Если сотрудник знает, что у него в быту все хорошо, качество выполнения задач существенно растет», – заметил командир.

Нельзя не сказать несколько теплых слов и о волонтерах. Конечно, по сравнению с 2014 годом снабжение бойцов со стороны государства улучшилось, но установившиеся связи с волонтерскими организациями продолжают работать. «От общественных организаций мы получили в подарок два автомобиля – один для работы в зоне АТО, другой – на мирной территории. Кроме того, нам помогают и в обслуживании автомашин. Это очень важно, поскольку подразделение мобильное – за несколько

дней может объехать полстраны, и износ техники предельно высок. Также есть предложения и по тепловизорам, по совершенствованию наших тренировочных полигонов и по многому другому. И что радует – инициатива исходит от них», – говорит Сергей Н.

Одна группа волонтеров приобрела очень серьезную снайперскую винтовку с набором прицелов. Это вооружение сейчас используется в районе проведения АТО. Другая волонтерская организация подарила два беспилотника. Один работает на востоке Украины, оператор второго сейчас проходит активное обучение. Это серьезный и многофункциональный летательный аппарат.

Кроме того, для мобильных групп «Альфы», которые на длительное время оторваны от баз снабжения, большое значение имеет горячее питание. И тут наши бойцы адресуют теплые слова другим волонтерским группам, в том числе николаевской «Кулинарной сотне». Женщины готовят аппетитнейшие супы, балуют ребят другими «вкусностями».

Работа «Альфы» не афишируется, обычно слышим о результате, а тонкости подготовки к спецоперации, детали – все остается за кадром. Но даже скупая информация придает уверенности, что профессионализм наших спецназовцев, умноженный на поддержку людей, поставит надежный заслон боевикам и террористам всех мастей.

«АЛЬФА» В ДІЇ. «СКАЛЬПЕЛЬ» ДЛЯ СЕПАРАТИСТІВ

«РЕМОНТНИЙ СПЕЦНАЗ» ІЗ МИКОЛАЄВА

145-й окремий ремонтно-відновлювальний полк озброєння Збройних Сил України був створений 15 грудня 2007 року на базі фондів 830-го Центру технічного забезпечення та Миколаївського військового автомобільного коледжу. Він продовжив славні традиції часів Другої світової війни 92-ї гвардійської Криворізької стрілецької дивізії, що дислокувалась у Миколаєві (район Соляні).

Ще до початку антитерористичної операції частина прийняла на свою базу військову техніку та озброєння сухопутних військових частин ВМС України, які виводились із анексованого Росією Криму. Більша частина цієї техніки (понад 1000 одиниць), розграбованої і навмисно по-варварськи понівеченої росіянами, була відремонтована спеціалістами полку і повернута в стрій. На початку антитерористичної операції особовий склад полку брав участь в ремонті та обслуговуванні техніки, яка відправлялася в район бойових дій. Крім того, було створено декілька ремонтно-евакуаційних груп, які виконували роботи з ремонту бронетанкової та автомобільної техніки, евакуації з поля бою ОБТ, а також ремонт систем озброєння безпосередньо на передовій українських військ у зоні АТО. Через ці бригади пройшов майже весь особовий склад полку. Два військовослужбовці 145-го ОРВП – молодший лейтенант Коломієць О. В., командир взводу забезпечення ремонтної роти автомобільної техніки ремонтно-відновлювального батальйону, і сержант Фігурський А. С., командир ремонтного відділення гусеничних машин, багатовісних автомобілів і спеціальних шасі взводу автомобільної техніки ремонтної роти автомобільної техніки ремонтно-відновлювального батальйону, які героїчно загинули в районі села Гранітне Донецької області 21 серпня 2014 року.

Загалом спеціалістами і військовослужбовцями полку тільки протягом 2014 року було виконано понад 3000 ремонтних робіт, що відповідає плану робіт за 10 років, у тому числі безпосередньо в ході бойових дій, під вогнем противника. Нелегка праця ремонтників була відзначена державними нагородами.

На той час командир полку полковник Оліферук Володимир Миколайович і командир ремонтно-відновлювального батальйону автомобільної техніки підполковник Гаврилюк Роман Володимирович, як і полегли на полі бою молодший лейтенант Коломієць та сержант Фігурський, були нагороджені орденами Богдана Хмельницького III ступеня (останні посмертно).

Безпосередньо в зоні АТО за 2014–2017 рр. силами 145-го полку було повернено в стрій понад 470 одиниць військової техніки, відремонтовано 4200 одиниць бойової техніки, яку іноді під вогнем ворога, під постійною загрозою бути вбитим, пораненим або потрапити в полон, бійці-ремонтники відтягували з поля бою, інколи прямо з-під носа сепаратистів, та ремонтували в польових умовах. Що було б, якби в умовах катастрофічної нестачі в українській армії техніки та озброєння їх не можна було повернути до другого життя, якби ці втрати були безповоротними? Чи можливим було б у такому випадку зупинити агресора? Питання риторичні. І з цієї точки зору нехай кожен оцінить подвиг славетних бійців «ремонтного спецназу».

Практично кожен виїзд на лінію зіткнення, на поле бою за підбитою, кинутою чи понівеченою технікою та озброєнням, був пов'язаний зі смертельним ризиком. Часто бійцям 145-го полку під час виконання задач доводилось брати в руки автомат, щоб відбивати атаки ворога.

Підрозділи 145-го ОРВП вирушили на схід України влітку 2014 року. Головний старшина полку старший прапорщик Горенко Юрій Миколайович (позивний «Горинич») згадує: «Я прибув у зону АТО 24 липня 2014 року, 26 липня виїхав із групою евакуаторів з м. Дніпропетровська, де ми були замикаючими супроводу колон 25-ї десантної бригади. 29 липня прибули на околицю Краматорська і поїхали колоною визволяти Артемівськ. Дату визволення я не пам'ятаю, але визволили швидко, за півдня. Потім була ніч відпочинку. Далі пішли супроводжувати підрозділи десантників по селах, знищуючи дрібні групи сепаратистів, і розташувались за 10 кілометрів від Попасної. Бої за місто йшли два дні – і його визволили. Потім звернули полями, тому що міст був розбитий ворогом, розвідка проклала в полях дорогу. Через 4 дні після Попасної було звільнено Дебаль-

Старшина 145-го ОРВП Ю. Горенко

цеве. Три дні базувались у ньому і пішли колоною на Шахтарськ. У серпні ми наблизились до міста Донецька.

Шахтарськ три тижні, поки ми утримували висоту, був нашим містом, про це навіть не знають деякі наші «чини», які сиділи в Краматорську. Закріпились на висоті. Буквально через 10–15 хвилин після того, як ми піднялись на терикон, по нас почали вести прицільний мінометний вогонь, за 20 хвилин ми мали 15–17 загиблих. Молодці хлопці – розвернули свою артилерію, дали відповідь і, як так зрозумів, – попали, тому що в районі був сильний вибух з боку сепаратистів».

Як згадує далі старший прапорщик Юрій Горенко, задача підрозділу полягала в тому, щоб відтягувати та евакуювати підбиту техніку в місто Артемівськ. У супроводі не було нікого, по дорозі тричі потрапляли в засаду, були втрати, техніка виходила з ладу, але це так, дрібниці – там гусеницю на тягачі перебили, там ще щось. Відбиті і визволені міста Артемівськ, Попасна, Дебальцеве, а певною мірою і Шахтарськ (у ньому працювала наша розвідка), село Красне контролювалось українською армією, територія між Дебальцевим і Шахтарськом на 60 відсотків була забита сепаратистами, і тому деякі наші силовики боялись туди їхати. В цю «сіру зону» боявся їздити зайвий раз і медперсонал,

тому евакуаторам часто доводилось, крім своїх безпосередніх задач, займатись вивезенням із поля бою вбитих та поранених.

Юрій Миколайович зі своєрідним гумором згадує: «Нам пощастило, що начальником і куратором нашої окремої ремонтно-відновлювальної групи, який перейменував її в розвідувально-евакуаційну, був полковник Яценко. Ми почали «мотатись» на передову у всеозброєнні – вкидали на КТТ (важкий колісний тягач) кулемет, іншу змазану зброю, запасні колеса і – вперед. Я, як старший машини, на броні з 3:30–4:00, «проскакували» в поля, поки всі сплять, щоб обминати неприємні моменти. А коли йшли звідти, оскільки «швидка» не приїжджала, нам чіпляли на підбиту техніку «200-х». Навіть бувало й таке, що якщо тягнеш бортову розбиту машину, то приходилося класти «200-х» у кузов МАЗа. А коли йдеш звідти – обов'язково одна-дві засади. Намагались бити нам по колесах, тому що евакуаційна техніка дуже цінна для будь-якої армії. І приходилося у цих ситуаціях відстрілюватися, прориватись. Був момент, коли доводилося зупинитись (замаскувавшись), викликали танк. Через 20 хвилин прилетів танк, і в супроводі танка ми виходили. Від обстрілів зривало башти з БМД, а бійців, які були на броні, просто шматувало. І такі випадки були».

З болем бійці зустріли команду здати висоту під Шахтарськом, поблизу с. Красне, всі були впевнені, що десь у вересні 2014 року АТО завершиться, – притисли сепаратистів дуже сильно. А потім настала черга й Дебальцевого.

Люди на визволеній території запитували: «Коли ж це закінчиться? Ви ж перемагали, визволяли, за якихось 10 днів визволили те, відбили те, а потім – хлоп, коли натягнули купу військ, чомусь відступили? Що відбувається?»

Юрій Горенко розводить руками: «Я сам нічого не розумію, хоча й військовий. Військ реально стало більше – крім 17-ї танкової, 25-ї десантної, 54-го розвідбата, з'явилась механізована бригада, полки, тільки в Артемівську тисяча чоловік базувалось, і чомусь відступили, здали Дебальцеве. Може це і стратегія, але ми втратили обличчя – обличчя переможця, може це і правильно, але людям не поясниш».

Протистояння, війна, в основі яких лежить конфлікт діаметрально протилежних цінностей (а у агресора, загарбника мета –

повернути історію назад), є непримиренними і закономірно набувають потворно жорстоких форм. Воїни-евакуатори впевнені, що в районі Попасної бойовики відсотків на 40–45 – чеченці. Коли наш евакуаційний екіпаж потрапив у засаду, хлопці тримались, поки в них не закінчився боєкомплект, їх потім закидали гранатами і контужених узяли в полон. Сержанта з полону хтось забрав з-під Дебальцевого, рядового відпустили відразу – рядові бандитів не цікавили, а офіцеру, молодому 23-річному лейтенанту, Михайлом звати, чеченці вирізали око. Потім, коли наші війська бомбардували їх позиції, його прив'язали до стовпа, і весь бій він там пролежав. Його, контуженого, потім викупили з Ростовського госпіталю. Після цього випадку евакуаторів стали супроводжувати, а коли їхали самі, встановлювали на броню важкий кулемет.

Узимку рано темніє. Зимою 2014 року деякі евакуаційні засоби не хотіли виїжджати, коли стемніє. Один КамАЗ – «шаланда», завантажений БК до автоматів і кулеметів вийшов з ладу, простояв 5 годин. «Я за ним поїхав, хлопці задоволені, до цих пір дзвонять, поздоровляють зі святами, – згадує Горенко. – А брав я їх із «сірої зони» в п'яти кілометрах від сепаратистської бази».

Багато інформації витікало через користування мобільними телефонами. Після того як бійці 145-го полку під Дебальцевим двічі потрапляли в засади, стали перед виїздами на завдання просто їх відключати.

Після виходу 128-ї бригади із Дебальцевого група 145-го окремого ремонтно-відновлювального полку на чолі з полковником Бахматом (був тоді в ній на БРЕМі старший лейтенант Захаров) ще два тижні витягувала техніку з-під міста. Були й курйозні випадки, коли ремонтники-евакуатори в супроводі 54-го розвідбата «позичали» техніку у бойовиків – не могли пробачити їм Дебальцевого.

До речі, як тоді, так і тепер бійці 145-го полку впевнені, що ніякого «котла» під Дебальцевим не було і бути не могло. І утримувати позиції можна було – для цього просто потрібно було в тактичному відношенні грамотно розпорядитись наявними силами.

На підтвердження цієї думки Юрій Горенко наводить цікавий факт: «Два офіцери і п'ять спецназівців після 18 лютого 2015 року ще три дні утримували позиції під Дебальцевим (українські війська вже були відведені). Тобто воювати можна було?

...Цих сімох... на позиції привіз генерал-майор Хижий, щоб вони провели рекогносцировку. Потім я за ними приїхав, ніч з ними переночував і 21 лютого їх вивіз».

У кінці 2014 – на початку 2015 року, особливо під час відходу з Дебальцевого і на Світлодарській дузі, евакуатори були на вагу золота; їх усе частіше кликали, і навіть уночі. Щоб врятувати максимальну кількість техніки, буквально «виривали» машини з колон під час руху, відтягували в безпечні місця. Час при цьому рахували не на хвилини, а на секунди. Територія дій полку була надзвичайно великою – практично у всіх секторах.

Евакуатори згадували, що не тільки елементарне незнання місцевості приводило до неприємних наслідків. Навіть якщо ти йдеш із супроводом і тягнеш техніку – це втрата швидкості, витік інформації. Так, між Алмазною і Попасною один наш евакуатор потрапив у полон.

Ті, хто вів колони техніки, досить часто плутались, збивалися з курсу, утворювалися скупчення. Тому евакуатори були, як кажуть, на розхват. Повсякденний ратний подвиг – саме так можна охарактеризувати виконання бойових завдань бійцями 145-го ремонтно-відновлювального полку на сході України.

Капітан С. Захаров

Сам Юрій Горенко, який вивіз із поля бою 248 машин, проявляючи при цьому чудеса хоробрості та винахідливості, отримав президентську відзнаку – медаль «За службу Україні».

Вистачало в зоні бойових дій і, так би мовити, проблем внутрішнього характеру. Капітан Захаров Станіслав Ігоревич, який займав посаду командира евакуаційної роти, завжди сам сидів за важелями

БРЕМ-1 і безпосередньо брав участь в евакуаційних роботах. Причина – величезний некомплект досвідчених водіїв-контрактників, які могли б виконувати завдання в зоні АТО. Бойові задачі Станіслав Захаров виконував і в секторі «М», і під Дебальцевим, і в районі Донецького аеропорту.

Так, був один випадок під Гранітним у 2015 році. Потрібно було відтягнути з поля бою підбитий з ПТУРа екскаватор. Сепаратисти були на невеликій відстані, місцевість прострілювалась, а на все про все потрібно було 10 хвилин – достатньо часу, щоб бойовики 10 разів спалили евакуаційну машину. Дякуючи товаришам, бійцям територіальної оборони, відкрили по ворогу вогонь із усього, що в них було, тим самим дали можливість здійснити евакуацію. Під прикриттям вогню завдання було виконане, і коли прийшла «відповідь» від бандитів, екіпаж на чолі з Захаровим був уже далеко.

Капітан Захаров згадує один із характерних епізодів: «Ми виконували завдання в Опитному, Пісках через ППОшну частину заскакували, витягали зразки ОВТ, які нам вказували... Часто просто дороги не знали, коли третій раз поїхав, уже простіше було, а коли перший раз, то просив дати людину.

Так от, мені дали хлопця-провідника, «Небо» дав команду, і ми погнали. Хлопець той прямо з кулеметом у мене на БТС-4 по лівому борту розтягнувся. Так ми йшли, він мені по шолому стукав, куди повертати – вліво, вправо. Ми зачепили машину, почали тягнути, і тут по мені міномет працює, якраз зі сторони того хлопця. Сказати, що то героїзм, не героїзм – така робота в мене, я на нього подивився – таких щасливих очей не бачив ніколи, всі осколки пішли по броні мимо...

...А «Небо»? Я не знаю, хто він, якби побачив, мабуть, обійняв би. Ми їздили по його команді, я старався робити, як він говорить, і все у нас виходило».

Підполковник Гаврилюк Роман Володимирович, який, власне, і сформував на початку війни ремонтно-евакуаційну групу і керував нею, розповів про трагічний випадок, який стався в районі с. Гранітного Донецької області: «...У Донецькій області наша частина здійснювала технічну розвідку, евакуювала техніку з-під обстрілів у районі Степанівки, Амвросіївки, Сонцевого,

На знімку (зліва направо): сержант Фігурський А. С., молодший лейтенант Коломієць О. В., молодший сержант Нуцковський А. І., підполковник Гаврилюк Р. В.

Гранітного. Задача – витягнути покинуту або підбиту техніку і евакуювати її. Година, дві, трохи не встигли – значить, техніка залишалась на тій стороні. Дуже багато машин знаходили. Формували ремонтно-збірні пункти розбитої техніки – це 12 одиниць, ремонтні засоби.

Як тільки стягували 30–40 машин, по нас відразу ворог відкривав вогонь по наводці місцевого населення. Так сталося і в Гранітному. Велике скупчення техніки, і як наслідок – два «300-х» і два «200-х». 21.08.2014 р. близько 04:30–04:50 ранку в районі с. Гранітне Тельманівського району Донецької області, сектор «Д», в ході проведення антитерористичної операції було здійснено обстріл позицій підрозділів з установок «Град» з боку незаконних збройних формувань. Під час виконання завдань за призначенням загинув молодший лейтенант Коломієць О. В. та був поранений сержант Фігурський А. С. Сержант Фігурський Артур Сергійович доставлений у ЦРЛ населеного пункту Тельманове, де від отриманих ран помер.

Весною 2016 року командиром 145-го окремого ремонтно-відновлювального полку був призначений підполковник Помазан Олександр Володимирович, який проходив бойове хрещення

в зоні АТО неподалік своїх майбутніх однополчан. Військова частина, у якій служив підполковник Помазан О. В. з початку російсько-української війни, охороняла під Артемівськом великі склади з бронетанковим озброєнням (близько 2000 одиниць) і технікою. Його задача полягала в тому, щоб не допустити захоплення території частини, техніки, адже в парку зберігались танки, БМП, БТРи та інші бойові машини.

Бойовики за будь-яку ціну намагалися захопити склади. Перший штурм відбувся 27 квітня, а всього військова частина на чолі з полковником Помазаном О. В. відбила 7 спроб штурму. У захисників з'явився перший поранений.

Проти ворога довелося застосувати зброю – зазнавши втрат, бойовики відійшли. Слід зазначити, що захоплення величезної бази зберігання зброї мало б катастрофічні наслідки для української армії. «Після першого нападу на допомогу нам виділили взвод 3-го полку спецназу, – розповідає Олександр Володимирович. – Потім уже були штурми і танкові атаки, я особисто сидів за важелями танка. Але всі спроби штурму закінчувались нічим, ворог ніс втрати, ми все відстояли».

У подальшому, коли почалась мобілізація, на укомплектування військових частин ЗСУ було виділено близько 1000 одиниць техніки, видавались боєприпаси, ПММ.

Указом Президента України № 838/2014 від 31 жовтня 2014 року підполковник Помазан Олександр Володимирович був нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня. Знаковим є те, що цим же Указом були нагороджені офіцери та військовослужбовці 145-го Миколаївського ремполку, який через рік очолить Олександр Володимирович. Не можна не відзначити ще одну ключову постать полку – підполковник Чайка Олег Олександрович, командир ремонтно-відновлювального батальйону бронетанкової техніки, який виконував завдання в районі АТО – в Сватовому, Лисичанську, Гранітному, Широкиному,

Підполковник Помазан О. В.

Волновасі. За мужність та професійне виконання завдань він також був нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня, а також медаллю «За оборону Маріуполя» і відзнакою Міністра оборони «За зразкову службу». Сьогодні ця легендарна військова частина займається повсякденною діяльністю – ремонтно-відновлювальними роботами, евакуацією пошкодженого ОВТ, забезпеченням відновлення ОВТ бригад, які проходять поновлення боєздатності на 235-му загальновійськовому полігоні. І ми з упевненістю можемо сказати: до тих пір, поки в Україні є такі підрозділи, як 145-й окремий ремонтно-відновлювальний полк, захист Вітчизни в надійних руках.

Підполковник Помазан О. В. за важелями евакуаційного тягача ВТ-72-Б

БУДНІ РЕМОНТНИКІВ-ЕВАКУАТОРІВ

МІЦНА ДИСЦИПЛІНА – ПОТУЖНА АРМІЯ

– Представтесь, будь ласка. Розкажіть, коли була створена Військова служба правопорядку Збройних Сил України.

– Я – полковник Пушенко Вячеслав Миколайович, начальник Миколаївського зонального відділу Військової служби правопорядку, дану посаду займаю вже близько двох років. До мене було три начальники з моменту заснування Військової служби правопорядку. Військова служба правопорядку у Збройних Силах України була створена відповідно до Закону України від 7 березня 2002 року «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України». Днем народження ВСП вважається 19 квітня 2002 року, коли було видано перший наказ по ВСП про початок формування її структурних підрозділів. Упродовж 2002 року створювалось управління на базі комендатур, а також організувалися зональні відділи ВСП, в тому числі і Миколаївський. Що стосується нашого відділу: він був створений у 2003 році, ми перейшли на штат ВСП і по даний момент є Миколаївським зональним відділом ВСП.

– Що собою являє Миколаївський зональний відділ ВСП, які його функції, і чим ви займаєтесь?

– Штат складається з більш ніж 100 чоловік. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», ВСП є спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України, призначеним для забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців Збройних Сил України у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях. У задачі ВСП входять: запобігання злочинам, іншим правопорушенням у Збройних Силах України, захист життя, здоров'я, прав і законних інтересів

Полковник В. М. Пушенко

військовослужбовців, а також участь у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах. До складу Миколаївського зонального відділу ВСП входили три області – Миколаївська, Кіровоградська, Херсонська. У зв'язку з подіями 2014 року зі складу відділу виведено відділення ВСП м. Херсона. На даний час у зону діяльності Миколаївського зонального відділу Військової служби правопорядку входять дві області – Миколаївська та Кіровоградська. До складу відділу входять також відділення Військової служби правопорядку міст Очакова та Кропивницького.

Миколаївський зональний відділ складається з декількох відділень:

- відділення із запобігання та виявлення злочинів, військовослужбовці якого займаються перевітками, за результатами яких матеріали передаються в прокуратуру; оскільки ми не є органом досудового слідства, як це було раніше, ми не маємо права самі порушувати кримінальне провадження. Кримінальне провадження порушує прокуратура, якщо вбачаються ознаки злочину;
- відділення військової інспекції безпеки дорожнього руху (ВІБДР). Задачами відділення є супроводження колон, несення служби на постах, перевірка автомобільної техніки, її вихід з необхідними документами, слідкування за тим, щоб не було порушень правил дорожнього руху, контроль та реєстрування техніки;
- відділення патрульно-постової служби – одне із найбільш значущих у системі ВСП. Військові цього відділення несуть службу на вулицях міста. До складу патрульної групи входить начальник патруля та патрульні. Їх задача – не допустити порушення правопорядку, поставити солдата на місце, коли він порушує дисципліну або перебуває в нетверезому стані. Вони несуть службу з пов'язками Військової служби правопорядку;
- відділення оперативних чергових (воно невелике). Кожен день черговий відстежує обстановку в зоні діяльності нашого зонального відділу ВСП і складає довідки для інформування керівного складу Збройних Сил України;
- група службових розслідувань – офіцери даної групи займаються службовими розслідуваннями всередині відділу, а також на підставі телеграм вищого штабу в інших військових

частинах. До компетенції групи входить і профілактика правопорушень під час службових розслідувань та перевірки за напрямками діяльності Військової служби правопорядку в зоні проведення АТО;

- рота Військової служби правопорядку, військовослужбовці якої несуть патрульно-постову службу.

Для того щоб стримувати військовослужбовців від правопорушень, відгородити військовослужбовців, які знаходяться в стані алкогольного сп'яніння, від цивільних громадян, на базі Миколаївського зонального відділу було створено гауптвахту. Вона знаходиться на полігоні «Широкий Лан» при учбовому центрі – це спеціально облаштовані приміщення, ка-

Затримання правопорушників

мери. Тут же є приміщення для несення служби, де чергує зміна охорони військовослужбовців. Останнім часом мобілізованих немає, ситуація більш-менш стабілізувалася, тому там утримуються люди тільки за рішенням суду строком від одного до десяти днів. До однієї доби військовослужбовець утримується на гауптвахті, якщо він знаходиться у нетверезому стані, за висновком лікаря. Також на військового складається протокол. На гауптвахті створені всі умови для того, щоб людина відчувала себе нормально. Про військових, що знаходяться на гауптвахті, ми сповіщаємо центр вторинної допомоги, який надсилає своїх представників для захисту прав військовослужбовців. Це, насамперед, адвокати, вони якби знаходяться між нами – ВСП і військовослужбовцями, для захисту прав останніх. Але, як правило, військові відмовляються від їх послуг. Добре, якщо людина сп'яніла і їй би тільки відіспатися, адже бувають і буйні, і тоді доводиться застосовувати спеціальні засоби, надівати кайданки, заспокоювати, бо люди ведуть себе неадекватно.

– Розкажіть, будь ласка, які задачі були поставлені ВСП у зоні проведення антитерористичної операції?

– Наша задача – організація військової дисципліни і правопорядку. В зоні АТО функціонують комендатури, в них працюють представники Військової служби правопорядку. Наша комендатура, закріплена за Миколаївським зональним відділом, знаходиться в місті Кураховому. Там обов'язково є старший представник – офіцер і військовослужбовці – солдати-контрактники. У них там своя зона діяльності, в основному вони відповідають за порядок.

Також там є представник ВІБДР, який відповідає за супровід колон, виїжджає з групою військовослужбовців на дорожньо-транспортні події, за фактом скоєння яких складаються необхідні документи, і якщо є ознаки злочину – передаються на розгляд у прокуратуру Донецької області. Кожні три місяці відбувається ротація особового складу. Я і сам був на передовій у районі Мар'їнки та Красногорівки. Ми виїжджаємо, розбираємося в ситуації і повертаємося назад. Наша задача – здійснювати контроль, забезпечувати правопорядок, не допускати беззаконня; саме для цього створюються комендатури. В Маріуполі знаходиться старший представник Військової служби правопорядку, з ним група до шести чоловік працює при командуванні. На представника ВСП замикаються комендатури Волновахи, Курахового, Великої Новоселки, Маріуполя. Він ставить задачі, якщо потрібно – сам виїжджає на місце подій, збирає інформацію, доповідає командуванню АТО (Маріуполь) і відправляє цю інформацію на Київ, щоб вище командування володіло ситуацією.

– Скажіть, у вас загиблі є? Нагороджені?

– Так. Був випадок на самому початку бойових дій (я тоді був представником Військової служби правопорядку у секторі «Б»). 7 серпня 2014 року відбувся виїзд групи, яку очолював майор М. Ю. Кондратьєв (4 особи: командир, 2 солдати і водій), на розслідування випадку, що стався на одному з блокпостів: військові Збройних Сил України забирали техніку у громадян. У ході

Супровід колон військових транспортних засобів Збройних Сил України

руху були обстріляні диверсійною групою в районі м. Амвросіївка Донецької області. Майор Кондратьєв і водій Алдошин загинули, ще двоє війсь-

кових були поранені. Всього за час проведення антитерористичної операції Військова служба правопорядку втратила трьох військовослужбовців. Усі вони нагороджені посмертно.

Був такий випадок: пройшла інформація, що в зоні АТО два колишніх військовослужбовці мають зброю. Підполковник Грицюк, виконуючий обов'язки військового коменданта в місті Курахове, разом із військовослужбовцями та працівниками Служби безпеки України затримали цих правопорушників. У ході затримання було вилучено і передано поліції зброю та наркотичні речовини. Запобігти злочину – це вже маленький подвиг, адже від цієї зброї могли загинути наші солдати.

Із спогадів військовослужбовця Військової служби правопорядку Миколаївського зонального відділу Ігора Діордіци:

– Потрапив я до Миколаївського зонального відділу в 2014 році після строкової служби. За час служби займав різні посади. На даний момент я – молодший лейтенант, командир взводу охорони патрульно-постової служби роти Військової служби правопорядку.

Відбували ми в зону АТО 7 липня 2014 року виконувати завдання з підтримки військової дисципліни. Виїжджали на блокпости з метою недопущення фактів мародерства. Із завдання не повернулися солдат Миколаївського зонального відділу Військової служби правопорядку Алдошин Максим і майор юстиції Кондратьєв Михайло Юрійович. Наша група потрапила в засідку – нас обстріляли з двох сторін, грубо кажучи, як у тирі, ніхто ще нічого не вмів. Із засідки виходили ми самі. Нас усіх порозвозили в різні місця. Мене поранило в шию. Я спочатку потрапив у лікарню міста Курахове, де мені зробили операцію, потім я був перевезений до міста Дніпро у лікарню імені Мечникова, а 1 вересня – до Миколаївського госпіталю. В зоні АТО я знаходився з 7 липня по 7 серпня 2014 року.

На мій погляд, найбільш жорсткою була четверта хвиля мобілізації – це була

І. О. Діордіца

боротьба з «аватаризмом». Зараз цього вже немає, карають фінансово: випив пляшку горілки – мінус із заробітної платні.

Сьогодні військовослужбовці Військової служби правопорядку забезпечують військову дисципліну і правопорядок серед військовослужбовців у місцях дислокації військових частин, на станціях розвантаження військової техніки, на вулицях та в громадських місцях, проводять якісні перевірки за всіма випадками кримінальних та інших правопорушень, випадками небойових втрат та травмувань особового складу, проводять заходи з профілактики правопорушень у військових частинах та підрозділах, організовують розшук вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, вибухових речовин, украдених або втрачених у військових частинах, проводять службові розслідування та перевірки за напрямками діяльності Військової служби правопорядку в зоні проведення АТО, забезпечують безпеку дорожнього руху та контроль за використанням транспортних засобів військових частин, несуть службу на блокпостах спільно з представниками Національної поліції та Національної гвардії України.

Солдат Миколаївського зонального відділу Військової служби правопорядку Алдошин Максим Олександрович (17.06.1991 року народження, м. Миколаїв) Указом Президента України № 708/2014 від 8 вересня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Майор юстиції Кондратьєв Михайло Юрійович (29.05.1977 року народження, м. Кривий Ріг Дніпропетровської області) Указом Президента України № 282/2015 від 23 травня 2015 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Українська армія посилюється з року в рік, зростають злагоженість, бойова виучка та потужність Збройних Сил України. Є такий вислів: «Порядок б'є клас», тобто запорукою сили нашої армії є залізна дисципліна і чітке дотримання вимог командування. Саме в цьому напрямку працюють воїни Військової служби правопорядку, щоденно ризикуючи своїм життям.

З НАС ПОЧИНАЄТЬСЯ АРМІЯ

Військові комісаріати відіграють значну роль у формуванні Збройних Сил України. Їх роль важлива й значуща не тільки в цей важкий для нашої країни період. Так, на даний час одним з найголовніших завдань є комплектування військових частин ЗСУ та інших військових формувань якісними кадрами. На жаль, не всі українці розуміють нагальну потребу в захисті нашої держави, і необхідно провести якісну агітаційну роботу з населенням, аби донести до кожного необхідність і важливість захисту території нашої держави...

Багато хто може сказати: «Що ж такого важливого в цих комісаріатах?» На перший погляд може здатись, що так, можна й без них. Але, як виявилось, не можна без нас, і якби не повсякденна робота військовослужбовців та працівників військових комісаріатів, то військові частини не були б укомплектовані навіть і на десяту частину.

За ці роки, коли наша країна захищає свої кордони, робота в комісаріатах постійно вдосконалюється. Свого часу ця структура була майже знищена, фахівців поскорочували й на місцях зали-

Особовий склад Миколаївського ОВК під час підняття державного прапора України

шалося лише декілька чоловік. Та коли прийшла біда, потрібно було мобілізувати всі можливі ресурси, шукати спеціалістів, навчати їх. Як би важко не було, але ми справились і під час шести хвиль мобілізації виконували поставлені плани з формування військових частин військовослужбовцями. Ніхто навіть і уявити не може (крім працівників та військовослужбовців військових комісаріатів), як було нелегко мобілізувати людей, а після того, як сталися перші бойові втрати, – повідомляти цю страшну звістку рідним загиблих.

У травні 2014 року на базі Миколаївського обласного військового комісаріату було розпочато формування батальйону територіальної оборони (19-й БТО, командир – полковник С. М. Цогоєв). Потім він став 19-м мотопіхотним батальйоном Чернігівської танкової бригади, а далі, в 2015 році, ввійшов до складу 40-ї окремої артилерійської бригади.

З початком перших хвиль мобілізації всі стикнулися з такою проблемою, як брак людей, які б добровільно виявляли бажання йти захищати кордони нашої держави. Проте робота продов-

Агітація резервістів на військову службу за контрактом

Навчання з підрозділами тероборони Миколаївської області під керівництвом голови облдержадміністрації О. Савченка. Березень 2017 р.

жувалась, викликались військовозобов'язані, а це неможливо було б зробити, якщо б до цього у військових комісаріатах не вівся їх облік. Усі працівники комісаріатів, незважаючи на те, які в них обов'язки, військові вони, чи цивільні, ходили по домішках, вручали повістки. Постійно доводиться стикатися з великими труднощами. Під час вручення повісток на строкову службу, як і тоді, під час мобілізації, були проблеми: багато хто не хоче брати повістку, не відкривають двері, погрожують, спускають собак.

Часто чути дорікання, що понабирали всіх, кого можна і не можна брати, але виникає питання: «Чому ж такі всі розумні не йшли на захист країни?» Так, було важко, було багато помилок, але ми вдосконалювались і зараз продовжуємо роботу над помилками.

За період мобілізації під керівництвом військового комісара Миколаївського обласного військового комісаріату Іванова О. С. районними (міськими) військовими комісаріатами Миколаївської

Прийняття військової присяги на вірність народу України під час військових зборів підрозділів тероборони

області призвано понад 12 000 чоловік. Ви тільки уявіть собі, яка це колосальна робота! І завжди доведені плани виконувались.

За 2016–2017 роки районними (міськими) військовими комісаріатами було призвано понад 2000 військовослужбовців строкової служби та понад 3000 чоловік відправлені на військову службу за контрактом. Миколаївський обласний військовий комісаріат завжди входив і входить у трійку кращих військових комісаріатів країни.

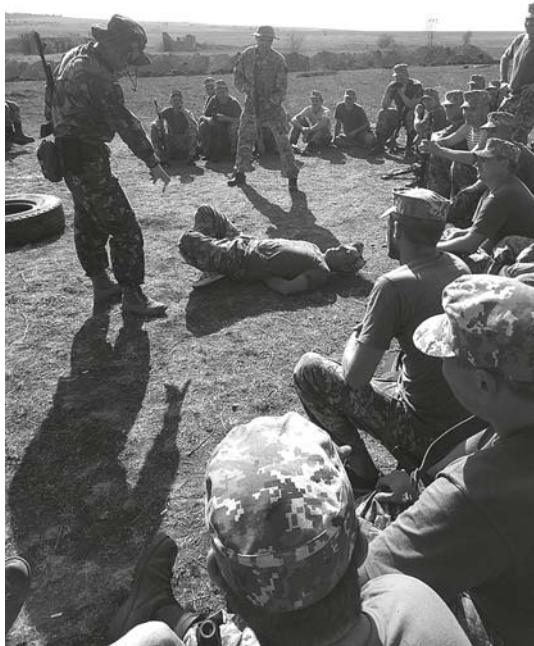
Дуже багато діалогів про строкову службу. Але уявіть собі, якщо б строкової служби не було, не було б і військовозобов'язаних. Коли немає військовозобов'язаних, немає й

карток, в яких вказано, яка спеціальність військовослужбовця. І якщо потрібно захищати кордони своєї країни, то як у короткий термін призвати чоловіків і комплектувати війська, як може піти на захист своєї країни людина, яка не вміє навіть автомат тримати? А поповнювати ЗСУ потрібно в короткі строки. Як же тоді? Моя особиста думка: потрібно навчати хлопців (та й дівчат також) уміння поводження зі зброєю, і не тільки. Так, потрібно це все вдосконалювати, потрібно багато чого вчитись, і ми зможемо все налагодити, якщо самі цього будемо хотіти, тому що все починається з кожного з нас. Потрібно зміни розпочинати з себе й не шукати винних.

Заняття з інженерної підготовки під час військових зборів підрозділів тероборони

На даний час у комісаріатах дуже багато роботи: проводиться рекламно-агітаційна, інформаційно-роз'яснювальна робота по направленню громадян до військових частин для проходження військової служби за контрактом, а також для вступу до вищих військових навчальних закладів або вищих навчальних закладів, що мають військові навчальні підрозділи, для проходження служби у військовому резерві, формування в них позитивної мотивації та відповідального

Заняття з тактичної підготовки під час військових зборів підрозділів тероборони

ставлення до виконання завдань військової служби. Розгорнуті довідково-інформаційні дошки, де викладена інформація щодо порядку проходження військової служби, соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, інформація про кроки, які проводяться в державі щодо стимулювання військової служби, і т.д. На дошках постійно оновлюється інформація, яка надається вищим командуванням у формі інформаційних бюлетенів та вісників.

Не залишаються без уваги демобілізовані військовослужбовці – учасники АТО, сім'ї загиблих (померлих) військовослужбовців: це й оформлення одноразової грошової допомоги, статусу учасника бойових дій, якщо військовослужбовець не встиг до звільнення оформити його у військовій частині, консультування з різних питань. У взаємодії з центрами соціального захисту районів та відділеннями соціального забезпечення районні (міські) військові комісаріати проводять системну роботу щодо професійної, соціально-психологічної, фізичної та суспільної реабілітації військовослужбовців. Налагоджена система надання реабілітаційних послуг демобілізованим учасникам АТО через відділи соціального захисту населення відповідних районів.

Також при Миколаївському обласному військовому комісаріаті відкрився центр надання психологічної допомоги та консультативних послуг військовозобов'язаним та членам їх сімей.

Але найважча допомога, в моральному сенсі, – це допомога при похованні загиблих військовослужбовців. Дуже важко повідомити близьким про смерть рідної людини, важко дібрати слів, проводжаючи в останню путь героїв.

На обліку в районних (міських) військових комісаріатах стоїть понад 5000 демобілізованих учасників антитерористичної операції, більш ніж 200 поранених та травмованих, серед яких понад 150 – інваліди війни. Наша область втратила понад 160 захисників України. Ми всі як можемо підтримуємо та допомагаємо їхнім родинам.

Багато військовослужбовців, які проходять службу у військових комісаріатах Миколаївської області, є учасниками бойових дій. Вони неодноразово виконували й на даний час виконують свій обов'язок у зоні АТО, відряджені на певний період у

зону бойових дій, багато хто з них отримав поранення, я вже не кажу про контузії, які, мабуть, отримують усі, хто там знаходиться. Також нагороди знаходять своїх героїв, і це дуже приємно.

Але не всі повертаються назад живими. На превеликий жаль, загинув на полі бою Павло Олександрович Колесников – заступник військового комісара Центрально-Миколаївського ОРВК. Він мав велике бажання потрапити в зону бойових дій, щоб допомагати там хлопцям, навчати молодих, незважаючи на те, що вдома лишалась молода й любляча дружина і маленький син. Він одним із перших добровольців Миколаєва 19 серпня 2014 року був відряджений у зону ведення бойових дій. Командував взводом 2-ї аеромобільно-десантної роти, був старшим групи 79-ї бригади, яка тримала оборону нового терміналу Донецького аеропорту. А за три дні до повернення додому загинув від кулі снайпера.

З відповідними військовими почестями підполковник Павло Олександрович Колесников був похований у місті Миколаєві. Указом Президента України № 915/2014 від 4 грудня 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

Товариші по військовій службі з Центрально-Миколаївського ОРВК піклуються про увічнення пам'яті підполковника П. О. Колесникова. На фасаді військкомату розміщено меморіальний стенд, присвячений Павлу Колесникову. Також офіцери зібрали кошти на створення пам'ятного куточка у Миколаївській ЗОШ № 53, яку закінчив їх військовий побратим. Залишиться пам'ять про нього й у мешканців Миколаєва. Віримо, пройде небагато часу – й імена загиблих будуть носити вулиці та навчальні заклади міста.

БАТАЛЬЙОН ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ ПОЛІЦІЇ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «МИКОЛАЇВ»

Т. Д. Кремінь, І. В. Крісанова

БАТАЛЬЙОН «МИКОЛАЇВ» ІЗ МІСТА СВЯТОГО МИКОЛАЯ

Відколи 17 квітня 2014 року Міністр внутрішніх справ України Арсен Аваков видав наказ № 367 «Про створення підрозділів патрульної служби особливого призначення», у структурі головних управлінь Національної поліції створили добровольчий корпус із 22 підрозділів – 3 полків, 9 батальйонів, 10 рот патрульної служби поліції особливого призначення (ПСМОП) для захисту від злочинних посягань та охорони громадського порядку. Віталій Гончаров, перший командир роти патрульної служби поліції особливого призначення «Миколаїв», який називали «Святий Миколай», пригадує, що його штатну чисельність планували в кількості 300 осіб. Громадські об'єднання Миколаєва заявляли, що активно долучаються до його створення. Останньої декади квітня у місцевих ЗМІ з'явилось оголошення, що охочі з досвідом міліцейської чи військової служби можуть долучитися до його формування. Було усвідомлення, що буде сформована офіцерська частина батальйону з числа пенсіонерів органів внутрішніх справ, які мали бойовий та управлінський досвід. Тож перші організаційні збори за участі голови облради Тараса Кременя та заступника начальника УМВС України в Миколаївській області Артура Войтенка відбулися 27 квітня 2014 року в Палаці культури УМВС, куди прийшло не більше 15, а записалося тільки 5 кандидатів на службу.

Тим часом на Донбасі йшли активні дії – сепаратисти з російськими наймачами захоплювали органи влади, управління міліції, СБУ, тому нові задачі перед спецпідрозділами вимагали нових підходів до проявів гібридної війни, яка в Миколаєві була позначена за поширеним на Сході та в Криму сценарієм: проросійським містечком у центрі міста біля пам'ятника героям-ольшанцям, щоденними масовими заходами, зокрема, виборами «народного мера», т.зв. регіонального референдуму

Полковник А. В. Войтенко

Розгін наметового містечка 7 квітня 2014 року
(фото надані журналістами інтернет-видання «Преступности.НЕТ»)

задля виходу зі складу України Одеської, Миколаївської та Херсонської областей і створення на базі півдня нового федерального округу РФ, вербуванням миколаївців до складу терористичних організацій, зокрема, «народної армії Донбасу». Крім того, 7 квітня 2014 року близько 200 молодиками із георгіївськими стрічками, які виступали за федералізацію України та наполягали на проведенні т.зв. референдуму, здійснена спроба захоплення приміщення обласної ради та облдержадміністрації. Завдяки злагодженим діям тодішнього керівництва області (Микола Романчук), правоохоронних органів (генерал-майор міліції Юрій Седнев), народних депутатів України (Вадим Меріков, Ігор Бриченко), керівників та активу демократичних партійних організацій (Давид Макарян, Демид Губський), співробітників міліції, народного ополчення Миколаївщини (Микола Тросиненко, Олександр Янцен, Юрій Діденко), самооборони майдану, свідомих громадян нічний наступ русофілів відбито, слідом за тим ліквідовано наметове містечко, де вилучено зброю, пляшки із запалювальною сумішшю, агітаційну літературу, російські прапори. По суті, цей приклад захисту Миколаєва від проросійських сил став поштовхом для керівництва сусідніх областей, які аналогічно розігнали своїх псевдомітингувальників.

Перше залучення бійців укомплектованого батальйону «Миколаїв» у супроводі народного ополчення на охорону громадського порядку було 9 травня 2014 року, в тому числі задля додаткової охорони будівлі органів влади. До супроводу залучали гелікоптер, додатковий транспорт, відеоспостереження. Власне бойове злагодження підрозділу з перших 50–60 осіб проходило на території навчального центру в Матвіївці з 15 травня 2014 року під керівництвом досвідчених інструкторів – ветеранів ЗСУ, МВС та СБУ. Немалу роль відіграв легендарний Орест Курендаш, а також колишній командир «Альфи» Юрій Удотов. Колишній «Беркут», який аналогічно залучали до служби, перебував у підпорядкуванні командира зведеного підрозділу Анатолія Тріщука та його заступника Ірини Мельниченко.

Однією з проблем у навчанні бійців «Миколаєва» була готовність діяти в незвичних умовах. Для цієї справи УМВС України в Миколаївській області рекомендувало воїна-афганця, підпол-

ковника в запасі Ореста Курендаша, який потім у цьому підрозділі обіймав посаду інструктора кадрового забезпечення.

«Я прийшов навчити людей воювати, – так пояснював свою місію бойовий офіцер. – Підрозділ направлявся в зону АТО для виконання бойових завдань, але раніше перед батальйоном стояли не бойові, а правоохоронні завдання. Людей треба було навчити, але ми не знали, з чим вони зустрінуться в умовах гібридних протистоянь. Вказували одне: люди їдуть виконувати бойову задачу, а це означало підготовку бойового підрозділу, який має діяти інакше. Підготувавши програму з посиланням на норми підготовки сержантів ВДВ, ми усвідомлювали: часу немає. Саме тому заняття тривали не 5, а 1,5 місяця без вихідних зранку і до ночі. Починали, так би мовити, з елементарного – із дій бійців на полі бою: поодиночі, в складі підрозділу, пересування в бою, потім перейшли до інженерної підготовки, стрільби лежачи, потім до стрільби з коліна та стоячи. Паралельно вивчали види зброї, що була на штатному озброєнні батальйону. Крім того, проводили навчальні стрільби: автомат, пістолет, ручні кулемети. Не вистачало ні боєприпасів, ні озброєння. Ніхто з бійців ніколи не кидав ручних осколкових гранат, довелося вперше це всім робити. Потім перейшли до тактичної підготовки, що включала в себе не тільки знання з обладнання блокпостів, навички того, як підходити до машини, перевіряти документи та речі людей, які їдуть у машині, а й з тактико-спеціальної підготовки, потім тактико-вогневої підготовки, вміння негайно атакувати противника. В той же час, зустрівши опір, слід уміти відступити, тому увага приділялася і наступу, і відступу. Одночасно вчилися виносити поранених з поля бою, що в літню спеку з бронежилетами, касками, екіпіровкою, озброєнням є доволі складним завданням. Наступним елементом навчання була тактико-інженерна підготовка, яка допомогла хлопцям за умови браку часу «закопатися» в землю. В цілому вони навчалися, як розгорнутися, зайняти позицію шаховим порядком, окопатися та, виконавши накази, лишитися здатними продовжити рух уперед, проводити прочісування, зачистку, діяти в особливих умовах. Концептуально людей готували до кругової оборони. Кожне заняття закінчувалося виконанням команди: «Зайняти

кругову оборону!» У складі батальйону військових більше не було, тому і офіцери, і рядові однаково проходили навчання.

Час спливав, Київ вимагав від «Миколаєва» негайного відрядження. Ситуація на Сході ускладнювалася щомиті. Тому перше відрядження в зону проведення АТО могло відбутися вже наприкінці травня, але під час проведення селекторної наради за участі Міністра внутрішніх справ України Арсена Авакова начальник УМВС України в Миколаївській області полковник міліції Артур Меріков доповідав про неготовність підрозділу через проведення тактичних навчань. Це, з одного боку, допомогло за лічені тижні краще підготуватися, з іншого – з'ясувати рівень підготовки інших підрозділів країни.

На початку червня 2014 року було проведено останнє контрольо-перевіркове заняття на місці розваленної будівлі в с. Сливине, запросили до навчань десантників із 79-ї окремої аеромобільної бригади, які імітували противника. Це було злагодження підрозділу, без якого в бою він буде знищений, незважаючи на озброєння та вмотивованість бійців, – розповідав Орест Орестович. – По суті, «Миколаїв» був готовий до висування на Схід».

Першими з числа співробітників миколаївської міліції, хто виїхав у зону дій АТО, були 10 бійців з колишнього підрозділу «Беркут». 12 червня 2014 року розпочалося їхнє перше 10-денне відрядження. Анатолій Тріщук, маючи досвід служби на посаді заступника начальника обласного УМВС – начальника управління громадської безпеки, пригадав, як готувалися до відрядження: хлопців зібрали, стягнули форму та озброєння (автомати АК, АКМ, підствольники), а після богослужіння, яке

Перед відправкою на Схід

відбулося на Таборовому полі, вночі 26 червня виїхали на Схід: «Пам'ятаю ту ніч як зараз: затягнуте хмарами небо, дощ, важкість на душі. А тут іще під Кривим Рогом автобус зламався. Автомайстерень, звісно, не видно. Набравшись сміливості, о першій ночі набрали генерал-майора Володимира Уварова – екс-очільника миколаївської міліції: «Вибачте, у нас поломка». Він відповів: «Зараз знайдемо транспорт, перевантажимо». Врешті-решт, нам вдалося знайти СТО та вирівняти погнуті диски. Подзвонили Уварову, вибачились і поїхали далі».

Тож до місця призначення загін дістався 27 червня о 6.30 ранку. Базовий табір знаходився в м. Ізюм. Миколаївський «Беркут» мав там змінити киян.

«Ранок був дуже холодний, – розповідає Анатолій Валерійович. – Іде дрібний дощ, і тут із саморобного душу виходить здоровенний мужик – командир київського «Беркута». Я тоді подумав про себе: «Нічого собі, це і я в таких умовах буду?» Розмістились на першому поверсі будівлі вечірньої школи. Ліжок, місця зберігання зброї немає, все тримали при собі, набої зсипали у відро, а потім заряджали. «Готуйтеся! Зміна о 12-й! – говорить командир киян. – Визначайтесь, хто поїде!» Я вирішив лишити 4-х осіб у таборі, серед яких була Ірина Мельниченко. Решта, а це 21 спецпризначенець, готувались на виїзд до місця несення служби. Зміни на блокпосту відбувались через 2 доби на 3-тю, хоча лишались і надовше. Слов'янськ тоді ще не був наш, від нього вели дороги на Краматорськ та Ізюм. Від киян ми отримали настанову: стріляють по-справжньому, будь-яке порушення наказу матиме сумні наслідки.

У свою першу фронтову поїздку вирушили двома ПАЗаами (один із них київський, порожній) та легковою «розганяючою» (броньованою). Ця машина їхала метрів за 100–150 попереду. На узбіччях були спалені автівки, поламани дерева. Тому я їхав попереду в «розганяйці» і по радіостанції попереджав бійців в автобусі: «праворуч – автомашина, ліворуч – якийсь рух», тому бійці були готові відбити можливий напад. «Сепари» ховались у кукурудзинні, зненацька з'являлись у лісосмугах, обстрілювали колони і знову залягали. Я визначав бійців, які мали сидіти у дверях з автоматами, а в салоні – ті, хто мав прострілювати

«Сепари» постійно обстрілювали колони

«зеленку» через вікна. Нам постійно потрібно було бути в повній бойовій готовності. Їздили завжди на максимальній швидкості. Кияни витискали 110–120 км/год, а ми ледь 90 тягнули. Нас попередили, що краще уникати колон, бо тоді ми – легкі мішені. Якщо попе-

реду колона, то краще на годину перенести рух. На 50-кілометровій дорозі до Ізюма стояло 4 блокпости. Були ситуації, коли ворог під'їжджав до блокпосту, розвертався, накривав вогнем і швидко втікав, – згадує Анатолій. – Штаб АТО знаходився у полях, бо постійно змінював свою дислокацію. Кожного разу, заступаючи на чергування, необхідно було доставити туди списки змін та озброєння. Ми дістались місця несення служби – будівлі шиномонтажної станції – відразу. Через дорогу була заправка, поруч – красива будівля ДАІ Слов'янська. Магазили навкруги були розбиті, спорожнілі. Окрім нас, тут ніс службу добровольчий батальйон «Миротворець», підрозділ Національної гвардії України та 25-та бригада ВДВ. Загін миколаївського «Беркута» виконував роль «фільтра»: перевіряли документи, вантажі (щоб ніхто не віз боєприпаси), зброю, крадене майно.

Зведений загін «Беркута» та батальйону «Миколаїв» під Слов'янськом (верхній ряд, 5-й зліва – Анатолій Тріщук). Липень 2014 р.

Ретельна перевірка транспортних засобів

Я розводив своїх на пости по 2 особи кожні 4 години, перевіряв «паролі – відгуки», екіпіровку, чергування проходило разом з киянами, – розповідає Анатолій Тріщук. – Телефони прослуховувались, тому намагалися не використовувати мобільний зв'язок. Командир нацвардійців – молодий хлопець з цифровою радіостанцією, яка покривала 50-кілометрову зону, – мав зв'язок зі штабом. Я знаходився на командному пункті «Озеро». Ще один контрольований миколаївцями блокпост знаходився західніше с. Карпівка та з усіх боків був оточений лісом.

Небезпека чекала на кожному кроці. Був випадок, коли борець закурив і тут же пролунав постріл снайпера із «зеленки» по вогнику. Карту мінних полів, розтяжок ніхто не складав: кожен підрозділ залишав після себе «слід». Ставили ракетниці – розтяжки, які попереджали про небезпеку. Дуже багато тварин загинуло. Бійці намагались далеко не відходити від визначених місць, щоб уникнути неприємностей. О 22.00 будь-який рух заборонявся, найменший рух – вогонь на ураження як на несанкціоноване проникнення».

Анатолій Валерійович пригадує один випадок, як один борець випустив цілий ріжок на такий рух. «Командире, в мене скінчився БК!» – кричить мені по рації. Треба було якось впорядкувати ситуацію, щоб не сталося хаотичного вогню. Мій позивний – «Квант», тому при підозрі проникнення бійці звертались по радіозв'язку до мене. Наприклад, «Я – Квант-20, як бути у такій-то ситуації?» Через військових та нацгвардійців, котрі мали тепловізор та важку техніку, я давав запит: «Якийсь рух у такому-то районі, подивіться чи «полоскочить». А був і такий випадок, коли наш автобус їхав угору і по нас відкрили вогонь. Водій Юра Подкур довго не міг прийти до тями. На щастя, усі лишились цілі, кулі нікого не зачепили. Десь на початку липня у нас був лише один поранений – Сергій Заржецький: він отримав контузію від уламка снаряда, який потрапив у голову біля вуха, від чого розірвало барабанну перетинку. А 24–25 липня ми були вже у визволеному Слов'янську, туди нам і направили підкріплення».

Перше відрядження батальйону «Миколаїв» сталося 26 червня 2014 року. Структурно в АТО їхали 50 осіб, інша група в Ми-

колаєві залучалася до виконання профільних завдань, третя – тренувалась. У складі батальйону служили тільки добровольці, всі мали офіцерські та сержантські звання. Рядових, призовників не було. Бійців озброїли АКМ з підствольниками, забезпечили спорядженням: кевларовими касками, бронежилетами, а супроводжували їх начальник УМВС України в Миколаївській області Артур Меріков, його заступник Артур Войтенко, командир Віталій Гончаров. Велику допомогу для забезпечення хлопців відіграли голова ОДА Микола Романчук, народні депутати Вадим Меріков, Ігор Бриченко. Серед першої автотехніки були два УАЗи, ПАЗ, а від меценатів – обшитий металом КамАЗ (Миколаївський тепловозоремонтний завод, директор – В'ячеслав Сімченко). Миколаївці в зоні дій АТО були на висоті: виявляли зброю, боєприпаси, підозрілих передавали до СБУ, контррозвідки. Іноді по 4–5 осіб щодня. Статистику не вели. Якось зупинили машину одного військового, провели догляд, а у нього в багажнику зброя, набої. Той пояснював, що для оборони. Таким його і передали до СБУ.

Про свою службу в зоні АТО розповідає комбат Віталій Гончаров: «Коли починали формувати батальйон, я був на пенсії, повертатися на службу не планував, але відразу після запрошення погодився очолити новостворений батальйон. Володимир Ванько, Євген Степаненко та Дмитро Дмитрієв були його заступниками. В числі перевірених бійців – командир роти Андрій Заволока, фельдшер батальйону Алевтина Кулішенко, яка надавала допомогу як нашому, так і іншим підрозділам, а також мирному населенню, Орест Курендаш, а ще – собачка

Віталій Гончаров
у зоні АТО

Гончаров В. В. – до початку червня 2016 р. – начальник Миколаївського обласного УМВС.

До квітня 2017 р. – проректор Університету внутрішніх справ у м. Одеса.

З квітня 2017 р. – заступник начальника Донецького обласного УМВС з громадської безпеки (м. Маріуполь).

Орест Курендаш
у зоні АТО

«Гільза». Він згадує, що через два тижні перебування в районі Ізюм – Слов'янськ,десь з 11 липня, наші 50 хлопців із батальйону перекинули до Луганської області. Підрозділ базувався в Новому Айдарі, але задачі по забезпеченню контрольно-постового режиму виконували і в Сватовому, Райгородці, Трьохізбенці.

Алевтина Кулішенко, єдина жінка з батальйону, – учасник бойових дій, яка з 2014 року взяла участь в одинадцяти ротаціях, але найбільше запам'яталися перша, третя і шоста. Перша – досвідом перебування в оточенні на «нулі», обстрілами

під «Градами», евакуацією людей із підвалів та наданням медичної допомоги, поєднанням болю, страху та безнадії, водночас – стійкості, сили, волі; третя – евакуацією дітей з Трьохізбенки до інтернату в Новому Айдарі, пожежею в Щасті, ідентифікацією зотлілих, наданням допомоги при термічних опіках, «Смерчами»; шоста – накладанням швів та відновленням бійців у Золотому, лікуванню запалень, ще більше – літніх людей. Не забудуться масові психологічні травми місцевих, які попри визволені міста і села все одно боялися виходити з підвалів на вулиці. Найбільше запам'ятався запах крові, пороху, вогню. Відчуття втрати Батьківщини Алевтина Кулішенко знає не зі слів – набачилася море горя, але згадувати окремі ситуації, коли горіла земля під ногами, поки що не хоче. Бійці батальйону – Сергій Панфілов, Ігор Нафтолімов, Роман Роговець, Антон Нолан, Максим Калінічук, Андрій Заволока, Сергій Слободяник, Ігор Щербина, Михайло Топчий, Олександр Половинко, Олександр Браславський, Микола Іванчак – серед тих, на кому тримався порядок у підрозділі.

Орест Курендаш пригадує, що перші місяці АТО, на відміну від Афганістану та інших «спецвідряджень», де він побував, характеризувалися нескоординованістю дій. Ось, наприклад, поставили їх на дорогу до Трьохізбенки: «Фільтруйте» дорогу!» – лунав наказ. «Увечері пост закривався, а ми готувалися до кру-

гової оборони, бо нас постійно обстрілювали з мінометів. Наша позиція знаходилася зверху, вони ж по нас стріляли знизу. Дуже складно розрахувати таку траєкторію. Її точно не «трактористи» розраховували, а спеці. З часом усе змінилося», – пригадав ветеран. – Тренування давали результат. Коли ми потрапляли під масовий обстріл, після перших мін бійці зникали в укриттях. Ворожі безпілотники з неба не сходили, вони над нами постійно хрестом ходили. Будь-які контратаки, активні дії та відповіді на обстріли були заборонені. Весь час нас безкарно «накривали». Телефоную в штаб сектору, кажу, що я визначив точно, звідкіля по нас б'ють, можу дати координати, а мені відповідають: «Це не ваша справа». Біля Трьохізбенки стояли танкісти. Я раз послав до них сержанта з проханням: «Скажи їм, хай шмальнуть пару разів, щоб нас прикрити». За півгодини сержант повернувся і каже, що в них команда «вогнь не відкривати». От і все. Те ж саме і на блокпосту в Золотому, де нас «довбали» по три рази на добу. Як за розкладом, клали по 45–50 мін. Коли ми були в Трьохізбенці, проти нас стояла «сволота», здебільшого так звані «казаци» з Росії, під Золотим – одні росіяни, а у Дмитрівці наших узагалі з території Росії обстрілювали. Так і стояли, виконуючи «фільтраційні» функції. Виловлювали «сепаратюг», наших п'яних солдат, місцеві прибігали по допомогу, бо міліція на місцях нічого не робила.

Окремої уваги заслуговує місцеве населення. До військових було здебільше вороже ставлення. Біля Трьохізбенки бійці батальйону «Миколаїв» потрапили під обстріл, а місцеві прибігали і кричали, що українська армія стріляє, хоча стріляли зі сторони, де наших військових точно не було. Одна з найбільших проблем, з якою довелося зустрітись, – це відсутність води, причому місцеві її не давали. Бійці знали лише кілька місць, де місцеві давали питну воду. Бувало, що в магазині продавчині розверталися спиною.

У середині липня 2014 року командуванням АТО були здійснені наступальні дії з метою деблокування Луганського міжнародного аеропорту (80-та ОАЕМБр увійшла туди 13 липня). Оскільки гарнізон там збільшувався, виникли проблеми з його забезпеченням (повітряними каналами – не було змоги, супро-

тивник мав ПЗРК, і був збитий наш ІЛ-76). Місто було оточене з усіх сторін. Тому і було прийнято рішення пробити «дорогу безпеки», з метою пробиття якої до зазначеного гарнізону, який не мав постачання боєприпасів та їжі, перед батальйоном «Айдар» з 80-ю бригадою була поставлена задача захопити Георгіївку і Лутугине.

«Навколо усі асфальтовані дороги та населені пункти контролювалися сепаратистами, – згадує Віталій Гончаров. – Тому ми обхідними шляхами, по ґрунтових дорогах, повз населені пункти пройшли на Лутугине. Східну частину міста зайняли ми, одеський «Шторм». Десантники (командир роти 80-ї бригади – Вадим Сухаревський, позивний «Барсук») та «айдарівці» (командир – Ігор Лапін, позивний «Зола») з'єднались у центрі Георгіївки, здійснили зачистку, виставили блокпости, почали закріплюватись. Усе навколо було забито осетинами та «казаками». В Лутугиному у нас була дуже погана позиція: були на «нулі». Ми знаходились у низині, а всі навколишні висоти були захоплені. У нас на 50 осіб – стрілецька зброя і 2 підствольники. Щоб

Вадим Олегович Сухаревський (позивний «Барсук») – майор Збройних Сил України. У 2011 році – командир аеромобільної роти 80-го аеромобільного полку. 13 квітня 2014 року взяв участь у першому бою війни на Донбасі – під Семенівкою. Старший лейтенант (на той момент) відкрив вогонь зі свого БТРа по бойовиках Ігоря Гірка, що атакували підрозділ СБУ «Альфа». 16 серпня 2014 отримав поранення у боях під Красним. За особисту мужність та героїзм нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня (19 липня 2014 року) та орденом Богдана Хмельницького II ступеня (2 грудня 2016 року).

відповісти на вогонь, треба було підпускати ворога на 400–500 метрів. У землю, в буквальному сенсі, «вгризались»: ґрунт важкий, кам'янистий. Знайшли вихід: відшукали місцевого тракториста, заправили трактор, і 2 дні він копав нам окопи. По суті, ми перекопали чи не весь закріплений за нами периметр.

Недалеко знаходилась 24-та ОМБр, і, часто «радувала» нас своїми «аватарами». Лутугине перебувало під постійними обстрілами. «Ответка» наших – все це йшло через наші голови. Бог змилювався, найближчий розрив був за 30 метрів від нас. У Лутугиному ми розмістились у спорткомплексі, хоча планували в ліцеї. І тут на наших очах пряме влучення в ліцеї. Я тоді сказав:

«Значить, так Богу треба!» У серпні нам на зміну приїхав Ванько із групою у 30 осіб».

У серпні почались «Гради», танки «сепарів» усе змішали. 24-ту механізовану бригаду перемісили через недбальство, зрадництво – така собі «братська могила». У «Шторма» – два «200-х». У миколаївців втрат не було.

«Я сам взяв на себе відповідальність, вирішивши виводити свій підрозділ з Лутугино в район м. Щастя. Загальна організація в Лутугиному була відсутня: кожен сам за себе. З нашого боку вдало діяли групи десантників 80-ї бригади з їх командиром Вадимом Сухаревським, вони мали пушку «Рапіра» та БМП», – згадує Віталій Гончаров.

А потім була оборона Луганського аеропорту. Кожен день проходив в очікуванні штурму противником. Перебуваючи в такому очікуванні (а хлопці з батальйону були на прикритті флангів, звідки вижидали наступ ворога), командир «Миколаєва» діяв злагоджено: проінструктував і розставив пости з усіх боків, звідки очікували атак «сепарів».

«А потім нам дали 10 місцевих міліціонерів з райвідділу, яких, по суті, залишило своє ж командування, – розказує далі Віталій. – Ні зброї, ні амуніції, ні розуміння подальших дій. Невдовзі за допомогою радіостанцій нам вдалося встановити обмін інформацією. Була можливість давати координати і накривати ворожі колони, але вогонь артилерії можна було відкривати лише після узгодження. На мою думку, одна тільки рота розвідки 8-го полку спецпризначення, що коригувала вогонь, зробила більше, ніж усі інші разом узяті.

Був один курйозний випадок. Із 8-го полку до нас звернувся розвідник Юра, позивний «Камаз»: «Допоможіть, хлопці, треба із «сірої зони» – сіл Ясне та Ушаковка – терміново забрати наших бійців». – «Добре!» Сідаємо на УАЗик з українським прапором та на величезній швидкості мчимося за спецпризначенцями. Дивна була реакція місцевих: підхоплюються з лавок, ховаються. Як виявилось, ті села давно були захоплені противником. Збрали ми людей і так само швидко повернулись. Уже коли прибули на місце, питаємо «Камаза»: «Ти чого не попередив, що село не наше?» – «Якби сказав, то ви б не поїхали!» – відповів «Камаз».

Перша ротація «Миколаєва» відбулася 9 серпня 2014 року. Хлопці поверталися до Миколаєва польовими шляхами через Новий Айдар разом із Артуром Меріковим, оминаючи численні мінні поля ворога. У цьому транзитному місті вдалося викупитися особовому складу, трохи відпочити та підготуватися до швидкого повернення додому, де чекали, крім рідних, десятки тисяч миколаївців уздовж вулиць та біля управління МВС області.

Євген Степаненко служив на посаді начальника штабу батальйону в період з травня 2014 року по листопад 2015 року, потім фахівцем групи логістики, матеріально-технічного забезпечення та зв'язку в батальйоні. Сім разів виїжджав до зони проведення АТО. Брав безпосередню участь у захисті територіальної цілісності та забезпеченні правопорядку в м. Сватове, м. Новий Айдар, м. Лутугине, м. Северодонецьк, м. Золоте, м. Лисичанськ, с. Райгородка та с. Трьохізбенка. Там бійці проводили спеціальні операції по виявленню та затриманню інформаторів та пособників бойовиків, вилученню всіх видів озброєння. Через існування великої небезпеки наступу або прориву бойовиків спецпризначенцями були обладнані блокпости на південному та східному напрямках, на яких виконували відповідальні завдання по захисту країни. Велику допомогу правоохоронцям надавали розвідники розвідувального управління, які дислокувалися з ними в одному приміщенні. Він пригадує, що Лутугине регулярно обстрілювалося бойовиками з усіх видів зброї. Особлива небезпека виникала під час обстрілів міста з «Градів». Між обстрілами бійці батальйону проводили огляд міста та надавали первинну медичну допомогу постраждалим місцевим мешканцям. У зв'язку із активізацією бойових дій сепаратистів місто опинилося в тактичному оточенні. Могла виникнути жахлива гуманітарна катастрофа. Не вистачало харчів, медикаментів, питної води. Розуміючи складність ситуації, бійці надавали допомогу місцевим мешканцям, ділячись усім, що мали для власного забезпечення. Ситуація щодо забезпечення оборони міста ускладнювалася. Через регулярні обстріли був майже відсутній зв'язок. Керувати бійцями, що виконували завдання у різних частинах міста, було все складніше. Керівництво мало можли-

вість зв'язатися з підлеглими лише під час нетривалого відновлення мобільного зв'язку. До міста не могло підійти підкріплення через обстріли єдиного шляху. З кожним днем ставало все важче. Попри значний опір ворога, вихід з міста був розблокований. Вдалося провести евакуацію населення та ротацію бійців батальйону «Миколаїв».

Події під Лутугиним згадує заступник командира батальйону «Миколаїв» Дмитро Дмитрієв: «Віталій Гончаров відіграв велику роль у формуванні батальйону «Святий Миколай», це він запропонував мені йти з ним служити. Ми «піарили» наш невеликий, але злагоджений батальйон, як могли: говорили про тактичні окуляри, американське спорядження, щоб тільки до нас ішли люди. Пригадую, як надійшов один із перших історичних для нашого підрозділу наказів міністра відрядити 50 осіб до сектору «А» – до міста Сватового Луганської області, яке тоді стало центром області через захоплення Луганська сепаратистами. Якраз тоді, 14 липня 2014 року, Міністр внутрішніх справ Арсен Аваков наказав усім працівникам МВС України в Луганській області, які залишилися вірними Україні та не зрадили присязі, зібратися у Сватовому. Там розмістився начальник УМВС України в Луганській області генерал-майор Анатолій Науменко. З тих 50 чоловік, що були з нами, лише 5 досвідчених, які побували в Ізюмі. Усі інші – молодь. Науменко нас дуже добре прийняв, розмістив у райвідділі. Там же знаходилась і голова Луганської ОДА Ірина Верігіна».

Дмитро Дмитрієв пригадує, як українські військові були заблоковані місцевим населенням у станиці Луганській, де вони намагалися розвантажитись. До того ж військові знаходилися в Меловому на кордоні з Російською Федерацією. Регулярні військові українські частини просувалися до Георгіївки: 80-та бригада та «Айдар» у Рубіжному потрапили в засідку. Знову ж таки, вірні сепаратистам місцеві розігрували однаковий сценарій: жінки з дітьми блокують військових, не дають проїхати, а чоловіки-сепаратисти стріляють із-за їхніх спин. У таких умовах армія не наважувалася займатися зачисткою. Нема проголошеного військового стану, тому ця задача відводилась органам охорони правопорядку. Зачисткою займалася міліція, і це було психоло-

гічно важко. «Коли ж ми прибули до штабу АТО (я, два бійці «Беркута», два бійці батальйону «Миколаїв»), генерал нацгвардії там був за старшого, – розповідає Дмитро. – А ще там знаходився 3-й полк спецназу. Усі такі «модні», 300 осіб справжніх «рейнджерів», та ще – підрозділ головного управління розвідки. Я стояв, дивився і не міг зрозуміти: навіщо ми тут, 5 миколаївців? Генералітет каже: «Ви ж міліція, а через те, що немає військового стану, ми не маємо права проводити зачистки, усі права належать вам. Ви заходите першими». Ми йшли попереду, а щоб нас не заблокували, позаду рушили військові. На вузьких сільських вуличках нас намагалися блокувати. Ми знайшли радіопередавач, були затримані інструктори, серед яких – громадянин Білорусі, один колишній підполковник. Вони займалися підготовкою бойовиків у піонертаборі: готували мінометників для «ДНР». Прибігли жінки, блокували нас, бо це були їх родичі, чоловіки.

Ми несли службу на блокпостах навколо Сватового. Під нашим контролем було два блокпости. Заходимо до магазину, а хлопці в футболках та масках – луганські міліціонери. Вони боялися, що їх можуть упізнати, бо були випадки, коли викрадали міліціонерів, а потім вбивали. Тому до магазину ходили групами: одна людина купувала все, а інші тримали під контролем периметр.

Зі Сватового нашу частину перекинули до Райгородки, що по Бахмутській трасі. Ця дорога вела до зайнятого сепаратистами Слов'яносербська. Чому перекинули? До нас там стояв загін міліції, що відмовився лишатися – боялись. А ми не боялись! Миколаївці приїхали для бойової справи, для захисту. Я, наприклад, туди поїхав, щоб ворог не прийшов у мій дім. Якось прийшли ми на пост біля Райгородки. Він знаходився на околиці села біля кладовища. Блокпост у низині, сепаратисти – зверху. Дуже невідповідна позиція, всі ми як на долоні. Ніякої стратегії розміщення для збереження життя. Потім до Райгородки зі Сватового підійшла решта батальйону. На блокпосту лишалась необхідна кількість бійців, решта висунулась на пост у Трьохізбенці.

Базовий табір облаштували у Новому Айдарі. Розмістилися в РЕСі. До бійців приїхав голова облради і каже: «Розміщуйтеся

у школі». Директор була проти того, бо там працював літній табір, а почнуть обстріл – загинуть діти. Доводилися про спортзал, вхід до якого був з іншого боку приміщення. Батальйон ніс службу на постах в Райгородці, Трьохізбенці, вздовж узбережжя Сіверського Донця до мосту. Неподалік Соколиків, по інший бік ріки, розташовувалися сепаратисти. Зараз наші військові стоять ще і в Кримському. В Новому Айдарі пішли перші затримані, але куди їх здавати – питання. До Харкова далеко. Ми проводили фільтраційні та пошукові заходи. У Старобельську сепаратисти підірвали міст, підривниками були колишні місцеві міліціонери. Іншого разу вони не змогли закласти фугас і підірвали себе. Це було в нашому тилу, тому всі постійно були в напрузі».

У жовтні 2014 року батальйон провів внутрішню ротацію на Луганщині. 80-та бригада і «Айдар» уже зайняли м. Щастя. Наступ української армії зупинили російські війська біля Металіста, а також у станиці Луганській, більша частина якої була під контролем ЗСУ. Далі наші війська зайняли Северодонецьк, Рубіжне, Лисичанськ. Ми брали участь у зачистці, обшуках, допомагали місцевій міліції. «Пригадується, як полковник Бабич поставив завдання висуватися на Лутугине. Ми думали: як же ми проїдемо, коли навколо сепаратисти? Окрім нас, там була ще рота з Кременчука, одеський загін «Шторм», батальйон «Київ». Тож висунулися до Лутугиного. Об'їхали с. Весела Гора – там зараз «сепари», через Царівку обішли висоту князя Ігоря та приїхали до Георгіївки. Там залишився «Шторм», а ми на Лутугине. Успенка була нічийною. Нас тоді було немало: 48 «миколаївців»

Видача пенсії в Трьохізбенці

Видача гуманітарної допомоги від Червоного Хреста в Трьохізбенці

та 50 десантників з 80-ки на чолі з легендарним «Барсуком», – розповідає Дмитро Дмитрієв. – Далі події розгорталися швидко: взяли під контроль два блокпости. У Лутугиному був металургійний завод, на території якого розміщувалась наша артилерія. До Луганська було кілометрів сім. Ми забезпечували безпечний прохід конвоїв до аеропорту, бо після того, як збили літак над Луганським аеропортом, повітрям щось доставляти не було можливості. «Сепарські» артилеристи працювали по Лутугиному, але не по заводу, а по житлових кварталах, по багатоповерхівках. Місто палало, не стало електрики та води, страждало цивільне населення. Ми виявили їх коригувальника вогню, який виявився місцевим. Після цього на 2–3 дні обстріли припинились, місто почало оживати. Приємно було дивитись на нафарбованих дівчат у нарядних сукнях, але потім все почалося знову. Без світла опинилась лікарня. Тоді ми дали пальне для генератора, ділилися знеболюючим – у нас трішки було. Зараз із цим у лікарнях проблеми – великий завод у Горлівці, а вона зараз окупована. Там нам доводилося стримувати наступ російських батальйонів, які склалися з чеченців та осетинів. Вони всі бородаті, постійно кричали «Аллах, акбар!» У нас навіть був один заарештований з Владикавказу.

У Лутугиному ми міняли тих же, що і в Райгородці. Вони потрапили під обстріл і почали вимагати, щоб їх вивели звідти.

Командири рот батальйону «Миколаїв» біля районного відділу міліції в Лутугиному після обстрілу

Коли ми прибули, вони не могли пояснити ані дислокацію, ані положення противника і побігли скоріше до машин. Я до них звертаюсь і кажу: «Харчі хоч залиште!» Пообіцяли лишити, але так і поїхали. А наші харчі залишились у Сватовому. Взагалі наш підрозділ усі продукти складав

до «общака» – в один котел. Так було зручніше зберігати продовольство та годувати особовий склад. Артур Меріков дуже нам допомагав за першої можливості, як міг. Після зачистки Лутугиного 15 затриманих ми відправили до аеропорту. Запам'яталась жінка – помічник коменданта «сепарської» адміністрації, така войовнича, у військовому одязі, ботфортах, на боці пістолет Стечкайна.

«Шлях життя» від Лутугиного до аеропорту постійно обстрілювали «сепари» з танків, розстрілювали конвої по 15 машин. Коли танки починали обстрілювати конвої, то водії кидали вантажівки і тікали, бо їх машини ставали мішенями. Можливість зв'язку з 80-ю бригадою, що знаходилася у Луганському аеропорту, зникла. Проводити ротації було неможливо. Невелика група бійців батальйону «Миколаїв», очолювана Володимиром Ваньком, опинилася в оточенні. Артилерію встигли вивести. Намагалася вийти група цивільних – віруючих протестантів, сепаратисти їх колону легкових авто з білими прапорами розстріляли. Потім «сепари» зробили заяву про те, що це зробили українські військові. Багато загинуло жінок, дітей. Але наша артилерія не могла стріляти через голову. Невдовзі зайшли дві батальйонно-тактичні групи з Росії на Луганськ. Дві такі групи зайшли у Донецьку область. Про це ми дізналися від нашої спецгрупи розвідників, якими командувала людина – легенда з позивним «Камаз» (він уже був на пенсії, у відставці, і жив в Іспанії, але коли відбувся напад на Україну – повернувся до своїх «пацанів»).

Після заходу груп з Росії ситуація значно погіршилась. Військові погрузилися у вантажівки та поїхали. Ми на продірявленому кулями шкільному автобусі виходили разом з ними. Поїхали, як мішені, через Біле, Царівку, де з Ювілейного нас обстріляли, далі на Веселу Гору, вона ще була наша, приїхали до Нового Айдара. Після того як українські військові та правоохоронці покинули

Володимир Ванько на блокпосту. Дорога на Трьохізбенку, 2014 рік

Лутугине, туди зайшла група чеченців. Мирне населення, усіх тих, хто нам допомагав і яке ми не змогли вивезти, розстріляли на центральній площі. Серед них була дівчина, яку я знав особисто. То була співробітниця «ПриватБанку». В принципі, Лутугине нас врятувало від Іловайська.

Групу Віталія Гончарова в м. Лутугине змінював Володимир Ванько, а з ним – начальник штабу батальйону Євген Степаненко, які обізнані з мінної справи, проводили розмінування території та через брак власної зброї використовували «ворожі трофеї» для мінування небезпечних напрямків біля власних блокпостів. Коли підрозділ передислокувався з м. Сватове до м. Новий Айдар, стояли на блокпостах біля Трьохізбенки та Райгородки. Загін батальйону «Миколаїв» розташувався у приміщенні місцевої міліції, з якого вже був евакуйований особовий склад, документи, зброя. Для захисту м. Лутугине з південно-східної сторони бійцями були обладнані вогневі точки та захисні споруди, на яких вони несли службу. Особливо небезпечно було в нічний час. Як згадують бійці батальйону, одного разу ворожа диверсійно-розвідувальна група намагалася непомітно проникнути до м. Лутугине. Проте пильні бійці вчасно помітили бойовиків та дали їм гідну відсіч. Бій тривав близько 30 хвилин, зазнавши втрат, бойовики відступили. Під час того перебування у миколаївських правоохоронців з'явилися нові виклики. Вийшов з ладу батальйонний КамАЗ. Генератор не підлягав ремонту. Поміркувавши, бійці згадали про розбиту вантажівку сепаратистів, що стояла на непідконтрольній території. Вибравши зручний час, відчайдухи пробралися на окуповану територію та демонтували із пошкодженого автомобіля генератор, який миттєво встановили на власний транспорт. Завдяки виявленій мужності працівників батальйону службовий транспорт був повністю відновлений.

Найбільше зачепило душу правоохоронців-добровольців завдання з прийому біженців з окупованих територій та проведення евакуації мешканців м. Лутугине. Вони з великою шаною ставилися до людей, які вимушено покинули власні домівки. Проте необхідно було здійснювати їх перевірку задля запобігання проникнення на мирні території України осіб, що вчини-

ли злочини та мали наміри дестабілізувати обстановку. Кожного з переселенців перевіряли за наявними базами даних, здійснювали фотографування і дактилоскопіювання. Щодня поповнювалася база даних інформацією про осіб, що покинули окуповану територію. Багато біженців залишали домівки без речей, грошей, продуктів харчування, медикаментів. Бійці ділилися з ними всім необхідним, надавали їм допомогу.

Після евакуації мирного населення загін миколаївських правоохоронців отримав нове небезпечне завдання: повернутись до спустошеного, оточеного ворогом Лутугино та виявити вогневі точки противника, а ще – здобути інформацію про наявні сили та наміри бойовиків. Поставлені завдання були виконані. Штаби бригад Збройних Сил України миттєво були поінформовані про виявлення семи вогневих точок противника з їх точними координатами.

1 вересня 2014 року почався сильний обстріл м. Лутугине. Підрозділи Збройних Сил України та міліції, які захищали місто, отримали наказ залишити позиції. Загін з 30 бійців батальйону «Миколаїв» вимушений був покинути місто. Дорога, що була єдиним виходом, знаходилася під постійним ворожим обстрілом. Було дуже небезпечно. Тоді, щоб не допустити втрат, була використана військова хитрість. Володимир Ванько прорахував час між перезарядженням «Градів», тож у таких перервах між черговими перезарядженнями загін бійців батальйону «Миколаїв» без втрат вийшов з-під обстрілу і прибув до м. Щас-

Лутугине. Вихід з оточення батальйону «Миколаїв»

Діючий командир батальйону «Миколаїв» Олег Патрікеєв

тя, де виконував завдання з охорони Щастинської ТЕС та відпрацювання дачних селищ. Під час одного з таких виходів бійці потрапили під обстріл сепаратистських установок «Смерч». Дивом ніхто не постраждав. Потім підрозділ був переведений до м. Новий Айдар, а згодом у повному складі та на відновленому автотранспорті повернувся до м. Миколаєва.

Своїми спогадами поділився командир батальйону міліції спеціального призначення «Миколаїв» Олег Патрікеєв, який у 2015 році прийшов на посаду заступника командира роти, згодом став начальником штабу, а вже потім, у 2016 році, став командиром. Але спочатку, в 2014 році, коли він служив на Луганщині, йому пропонували посаду заступника командира підрозділу територіальної оборони, де командиром мав бути Тимур Юлдашев (будучи командиром батальйону патрульної служби міліції особливого призначення «Тимур», він 35 днів перебував у полоні російських бойовиків у Луганську. Вибравшись звідти, він продовжив службу. Наприкінці серпня 2014 року знаходився серед захисників Савур-могили. 26 серпня 2014 року Тимур Юлдашев загинув від кулі снайпера. У березні 2015 року ідентифіковано його тіло, знайдене на Савур-могілі. 26 травня 2015 року Тимура Юлдашева урочисто поховали в Києві на Лук'янівському військовому кладовищі).

Як пригадує Олег Патрікеєв, у «сепарів» діє правило автомата: у кого довший, той і правий. Доходило до абсурду. В комендантську годину людей вбивали за те, що ті невчасно в магазин вийшли, не туди зайшли, втікати почали, хтось щось не так сказав. Відбирали квартири, машини, громили магазини. Завдання підрозділу полягало в проведенні зачистки та фільтрації після армії, а також проводилася робота в «сірих зонах». «У Золотому до нас ДРГ заходили, коли ми з 80-ю стояли. Чеченців зараз нема, лише найманці: серби, буряти. Стояли у Новотроїцькому за

Волновахою. Для мене головне завжди – людей живими привезти. І хочу вірити, що це нам вдаватиметься і далі, проте хочеться, щоб скоріше настав мир і над Луганськом замайорів український прапор!» – резюмує командир.

Нині спецбатальйони не беруть участі в активних бойових діях. Вони виконують тільки поліцейські функції в зоні АТО та прифронтових областях, а саме: чергування на блокпостах, патрулювання, підтримка порядку в буферних зонах, перевірка паспортного режиму, зачищення, внутрішні операції. Батальйонів залишається рівно стільки, скільки необхідно для здійснення нормальної ротації. За словами Арсена Авакова, за два роки добровольчі батальйони МВС та Нацгвардії стали одними з найбільш дисциплінованих та боездатних військових підрозділів. «Поки йде війна і поки йде перехідна функція – ці спеціальні підрозділи у силах МВС будуть існувати», – додає очільник міністерства.

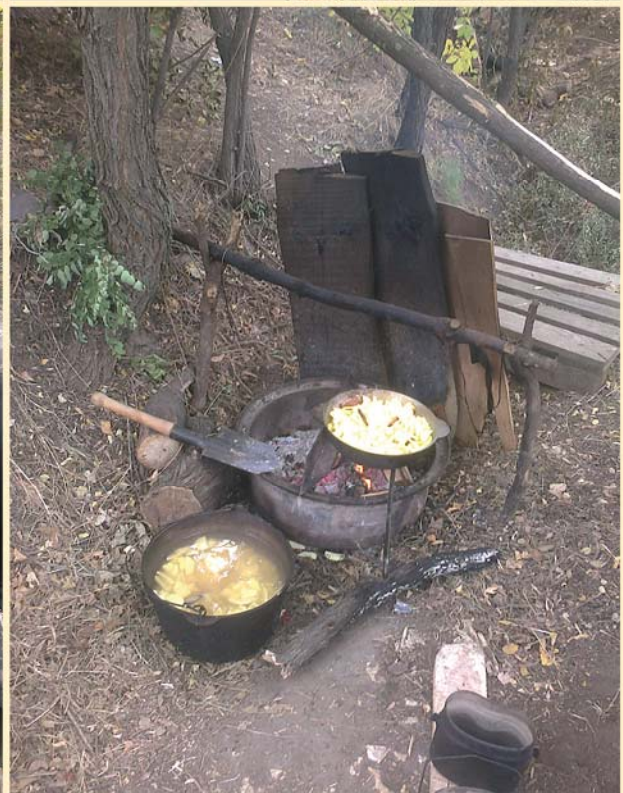
«СВЯТИЙ МИКОЛАЙ» У ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

ДОБРОВІЛЬНІ ПОМІЧНИКИ

ПОВЕРНЕННЯ З ЛУГУИНОГО. ЗУСТРІЧ У МИКОЛАЄВІ

Фото надані журналістами видання «Преступности.НЕТ»

**СПОГАДИ НАЧАЛЬНИКА ШТАБУ
БАТАЛЬЙОНУ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ ПОЛІЦІЇ
ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ «МИКОЛАЇВ»
СТАРШОГО ЛЕЙТЕНАНТА МІЛІЦІЇ
СТЕПАНЕНКА ЄВГЕНА ОЛЕКСІЙОВИЧА**

Євген Олексійович Степаненко працював на посаді начальника штабу батальйону в період з травня 2014 по листопад 2015. Потім фахівцем групи логістики, матеріально-технічного забезпечення та зв'язку в батальйоні.

Сім разів виїжджав до зони проведення АТО. Брав безпосередню участь у захисті територіальної цілісності та забезпеченні правопорядку в містах Сватове, Новий Айдар, Лутугине, Сєвєродонецьк, Золоте, Лисичанськ, у селах Райгородка та Трьохізбенка Луганської області.

До виходу на пенсію Євген Олексійович проходив службу в спецпідрозділах «Беркут» та «Сокіл» УМВС України в Миколаївській області. За час служби неодноразово доводилося працювати в екстремальних умовах. До створення вибухотехнічних підрозділів функції розмінування та знешкодження вибухових пристроїв покладалися на окремих спеціально навчених та найбільш досвідчених працівників спеціальної роти «Беркут». До кола цих працівників належав і сам Є. О. Степаненко. На його рахунку десятки знешкоджених саморобних вибухових пристроїв та боеприпасів часів Другої світової війни. Отже, статус «учасник бойових дій» Євген Олексійович отримав задовго до звільнення з органів внутрішніх справ у зв'язку з досягненням пенсійного віку.

З початком бойових дій на сході країни досвідчений правоохоронець не міг лишитися осторонь, тому одразу відгукнувся на пропозицію командира батальйону патрульної служби поліції особливого призначення «Миколаїв» Гончарова Віталія Васильовича відновитися на службі та очолити штаб батальйону. В той час як командир батальйону вирішував різноманітні організаційні питання діяльності новоствореного підрозділу, його матеріально-технічного та побутового забезпечення, Є. О. Степаненко як начальник штабу за розпорядженнями командира

наполегливо працював над організацією служби, відбором особового складу, його навчанням.

Відбір кандидатів на службу був дуже ретельний. Враховуючи специфічні та небезпечні завдання, що ставилися перед підрозділом, необхідно було відібрати найкращих бійців, здатних за своїми, перш за все морально-діловими, якостями виконувати правоохоронні функції в зоні проведення бойових дій. Як згадує Євген Степаненко, доводилося годинами вивчати кандидатів, з'ясовувати їх мотивацію, проводити співбесіди, прискіпливо вивчати подані ними документи.

Дислокувався підрозділ у приміщеннях тренінгового центру УМВС у с. Матвіївка. Це місце розташування було найбільш зручним для забезпечення навчання працівників новоствореного добровольчого правоохоронного підрозділу. Велика територія та наявність стрілецьких тирів дозволяли у найкоротший термін проводити навчання працівників. Для цього командир запросив на добровільних засадах досвідчених інструкторів Курендаша О. О. та Удодова Ю. Д., які мали досвід участі у бойових діях та проведенні спеціальних операцій із затримання небезпечних озброєних злочинців і терористів. З особовим складом проводилися навчання з уміння користуватися всіма видами вогнепальної зброї, здійснювалося відпрацювання різноманітних маневрів, наступальних дій та відходу з позицій, евакуації поранених та ведення бою у полі та місті. Проводилося бойове злагодження.

Майже через два місяці після створення батальйону, 26 червня 2014 року, 10 найбільш підготовлених бійців у складі зведеного загону УМВС України в Миколаївській області відправилися на схід країни. Очолював загін полковник міліції А. В. Трішук. Місяць правоохоронці несли нележку, ще до кінця не зрозумілу службу на блокпостах, набуваючи першого бойового досвіду, який у подальшому знадобився для навчання колег та зразкового виконання поставлених завдань.

На початку липня 2014 року до УМВС надійшов наказ про відрядження 50 працівників батальйону «Миколаїв» до зони проведення антитерористичної операції. 12 липня загін під керівництвом командира батальйону Гончарова В. В. прибув у

м. Сватове. До честі керівництва УМВС, батальйон був повністю забезпечений засобами захисту, зброєю, боєприпасами, тепловізорами, приладами нічного бачення, спеціальним форменим одягом, продуктами харчування. Одразу після прибуття бійці розмістилися у спортивному комплексі та приступили до несення служби. На виїзді з міста Сватове у бік Старобільська обладнали блокпост. У зоні відповідальності заступали в «секрети» для проведення візуального спостереження. Через два тижні загін був передислокований ближче до лінії розмежування – у м. Новий Айдар. До зони відповідальності підрозділу належала територія між селами Райгородка та Трьохізбенка. Новий блокпост обладнали попереду мосту через р. Айдар. Цей міст мав стратегічне значення. У разі його підриву відрізалися всі шляхи для постачання військам резервів, боєприпасів. У той складний для країни час, коли відновлювалися Збройні Сили України, міліцейські добробати часто використовувалися для стримування ворога та створення міцної лінії оборони. Тому разом з виконанням основних правоохоронних функцій бійці надавали суттєву допомогу військовослужбовцям Збройних Сил України у забезпеченні надійної охорони стратегічного мосту.

З метою підсилення позицій Збройних Сил України загін був передислокований у район села Трьохізбенка, яке знаходилося під постійними обстрілами супротивника. За інформацією військової розвідки, прибуття загону батальйону «Миколаїв» дуже стурбувало сепаратистів, адже бійці разом із місцевою міліцією одразу почали проводити заходи щодо виявлення прибічників та інформаторів бойовиків. Завдяки вжитим заходам ситуація біля с. Трьохізбенка була стабілізована та знаходилася під повним контролем правоохоронців.

У серпні 2014 року Збройні Сили України проводили широкомасштабний наступ на бойовиків задля визволення рідної землі від окупантів. Міцними ударами були розсічені Луганське та Донецьке угруповання бойовиків. Загін батальйону «Миколаїв» разом із колегами з Одеського «Шторму» вслід за армією передислокувалися до м. Лутугине, що біля Луганська. Не втрачаючи дорогоцінного часу, налагодили ефективну співпрацю з місцевими правоохоронцями, яких залишилося вірними присязі

лише 37 чоловік. Ці патріоти виконували завдання з охорони правопорядку без будь-яких засобів захисту. В умовах бойових дій вони не мали навіть бронежилетів та касок. Усе це, до налагодження нормального логістичного забезпечення, їм постачали миколаївські правоохоронці. Разом вони планували та проводили спеціальні операції з виявлення та затримання інформаторів і пособників бойовиків, вилучення всіх видів озброєння. Через небезпеку наступу або прориву бойовиків спецпризначенцями були обладнані блокпости на південному та східному напрямках, на яких вони виконували нелегкі та відповідальні завдання по захисту власної країни. Велику допомогу миколаївським правоохоронцям надавали розвідники розвідувального управління, які дислокувалися з ними в одному приміщенні. Розвідники надавали спецпризначенцям потрібну інформацію. Це сприяло ефективному виконанню миколаївськими правоохоронцями покладених на них завдань.

Місто Лутугине регулярно обстрілювалося бойовиками з усіх видів зброї. Особлива небезпека виникала під час обстрілів міста з «Градів». Між обстрілами бійці батальйону проводили огляд міста та надавали первинну медичну допомогу постраждалим місцевим мешканцям. У зв'язку з активізацією бойових дій сепаратистів м. Лутугине опинилося в тактичному оточенні. Могла виникнути жахлива гуманітарна катастрофа. У місті не вистачало харчів, медикаментів, питної води. Розуміючи всю складність ситуації, бійці надавали всіляку допомогу місцевим мешканцям, ділячись усім, що мали для власного забезпечення. Ситуація щодо забезпечення оборони міста ускладнювалася. Через регулярні обстріли був майже відсутній зв'язок. Керувати бійцями, що виконували завдання у різних частинах міста, було все складніше. Керівництво мало можливість зв'язатися з підлеглими лише під час нетривалого відновлення мобільного зв'язку. Через обстріли єдиного шляху – до міста не могло підійти підкріплення. З кожним днем ставало все важче. Попри значний опір ворога, вихід з міста був розблокований. Вдалося провести евакуацію населення та ротацію бійців батальйону «Миколаїв». Загін з 30 правоохоронців під командуванням помічника командира В. С. Ванька змінив своїх бойових побратимів.

Під час виходу з м. Лутугине біля с. Гайове підрозділ потрапив під масований обстріл противника. Був пошкоджений та залишений службовий автобус, який згодом був відновлений групою під командуванням В. С. Ванька.

Після повернення додому миколаївські правоохоронці продовжили навчання та напрацювання засобів, спрямованих на ефективне виконання правоохоронних функцій у зоні проведення АТО, застосовуючи набутий бойовий досвід.

Д. О. Степанов

СПОГАДИ ДОБРОВОЛЬЦЯ БАТАЛЬЙОНУ «МИКОЛАЇВ»

Напередодні знакових для України подій кінця 2013 – початку 2014 року я був студентом історичного факультету МНУ ім. В. Сухомлинського. Ситуація в країні, особливо з початком російської агресії в Криму, вимагала активних дій з боку громадян України, тому в кінці травня 2014 року я записався добровольцем у нещодавно створений батальйон патрульної служби поліції особливого призначення «Миколаїв».

9 серпня 2014 року, після двох місяців тренувань, наш загін у складі тридцяти чоловік виїхав до зони АТО. Точного місця дислокації нам не повідомляли, аби попередити витік інформації, що на той час було широким явищем і, як правило, закінчувалося обстрілом бійців під час руху колони.

Після п'ятнадцяти годин шляху ми прибули до смт Новоайдар, з нього – до м. Щастя. З даного населеного пункту до місця дислокації треба було їхати в об'їзд ще близько 120 км у напрямку м. Луганська. На той час Збройні Сили України просувались до Луганська, який поступово оточували. На момент нашого приїзду ситуація погіршилась. Хлопці з 80-ї бригади повідомили нам, що ділянку дороги, якою ми маємо їхати, почали обстрілювати міномети, і вже два рази вони намагались підвезти боєприпаси для своїх бійців. Серйозної військової техніки ми у своєму розпорядженні не мали. Приїхали ми на міському автобусі з цивільним водієм. Особовий склад не мав будь-яких засо-

бів індивідуального захисту (каска, бронезилети) – усе було на місці призначення.

Того ж дня ми повернулись до Новоайдара, де очікували на подальші накази. Нас розмістили у місцевій школі.

Тут ми просиділи тиждень. Серед нас був хлопець родом зі Львівщини, який пішов до бійців з 80-ї бригади (дислокується у Львівській області) і домовився про транспорт для нас. Так вишло, що у своєму розпорядженні ми мали лише один КраЗ, який і перевозив усі наші речі (генератор, харчі тощо), а також особовий склад у кількості тридцяти чоловік. Виходу не було, колона повинна була рухатись.

Наша колона складалася з чотирьох чи п'яти КраЗів. Хлопці з 80-ї бригади сказали, що маємо їхати швидше, бо нам пробити «коридор». Ми рушили. На щастя, дорогою все було спокійно. Скинувши львів'ян під час руху на їхні позиції, ми прибули на місце десь через півтори-дві години.

Серйозну небезпеку для нас становив пил, якого польовими дорогами піднімалось чимало. Через це нас могли помітити вороги за кілька кілометрів. Крім того, нам дуже не вистачало захисних окулярів.

Нашою позицією, як з'ясувалося пізніше, було смт Лутугине, що знаходилось за 12 км від Луганська. Даний населений пункт був стратегічним для ЗСУ через дорожнє сполучення, яке проходило через це містечко. Там ми мешкали у спортивній залі місцевого спортивного комплексу.

Тутешні люди не виявляли своїх поглядів. Після кількох місяців конфлікту та відсутності нормального забезпечення містечка харчами, побутовими речами місцеве населення, у загальній масі, не підтримувало ні ЗСУ, ні псевдополітичне утворення «ЛНР». Ціни тут були у гривнях, але в два-три рази вищі, ніж на мирних територіях України. Місцева торгівля трималась в основному за рахунок потреб військових. Російська пропаганда переконувала місцевих, що до них ідуть «карателі», які вбивають усіх, хто проти української влади, тому дехто навіть намагався спілкуватися з нами, згадуючи українську мову.

У даному населеному пункті ми провели трохи більше двох тижнів, виконуючи відповідні завдання. За цей час наша арти-

лерія не замовкала надовго, майже кожної ночі горизонт вкривали багряно-рожеві спалахи наших «Градів».

Приємним сюрпризом для нас став візит місцевих молодих патріоток на 24 серпня, які приїхали з вітанням та домашньою випічкою, за що ми були їм дуже вдячні.

Через два тижні почалось масштабне переміщення нашої техніки, активність наших артилеристів значно зросла. Ми не мали можливості самостійно розібратись у ситуації, бо був відсутній зв'язок. Від побратимів, які стояли разом з нами на тих позиціях (24-та механізована бригада), ми дізнались, що наші війська почали відхід, залишаючи територію Луганського аеропорту і прилеглих територій. Із зброї у нас тоді були автомати (АКМ), два РКК, пістолети, два РПГ-7, гранати Ф-1. У тій ситуації, що склалася, командування вирішило відходити до м. Щастя колоною у складі нашого броньованого КамАЗа (який чекав нашого приїз-

ду в Лутугиному), мікроавтобуса ISUZU та ПАЗа. Таке ж рішення прийняв і командир батальйону «Шторм», який стояв на іншій околиці міста на території місцевого залізничного вокзалу. Вони виходили звідти із бойовими втратами (двоє їх хлопців загинули). Допомігши їм зі зборами, ми рушили. Видовище було неприємне, бо ми бачили нашу техніку, що горіла неподалік виїзду з Лутугинового. Під час руху однієї з колон, що йшла з аеропорту, її накрила ворожа артилерія. Здалеку було видно погано, мені здалось, що то горіла БМП, і ще одна чи дві машини стояли згорілі неподалік.

До нашої колони приєднались цивільні машини, всього близько 40. Ми залишили Лутугине, на щастя, не потрапивши під снаряди. Проте, подолавши частину дороги (вже було близько 16-ї години дня), назустріч нам виїхав танк без розпізнавальних знаків. Колона зупинилась, і всі бійці одразу розсипались по полю. Хтось почав стріляти, з танка дали чергу у відповідь, просвистіли кулі. Наш гранатометник уже зняв чохол із зарядами для РПГ, але хлопці почали кричати, що то свої. Пролежавши хвилин десять, ми одержали команду вантажитись на техніку знову. Надвечір ми доїхали до м. Щастя. Без неприємностей не обійшлося:

у бійця «Шторму» виявилось зламане ребро, бо він невдало зістрибнув з нашого КамАЗа під час зустрічі з вищезгаданим танком.

Того дня ми дістались м. Щастя та переночували у місцевому гуртожитку разом із бійцями ще одного батальйону. На ранок нас чекала гуманітарна допомога, зібрана для нас у Миколаєві родичами та небайдужими людьми, за що ми їм дуже вдячні.

Командування прийняло рішення: наш загін має повертатись назад до містечка Лутугине. Не всі були згодні, але ми рушили і були вже там після обіду. Активно працювала ворожа артилерія – гатила по території місцевого заводу, у якому на той час був координаційний пункт. Така обстановка зберігалась до вечора. Вночі ситуація пожвавилась. Артилеристи з 80-ї бригади відпрацьовували ворожі позиції. Було вирішено надавати їм у допомогу по двоє бійців з нашого загону. Вже було близько 22-ї години вечора, коли почали працювати ворожі міномети. У зону обстрілу потрапили і наші хлопці, які вирушили на заміну. На щастя, нікого не зачепило.

До ранку активність і нашої, і ворожої артилерії зменшилась. Було оголошено збір на виїзд. Зібрати все ми не встигали, тому різноманітні припаси вирішили роздати як гуманітарну допомогу цивільному населенню. Під час цієї роздачі мало не дійшло до пострілів, бо місцеві почали битися за зайву банку консервації.

Близько четвертої години дня ми рушили у напрямку м. Щастя. Цього разу швидко дістатись не вийшло, бо частина нашої колони у темряві та через пил прогавила поворот. Броньований КамАЗ, у якому нас було п'ятеро бійців, лишився чекати. Старший групи на «бобіку» поїхав шукати наших, зв'язок був майже відсутній. Тоді на фоні зоряного неба можна було вивчати роботу «Градів», що працювали з м. Щастя у напрямку м. Луганська. Наших віднайшли десь за годину, на місці ми були близько 24-ї години.

Майже тиждень ми пробули у м. Щастя, декілька разів нас разом із місцевими загонами залучали на відпрацювання міста. Останні дні ми проводили у тому ж таки Новоайдарі, де несли

службу у вигляді пересувних патрулів на прилеглій місцевості у селах Райгородка, Трьохізбенка, Дмитрівка.

18 вересня ми повернулись до Миколаєва. Коротка відпустка, тренування – і з 14 жовтня ми знову в зоні АТО. Цього разу наша група охороняла міст неподалік Трьохізбенки. У подальшому наші завдання полягали в несенні служби на блокпостах, патрулюванні прифронтових територій з метою нагляду за дотриманням правопорядку.

На початку 2017 року я підписав контракт зі Збройними Силами України і зараз несу службу в одному з підрозділів Сил спеціального призначення ЗСУ.

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДСНС УКРАЇНИ У МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

І. О. Гоцелюк

ПРОФЕСІЯ – ПЕРЕМАГАТИ СМЕРТЬ

«Моторошний спогад – це коли ми приїхали виконувати завдання за призначенням, а маленький хлопчик, побачивши нас, чоловіків у формі, почав плакати, тікати і постійно повторював, що зараз знову стрілятимуть» (Володимир Рослий).

Війна – страшне слово, яке викликає у кожної людини такі почуття та емоції, як страх, душевний біль, розпач, а в думках – бойові дії, розруха та, найстрашніше, поранення і смерть. Здавалося б, історичні події та війни, які вже спіткали світ, мали б навчити людей цінувати життя, але не так сталося, як гадалося... Знайшлися люди та обставини, які в один день зруйнували спокій українців, змусивши знову взяти зброю і стати на захист своїх кордонів. Незважаючи на те, що зону бойових дій називають «територією проведення антитерористичної операції», суті це не змінює, і наші побратими – сини нашої держави, – як і колись, знову і знову ідуть захищати свою Батьківщину, свою родину, цього разу – на сході України.

Ці події об'єднали тих, хто в мирні дні не знав один одного, хто в повсякденних буднях навряд чи стояв би пліч-о-пліч та виконував спільні завдання. До лав Збройних Сил України пішли бізнесмени і лікарі, вчителі і будівельники, люди різних професій, віросповідань та поглядів – усіх об'єднала «антитерористична операція».

Разом із військовослужбовцями – контрактниками, мобілізованими, строковиками – всі ці роки не залишалися осторонь і співробітники Державної служби України з надзвичайних ситу-

ацій. Виконуючи завдання за призначенням, допомагали мирним мешканцям оговтатись та потроху починати жити наново, вже на очищеній від вибухонебезпечних предметів землі. І Миколаївський гарнізон не став винятком.

«Перший наказ про відрядження на схід України ми отримали у липні 2014 року. Поспіхом зібравшись, поїхали до міста Слов'янськ, де понад місяць, до середини серпня, проводили роботи з розмінування території, очищення від вибухонебезпечних предметів, які залишилися після бойових дій», – згадує Володимир Рослий, старший водій-сапер групи піротехнічних робіт інженерно-транспортної частини аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління ДСНС України у Миколаївській області, який у складі групи одним із перших був відряджений до зони проведення антитерористичної операції. – Потім був ще один виїзд, до міста Сватове, де в 2015 році сталася надзвичайна ситуація, пов'язана з вибухом та пожежею на складі боєприпасів. Тут завдання було тим же – очистити територію», – продовжив розповідь Рослий.

Народився Володимир 29 вересня 1976 року в селі Царедарівка Доманівського району Миколаївської області в родині військового. Потім, як і в інших хлопців, – шкільні роки, служба в армії. І ось настав час обирати для себе професію. У 1997 році до поля зору потрапила пожежно-рятувальна служба. Він не ставив перед собою недосяжних цілей, йому просто припала до вподоби професія рятувальника. І ось уже 20 років, спочатку на посаді водія державної пожежно-рятувальної частини, а з 2007 року – водія-сапера групи піротехнічних робіт, Володимир Рослий працює в лавах Служби порятунку «101».

Перше знайомство зі зброєю відбулося в армії. Тоді він, як і всі солдати, стріляв з автомата, виконував нормативи і навіть не уявляв, що колись буде знешкоджувати боєприпаси, які залишилися з часів минулих війн, та матиме справу із сучасними ВВП на території Батьківщини. Та доля склалася саме так, і пройшовши перекваліфікацію із водія пожежного автомобіля на водія-сапера, Рослий рік за роком відточував професійні навички. До зони АТО їхав без страху, адже на той час уже мав досвід проведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайної

ситуації, пов'язаної з вибухом на складі боєприпасів у Новобогданівці. Завдяки своєму досвіду було легше виконувати поставлені завдання, і вже майже не було таких снарядів та боєприпасів, які він не знав, про які не чув. «Лише коли ми працювали в м. Сватове, на місці виникнення надзвичайної ситуації, пов'язаної з вибухом та пожежею на складі боєприпасів, я вперше побачив касетні бомби в розібраному стані (авіабомби й артилерійські снаряди, що складаються з виштовхувального заряду і сотень вибухонебезпечних малих бойових елементів, які розлітаються на значну відстань). Раніше я бачив такі лише в книжках, і жодного разу мені не доводилося з ними працювати. У Слов'янську, під час обстеження невеличкої місцевої водойми, нами було виявлено установку ПЗРК (переносний зенітний ракетний комплекс) – з таким раніше не зустрічався. А за роки служби побачив велику кількість різноманітних, різнокаліберних боєприпасів, що зараз їх і не злічити», – пригадує Володимир.

За той короткий час, який довелося працювати в зоні проведення антитерористичної операції, Рослий побував у Слов'янську, Миколаївці, Северодонецьку, Сватовому. Займалися переважно розмінуванням підводних акваторій, а ось у Сватовому – наземним знешкодженням снарядів, які розлетілися під час вибуху на складі боєприпасів.

Згадуючи ті події, Володимир не піддається емоціям, а лише «сухо» відповідає: «Все було нормально!»

«Єдине, що закарбувалося в моїй пам'яті, – це маленький хлопчик. Ми тоді повернулися до Северодонецька зі Слов'янська. Проживали у п'ятиповерховому гуртожитку, в одній половині ми – групи піротехнічних розрахунків, а в другій – родини переселенців. І ось маленький хлопчик, побачивши нас у формі та на спеціальній техніці, почав плакати, у нього була майже істерика, увесь цей час він постійно промовляв, що зараз знову почнуть стріляти. Насилу вдалося втихомирити дитину та пояснити, що ми прийшли з мирною місією», – ділиться Володимир Рослий своїми спогадами.

На щастя, за період несення служби в зоні АТО доля милувала і жодного разу миколаївські рятувальники не потрапляли під обстріли бойовиків, але емоції від пройденого та побаченого:

сльози дітей, розпач дорослих, зруйновані будівлі, порожні вулиці, перелякані мешканці – ось що чекало рятувальників у тих населених пунктах, в яких вони виконували завдання за призначенням. Своїй 13-річній дочці Володимир взагалі не розповідає про відрядження, а дружина, яка пишається своїм чоловіком, із розумінням ставиться до наказів та відпускає його виконувати свою роботу, усвідомлюючи ризик і те, що саме на нього там чекає.

За роки служби Володимир отримав чимало грамот і подяк від керівників різних рівнів, був нагороджений відзнаками «За сприяння Збройним Силам України», «За розмінування» II ступеня, «За заслуги», «За відвагу в надзвичайній ситуації» та іншими. Але нагороди для нього не головне. Головним залишається те, що він щодня допомагає людям!

І. О. Гоцелюк

ЗАВДАННЯ – ПОВЕРНУТИСЯ ЖИВИМИ ТА НЕУШКОДЖЕНИМИ

У зоні проведення бойових дій у кожного, хто стає на захист своєї Батьківщини, чи то військовослужбовець, чи просто небайдужий громадянин, своя місія. Хтось дає ворогу відсіч боєм, застосовуючи при цьому зброю, кмітливість, витримку, силу та міць. Хтось рятує поранених та евакуює загиблих. Є ті, хто надає допомогу місцевому мирному населенню. А є серед них і ті, хто одночасно виконує декілька місій – піротехнічні розрахунки. Саме піротехніки можуть в одну мить зламати плани ворога та, вчасно знешкодивши боєприпаси, не допустити загибелі наших побратимів, руйнування будівель тощо, оперативно здійснити обстеження території та привести її в безпечний стан, тим самим дати змогу громадянам повернутися до рідних домівок, які вціліли, та жити, не побоюючись того, що десь їх може підстерігати вибухонебезпечний «подарунок».

Ось так у складі групи піротехнічних робіт на допомогу військовослужбовцям та мирному населенню в 2014 році вперше у зону проведення антитерористичної операції відправився і

Андрій Шликов, начальник групи піротехнічних робіт інженерно-транспортної частини аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління ДСНС України у Миколаївській області.

Він народився 14 січня 1980 року в місті Кам'янець-Подільський Хмельницької області. Дитинство було як і у всіх хлопців. У 1997 році вступив до військово-інженерного інституту. А після закінчення навчання доля звела його з оперативно-рятувальною службою, де Шликов працює вже майже 20 років. Про завдання, які виконує в повсякденній роботі, розповідає сухо та без зайвих емоцій, так само як і про відрядження в зону проведення антитерористичної операції.

«У зоні АТО я був двічі, в липні-серпні 2014 року та в листопаді 2015 року. В обох відрядженнях перед нами стояло одне й те саме завдання – розмінування території та приведення її в безпечний стан», – розповідає Андрій.

До цього Шликов уже брав участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на території України, які пов'язані з вибухами складів боєприпасів: у Новобогданівці Запорізької області в період з 2005 по 2008 роки та в Лозовій Харківської області у 2012 році. Тому відрядження до зони проведення антитерористичної операції Андрія зовсім не лякали.

«Я знав та розумів, куди і навіщо їду. І при цьому бачив перед собою чітку мету – швидко та якісно виконати поставлені перед групою завдання, а головне – зробити все можливе та неможливе, аби повернутися додому в повному складі живими та неушкодженими. Адже, як керівник групи, я відповідальний за це і повинен організувати роботу так, щоб ніхто не постраждав!» – розповідає Андрій.

Із усіх спогадів про ті декілька місяців неприємною для Шликова та його підлеглих була порожнеча, яку вони відчували в населених пунктах, а також реакція деяких людей, які не дуже й раді були щирій та самовідданій допомозі рятувальників. Робота тривала, незважаючи ні на що, попри небезпеку та всі труднощі, день за днем, кілометр за кілометром піротехніки рухалися вперед до бажаної мети – очищення території від вибухонебезпечних предметів.

«У нашій роботі бувають моменти, коли молоді хлопці приходять на роботу і, незважаючи на настанови керівників та старших за званням, нехтують засобами захисту, вирушають у небезпечну зону без каски та «броніка». А тут тільки-но ми приїхали, почули, що десь зовсім поряд лунають постріли та вибухи. Тоді затямили на все життя: знімати бронежилети та каски під час робіт не будемо. Ось так і в літню спеку, і в осінні холоди немов приросли до захисного одягу», – усміхається Шликов.

Андрій розповідає про те, що з товаришами та колегами із сусідніх областей випадає нагода зустрітися лише під час ліквідації наслідків надзвичайних подій та ситуацій. Тому в черговий раз зустрілися і працювали із київськими та сумськими рятувальниками. «Хотілося б зустрічатися за інших обставин, але життя вирішує за нас, і знову стежки пересіклися під час виконання завдання за призначенням», – ділиться Шликов.

За роки служби в Головному управлінні ДСНС України він отримав чимало відзнак, серед яких: «За розмінування» I та II ступеня, «За відвагу в надзвичайній ситуації» теж двох ступенів. Але про них, зі скромності, розповідає неохоче.

Начальник Головного управління ДСНС України у Миколаївській області Максим Грицаєнко характеризує Андрія Шликова як фахівця своєї справи: «В Андрія є уміння чітко зрозуміти поставлене завдання та організувати його виконання. У роботі піротехнічного підрозділу це важливо, адже працюють вони із вибухонебезпечними предметами і права на помилку не мають. Піротехніки Миколаївщини мають величезний досвід, вони виконують роботи з приведення у безпечний стан акваторії Чорного моря в районі Кінбурнського півострова в межах області. Щороку в два етапи, навесні та восени, проводять обстеження території та знищення виявлених боєприпасів часів минулих війн шляхом контрольованого підриву. Чисельність знищених вибухонебезпечних «залишків минулого» сягає десятків тисяч. Крім того, вони неодноразово залучалися до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на території України. Тому й зараз, коли постала потреба у проведенні робіт з розмінування територій у зоні проведення антитерористичної операції, в найкоротші терміни організовано відрядження нашого піротехнічного

розрахунку на чолі з Андрієм Шликовим. Головна його заслуга в тому, що всі поставлені завдання виконано, мирні мешканці повертаються до своїх домівок і на безпечній території потроху оговтуються від пережитого, наново будуючи своє життя! І за це я як керівник їм вдячний!»

І. О. Гоцелюк

ПОКЛИКАННЯ – ЗБЕРІГАТИ ЖИТТЯ...

Еліна Лежненко, фельдшер аварійно-рятувальної частини аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління ДСНС України у Миколаївській області: «Найскладнішим було позбавитися почуття страху як під час перебування в зоні проведення антитерористичної операції, так і після повернення додому».

Війну можна називати по-різному: загостренням конфлікту, бойовими діями або антитерористичною операцією. Сутність від цього не змінюється, і полягає вона в тому, що гинуть люди, ллються сльози та панує розпач. Слово «війна» (або його синоніми) викликає відчуття страху навіть у чоловіків. І не за своє життя, а за життя своїх рідних і близьких, за невинне мирне населення, яке мешкає в епіцентрі біди. А що вже казати про жінок, які за своєю природою дарують нове життя та оберігають родинне вогнище. А бачити, як це життя забирає ворог, що навіть не має чіткого розуміння того, заради чого він бере до рук зброю...

За роки проведення антитерористичної операції на сході України тисячі українських військових, добровольців різного віку пройшли крізь пекло. Жінки ж допомагали воїнам-захисникам, піротехнічним підрозділам під час виконання завдань за призначенням, а також мирному населенню, що постраждало від пережитих подій.

Еліну Лежненко – фельдшера аварійно-рятувальної частини аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління ДСНС України у Миколаївській області – відрядили на схід України 6 червня 2016 року майже на два місяці.

«Ми мешкали у красивому місті Бахмут – колишньому Артемівську Донецької області. Основні завдання, які виконували, – медичний супровід піротехнічних підрозділів під час розмінування територій, надання допомоги переселенцям та мирному населенню», – розповідає Еліна.

Вона народилася 2 вересня 1975 року в м. Миколаєві. Мати – інспектор з водопостачання, батько – моряк. З дитинства Еліні подобалася професія лікаря, тому коли настав час обирати майбутню професійну стежку, пішла навчатися до Миколаївського базового медичного училища. У 1995 році, отримавши спеціальність акушерки, працювала у пологовому будинку, а потім в онкологічному диспансері. У 2014 році доля привела її до Миколаївського гарнізону Служби порятунку. Майже 3 роки вона працює пліч-о-пліч зі своїми бойовими товаришами, а також коханим чоловіком – Лежненком Геннадієм Олександровичем, старшим водієм аварійно-рятувальної частини АРЗ СП*.

У повсякденній роботі Еліна заступає на чергування разом зі зміною аварійно-рятувальної частини аварійно-рятувального загону спеціального призначення Головного управління ДСНС України у Миколаївській області та виїжджає на місце виникнення пожежі, надзвичайної події або ситуації для надання першої допомоги постраждалим. Свою роботу дуже любить, а ось відрядження до зони проведення антитерористичної операції згадує неохоче.

«Найстрашнішим спогадом за ті 47 днів став страх, який чекав там на нас. Лише уявіть: гарна, мальовнича місцевість, а навкруги – порожнеча, майже над головою літають безпілотники, якісь військові літаки. Ти виходиш із аварійно-рятувального автомобіля, а кроку ступити не можеш, адже всюди можуть підстерігати вибухонебезпечні предмети. І до тих пір, поки піротехніки не дадуть «добро», стоїш нерухомо, а перед очима усе життя, усі рідні та близькі, які чекають на тебе вдома, – розповідає Еліна. – Людина зникає до всього: і хорошого, і поганого. І я також звикла. Зуміла опанувати себе, свій страх, адже розуміла, що це робота і її необхідно виконувати на високому рівні», – розсудливо говорить вона.

* АРЗ СП – аварійно-рятувальний загін спеціального призначення.

День за днем Лежненко виїжджала на виклики по лінії 101, виконувала безпосередню задачу – супроводження піротехнічних розрахунків. «Ми пліч-о-пліч працювали з чоловіками. Усі повертались до місця дислокації стомленими. Дуже хотілося саме домашньої та смачної їжі, тому готувала для всіх», – посміхаючись, розповідає фельдшер Служби порятунку.

Ось так у постійній завантаженості, маючи лише по декілька годин на відпочинок, пролетіло відрядження.

Повернувшись, Еліна Лежненко згадувала ще свіжі в пам'яті події, прислухалася до стороннього шуму та гуркоту. І зараз із впевненістю каже: «Я переконана, що в таких умовах жінці дуже важко. Слабка половина людства нехай краще чекає свого чоловіка вдома. Матір, гарна господиня та берегиня сімейного вогнища в зоні бойових дій, на мою думку, не повинна бути».

Фельдшер пункту охорони здоров'я АРЗ СП Е. Лежненко, начальник ПОЗ АРЗ СП Ю. Фролов, водій групи автотранспорту ЧТС В. Шулін, водій-електрик відділення теплоенергозбереження інженерно-транспортної частини АРЗ СП сержант сл.ц.з. С. Безух

В радіусі близько 500 метрів від епіцентру виникнення надзвичайної ситуації, пов'язаної із вибухом на складі боєприпасів. Сватове, 2015 р.

Шликов А. О. Ділянка збору ВВП.
Сватове, 2015 р.

Члени групи піротехнічних робіт інженерно-транспортної частини аварійно-рятувального загону спеціального призначення ГУ ДСНС України у Миколаївській області. Зліва направо: Рослий В. М., Кожемякін Р. В., Сарапіонов С. О., Шликов А. О., Лебедєв А. М. На передньому плані касетні елементи РСЗВ «Ураган». Сватове, 2015 р.

Рослий В. М. біля свого ЗІЛ 131
для перевезення ВВП.
Сватове, 2015 р.

Снаряди реактивної системи залпового вогню «Ураган».
Сватове, 2015 р.

<https://noldofinve.deviantart.com/art/The-Medics-509928078>
<https://www.facebook.com/beala.kurkul>

<https://radojavor.deviantart.com/art/Winter-war-662701737>
<https://www.facebook.com/rado.javor>

РОЗДІЛ

3

ВІРНІСТЬ КЛЯТВІ ГІППОКРАТА

Медики в АТО

Присвячується всім героям АТО –
військовим лікарям

Ви відважні військові лікарі –
ангели порятунку.

Ви не щадили свого життя,
щоб зберегти життя кожного солдата.

Ви пройшли пекло, щоб ми жили в мирі.

Ви ризикували життям заради нашого майбутнього.

Ми молимося за Вас, лікарі, за нашу Україну та її солдат.

МИКОЛАЇВСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ГОСПІТАЛЬ

Миколаївський військовий госпіталь – найстаріший медичний заклад Південного регіону України, заснований у 1791 році за розпорядженням генерал-губернатора краю Г. О. Потьомкіна для потреб армії, діючої під містом Очаковом у Миколаївській області.

У 1817 році за розпорядженням Адміралтейства Чорноморського флоту військово-морський госпіталь був переведений до м. Миколаєва. Він став головним лікувальним закладом усієї Причорноморської зони держави.

День госпіталю щорічно відзначається 5 грудня. В 2016 році святкували 225-ту річницю з дня заснування госпіталю.

Згідно зі штатом, у госпіталі розгорнуто 200 ліжок: 80 хірургічного та 120 терапевтичного профілю.

Підпорядкований Миколаївський військовий госпіталь (в/ч 2428) Військово-медичному клінічному центру Південного регіону. На сьогодні очолює госпіталь підполковник медичної служби Візник Володимир Михайлович.

Наприкінці травня 2014 року було розгорнуто 61-й військовий мобільний госпіталь під командуванням полковника медичної служби Лавринець Олени Геннадіївни. З червня 2014 року

вже була виконана перша операція, яку очолював головний хірург полковник медичної служби Герасименко Сергій Вікторович. У перший же день було прийнято близько 40 поранених. Під час Іловайських подій приймали за добу по 80–100 поранених. З початку антитерористичної операції мобільний госпіталь розгортався в декількох гарячих точках на Донбасі. Зараз він дислокується на території Володарської центральної лікарні (Володарський район Донецької області), де військові та цивільні лікарі надають допомогу не лише бійцям, а й місцевим мешканцям.

Державними нагородами України відзначено багато військовослужбовців медичної служби, серед яких і військові медики Миколаївського військового госпіталю. Один військовослуж-

бовець госпіталю нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня – підполковник медичної служби Закусілов Денис Сергійович; два – орденом «За мужність» III ступеня – старший солдат Проскурня М. С. та прапорщик Каушан В. С.; четверо – медалями «Захиснику Вітчизни»; один – відзнакою «За оборону Маріуполя»; трьом достроково присвоєно чергове військове звання, інші нагороджені відомчими відзнаками. Всього 26 офіцерів та військовослужбовців за контрактом Миколаївського госпіталю брали участь в АТО та мають статус учасника бойових дій. Загиблих серед особового складу Миколаївського госпіталю немає.

С. В. Зятьєв

«ВРЯТУЙТЕ НОГУ, В МЕНЕ Ж ДВІЙКО ДІТЕЙ...»*

Таким військовим лікарям, як Денис Закусілов та сотні його колег, завдячують життям тисячі наших бійців.

Обстріл почався зненацька. Кілька мін відразу «накрили» відділення сержанта Миколи Трасковецького. Осколки перебили кістки лівої ноги, артерію, через що він почав стікати кров'ю. Попри обстріл, бійці все ж доставили його до медичного пункту.

– Врятуйте ногу, в мене ж двійко дітей, – шепотів сухими губами Микола, перебуваючи в напівпритомному стані. – Благаю вас!..

Оглянувши пораненого, майор медичної служби Денис Закусілов розпорядився готувати його до операції. Вона тривала більше години. Медикам вдалося зберегти сержанту ногу.

Молодшого сержанта Анатолія Таранара доставили до лікарів із вогнепально-осколковими переломами кісток гомілки та стегнової кістки. До того ж боєць отримав контузію. І того разу операція була успішною. Тепер Анатолій навіть не шкутильгає.

Це лише два епізоди діяльності майора медичної служби Дениса Закусілова та його колег у зоні АТО. Загалом того дня вони прооперували 20 бійців. Під обстрілами, без належних медико-санітарних умов і з ризиком для власного життя.

* Вперше опубліковано в журналі «Народна армія», № 11 від 24 березня 2016 р.

У кожного, як кажуть, своя дорога на війну. У Дениса Закусілова вона почалася в серпні 2014-го, коли він, майор медичної служби, повернувся з миротворчої місії у Ліберії, де проходив службу на посаді лікаря-хірурга 56-го окремого вертолітного загону ЗС України. І майже одразу був призначений начальником лікарсько-сестринської бригади, яка увійшла до складу окремої батальйонно-тактичної групи 93-ї механізованої бригади. Тож разом з її бійцями медики й відбули на Донбас.

– Разом зі мною були старші сержанти медичної служби Федір Геращенко, Степан Усс, старший солдат медичної служби Федір Романов та інші фахові медики, призвані до війська за мобілізацією, – розповідає Денис. – А також підполковник медслужби Сергій Маринін і старший солдат Віктор Зінченко, яких командування відрядило для посилення нашого невеличкого колективу.

24 серпня 2014 року бойовики вирішили «привітати» наших військовиків з Днем незалежності й завдали по їхньому розташуванню кілька потужних ударів із «Градів». Того дня загинуло чимало наших військовослужбовців, ще більше було поранених.

– У нас не було анестезіолога, тож ми оперували під місцевим наркозом, – відверто зізнається офіцер. – Евакуювати поранених наземним шляхом не було жодної можливості, оскільки навколо були бойовики, а вертольоти не літали, бо терористи вже отримали від «російського воєнторгу» переносні зенітно-ракетні комплекси і могли їх збивати.

Письменник Віктор Астаф'єв, пройшовши фронтовими дорогами всю Другу світову, стверджував, що «ніде і ні за яких інших умов не розкривається так людина, як на війні, коли над її головою свистять кулі, але треба вставати і робити свою роботу».

З розповідей бійців, яким допомагав майор медслужби Денис Закусілов, він і його побратими-медики виявилися не

лише відмінними професіоналами, а й мужніми та героїчними людьми, які зберегли життя десяткам наших солдатів і офіцерів.

Останні дні серпня позаминуло року, коли угруповання ЗС України почало виходити з оточення, він пам'ятатиме, доки житиме.

– Таке не забувається, – розповідає офіцер. – Медики йшли в загальній колоні по так званому «зеленому коридорі». Російські військові пообіцяли не відкривати вогонь. Але несподівано ворожа артилерія вдарила по нас.

Денис вижив. Щоправда, осколками проштрикнули його ноги та плече. Попри нестерпний біль, він продовжував надавати допомогу пораненим.

Довелося йому пізнати і гіркоту полону. Але про ті дні воліє не згадувати. Дуже шкодує, що як командир не зміг вберегти фельдшерів Степана Усса та Федора Романова, які загинули, рятуючи інших.

Сьогодні підполковник медичної служби Денис Закусілов очолює травматологічне відділення військового госпіталю в Миколаєві. За мужність і героїзм, виявлені під час захисту України, офіцер нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Наполеон казав, що всіма перемогами він завдячує «пересічним солдатам, які ходять в атаки, і військовим лікарям, які їх лікують». Істина цих слів доведена всіма війнами та збройними конфліктами, а також бойовими діями на сході України. Адже Денис Закусілов та сотні його колег врятували життя тисяч наших бійців. Одужавши, хлопці продовжують захищати Українську державу.

АНГЕЛИ-РЯТІВНИКИ В БІЛИХ ХАЛАТАХ

Життєвий шлях кожної людини – своєрідне переплетіння випадковостей і заздалегідь визначеного. Щось в її долі залежить від його величності випадку, а щось, мабуть, давно розписано Всевишнім...

Дорога на війну теж у кожного своя. У підполковника медичної служби, талановитого хірурга-травматолога Дениса Сергійовича Закусілова вона розпочалась у серпні 2014 року, коли «братня» Росія принесла на українську землю кров, смерть і руйнування. Для людини, яка обрала своєю професією військову медицину, внутрішніх вагань не могло бути за визначенням. Своє місце він бачив тільки на передовій серед захисників рідної землі.

Спочатку ніщо не віщувало крутих зламів у біографії Дениса Сергійовича. У 2008 році він закінчив хірургічний факультет

Рузяк Руслан Валерійович – начальник відділення анестезіології, реанімації та інтенсивної терапії; Закусілов Денис Сергійович – начальник травматологічного відділення; Ніколюк Юрій Євгенович – заступник начальника госпіталю з медичної частини – начальник частини

Київської військово-медичної академії. Потім – служба у військовому госпіталі м. Черкаське Дніпропетровської області. Саме звідти Денис Закусілов потрапив до складу 56-го вертолітного загону, який виконував миротворчу місію в Ліберії. В кінці липня 2014 року він повертається в Україну і практично відразу, відповідно до наказу директора військово-медичного департаменту Міністерства оборони України полковника Андронатія, був направлений до батальйонно-тактичної групи 93-ї механізованої бригади, яка вирушала в район бойових дій під Донецьком. Фактично ж батальйонно-тактична група налічувала близько 120 чоловік, тобто була неповною ротою.

«Під моєю командою було 13 медиків-фельдшерів, санітарів, автоперев'язувальна, 2 санітарних УАЗи, деякий час до групи входив хірург Маринін (до переведення в 51-шу бригаду), – ділиться спогадами Денис Сергійович. – Загалом, за всіма нормативними канонами, така кількість медперсоналу розрахована на обслуговування 500–700 бійців. Це було для мене неприємно. Все вказувало на непродуманість, нераціональність нашого використання.

Шлях нашої групи на передову пролягав через Межеве, де знаходилась тилова база, і Кутейникове в напрямку на Іловайськ. 24 серпня запам'яталося першим обстрілом нашої колони російськими військами. На цей час 8 БМП і танк зі складу БТГр були направлені на розблокування Савур-Могили, з нами залишились підрозділи тилового забезпечення, рота саперів.

День 24 серпня закарбувався в пам'яті ще й тим, що на територію України ввійшли колони російських військ, з'явилися перші полонені російської армії, наші бійці підбили їхні БМД, КамАЗ. Потім полонених кудись передали, а згодом їх показували по телебаченню.

Наслідки обстрілу були жахливими – ворожим снарядам був знищений склад з боєприпасами сусідньої 51-ї бригади, навколо розбита техніка, все горіло.

Медики працювали на межі можливого: витягували поранених серед снарядів, гранат, мін, які не розірвались, під вогнем ворога відтягували в більш-менш спокійні місця і там надавали першу допомогу, оперували. Операції доводилося проводити

без анестезіолога, під місцевим наркозом. Усього в той день прооперували понад 20 бійців. 10 серйозно поранених бійців так і залишились лежати на полі бою, багатьох не знайшли. Евакуювати поранених у тил ніяких можливостей не було.

Хотів би висловити власні думки щодо проблем 2014 року. Це рік патріотичного підйому. В багатьох горіли очі, люди хотіли щось робити, змінювати. А у відповідь – нерозуміння командування, яке просто не знало, що з ними робити. Я був свідком, коли п'ятеро мобілізованих «партизанів» вирішили кудись іти підбивати російський танк. Підходжу до комбата (позивний «Гном»): «Зупини їх, відмов». А він мені: «А що я їм зроблю, п'яним «партизанам»? Нехай ідуть». До речі, проблеми «аватарів» на передовій тоді не існувало, свої б їх покінчили. В тилу може й було щось подібне від неробства, тільки не на «передку». Тієї армії, яка була в 2014 – на початку 2015 року, вже немає. Недарма є такий вислів, що її знищив 2016 рік».

Після вимушеної зупинки 25 серпня підрозділи нарешті дійшли до Многопілля, селища за 7 кілометрів від Іловайська, в якому розташовувався штаб сектору «В». Денис Закусілов згадував про те відчуття спокою, надійності, які були у медиків. Навколо багато військ, ситуація видавалась контрольованою, тут же центр управління сектором, командування. В Многопіллі нарешті можна було виконувати свої обов'язки за основним призначенням у стаціонарних умовах. На новому місці групу залишив начмед підполковник Маринін, переведений у 51-шу ОМБр, старшим залишився начальник медпункту майор Закусілов Д. С. 25 серпня підрозділ медиків розташувався в Многопільській школі. Ніщо не віщувало трагедії, хіба що ворожі безпілотники все частіше стали з'являтися над головою, вже навіть у світлу частину доби.

З гордістю Денис Сергійович згадує спецназівців 3-го полку спеціального призначення і 73-го Морського центру спеціальних операцій. Чітке виконання команд: треба виконати поставлену задачу – ідуть і виконують. Поруч із цими воїнами медики відчували себе захищеними, спокійними за своє життя.

З 25 серпня розпочався наступ російських військ і бойовиків з півдня на Іловайськ. У ніч на 26-те йшли приготування до бою.

«Атаки ворога розпочалися вранці 26 серпня. Як тільки почався бій, усі підрозділи кудись подівались, поховались хто куди, – згадує ті пекельні дні Денис Закусілов. – Я вирішив, що найбільш безпечним для медиків – залишитися зі спецназівцями 3-го полку. Так надійніше. «Гусар», – питаю їхнього командира, – скажи, що робити, які нам точки займати?» – «Розташовуйтеся у спортзалі, приймайте поранених. Буде хто вриватися – стріляйте на враження. Один наш боєць буде прикривати вас зверху».

Тим часом у розпал бою в спортзал почали поступати поранені: 20... 30... 40 чоловік. Ось вона, воєнно-польова хірургія без всякої там стерильності! Тоді ж сталася подія, яка буквально переламала ставлення до мене підлеглих. Привезли 3-х «300-х». Оглянувши одного з них, я побачив у нього агонізуюче дихання Куссмауля, боєць отримав вогнепальне поранення головного мозку з пошкодженням скроневої частини. Згадуючи лекції професора Данчина в академії, стажування у відділі політравм у Київській міській лікарні, я розумів, що чимось допомогти пораненому в цих умовах неможливо, це можна зробити тільки у відділі нейрохірургії. Віддаю команду оперувати двох інших, поки протягом 4-х годин поранений помирав. Коли життя двох прооперованих було врятовано, мені стали дорікати: «Як ми могли так вчинити? Треба було хоч щось спробувати зробити!» – «Ми б нічого не вдіяли – втратили час, медикаменти, а так ми врятували двох поранених». Між іншим, врятували і життя повністю обпаленого російського військового, мабуть, найскладніша моя операція. Лець знайшов на спеченому тілі вену».

Ось такий прояв гуманізму. І це в той час, коли бойовики, попри Женевські конвенції, в першу чергу обстрілювали санітарні машини. Д. С. Закусілову навіть довелося замалювати медичні хрести на автомобілях, адже вони робили їх пріоритетними цілями для ворога.

Спочатку вдалося евакуювати поранених та «200-х», у тому числі 2-х полонених росіян, яких обмотали й одягли як поранених. 28 серпня повинна була відбутися друга евакуація, але через 20 хвилин колона повернулася – кільце Іловайського оточення замкнулось.

29 серпня 2014 року розпочався вихід із «котла». Медики були розділені на 3 групи – більше шансів, що хтось вціліє. Про-

рив групи відбувався в південному напрямку через Червоносільське й Осикове. Група медиків, з якими в кунгу автомашини їхав Закусілов, уже через 10 хвилин потрапила під інтенсивний ворожий обстріл. Після того, як був пробитий радіатор, пересіли до зенітників в «Урал», але і в нього осколками скоро були пошматовані колеса. Тоді ж Денис Закусілов отримав поранення в обидва стегна і плече. Стікаючи кров'ю, він наклав собі джгути та пов'язки. Навіть серед того жахіття медики продовжували надавати допомогу пораненим, у тому числі й тим, хто прибився до колони під час відходу. Денис Сергійович втратив під Червоносільським двох своїх побратимів – загинули фельдшери Степан Усс та Федір Романов. Це була відчутна втрата – медики від Бога, які відпрацювали свою майстерність до автоматизму, навчилися надавати допомогу в повній темряві, під обстрілами, наражаючись на смертельну небезпеку. Обидва Герої посмертно нагороджені орденом «За мужність» III ступеня. Таку ж нагороду отримав ще один талановитий медик, який, дякувати Богові, залишився живий, – Федір Геращенко.

Коли колона була повністю розбита, група бійців із 14 чоловік (з них 7 чи 8 поранених), куди входив і Денис Закусілов, зібралася в одній із хат с. Осикове. Місцеві жителі пропонували сховати їх, але українські воїни не хотіли наражати мирне населення на смертельну небезпеку. Неодноразово бойовики, російські найманці погрожували знищити те чи інше село у випадку допомоги українським військовим.

«Біля хати, – далі продовжує Денис Сергійович, – пролунало: «Уроды, укропы, укры – выходите!» Лайки, образливі слова лунали з явним російським акцентом. Бойовики завантажили нас на «Урал» і повезли спочатку в Харцизьк, а потім у Донецьк. У полоні мені довелося перебувати 36 днів. Мій товариш, лейтенант Олександр Грудський, пробув у полоні 4 місяці. Мабуть, якби я не був пораненим, така ж доля очікувала б і мене. Медики мої були визволені за сприяння Червоного Хреста. А згодом СБУ забрала і мене. Що там було за лаштунками, яка технологія – я не знаю. Зовні все виглядало просто – одні передали, інші забрали. Згадувати дні поневірянь у полоні не з приємних занять, але все, слава Богу, обійшлося».

Загалом за 4–5 днів боїв під Іловайськом медики Дениса Сергійовича Закусілова врятували життя понад 100 українських воїнів. «Пишаюся своєю командою, – підсумовує він ті події, – ми витягували людей з того світу».

Після полону та отриманих поранень потрібно було підлікуватись, пройти реабілітацію. А в жовтні 2014 року Денис Закусілов був уже за місцем служби в гарнізонному госпіталі в Черкаському.

На запитання, що б він хотів як нагороду – дострокове звання чи орден, обрав перше.

На жаль, мирне життя з буденними проблемами зустріло героя не дуже гостинно. В госпіталі не знайшлося посади, яка б відповідала новому званню. Підполковник Закусілов хотів займатися травматологією, продовжив навчання в академії за цим напрямком. Не дали бажаних результатів звернення у військовий госпіталь в м. Дніпро – чергова відмова під надуманим приводом. Як виявилось пізніше, місцевий головний хірург боявся, що його будуть «підсиджувати». У січні 2015 року друзі запропонували Денису Сергійовичу місце за його фахом у Миколаївському військовому госпіталі, де за сприяння командира в/ч 2428, начальника госпіталю підполковника Візняка Володимира Михайловича, він зайняв посаду хірурга-травматолога, начальника травматологічного відділення.

Якось головний хірург Південного регіону полковник Каштальян (до речі, визнаний нещодавно кращим лікарем України) з подивом запитав: «Чому Закусілов не нагороджений? Негайно готуйте подання!» А вже 15 вересня 2015 року він був нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня. Ще під час перебування після Многопілля у військово-медичній академії його знайшла ще одна нагорода – медаль «Захиснику Вітчизни».

Слід додати, що Д. С. Закусілов наряду з плідною діяльністю в Миколаївському госпіталі не забуває і про бійців на лінії фронту. Так, 17 грудня 2016 року в складі Одеського 61-го мобільного госпіталю перебував у районі Талаківки і Павлополя, за його словами, «вже як лікар, а не відчайдушний медик, який не боїться куль». У 2017 році працював у Маріуполі, де повернув до строю не одного морського піхотинця. «В Маріуполі всіх без винятку «300-х» ми поставили на ноги», – з цілком обґрунтова-

ною гордістю заявляє Денис Сергійович. І ще одна нагорода – медаль «За оборону Маріуполя» є цілком логічною оцінкою його внеску в боротьбу з жорстоким і підступним ворогом.

Цікавими, іноді досить гіркими і болісними є роздуми підполковника Д. С. Закусілова про сьогоднішнє і майбутнє Збройних Сил України, військово-медичної служби: «Перед моїми очима завжди два приклади: матрос Луценко, в якого потрапила снайперська куля і який після 5,5 годин операції весь у дренажах і трубках на лікарняному ліжку весь час питав: «Коли я в стрій стану?», і інший морпіх, який мав незначний забій грудної клітини і ходив за лікарем: «Лікуйте мене!» Я йому говорив: «Ти здорова людина, помаж маззю і повертайся в підрозділ». При цьому нарцисизм зашкалював: постійно крутився перед дзеркалом, фотографував себе у формі й береті. Я навіть не намагався запам'ятати його ім'я. Огідно. Це не просто приклади – це питання: якою буде майбутня українська армія, і чи не вивіриться остаточно той патріотичний порив, який врятував нашу державу у 2014 році?

І ще одне. Треба терміново і кардинально змінювати щось у військовій медицині. Її становище зараз – це навіть не вчорашній, а позавчорашній день. Західні інструктори проводять навчання, на яких допомагають опанувати нашим бійцям методику надання першої допомоги. Що там роблять наші майори і полковники медичної служби? Це не їх рівень».

А ще Денис Сергійович з теплотою відзначив 61-й Одеський мобільний госпіталь – єдиний штатний госпіталь на колесах, у складі якого лікарі з Одеси, Миколаєва, Запоріжжя, Дніпра надавали допомогу фронту. «Багато нарікань свого часу було на те, як у мирний час начальник цього госпіталю полковник В. П. Майданюк проводив виснажливі навчання з персоналом, – зауважує Д. С. Закусілов. – І тільки тепер стало зрозумілим, наскільки вони знадобилися в цей тяжкий для країни період».

Загалом участь в антитерористичній операції взяли 26 представників медперсоналу Миколаївського військового госпіталю, всі з них є учасниками бойових дій. Лікарі, фельдшери, санітари госпіталю і сьогодні знаходяться на передній лінії боротьби з ворогом.

Рентген-лаборант рентгенологічного відділення Миколаївського військового госпіталю (в/ч 2428), старший солдат Проскурня Михайло Сергійович після закінчення Котовського медучилища в Одеській області свідомо пов'язав своє життя з армією. Його становлення як медика відбувалося в складі 79-ї аеромобільної бригади.

З березня 2014 року санітар-інструктор, солдат 1-го батальйону 79-ї ОАМБр Михайло Проскурня перебуває на адміністративному кордоні з Кримом, на той час вже окупованого Росією. З початком антитерористичної операції підрозділи десантників перекидають на схід України, де 23 травня з метою підготовки звільнення Донецька під Вугледаром вони ставлять блокпости. Потім передислоковуються в район Ізюм – Довгеньке, де розташовувався базовий табір і штаб 79-ки.

З 3 на 4 червня десантники 1-го батальйону (тоді ще в повному складі) спільно з нацгвардійцями направляються до Красного Лиману. Саме тоді бійці потрапили в першу засідку, влаштовану сепаратистами. Напад бойовиків був неочікуваним, розпочалась паніка, ніхто не знав, що робити. Підбивши передній та замикаючий БТРи і заблокувавши рух колони, терористи розпочали інтенсивний обстріл зі стрілецької зброї та підствольників. Як наслідок – 13 поранених та один «200-й».

Медпункт, в якому знаходився Михайло Проскурня, був у складі 1-ї роти батальйону. «Нас було троє медиків – я, фельдшер та лікар, капітан Соколовський Руслан Валентинович. Допомогу надавали всім пораненим, незалежно від підрозділу, – розповідає Михайло. – Принесли нацгвардійця з сильною венозною кровотечею у верхній частині стегна. Наклали джгут, тугу пов'язку. У нас було знеболююче, гомеостатичні губки (до речі, ніяк нам не допомагали), а от кровоупинних препаратів не було.

Продовжували поступати поранені. Поранення в основному були осколкові –

посічені обличчя, руки, ноги. Осколки ми не чіпали – не можна, просто накладали антисептичні пов'язки. Моя задача як санітара-інструктора – надати першу допомогу і відправити поранених у тил. Ми направляли їх у розташування 25-ї десантної бригади, а звідти «вертушками» поранених евакуювали в тиліві лікувальні заклади, машини спочатку в нас не було. Головне для медика в польових умовах – знати алгоритм дій при тому чи іншому пораненні».

Підготовка до виїзду в Артемівськ для оборони танкових складів, м. Соледар

Тим часом колоні вдалося здати назад, організувати обстріл бойовиків з БТРів. Після бою був короткий перепочинок, участь у «зачистці» Красного Лиману, охорона складів зброї та боєприпасів в Артемівську та Соледарі. А далі, виконавши бойові задачі, підрозділ Михайла Проскурні отримує в Довгенькому сухпаї, воду, боєприпаси і після заправки машин 11 липня направляється під Зеленопілля на посилення основних сил бригади.

У той день Михайлові довелось побувати в самому епіцентрі обстрілу бойовиками українських військ.

«Нам деякою мірою повезло. Бійці були втомлені після маршу, і нам дозволили відпочити, – ділиться спогадами про ті страшні події Проскурня. – Хлопці не вилізли з машин, не тинялись по території, залишилися спати в БТРах. Це нас і врятувало.

Обстріл з «Градів» тривав півхвилини-хвилину, а здавалось, що пройшли години. Бійці кинулись під БТРи, ми їм відкривали люки, і вони набивались у машини як оселедці.

Коли обстріл закінчився, видовище було жахливе. Кругом бродять поранені в шоківому стані, розтрощена техніка, все навколо горить, почали вибухати боєприпаси – довелося від'їжджати подалі.

Відразу кинулись надавати допомогу пораненим. Ситуація ускладнювалась тим, що були попадання в медроту 72-ї бригади й основне навантаження лягло на медиків 79-ки.

Важких поранених заносили в ангар, розташований неподалік. Видовище страшне: відірвані руки, ноги, розірвані животи з виваленими нутрощами. Надавав допомогу, працював у якомусь стані ступору, автоматизму – зупиняв кров, накладав шини. Розуміння того, що сталося, шок прийшли пізніше. Загалом я надав допомогу близько 30 пораненим. Використовував кровозупинний бинт зі спеціальним порошком «Целокс», закуплений у американців. Він вступає в реакцію з кров'ю, затвердіває і таким чином зупиняє кровотечу. Але наші «розумні» чиновники забули закупити розчин, який вимиває тверду суміш, і в подальшому, щоб зняти пов'язки, довелося вирізати їх по-живому, прямо з плоттю.

Сотні поранених, «вертушки» ледве встигали їх евакуювати. А тут ще такий випадок: прилетів вертоліт, забрав сина якогось депутата, а поранених взяти відмовились».

Деякий час після «зеленопільського кошмару» підрозділ Михайла стояв між висотами «Граніт» і «Браво». В кінці липня 1-ша та 2-га роти 1-го батальйону здійснили вихід з «Південного котла». Для Михайла Проскурні настала перша ротация, нетривалий відпочинок.

У кінці серпня Михайло знову на передовій – спочатку табір АТО під Краматорськом, а на початку вересня взяв участь у знаменитому рейді десантників тилами противника. «Ми розгромили колону ворога, який абсолютно не очікував нашої появи в

Біля висоти «Браво»

своєму тилу, добре побили ворожу техніку, – розповідає Проскурня. – Тільки згодом нас засікла їх розвідка, і далі прийшлося йти вже з боями. В одному з них був поранений комбриг полковник Олексій Шандар, який їхав у БТРі з розвідротою. Допомогу йому надали розвідники, і я повернувся назад з півдороги».

Після рейду Михайло повернувся в Краматорськ, а в середині вересня – знову на короткому відпочинку вдома.

Попереду було нове випробування – в складі десантників-«кіборгів» довелося пройти горнило Донецького аеропорту. Уже у кінці вересня 2014 року Михайло з групою десантників заїхав у новий термінал ДАПу. «Ми, медики (а нас там було двоє), – ділиться він спогадами, – зайняли підвал. Там повинні були приймати поранених. Який позивний був? Та нас усі називали однаково – «Док», ну, десантники іноді чомусь називали «Курбаши». Ніч минула спокійно. А о 6-й ранку нас уже почали «засипати» «Гради». І ще одна проблема – з усіх закутків, приміщень почали лізти «сепари». Прямо як таргани – лізуть і лізуть. Відстрілювалися від них годин 5. Саме ця обставина змусила командира перевести нас у старий термінал – бійці були наверху і просто не мали можливості вчасно прийти нам на допомогу.

А от у старому терміналі уже пішли поранені. «Сепари» «кошмарили» 2-й і 3-й поверхи, а потім їх танк із засідки попав у фойє – відразу отримали 3-х поранених. Особливо важким був один з них – повністю роздроблений плечовий суглоб.

У старому терміналі нас там було двоє медиків – я і Олег Тетеря. Домовленість була така: хто першим побачить пораненого, той із сумкою підбирається до нього і надає допомогу. Що стосується медикаментів, то їх вистачало. Начмед постійно дзвонив, вияснив, що нам потрібно».

У Михайла був ще один заїзд в аеропорт – з 8 по 15 жовтня 2014 року його підрозділ захищав вишку. Цього разу йому більше довелося виконувати функції гранатометника. Під час бою, коли він надавав допомогу бійцям, яких посікло осколками, сам отримав контузію. Як наслідок – сильні головні болі, запаморочення. Потім були Піски, лікування і нарешті – шлях додому.

За мужність і героїзм під час захисту суверенітету України Михайло Сергійович Проскурня в лютому 2015 року був нагороджений орденом «За мужність» III ступеня, а в 2016 році – медаллю «Захиснику Вітчизни». Він і сьогодні залишається в бойовому строю, передаючи безцінний досвід, набутий на фронті, рятуючи життя і здоров'я воїнів Збройних Сил України в Миколаївському військовому госпіталі.

ХІРУРГ З НОВОГО БУГУ

19 серпня 2014 року Віталій Нагорний, лікар-хірург Новобузької ЦРЛ, прийшов добровольцем до райвійськкомату. За півгодини Віталій пройшов медогляд, з нього зняли бронь, і вже наступного дня лікар-доброволець був в Одесі, у Військово-медичному клінічному центрі Південного регіону, куди перед відправкою в зону АТО з усієї країни прибували лікарі, медсестри, санітари.

28 серпня близько десятої години вечора ми прибули до місця розташування Одеського польового шпиталю, а о другій годині ночі нас уже підняли. 30 санітарних машин, у них – 30 водіїв та 30 санітарів Полтавської медроти і 3 лікарі (В. Нагорний, Ю. Ткач, А. Садовнік), відправили спочатку з нашої території забрати поранених. Після цього перед заїздом на непідконтрольні території нас усіх зібрали, вишикували і запропонували тим, хто відмовляється їхати на чужу територію, вийти зі строю і залишитись. Але ніхто ні з водіїв, ні з санітарів медроти не вийшов. Ідемо – і все.

Це був ранок 29 серпня 2014 року, район Старобешевого і Малокатеринівки. В Старобешевому були сепаратисти: місцеві,

В. Нагорний (м. Новий Буг), Ю. Ткач (м. Очаків),
А. Садовнік (м. Одеса).

Одеський польовий шпиталь. 2014 р.

«кадирівці», жінки в чорному – снайпери. А трохи далі, метрів 500 за Старобешевим, стояла регулярна російська частина, закопана за всіма правилами військової стратегії, військової науки. Всі були в однаковій формі, мали однакову зброю – автомати АК сотої серії, гвинторізи, тобто це спецзброя, тому думаю, що це був якийсь спецпідрозділ. У солдат на касках, рукавах і на колінах були білі пово-

розочки, у сержантів – на рукавах і колінах, в офіцерів – тільки на колінах. І зараз мені кажуть, що того не було, питають: «Хто там за що воює?», «Де ті «руські»?»... Були там росіяни, і є там російські війська.

Нас розділили на дві групи – по 15 машин. Заїжджали ми через російські блокпости: обшукали машини, нас, забрали воду, цигарки, телефони (зброю ми залишили ще на нашому блокпосту), попередили: у кого знайдуть хоч один патрон – розстріл на місці. Їхали колоною – попереду БМД (російська) з десантниками на броні, потім 4 санітарні машини, потім знову БМД і т.д. Так ми і шукали своїх поранених і загиблих. Як десь зупинялись, виходили спочатку снайпери (російські), займали позиції, тільки тоді нас випускали. Під кінець третьої доби, десь о третій годині ночі, писали розписку про те, кого ми забрали і скільки вивозимо людей. Наша колона вивезла 128 чоловік. Отож довелося писати розписку – скільки «200-х», «300-х», військовополонених. Під час поїздки нас супроводжував підполковник розвідки, він і вів переговори з бойовиками. Перед поверненням кожен показав свій документ. І показав документ полковник російської армії. Це був пластиковий прямокутник з гербом, печаткою, фото (прізвище я не буду називати). Віддав він нам військовополонених. Ще сказав: «Ребята, я не хотел, у меня приказ».

Морально було важко. Важко, коли не можеш допомогти. От ми набрали поранених, а нас возять ще дві доби, не випускають. Нема води, закінчились ліки... Це було важко. Важко бачити розірвані танки, БМП... або стоїть повністю вигорілий МТЛБ... і кого ми там знайдемо?.. Машина бортова перевернута, бортом роздавлено чотирьох хлопців. Як їх витягнути звідти? Каже сержант, російський: «Бери нож, разрежай их пополам и вытягивай»... Але схаменулись, дали троса, підняли машину...

Запам'ятався такий випадок: зупинились у якомусь селі – біля паркана росте яблуня, водій вискакує, зриває три яблука, росіяни зразу ж звели автомати, думали, що він тікає. Той: «Та я лише яблука зірвав», – вертає ті яблука... Виходить якась жіночка, ми просимо: «Води дайте пораненим». Вона нам каже: «Немає, хлопчики». І через 5 хвилин виносить яблука, воду, якісь глечики, пакунки і все туди – на БМД – росіянам віддає. А в

нас же на кожній машині стоїть саморобний білий прапорець, щоб було видно, що це санітарні машини, щоб не стріляли і в кожній машині поранені... От таке ставлення там до нас було.

Після цих подій було багато важкої роботи для мене як хірурга: доводилось оперувати і в польових умовах і виїжджати в складі мобільних груп – Волноваха, Маріуполь (тут ми були 3,5 місяці), на жаль, попри всі старання наша робота не завжди приносила успіх, не завжди хлопці виживали... Надзвичайно тяжкі поранення були на розтяжках. Ось останнє, коли в Сопиному (Донецька область) обстріляли базу морських піхотинців (просто якийсь «наводчик» навів). І коли привозять 7 чоловік зразу, дуже тяжких... а ти працюєш з ними добу, дві доби... Це важко.

Або привозять борт – відразу 20 поранених, ми їх оперуємо, і наступний борт їх забирає на м. Дніпро, тобто ми їх стабілізуємо і відправляємо далі. Так було. В останнє відрядження підняли о 5 ранку, дали 10 хвилин на збори, з Маріуполя виїжджали в Волноваху. Це було 10 серпня 2015 року, коли були Старогнатівка, Нова Ласпа. Тоді 15 поранених поступило зразу, а нас 2 хірурги, 2 анестезіологи і травматолог...

Проте в нас була справжня команда: ніхто не рахував, хто більше відпрацював, усі трудилися «на знос», тобто скільки вистачало сил і надсили. Я радий, що познайомився з такими людьми. Дуже відчувалась підтримка і родини і новобужан, волонтери багато допомагали – дякуючи їм у нас в госпіталі все було. Тільки так – працюючи разом, підтримуючи один одного, і можна прийти до Перемоги.

Після демобілізації у вересні 2015 року Віталій Нагорний продовжив роботу в Новобузькій ЦРЛ. Нагороджений відзнакою Міністерства оборони України «Знак пошани», медалями «За військову доблесть» та «За оборону Маріуполя». Проте ніякі нагороди не можуть виміряти й оцінити врятовані лікарем-добровольцем життя, вдячність рідних та близьких за повернутих дорогих їм людей.

Розмову вів Ю. А. Черемис

61-й військовий мобільний госпіталь

В. Нагорний (хірург)
та В. Паламарчук (травматолог)
за роботою

Медики 61-го ВМГ. 2-й зліва – В. Нагорний

ХІРУРГ ВІД БОГА

Про талант Юрія Васильовича Ткача як хірурга та про його блискучі операції воїнам у зоні проведення АТО вся Україна дізналась із сюжетів національних каналів. А в Очакові подружжя Ткачів – Юрій Васильович та Ольга Сергіївна – шановані вже більше трьох десятиліть. Після закінчення Дніпропетровського медичного інституту та інтернатури в Миколаєві молоді лікарі були направлені в Очаківську центральну районну лікарню. Завжди усміхнені, щирі та доброзичливі, вони стали справжніми ангелами-охоронцями для хворих очаківців. Бо зовсім недаремно сказав Фернандо де Рохас, що радісний вираз обличчя лікаря – початок одужання хворого.

Сьогодні Юрій Васильович – завідувач хірургічним відділенням, лікар вищої категорії, один з провідних хірургів, про яких кажуть – «від Бога», почесний громадянин міста Очаків, а Ольга Сергіївна – завідувача інфекційним відділенням. Юрій Васильович, маючи за плечима величезний досвід, ніколи не зупиняється на досягнутому. Завжди у пошуку. Свого часу, коли була можливість виїхати попрацювати хірургом до Лівії, скористався без зайвих роздумів.

– П'ять років, які провів у цій країні, збагатили мій життєвий та професійний досвід. Звичайно, мовний бар'єр відчував. Та вже за три місяці і анекдоти розповідав арабською, – почав здалеку Юрій Васильович.

Так уже йому не хотілося повертатись думками до пережитого в зоні АТО. Рішення туди поїхати прийняв у п'ятдесят один рік і 7 серпня 2014 року був мобілізованим.

Щирий, товариський, серйозний, вольовий. Скромний. Він і розповідав усе більше не про себе, а про очаківських медиків, з якими ділив відповідальність за життя і здоров'я наших

військових на передовій: фельдшера з Дніпровки Олександра Кольбу, який, уже перебуваючи в зоні АТО, отримав звістку, що став татом, з особливою теплотою і гордістю про тендітних медсестричок Іванку Мензяк та Інну Біцюту. А ще про свого ординатора Михайла Михайловича Безкоровайного, якого призвали ще в першу хвилю мобілізації. Мабуть, саме його відбуття до однієї з частин Очакова і послужило відправною точкою того, що і йому вже час збиратися. Зважаючи на події, що відбувались на сході нашої держави, розумів, що хірурги будуть потрібні і на передовій.

«Уже почалося формування на базі 411-го військового госпіталю 61-го мобільного госпіталю для надання медичної допомоги на передовій. Тож я визнав за свій обов'язок долучитися до його складу, пройшовши навчання попередньо в госпіталі на відповідних курсах по лінії Червоного Хреста, в тому числі й на тих, що організовували Швейцарія та Америка, – зазначив Юрій Васильович. Він гордо додав: – Бригада хірургів 61-го була в основному представлена лікарями Миколаївщини та Одещини, які в плані професійної хірургічної майстерності дізнавались багато нового з військово-польової хірургії. Ми оперували такі тяжкі поранення, яких до цього в цивільних лікарнях ніколи не бачили і, дай Боже, ніколи не побачимо. Фактично перемир'я в зоні АТО не було. А значить, були і вбиті, і поранені. Чимало покосили хлопців не лише бої, але й ворожі міни. Це справді жах. Від згадок про них стає моторошно. Але тяжко поранені хлопці дивували. Вражала життєстверджуюча енергія, яка в них кипіла, і, незважаючи на свій стан, вони завжди цікавились долями побратимів.

Поряд з нами в госпіталі працювали і терапевти, і окулісти, і реаніматологи. Режиму роботи ніхто в цих умовах не дотримувався. Працювали цілодобово.

Нам допомагав 8-й окремий Полтавський автомобільний батальйон, 15 машин якого доставляли поранених з Іловайського пекла. Коли треба було вивозити своїх, неможливе ставало можливим. Розуміючи, що поранених потрібно було вивозити в першу чергу, а того, що зможемо повернутися за іншими, ніхто гарантії не давав, то я вдався до хитрощів. Разом з тяжко пора-

неними вивозив і цілком здорових, зробивши їм попередньо «перев'язки». Як з'ясувалося, саме це і врятувало життя багатьом воїнам. Траплялося, що нашої допомоги потребувало від 70 до 90 і більше військових на добу.

Перший, кому надав допомогу в зоні АТО, був очаківець. Про це довідався вже після 18-ти годин перебування в операційній, коли почав заповнювати необхідну документацію. Адже спочатку надавали допомогу, вказуючи лише порядковий номер пацієнта. До речі, і

перша «цивільна операція» – апендектомія – теж була зроблена земляку».

З перших днів перебування Юрія Васильовича в зоні АТО про нього як про лікаря від Бога говорили не лише колеги та військові. Про нього писали місцеві газети, приїжджали і столичні журналісти, адже його досвід, мужність і людяність робили на передовій дива. Серед бійців про Юрія Васильовича взагалі ходили легенди.

За те, що тричі побував під Іловайськом, у самому його пеклі, нагороджений відзнакою «Знак пошани» від Міністерства оборони. І вручили лікарю ще й майорські погони. Для нього, цивільного, – річ майже нечувана. Нагороди заслужені, адже війна випробувала його сповна. Як сказала в одному з інтерв'ю його колега з Маріуполя Ірина Пономарьова, з таким лікарем і в розвідку йти не страшно.

Поспілкуватися з Юрієм Васильовичем навіть у мирному Очакові – справа не з простих. Він завжди в роботі – невтомний, завзятий, енергійний: чи то відповідає на терміновий дзвінок, чи дає розпорядження медичним працівникам, чи поспішає на консультацію. Та попри все, що його сьогодні оточує, він з теплотою в голосі говорить про земляків-очаківців, які, дізнавшись, що він виїхав на передову, збирали туди допомогу.

«Хочу подякувати Аллі Завгородній, Ларисі Рижик, Ірині Салій, Івану Колеснику, Андрію Лучці, Сергію Стівманенку, Ми-

колі Чернишу та багатьом-багатьом іншим, які організовували, збирали та доставляли нам вкрай необхідні речі і продукти харчування, – зазначив лікар. – Особливі слова подяки всім дітям Очакова. Їх малюнки та листи не лише розчулювали до сліз, але й надихали. Особливо запам'яталися листи та малюнки Даші Рудан, Насті Щабельської, а ще Даринки – онуки нашої медсестри Лариси Кривонос».

Пригадав Юрій Васильович, як його хлопці з лікарні: молоді спеціалісти – анестезіолог Андрій Ігнатенко, хірург Михайло Безкоровайний, патологоанатом Руслан Герасимов – зібралися і приїхали до нього в госпіталь.

«Я їх, звичайно ж, відмовляв. Бо розумів, що передова поруч і не знати, що може бути за годину чи хвилину. Та вони на вихідні приїхали. Лише кілька годин з ними поспілкувався, а як вдома побував. Відразу відчув, що є надійний тил. Що вдома, в Очаківській лікарні, надійні друзі. Це дало сили знову йти в операційну і працювати, працювати, працювати. Бо життя – це праця. А праця на благо України – це найважливіше. Сьогодні, коли повернувся до рідної лікарні в Очакові, все частіше згадую тривожні військові будні, згадую обличчя поранених, згадую колег і побратимів. І хочеться, щоб уже навіки стихли гармати й Україна зажила в мирі та достатку. Вірю, що так воно і буде. Наш народ, що сьогодні став на захист цілісності кордонів, вартує України – вільної і незалежної».

РОЗДІЛ 4

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ

Діяльність
військових капеланів

КОДЕКС ВІЙСЬКОВОГО СВЯЩЕНИКА (КАПЕЛАНА)

Військовий священик (капелан), відповідаючи на поклик Божий, бере на себе обов'язок дотримуватися заповідей любові та наступних принципів:

1. Служити Богу і з Його допомогою людям, які служать і працюють у Збройних Силах України.
2. Дотримуватися традицій і практики своєї церкви (релігійної організації).
3. Бути свідомим того, що, як військовий священик (капелан) для військовослужбовців Збройних Сил України, він працюватиме в поліконфесійному середовищі і тому добровільно бере на себе обов'язок співпрацювати з капеланами інших релігійних конфесій для забезпечення душпастирської опіки військових та членів їхніх сімей, котрі перебувають під його опікою.
4. Намагатися забезпечити задоволення релігійних потреб (душпастирську опіку) віруючим інших конфесій (релігій) у межах своєї компетенції так само сумлінно, як він це робитиме для вірних своєї конфесії (релігії).
5. Поважати релігійні переконання та традиції віруючих військовослужбовців, як і право на свободу світогляду невіруючих.
6. Здійснюючи моління і Богослужіння, на яких присутні представники інших конфесій (релігій), намагатися звертати увагу на питання, які є спільними, не допускаючи міжконфесійних поділів та суперечок.
7. Поважати релігійні вчення, переконання та практики кожного військового священика (капелана), який служить військовослужбовцям Збройних Сил України.
8. Не вимагати від військовослужбовців Збройних Сил України служіння чи використання практик, які суперечать релігійним практикам їхньої конфесії (релігії).
9. Намагатися підтримувати своїх колег у служінні через побудову конструктивних відносин із ними, а також і з персоналом за місцем служіння.
10. Намагатись бути прикладом у дотриманні духовних практик, святості та здорового способу життя, а також приділяти час для участі в освітніх та рекреаційних програмах задля свого професійного та особистого розвитку.

11. Узгоджувати розпорядок свого духовного служіння з військовим розпорядком.
12. У своєму служінні звертати увагу на роботу з сім'ями військовослужбовців.
13. Чесно захищати всіх від дискримінації на основі релігійних переконань, національності та статі.
14. Дотримуватись конфіденційності щодо інформації, яка отримана під час його служіння.
15. Не займатися переманюванням у свою віру послідовників інших конфесій (релігій), маючи право проповідувати тим, хто не ідентифікує себе з іншою конфесією.
16. Маючи духовну владу, якою його наділила його церква (релігійна організація), ніколи не використовувати свій статус задля нанесення шкоди особистості людини в релігійному, моральному та емоційному розумінні; використовувати своє душпастирське служіння лише задля якнайкращого задоволення релігійних потреб людей, які перебувають під його опікою.
17. Виявляти особисту віру та любов до Бога у своєму житті, намагаючись спільно зі своїми колегами священнослужителями сприяти служінню в гідності і честі, до якого вони були покликані.

Затверджено 5 червня 2013 року на засіданні
Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України

Андрій Зелінський – священник Української Греко-Католицької Церкви, член чернечого згромадження «Товариство Ісуса», капелан 36-ї окремої бригади морської піхоти ВМС ЗСУ, член Ініціативної групи та Наглядової ради Української Академії Лідерства, викладач Київської Трьохсвятительської духовної семінарії УГКЦ, член Дорадчої ради Інституту лідерства та управління УКУ. Автор книг «Соняхи» та «На ріках вавилонських».

Народився 2 вересня 1979 року. Філософську освіту здобував у

St. Basil College, Стамфорд, США; богословську – у Pontificia Universita Gregoriana, Рим, Італія; політологічну – у Національному університеті «Кієво-Могилянська академія», Київ. Основні сфери наукових інтересів та напрямки пасторальної діяльності: християнська духовність у контексті сучасної культури, ідеологія національної безпеки та задоволення духовних потреб військово-службовців. Своє капеланське служіння серед військовослужбовців розпочав у 2006 р. в Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного у Львові, а з червня 2014 р. бере активну участь у забезпеченні духовною підтримкою українських військових у зоні АТО, здійснюючи своє служіння у підрозділах ЗСУ під Слов'янськом, Краматорськом, Маріуполем, у Пісках, Водяному, Дебальцевому, Широкиному, в Авдіївській промзоні... Нагороджений волонтерською відзнакою – орденом «Народний Герой України».

О. О. Перехрест

«ФУНКЦІЯ ВІЙСЬКОВОГО КАПЕЛАНА – НЕ ДАТИ ВІЙСЬКОВОМУ ВТОМИТИСЬ ЛЮБИТИ»*

Розмова з капеланом про місце любові на війні

Улітку 2014 року отець Андрій Зелінський став першим військовим капеланом при штабі АТО у Слов'янську. До цього він був військовим капеланом у львівській Академії сухопутних військ та при інших військових частинах. Але навіть 10 років досвіду роботи з військовими не могли підготувати священика до того, що відбувається на справжній війні.

– Як Ви стали капеланом української армії?

– Свою діяльність як військовий капелан я розпочав ще десять років тому у львівській Академії сухопутних військ. З того часу встиг попрацювати з великою кількістю військових. Завдяки цьому досвіду у мене сформувалися дружні стосунки з офіцерами з усієї країни.

Вперше я поїхав у зону бойових дій у червні минулого року. Складно було прийняти рішення – не існувало прецедентів. Я багато знав про психологію військових, про їхні стосунки, про

* Вперше опубліковано в інтернет-виданні ZAXID.NET 28 жовтня 2015 р.

те, з чого складається внутрішній світ людини у військовому однострої. Але ніколи не був на війні. Це дуже багатогранний духовний досвід, коли ти не знаєш, що буде, але відчуваєш, що маєш бути там.

Для того, щоб служити як капелан у зоні проведення АТО, треба було пройти офіційні процедури. Департамент патріаршої курії, який займається задоволенням духовних потреб військовослужбовців, звертався з цим до Генерального штабу.

Я став першим капеланом при штабі АТО під Слов'янськом. Згодом був у Краматорську, потім були Піски, Дебальцеве, Маріуполь та чимало інших місць уздовж майже всієї лінії розмежування.

Одна справа – просто спілкуватися з військовими чи приїхати із волонтерською допомогою. А їхати в зону АТО на тривалий період часу – це геть інше.

– Скільки часу Ви провели в АТО?

– Важко порахувати, бо це було розтягнуто в часі: виїзди на місяць – і потім повернення. Крайній раз я був там майже місяць тому.

В одному з текстів, який увійшов до збірки «Соняхи», говориться про те, що можна повернутись до Києва, але не можна повертатися з фронту. Коли я залишаю зону бойових дій, то відвідую військові шпиталі, займаюсь волонтерською допомогою, інформаційним забезпеченням. Навіть виїжджаючи з передової, я намагаюсь не залишати фронту до тих пір, поки в країні триває війна.

– Як взагалі військові ставляться до присутності священика поруч?

– Коли я починав капеланське служіння у зоні АТО, ще доводилось пояснювати, хто такі військові капелани. Сьогодні там уже працює багато капеланів.

Військові звертаються переважно з конкретними питаннями чи проханнями. Проте найчастіше, як я вважаю, це – пошук змісту. Людина намагається ширше зрозуміти, що з нею відбувається, зокрема в контексті хаосу війни. Ці питання дуже прості, зокрема коли мова йде про початок війни – тоді було важко зрозуміти, що відбувається. Військові питали про те, чому ми тут і що з нами діється. Згодом почались питання більш духов-

ного плану – хтось просив навчити молитись, хтось просив про сповідь.

Важливість присутності військового капелана у зоні бойових дій полягає в «очищенні» мотивації військових. Також капелан допомагає вербалізувати те, що людина вже відчуває, але не може дібрати слів, щоб це описати. Одного разу під Маріуполем військовий – старшого віку, родом з Донеччини – сказав мені: «Ви дуже правильно сказали: вони тут тому, що ненавидять. Ми тут тому, що любимо. Нарешті я все зрозумів».

– З того часу, як Ви вперше поїхали на фронт, як виріс інститут капеланства в Україні?

– До початку цього конфлікту в Україні не існувало офіційного інституту військового капеланства взагалі. Проте священнослужителі працювали серед військових на волонтерських засадах. З початком війни в Україні багато капеланів їхали у зону АТО самі і таким чином намагались якось підтримати українського військового.

Лише у липні минулого року була прийнята спеціальна постанова Кабміну, а згодом з'явився наказ Міністра оборони про впровадження інституту військового капеланства. Тепер в Україні офіційно є така професія. Капеланство зараз активно впроваджується в Національній гвардії, очікуємо офіційного запровадження в Збройних Силах України.

– Капелан мусить мати якусь спеціальну освіту, чи ним може стати будь-який священник?

– Кожна церква має свої правила стосовно капеланства. Але існують і певні вимоги, запроваджені Міністерством оборони, де йдеться про те, що священники, які хочуть стати капеланами, мусять мати принаймні три роки практики служіння, отримати дозвіл від церковної влади та пройти погодження з військовим командуванням.

Ще рік тому священників, які мали би досвід капеланства, було дуже мало – порівняно з тими, хто був готовий їхати на фронт як волонтер. На жаль, у нас немає єдиного вишколу, який має пройти капелан. Але Міноборони пропонує певні курси, які можуть допомогти духовним особам вписатись у контекст бойових дій. Сподіваюсь, це питання буде з часом вирішено.

Існує потреба у духовному супроводі військових, так само, як і потреба у спеціальному вишколі для священників. Робота військового капелана має багато особливостей і тому потребує підготовки.

– Які українські церкви долучились до процесу підготовки капеланів?

– Представники УГКЦ були на фронті від самого початку бойових дій і залишаються там сьогодні. Ми ніколи не відступали з передової. Ми є там, де є український військовий. Інші церкви, відповідно до своїх можливостей, також долучались до цього процесу, зокрема УПЦ (КП) та деякі протестантські релігійні організації, інколи служать потребам наших військових й окремі священнослужителі УПЦ (МП).

Тут є інше питання: наприклад, є факти, що представники УПЦ (МП) як військові капелани незаконних збройних формувань зі зброєю в руках воювали проти українських військовослужбовців. Або ж відмовляли у благословенні військовим, що відправляються у зону бойових дій. Серед представників православної церкви Московського патріархату є також священники, які благословляють ці незаконні збройні формування, спонукаючи таким чином до агресії.

– Існує якась система санкцій для таких священників?

– Офіційна позиція УПЦ (МП) – «ми за мир». Але якщо ви за мир, то в такому випадку скажіть своїм вірним: складіть зброю. Я ніколи не чув офіційних звернень від ієрархії УПЦ (МП) до своїх вірян про те, що не можна просто так брати до рук зброї і йти вбивати, розстрілювати, зокрема, беззбройне цивільне населення.

Коли 19 січня 2015 року, в день великого християнського свята Богоявлення-Водохрещтя, загонали бойовиків у мене на очах почали обстріл «Градами» Дебальцевого, то не було жодного звернення від УПЦ (МП) до своїх вірян-бойовиків на захист своїх вірян – мирного цивільного населення. Люди, які можуть вас послухати, обстрілюють ваших вірян – отже, потрібно говорити з ними про це, якщо ви за мир.

– На Вашу думку, це якось впливає на загальні релігійні процеси в Україні?

– В зоні АТО я не бачив жодних конфесійних проблем. Там мова йде про внутрішній духовний добробут українських воїнів.

– До Вас звертаються лише ті військові, що вірять у Бога? Як відбувається спілкування з тими, хто не вірить?

– Завдання капелана – бути поруч. Капелан теж воює, тільки у сфері духовній. Я завжди кажу, що капелан повинен воювати за людську гідність військовослужбовця. Людина у військовому однострої як захисник України сьогодні не має права втратити своєї людської гідності, не має стати заручником деструктивних емоцій. Він має знати: він тут тому, що любить тих, хто залишився за його плечима. А капелан має зберегти його цілісність та людяність.

Конфесійна приналежність не має значення. Не має значення і те, віруюча людина чи ні. Завдання капелана – допомогти побачити людині її потужний духовний потенціал, аби перемога була справжньою.

Хоча кажуть, що не існує атеїстів в окопах, я зазвичай це спростовую. Вони є, і я їх бачив. Армія – це модель українського суспільства, відповідно, там є люди з різними поглядами. Проте війна – це простір, де людина радикально переосмислює життєві цінності. Тому дуже велика кількість людей намагається знайти духовне пояснення того, що відбувається. Зокрема, вони звертаються до Бога. Один молодий офіцер казав, що їхав на війну переконаним атеїстом, але коли потрапив в оточення, то вперше в житті почав молитись.

У зоні бойових дій, коли руйнується простір і час, до яких ми звикли у повсякденні, людина стає дуже незахищеною, але разом з тим і дуже справжньою. Там набувають ваги справжні цінності. На війні все дуже просто. Це є однією з передумов того, що я називаю «тугою за Сходом» – як за місцем, де відчуваєш себе справжньою людиною. Це важко відчутти в мирному повсякденні, де кожен має свій статус та певне сприйняття. А там – суцільна боротьба за виживання, за життя. На війні все стає дуже автентичним, справжнім. Людські стосунки стають дуже чистими. Там військовослужбовці по-іншому відчують свободу. І це те, що завжди залишатиметься з ними. Незважаючи на деструкцію, руйнацію і біль втрати, людина завжди хотітиме туди повернутись.

Пошук духовної мотивації серед військовослужбовців став одним з мотивів, який змусив мене опублікувати тексти, що писалися протягом року в різних точках фронту.

– До Вашої книги увійшли тексти, написані в АТО? Чи Ви ще щось писали потім окремо?

– Звичайно, дещо було дописано і впорядковано. В «Соняхах» ідеться не про інформацію, а про вербалізовану емоцію. Це те, що я переживав, переосмислив там. За жанром це – духовні рефлексії.

– Ви говорите про те, що перебування на фронті робить людські стосунки чистими, справжніми. Чи можна застосувати те, що Ви говорите про українських військових, до тих, хто воює з іншого боку фронту?

– Ні, однозначно. Те, що визначає ціну людського вчинку та його моральність, – це мотивація. Якщо ми говоримо про свободу дій, то впираємось у намір. Мотивація з боку членів незаконних збройних формувань, які взяли до рук зброю, – це страх і люття, сформовані пропагандою. Отже, основний мотив їхніх дій – вбивство ворога, якого не існує. Це страх по відношенню до ілюзії.

А ми захищаємо людське життя, свою сім'ю, всіх тих, кого любимо, все те, що називаємо Україною. Я дуже часто кажу, що у битві ідеологій завжди перемагає онтологія. Онтологія – це рівень буття, ідеологія – рівень інтерпретації буття. Ми захищаємо буття, ми захищаємо саме життя.

– З одного боку, християнство закликає любити свого ворога, пробачати, підставляти другу щоку тощо. Але з іншого – існує інститут військового капеланства, священники їдуть до зони бойових дій. Як взаємодіє церква і війна?

– Головне – це мотивація. Мотивація може зробити з людини, що стоїть зі зброєю в руках, і вбивцю, і захисника. Наша мотивація – це любов. Якщо б ми просто стояли склавши руки та чекали, коли люди, запалені ненавистю і люттю, візьмуть у руки зброю і почнуть рухатися вперед, – то смерті тих, хто стоїть у нас за спиною, були б на нашій совісті.

Одним з основних мотивів моєї книги є те, що тільки любов здатна на перемогу. Коли людина любить, вона стає справжньою. А коли людина любить по-справжньому, вона є нездоланною. Такими для мене стали молоді українські офіцери, які на самому початку кинулися в бій, не маючи нічого, окрім свого

відчуття відповідальності та обов'язку. Любов має багато різних імен: відповідальність, обов'язок, жертвність тощо. Саме через таку глибоку мотивацію ті українські офіцери першими прийняли на себе удар, не маючи поруч нікого. Вони першими вийшли проти потужної агресії.

Епіграфом до книги є фраза: «Коли Україну огорнула непроглядна темрява, вони соняхами запалали на полях української журби». Соняхи постійно обертаються за сонцем і настільки орієнтовані на сонце, що ніби його втілюють. Люди, які орієнтуються на добро і намагаються любити попри все, втілюють цю любов.

Одна з функцій військового капелана – не дати військовому втомитись любити.

– *Зараз українське суспільство втомлюється від війни, втрачає запал. Чи можете Ви порадити, що робити в такій ситуації?*

– Будь-яке суспільство втомлюється, бо війна завжди воює проти людини та проти людяності. Ніхто не може довго жити в такому стані. Але, як я вже казав, коли ми любимо – ми нездоланні. Коли ми спільно намагаємось визначати, хто потребує допомоги, коли починаємо рухатися вперед, з'являється відчуття емпатії, співпереживання. Коли я не боюсь бути людиною, я не вагаюсь вірити і не втомлююсь любити.

Ми всі можемо сьогодні запалати соняхами на полях української журби. Для того і писались ці тексти. Люди, про яких говориться в книзі, є надзвичайними, вони любили до кінця – на це ми повинні орієнтуватись. Адже коли стає темно, то аби не заблукати в цій темряві – потрібно любити щиро, щедро і до кінця.

Молитва українського морпіха

Всемогутній, вічний Боже, Творче неба та землі, глянь на нас, Твоїх вірних синів, і почуй сьогодні смиренну молитву нашу. Серця наші скріпи мужністю та рішучістю до дії, гартуй нашу волю в горнилі випробувань: в бою дай відваги, в підготовці – терпеливості, в служінні – жертвовності.

Хай вірність повертимає, словам Присяги та України бойовим стягом гордо майорить над нашими рядами. Хай час ніколи не здолає міцних вузів нашого братства. Дай бути гідними послідовниками тих, хто з честю пройшов перед нами, вірно сповнивши свій обов'язок і не склавши зброї: їхній подвиг – наша сила, наша пам'ять – їхня слава!

Хай кожен виклик і кожен постріл тільки зміцнюють нашу дружву, щоб нам завжди залишатися одним цілим – битися єдиним серцем, дихати єдиним духом, разом ділити біль втрат і радість спільних перемог. Перед усіма можливими викликами дня сьогоднішнього й дня прийдешнього допоможи не зламатися, не зупинитися, не схилити голову. І навіть дивлячись в очі самій смерті, ясно бачити яскраве сяйво нашої спільної перемоги – нею марити, нею жити, до неї невтомно йти.

Дай кожному з нас бути відважним солдатом моря, відданим сином свого народу, непохитним захисником його свободи та честі; на землі, у воді й у повітрі – гідним звання українського морпіха:

Завжди разом! Завжди воїном!

Завжди вірним!

Амінь.

КАПЕЛАН МОРПІХІВ

Моя мандрівка в Країну морпіхів розпочалася одного морозного ранку в Широкиному, з «крайньої хати Південного фронту». Туди привело мене бажання бути поруч із тими, хто став на захист чогось великого й справді цінного – життя людини та цілого народу. До того серед моїх друзів було багато молодих офіцерів – морських піхотинців, з якими я познайомився ще впродовж їхніх курсантських років. Згодом – підтримка тих, хто виходив із сім'ями після анексії Криму, і допомога тим, хто заступив на бойове чергування вздовж лінії зіткнення. Майже три роки загартованої війною дружби, десятки кілометрів фронту, незліченна кількість бойових позицій і очей, що мірадами зірок пронизують душу до самих її глибин.

У війська я заходив тихо і спокійно, як простий священик Христовий, що прийшов служити чомусь справді божественному в зраненій війною людяності українського воїна. Служив довіреними мені Церквою засобами – Словом і Таїнством. А також усім, що назбирав упродовж багатьох років власного вишколу та життєвого досвіду. Від крайнього ВОПу* до роти, батальйону, бригади. Служив чим міг. Намагався «бути поруч» – завжди й посправжньому. Слухав, чув, учився, ділився. Після восьми років духовного служіння особовому складу ЗСУ в мирному повсякденні я вчився бути капеланом в умовах бойових буднів на краю. Упродовж трьох років. Повертаючи домів до Києва, аналізував і систематизував пережите, рефлексія народжувала тексти, концепції, проекти, статті, книги. Життя вирувало на обох фронтах – бойових дій та освітньо-виховному. Справді вирувало! Коли повертався з фронту, повертався на фронт. Часто, проводячи по п'ять ночей на тиждень у потязі – без часу на харчування, але з часом на молитву та рефлексію, прокидався під постріли у сні, намагаючись згадати, в якому я сьогодні місті.

Життя людини – текст зі слів, що символізують і фіксують у просторо-часі прожитий досвід. Я оволодів чотирма мовами і жив у чотирьох текстах, чотирма повноцінними життями. Я добре

* ВОП – взводний опорний пункт.

володію мовою священнослужителя-духівника, мовою суспільно-політичної науки, мовою викладача-вихователя та мовою військового. Кожне з цих життів вимагало багато часу та сил. Я навчився читати символи і крізь ідеологічні нашарування розпізнавати онтологічні начала. Це вважаю одним зі своїх найбільших досягнень. Звідси й здатність повноцінно трудитися на різних фронтах. З часом перспектив з'явилося чимало.

Коли мені почали надходити пропозиції працювати на рівні стратегічного планування; коли участі у всіх можливих конференціях, лекціях, презентаціях по цілій Україні та за кордоном було б достатньо, щоб цілковито заповнити кожен день мого календаря; коли з'явилася можливість пірнути в глибини політичної науки чи займатися проектами національного масштабу та державного значення – коли можливостей у моєму житті стало значно більше, аніж часу їх реалізувати, я обрав Морську піхоту і безмежно радий, що Вона мені повірила, прийняла.

Уважаю за велику честь для себе крокувати життям пліч-о-пліч із тими, хто став для мене образом мужності та справжності, людяності та воїнської честі. Для мене Морська піхота має конкретні обличчя, у неї свої очі – я в них дивився, я їх бачив, я їм вірю.

У час, коли інші повертаються, я вирушаю сьогодні в ще одну цікаву пригоду мого життя. З надією, що зможу зробити свій скромний, але щедрий внесок у духовний розвиток українського воїна. Вирушаю зі щирою вдячністю моїм братам з чернечого згромадження, які підтримали і не заперечили; моїм друзям і студентам, з якими тепер будемо бачитися не так часто; тим, хто мені довіряв і шукав моїх порад, найбільше ж – з вдячністю тим, із ким нам тепер прямувати єдиним шляхом – за спільну подорож, за спільну місію. Моя віра дарує мені глибше розуміння того, що роблю. Вірю, що з Божою допомогою, спільно зможемо зробити щось прекрасне.

Сьогодні вперше в історії ЗСУ з'являється штатна посада військового священника (капелана). На кінець першого етапу реалізації Положення про Службу військового духовенства та Наказу МОУ № 685 з червня 2017 р. в українському війську на основі трудової угоди (як працівники ЗСУ) почнуть офіційно функціонувати понад 60 душпастирів. Історія не стоїть на місці. Попри всі можливі труднощі та недосконалості, ми таки змінюємося.

Із 01.06.2017 офіційно приступаю до виконання обов'язків капелана 36-ї окремої бригади морської піхоти – капелана морпів!!! Морська піхота – більше аніж рід військ. Кожен капелан морпів, вірю, має подвійне завдання – дбати про душу окремого морського піхотинця та про душу самої Морської піхоти. Йому довірене найважливіше – турбота про дух! Адже Морська піхота – «вічний стан душі».

Коли думаю про сьогоднішня Морської піхоти в Україні, перед очима постає велика кількість, здавалося б, майже нездоланих викликів різного масштабу та обличчя впевнених і впертих чоловіків і жінок, які з духом свободи та якогось благородного майже авантюризму не відмовляються їх долати. Творити нове – завжди складно. Нове вимагає творчих і вільних – впевнено ціннісних особистостей, воїнів духом. Вірю в тих, з ким прямуватиму далі. Світ давно затужив за такою відвертою свободою духу! І я не можу залишатися осторонь. З тими, ким пишаєшся, йти легко; служити тим, кого любиш, збагачує життя. Хочу бути справжнім у своєму служінні – воїном духом, захисником чогось дуже Божого в людині у чорному береті, щирим, щедрим і до кінця вірним побратимом, капеланом морпів, вірним завжди!

Вірю! Хочу! Буду!

Андрій Зелінський

ФІЛОСОФСЬКО-ПОЕТИЧНІ ЕТЮДИ, НАРОДЖЕНІ ВІЙНОЮ

Я закохався!!!

19 липня 2015, Гнучове

Сьогодні я подорожував багато. Неозорі степи, море пшениці, армія соняхів праворуч і армія соняхів ліворуч, польова дорога, пшениця, соняхи, Кальміус, степ, безкрає небо, степ, польова дорога, соняхи, погляди українських військових на краю... Навіть охрестив на «передку» Вітю, якого уже давно до цього Хрещення готував і який із нетерпінням його очікував... Упродовж

останнього року на Донеччину я заїжджав із півночі і з півдня, перетинав її по лінії зіткнення, і не лише по ній рухався, а на ній жив, бачив її засніженою та осяяною яскравим сонячним сяйвом, розстріляною «Градами» та завітчаною весняним цвітом яблунь. Слухав її вітрів і умивався її дощами. Губився поглядом поміж мірадами зір у її нічному небі, коли спала зброя... А тепер ця земля стала по-особливому для мене дорогою, бо ж умита кров'ю моїх друзів – найкращих у світі захисників найкращої в світі Вітчизни... Тепер кожне пшеничне поле у світі нагадуватиме мені пшеничні поля Донеччини, на яких полягли мої хлопці. Дивився я сьогодні на її поля, милувався її красою, бажав їй миру... А під вечір, коли соняхи у багряному світлі західного сонця почали хилити свої важкі голови до сну, я таки зрозумів, остаточно і безповоротно, що я закохався в мою українську Донеччину... Якесь таке несподіване, але зовсім справжнє кохання...

Про зорі...

8 серпня 2016, Авдіївська промзона

Після важких тривалих обстрілів повітря стає густим. І тиша теж якоюсь підозріло глухою. А коли уламками мін та снарядів розриває нічну темряву й роями куль її розвіює з лінії горизонту, забудованої бетонним розваллям радянської архітектури, у промзону Авдіївки несміливо заглядає світанок.

Велике рожеве сонце дивиться крізь метал і камінь очима яскравих зірок. Зорі палають крізь руїну, усміхаються сонцем, вимальовують безмежний обшир Всесвіту по металевобетонних конструкціях колишніх ангарів. Чумацькими шляхами ходять зорі Авдіївською «промкою», вистеляють чийсь мрії зоряними килимами, усміхаються молодим десантникам. А ті підморгують своїм зорям. Вірять у майбутнє без бетонно-металевих інсталяцій. Ясним поглядом з-під кевларового шолома шукають його крізь бойові будні, приховуючи від кулі найсокровенніші зі своїх мрій у смугастому десантному серці під подряпанним металом і каменем «броніком».

У Києві, Одесі та Львові зорі високо й далеко, і усміхаються вони інакше, прохолодніше. А на Авдіївській «промці» небо

сьогодні нижче й сонце підморгує яскравими зорями. І мрії у смугастих чоловічих серцях про інше...

Сьогодні вночі спав у глибокому підвалі, у ніші, викопаній в одній із бокових стін, де колись могли собі мирно спочивати банки з консервованими помідорами та огірками. Наді мною бетонні плити і два поверхи колись чийогось будинку. При кожному моєму обертанні з лівого боку прямісінько на мене осипалася земля. З усмішкою почав згадувати собі, де мені доводилося ночувати упродовж двох минулих років. Було стільки варіантів! Спав на землі, під землею і в самій землі; у спальниках і без них; на старих і сірих від бруду матрацах, серед наповнених піском мішків і у брезентових спекотних і надвологих наметах, на керамічній плитці в якійсь колись громадській душовій, у полі, в болоті, в лісі, в «бетері» й під бетонними та металевими розвалинами старих радянських фабрик, заводів, піонерських таборів, шкіл-інтернатів і під зорями, пропаленими уламками мін у стелі й стінах металевих ангарів; у суцільній темряві з ліхтариком у руці, у тьмяному мерехтінні парафінових свічок; при невтомному деркотінні генератора та несумісній зі здоровим глуздом пропаганди «Первого республиканского» в нічному ефірі; в непроглядному тумані цигаркового диму та при тріскотінні дров у пічках-буржуйках; у повному одязі в спальнику при наскрізь промерзлому повітрі, під холодним дощем і мокрим снігом, що протікав крізь земляні насипи та розвалені мури; з песиками, котиками, комариками, мушками, мишками та пацю-

Авдіївська промзона

ками; під свистом куль і ВОГів, при розривах мін і артилерійських снарядів, під «Градами», «Смерчами» та іншими природними і неприродними стихіями. Ніколи в житті не міг собі уявити, що доведеться!!! Довелось... Бо так сьогодні відпочиває український солдат. А я просто маю за честь бути поруч...

Якось так...;)

Коли за вікном війна...

18 серпня 2016 р., Авдіївська промзона

Пакетик «Ліптону» спокійно лежав на самісінькому дні пластикового стаканчика. Вода закипала в чайнику, і ми чекали. Над нами по блакитному літньому небу спокійно пропливало кілька білих хмарин. Я помітив їх крізь перебите металом гілля акації. Десь неподалік у дворі розірвалася міна й кілька металевих уламків разом із купою сміття ударною хвилею пролетіло повз нас.

Вода голосно хвилювалася-булькотіла в чайнику, майже закипіла. З екрана в білому медичному халаті єхидно усміхався «отец Иоан» Охлобистін. У мене за спиною по стіні цокотіли кулі: цок, цок, цок-цок, цок-цок-цок-цок, бах!.. Пластиковий стаканчик змінював конфігурацію від налитого кип'ятку. Руки завжди доводиться витирати туалетним папером від чорної сажі на важкому металевому чайнику. А чайник важкий і зовсім чорний від кіптяви. І дуже гарячий. Тому металеву ручку чайника доводиться теж обмотувати туалетним папером. Спалах був яскравий, і звук ніби осиним жалом пронизав барабанну перетинку в правому вусі – поруч розірвався ВОГ. Неподалік працював АГС.

Ми пили чай із пряниками та вголос розмірковували над майбутнім. Спокійна та невимушена бесіда за чаєм. Хтось у темряві кімнати спав після наряду. Вітер грався розстріляним металом. Сашкові куля ворожого снайпера пройшла крізь шию: з правого боку увійшла, з лівого вийшла... Увійшла – і вийшла... Просто і швидко, без особливого драматизму. Раз – і... Бетонні мури, посічені металом та обпалені вогнем, непорушно стояли свідками над чийось останнім подихом. Не вперше...

Вітер бив бляхою по даху і шелестів листям пораненої тополі, ганяв уламки пінопласту по продірявленому асфальтному покриттю стерильних майданчиків Авдіївської промзони. Обстріли тут вщухають рідко, а от життя триває завжди – десь в

укриттях, у підвалах, за бетонно-металевими конструкціями, приховане за мішками з піском... Чай парував над викривленими кип'ятком пластиковими стаканчиками. Ми жартували, розмірковували над завтрашнім днем, заглядали в глибоке. Женя віртуозно перебирав у руках кубик Рубіка. Свистіли тапіки, хрипіли рації. Хтось зависав у телефоні, ганяючи танчики. Сьогодні тут зібралось багато різних, але якихось яскравих особистостей. Після демобілізації, мабуть, порідшає, але поки тут яскраво навіть у сутінках...

За спиною цокотіння куль і розриви мін, за вікном війна. А Сашко з Авдіївської «промки» загинув не вчора, не сьогодні, не завтра. Снайперська куля пройшла крізь його шию саме тоді, коли Сашко зі Львова ласував львівською кавою з ніжною вишневою шарлоткою, а Сашко з Києва разом зі своєю подругою ніжився у сонячному промінні на Трухановому острові, у Сашка з Харкова відпустка в Анталії, а Сашко з Одеси просто відпочивав зранку після розважальної програми в нічному клубі. Яюсь так... У час, коли за вікном війна... Від якої всі втомилися, і про яку хтось поспішає забути...

А ще мені дуже подобаються червоні світанки у безхмарному ранковому небі над Авдіївською «промкою»... Коли стихає зброя...

Сон

18 січня 2017 р., Водяне – Пікузи

...Сон наснився. Дивний такий. Довгий... Ніби йду я широким полем. Переораний чорнозем притрушений снігом. Земля м'яка, розлізається під ногами, липне брилами до гумових чобіт. Важко втримати рівновагу, слизько. Броня стискає легені, і дихати часто й швидко не дуже вдається. Йду в темпі, жваво. Поле посічене смугами голих дерев. А звідтіля періодично лунають постріли. Ніби з паралельної дійсності. А на серці легко та радісно...

Болото, як розпечена лава з гирла вулкана, засмоктувало праву ногу, стягуючи з неї гумовий чобіт. Лівим ковзав у пошуках якоїсь опори. У тім сні увесь день не припинявся дощ і сніг, і кілька здоланих вздовж лінії фронту кілометрів видавалися тривалим марафоном. На мені була наскрізь промокла зимова

камуфльована куртка, і вода по чолу стікала із зовсім мокрої шапки. Лід, вода та болото під ногами від позиції до позиції. Маневрувати доводилось цілим тілом, аби втриматися на ногах. Скрізь – суцільне й майже нездоланне болото. Але на серці було легко й радісно...

А потім наснилася ніч. І тривала вона довго-довго. А от спати у тому сні не дуже виходило. Ніч минала неспокійно. Гуркіт та клекіт зброї й постійні вибухи та розриви інколи грізно гули з-під землі, інколи розхитували своїм відлунням стіни тимчасового сховку і не дозволяли спокійно заплющити очі. Я завжди дуже дивуюся здатності людини призвичаюватися до викликів будь-якого калібру. У тім сні мене здивувало, як у нестихаючому стрекотінні автоматних черг та регулярних прильотів більш значного калібру, за відсутності постійного тепла та світла, продовжувало тривати зовсім людське життя: хтось пив чай перед сном, хтось нишпорив віртуальним простором глобальної мережі, носив воду, лузав насіння, сторінка за сторінкою перечитував класиків світової літератури, інколи при тьмяному мерехтінні свічки, а інколи з ліхтариком у руках. І це було зовсім справжнє життя! Можливо, навіть більш справжнє, аніж наяву. Бувають же такі сні, в яких правди значно більше, аніж у самій дійсності. То був саме такий сон. І на серці було легко й спокійно.

Одне з найбільших див війни – зорі, що втискаються у воєнні будні крізь інколи густу тишу зимової ночі. І місяць. Ясний срібний місяць у моєму сні просвітлював густу затуманену темряву. І нічна імла у срібному сяйві припорошених снігом дерев ставала такою теплою й затишною. Навіть якась куля, що раптом збивалася зі шляху і, пролетівши десь зовсім поруч, цокала об металеві ворота сусідньої хати, не заважала цій тиші. То була така глуха тиша! Вона ніби вдиралася у самі вуха й заливала їх густим воском розтопленої храмової свічки. Лише на війні тиша буває такою тихою.

Раптом вкотре десь на горизонті залунала автоматна черга, а відтак у металеву симфонію звідкілясь вливалася кулеметна арія і розривалося кілька гранат. І зовсім несподівано – знову тиша і зорі. І ясний місяць у зимовому небі над війною. І тривала пауза – глибока, як саме життя. Музика ж зіткана не лише зі

звуків різної тривалості, а й із пауз поміж ними. Музика війни не лише гримить грізним клекотінням зброї, а й обривається дуже людським відчуттям спокою у проміжках поміж пострілами. Раптово й глибоко...

А потім наснилося, як та розстріляна місячна ніч таки минула. А сон затягнувся й тривав, як сама вічність. І вирватися з нього ніяк не вдавалося. А можливо, не дуже навіть і хотілося... Потім мені наснилися темні й закопчені бліндажі та болотні окопи, у яких я поринав із головою в бесіди та слухання. Міцний солодкий чай парував із прозорого пластикового стаканчика на сконструйованому з випадкових дощок столі. І сповіді снилися в тих окопах, і літургія в приміщенні, освітленому кількома свічками, під гучні постріли за вікном у присутності тіней, що молилися разом із нами зі стін. І все це якось дуже природно складалося в якусь таїнственну симфонію, що ніколи не припинить лунати в моєму серці й з якої я ніколи не захочу прокидатися...

Згодом стало якось дуже тепло й затишно. І мені наснилося, що я під землею, під тією самою чорною та в'язкою рідною українською землею. У кутку за моїми плечима палала лампадка у металевій банці з-під консервів. Я був там не один. У майже непроглядній темряві навколо мене горіло багато прекрасних, мужніх і дуже яскравих поглядів. Я слухав і вдивлявся. Пильно. І навіть коли мені доводилося промовляти, я не припиняв слухати. Про чиєсь дитинство без батьків, про чиєсь мрії після війни, про плани на відпустку, про нетерпеливе очікування молодим батьком поповнення в родині, про щось дуже людське й дуже справжнє. І від тієї справжності ставало справді ясно. І людей бачилось інакше, наскрізь. І чулося їх теж якось по-іншому. І почувти можна було геть усе, навіть те, що ніколи не прозвучало. І я слухав. Навіть тоді в тій маленькій затишній і зовсім темній криївці, де ледве ставало місця для нас чотирьох, я вчився слухати й чути. Сидів навшпинець, а напроти мене три пари яскраво палаючих очей. І так ясно там було від їх світла, що й бліндажна темрява ставала ніби день. Я намагався заразити хлопців життям, а тих троє уважно слухали кожнісіньке слово, пронизуючи мене наскрізь своїм прямим і непорушним поглядом. Слухали уважно. Було зовсім по-людськи і якось дуже по-Божому.

Над нами стріляло. А мені снилося, що там, у тій темряві, було так ясно і так затишно, а на серці зовсім легко й спокійно...

А тоді знову наснилося, як я прямував болотними полями, важко пересуваючи ноги. У бронезилеті, з дерев'яним хрестом-розп'яттям поверх і з подряпанним часом кевларовим шоломом у руках. На серці було легко. Відчував якусь надзвичайну свободу й радість і вдячність Богові за те, що міг там бути.

Болото скрізь: під чоботями, на чоботях і в чоботях. Вітер носився зимовим полем, покраєним сірими й обпаленими «зеленками», похитував роздертими та обвугленими деревами. Польова болотяна дорога з озерцями льоду втікала у напрямку ворожих позицій. Обабіч – глибокі вирви від снарядів і плями випаленої розривами сухої амброзії. Фронтіві дороги – вони особливі. Спонукають до призадуми.

Небо сіро вдивлялося в болотний ранок, і в болотний день, і у вечір теж болотний. Інколи рясними дощами проливаючи сльози, інколи щільно перемотуючи рани розстріляної землі ясно-білими сніговими джгутами. Багнюка, глина, сніг, вода – дорога від однієї позиції до іншої. У сні я дуже чітко чув постріли – різні й багато, у віддаленій посадці й прямісінько над головою. Було й так, що кулі встрягали в глиняні кучугури окопів прямісінько перед носом. Але на серці було якось спокійно...

А потім ми швидко рухалися вузькими, по плечі викопаними в глині окопами. Важко вдавалося втримати рівновагу, швидко пересуваючись у броні по слизькій мокрій глині. А в довжелезних і закручених лабіринтах окопів і у темних підземеллях мені зоріли їхні очі, їхні мрії, їхні усмішки...

Дорога ж втікала вдаль, за лінію, за горизонт. Я прямував від позиції до позиції, від бліндажа до бліндажа. І я ніколи не був один. Поруч завжди був Він. З автоматом, перекинутим за плечі, у поношеному військовому однострої, впевнено крокуючи своєю землею, попереду йшов мій друг, і брат, і вчитель – український солдат...

То був дивний сон. Але снам дозволяється бути дивними. Бувають такі, з яких не хочеться прокидатися. У них, здається, значно більше правди, аніж у самій дійсності. Бо від снів таких на серці стає легко та спокійно...

Наснитися ж!..

РОБОТА КАПЕЛАНА НА ПЕРЕДОВІЙ

ОЛЕКСАНДР ЄФРЕМОВ: «ЯК КАПЕЛАНИ, МИ Є ПОСЛАНЦЯМИ ВІД БОГА ДО ЛЮДЕЙ...»

Єфремов Олександр Миколайович – пастор Церкви «Нове покоління» в м. Снігурівка, один з організаторів та голова благодійного фонду «Волонтери Снігурівщини». За три роки своєї волонтерсько-капеланської діяльності об'їздив усі найгарячіші точки зони АТО: Гранітне, Піски, шахта «Бутовка», Кримське, Дебальцево, Світлодарська дуга, Красногорівка, Мар'їнка, Авдіївська промзона... За активну громадську діяльність, допомогу армії нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, відзнакою «За служіння Богу і Україні», полковою відзнакою полку «Дніпро-1» «Лицарський хрест доблесті».

– Як і чому Ви вирішили допомагати військовим?

– Події в березні 2014 року в Криму викликали питання: «Що робити?», «Чим допомогти?» Я почув, що люди їздять на блокпости, возять військовим допомогу, підійшов до Борисевича Василя, священника УПЦ с. Василівка, запропонував їздити разом. Спочатку команда складалася з людей віруючих, проте ми були готові співпрацювати з усіма, але згідно з Божими настановами:

НЕХАЙ КОЖЕН ДАЄ, ЯК СЕРЦЕ ЙОМУ ПРИЗВОЛЯЄ, НЕ В СМІТКУ Й НЕ З ПРИМУСІВ, БО БОГ ЛЮБИТЬ ТОГО, ХТО З РАДІСТЮ ДАЄ! (2 до Коринтян 9:7).

Трохи згодом до нас приєдналися і залишаються до цього часу небайдужі, патріотично налаштовані люди.

Перші півроку все, що ми возили на передову, було зібрано або придбано на пожертви прихожан нашої церкви та інших церков. Їздили по два рази на тиждень, возили все: генератори, бензопили, буржуйки, їжу, одяг, засоби гігієни... Бувало, що тільки-но повернулись, а тут уже нова партія допомоги зібрана – вантажимося, веземо... Проте зараз я хочу зауважити, що там, на

передовій, такої потреби в продуктах чи обмундируванні, як у 2014 році, вже немає, а в спілкуванні – є. Як капелани ми є посланцями від Бога до людей відповідно до Святого Письма:

Ідіть по цілому світові, та всякому створінню Євангеліє проповідуйте!

Хто увірє й охреститься, буде спасений, а хто не увірє – засуджений буде (Від Марка 16:15, 16).

А як волонтери, ми є своєрідним мостом між тилом і передовою.

– В чому конкретно полягає Ваша робота, і кому Ви допомагаєте?

– Моя основна мета – проповідь Слова Божого. Священик – це є пастир (пастух), поставлений Богом. Пастир має бути біля своїх овець. Якщо людина живе в мирний час, він поставлений для людини мирного часу, якщо людина воює, він поставлений для людини воюючої. Будь-який священик має бути в центрі подій і робити свою справу там, де в цьому є потреба, і сьогодні на лінії зіткнення в цьому є велика потреба, люди там все більше замислюються про Бога. Проте ми не маємо на меті повернути людину саме до нашої деномінації або дати оцінку подіям, трактуючи їх на чийсь користь, ми говоримо лише про відношення Бога до тієї чи іншої ситуації. Наша кінцева мета – познайомити людину з Богом. Адже війна обов'язково залишає відбиток на людині – її душі, характері, житті, і наше завдання – щоб ці серця не стали жорстокими, щоб вони, повернувшись з війни, не втратили здатність любити, прощати, співчувати. Звичайно, однією з наших основних задач залишається психологічна допомога: когось потрібно втішити, когось підбадьорити, когось надихнути, але пріоритетом є відносини людини з Богом.

Коли ми знаходимося на передовій, ми проповідуємо Слово Боже і, крім того, виконуємо ту ж саму роботу, як і інші бійці, – рубаємо дрова, прибираємо (звичайно, зброю до рук не беремо).

Мене часто запитують, як моя діяльність узгоджується із заповіддю «Не убий». Убивця той, у кого є бажання, мета вбивати, а наші воїни – захищають себе, свої родини, свою землю. Наші військові, принаймні ті, з якими я спілкувався, а за три роки спілкувався з бійцями багатьох військових частин, добровольчих

батальйонів: 79-ї ОДШБр, 93-ї, 72-ї, 30-ї, 54-ї, «Дніпро-1», – мають відкриті серця і правильну мотивацію, вони не хочуть убити, вони хочуть жити вільними, у вільній країні.

Також до сфери нашої допомоги входять дитячі будинки, інтернати, допомагаємо і мирним жителям, хоча все ж таки більше спілкуємося саме з військовими як на передовій, так і з демобілізованими, адже після повернення у них досить часто виникають проблеми з адаптацією до мирного життя, взаєморозумінням у родині тощо.

– *Які події, зустрічі найбільше вразили, запам'ятались?*

– За три роки їх було дуже багато, і через це з часом перестаєш їх сприймати як щось надзвичайне.

Пригадується поїздка в Дебальцеве взимку 2015 року. Діти і молодь, прихожани церков нашого району, зібрали 400 різдвяних подарунків у рамках акції «Діти Півдня – дітям Сходу». Спочатку заїхали до наших бійців у 40-й батальйон, потім зателефонували в мерію. Там сказали, що з жовтня через сильні обстріли до них майже ніхто не приїжджає, і нам не радили їхати. Я відповів, що ми приїхали з Богом, обстрілів не буде. І дійсно, поки ми там були, місто не обстрілювали. І дуже часто було так, що з нашим приїздом обстріли затихали.

Було безліч ситуацій і епізодів, які доводять, що така робота дійсно необхідна: бліндаж, обстріл, я запропонував бажаючим помолитися і вже розпочав молитву, коли з другого ярусу ліжка зістрибнув молодий хлопчина зі словами «І мене зачекайте». Іншим разом спостерігав таку картину: замполіт показує бійцю відкрите Євангеліє і наполягає: це обов'язково почитай...

Я там, на передовій, відчуваю більшу потребу в пізнанні Бога, ніж у тилу. Там мої однодумці, з якими ми розуміємо один одного з півслова. 2014–2015 роки були дуже важкими, але і бійці були дещо іншими – вони йшли не гроші заробляти, а країну захищати.

– *Чи доводилось Вам працювати з представниками інших конфесій? Які взаємовідносини між вами склались?*

– До війни спільне служіння протестантських священників з православними навіть важко було уявити. Але зараз бувало таке, що працювали разом з представниками інших конфесій.

Пригадую випадок, коли я проповідував Євангеліє, а священники УПЦ у цей час роздавали військовим Новий Заповіт. Якби мені кілька років назад сказали, що таке буде, я б ніколи не повірив. Але загальна мета об'єднує, а в нас зараз така мета є.

Я – росіянин, народився в Росії, родичі мої живуть там. Там моя Батьківщина, але тут мій дім. І я не хочу, щоб у моєму домі таке відбувалось. Тому я тут, я захищаю свій дім, я серед людей, які захищають те, що їм дав Бог. Бог дав їм землю – Україну і дав їм владу захищати її. Тому я з ними. Якби наші українські воїни зі зброєю прийшли воювати в іншу країну, мене б серед них не було.

– Як Ваша сім'я ставиться до такої небезпечної діяльності?

– Вони все розуміють і підтримують мене. Я їм за це дуже вдячний. Ми з дружиною одне ціле, і якби це було неправильно, ми б зрозуміли це разом – можливо, хтось раніше, хтось пізніше, але все одно дійшли б однієї думки.

Наше служіння як капеланів було б неможливе без участі нашої церкви. Старший єпископ церкви «Нове покоління» Тищенко Андрій Георгійович придбав для нас, капеланів, автомобіль. Завдяки цьому ми спроможні виконувати своє служіння.

Окрема подяка членам моєї команди: Шпотю Віктору – старшому капелану, Бійчуку Василю, Борисевичу Василю, Масюкову Віталію, Закусілову Андрію, Садовському Володимирі.

Також хочу відзначити небайдужих людей, що беруть участь як волонтери, із самого початку і до сьогодні надають дієву допомогу, а саме: підприємці Адам Мельник («Владам»), Олександр Шумський, Олександр Туз, Володимир Ярмольчук, народні депутати Ігор Бриченко, Тарас Кремінь та багато інших наших земляків.

Розмову вела А. П. Назарова

Шахта «Бутівка», весна 2016

Капеланський центр. Мар'їнка, весна 2016

Авдіївка, літо 2016

432

Піски, весна 2016

Президент України Петро Порошенко вручає Олександрю Єфремову орден «За заслуги» III ступеня. 25 квітня 2014 року

Проповідь Євангелія. Передова під Дебальцевим, літо 2016

Відвідування дитячого садка.
«Сіра зона», весна 2016

Грузинський легіон. Троїцьке, весна 2016

РОЗДІЛ

5

ВСЕ ДЛЯ ПЕРЕМОГИ!

Волонтерський рух

ФУНДАМЕНТ ПОБЕДЫ ЗАКЛАДЫВАЕТСЯ В ТЫЛУ

Проблемы вещевого обеспечения армии 2014–2017 гг.

2014 год стал переломным для Вооруженных Сил Украины. Боевые действия на востоке Украины показали все слабые стороны системы управления войсками и обеспечения. Фактически никто из военных не был готов на длительное время к широко-масштабным боевым действиям на сотни километров линии боевого соприкосновения. Логистика, вооружение, вещевое имущество и другие направления обеспечения войск были устаревшими. Именно антитеррористическая операция стала тем катализатором, который поднял наверх и вывернул в общественную плоскость все недостатки старой системы вооружения и обеспечения войск. Вследствие этого возникли различные реформаторские комитеты и волонтерские объединения граждан, которые были призваны изменить действующую систему и перевести ее на новые стандарты. Но все ли так однозначно?

Очевидно, что вещевое имущество на момент начала боевых действий на востоке Украины требовало пересмотра как концепции, так и содержания. И работы в этом направлении велись. Согласно приказу МО Украины от 30.03.12 г. № 181 «О создании рабочей группы по разработке образцов военной формы одежды», в составе Центрального управления вещевого обеспечения ВСУ тыла ВСУ была сформирована группа из 4 офицеров, которая уже к концу апреля 2012 года создала общие тактико-технические требования (технические задания) к предметам боевой формы одежды и снаряжения военнослужащих ВСУ. А 6 июня 2012 года Министром обороны Украины уже был утвержден «Ориентировочный перспективный перечень предметов вещевого имущества и снаряжения для закупки и проведения исследовательских испытаний в подразделениях специального назначения ВСУ». Разработанный единый боевой комплект состоял из 42 наименований современной экипировки военнослужащего. Обращаю внимание на сроки исполнения

приказа МОУ – 2 месяца и 7 дней. В конце главы этот срок будет немаловажным фактором в определении эффективности нынешней системы разработки вещевого имущества.

Из-за отсутствия финансирования и дальнейших волевых решений руководства армией в 2012 году все осталось на бумаге. Поэтому к началу 2014 года украинская армия была обеспечена частично еще советскими образцами снаряжения, но, в основном, устаревшим обмундированием, средствами защиты и снаряжением, которое не проходило объективного контроля качества и не испытывалось на эргономику, функционал и износостойкость в формате единого боевого комплекта. К тому же остро ощущалась нехватка даже морально устаревшего имущества – практически все вопросы подобного характера закрывали волонтеры за общественные пожертвования.

Данная проблема оснащения армии не могла быть не замечена «волонтерским десантом» при МОУ, в результате чего в рамках Проектного офиса реформ весной 2015 года была сформирована новая рабочая группа по разработке единого боевого комплекта. Общественное мнение реформаторов на то время имело невероятно большой вес в Министерстве обороны Украины, но фактически поставленные перед группой задачи дублировали уже проделанную ранее работу, причем дублирование происходило не совсем на волонтерских основах, работа разработчиков нового единого боевого комплекта оплачивалась, а работы велись больше по принципу копирования и обработки ранее придуманной концепции с внесением некоторых изменений.

Экономя время и деньги, можно было расконсервировать разработки, сделанные ранее, но «волонтеры» пошли другим, более затратным и авантюрным путем. Создали новую рабочую группу разработчиков из 6 человек, которая за общественные деньги продолжила совершенствовать наработки Центрального управления вещевого обеспечения ВСУ тыла ВСУ, выдавая их за свои разработки. Следует отметить, что в группу входил лишь один офицер без какого-либо значимого опыта службы, остальные члены группы вообще не служили в армии. Несмотря на очевидное дилетантство в военных вопросах и незнание нужд и требований бойцов, вскоре было громко заявлено, что

разработан единый боевой комплект для ВСУ, состоящий из 70 единиц. И действительно, первое время группа активно пиарилась в СМИ и Интернете, при непосредственной поддержке советника Министра обороны и общественности, которая и ведать не ведала о масштабах раздувания «мыльного пузыря». Переделанные под гражданско-страйкбольную концепцию элементы единого боевого комплекта для армии, разработанные еще в 2012 году, стали приобретать законность в виде технических условий. Тут следует отметить, что многие разработки и усовершенствования прототипов велись за счет компаний-производителей, которые предоставляли группе разработчиков от Офиса реформ не только готовые изделия, разработанные самими производителями, но и техническую документацию. К техническим ошибкам команды добавились и личные амбиции ребят, которые не хотели учитывать возможности отечественной промышленности и желаний заказчика (украинского военного), для которого, собственно, и разрабатывались данные образцы снаряжения и обмундирования.

Как фактор плохого менеджмента и нежелания перенимать опыт других армий, не была налажена эффективная система испытаний, а устаревшая концепция испытаний, по которой 25 тестируемых единиц уходили в войска, не давала компетентных заключений о тестируемой продукции и двусторонней связи, что играло на руку реформаторам. Они продолжали утверждать сомнительные технические условия и презентовать высшему руководству армии и страны в присутствии СМИ эффективные на вид, но малозффективные в бою прототипы изделий. Данная тактика позволила держаться группе разработчиков, при поддержке общественности, некомпетентных журналистов и блогеров, больше года.

Такое положение дел не устраивало военных. Поэтому осенью 2015 года было создано новое подразделение в составе Министерства обороны Украины – Центр развития и сопровождения материального обеспечения ВСУ, которое позже было переименовано в Главное управление развития и сопровождения материального обеспечения ВСУ МОУ (ГУРСМО ВСУ МОУ). Фактически все полномочия группы разработчиков Офиса реформ

были делегированы военным, что являлось вполне логичным завершением реформаторской деятельности. Теперь ошибочная и несовершенная модель развития материального обеспечения, которая дублировала по факту функции тыла при ГШ ВСУ, была оформлена в юридической плоскости с многочисленным штатом сотрудников. Именно в этот период формирования нового подразделения меня пригласили в качестве независимого эксперта для испытаний прототипов разработанной продукции. Независимость включала отсутствие финансирования, и как следствие – отсутствие контроля и влияния на меня, что меня вполне устраивало.

Я, Игорь Молодан, – майор резерва, инструктор по выживанию и тактической медицине международной категории, «Воин-миротворец», «Почетный десантник». Рекордсмен Национального реестра рекордов Украины. Путешественник. Полярник. Мне выпала честь 18 лет служить в самых разных видах и родах ВС Украины (ВВС, СВ, подразделение ООН, ВДВ), а в резерве совместно работать с морской пехотой ВМС и Национальной гвардией Украины Николаевского гарнизона.

Разносторонний опыт как туристической, так и военной деятельности позволил мне делать испытания продукции на функционал и эргономику по собственным методикам с документированием результатов испытаний в фото-, текстовых и видеообзорах. Как следствие, мною был организован Центр экспериментальных испытаний, который позже структурно вошел в компанию «Автоном Клуб». Именно данный Центр позволил разработать собственные методики испытаний продукции военного, медицинского и туристического назначения и обеспечить более ста тестов полсотни отечественных производителей и представителей зарубежных компаний за полтора года.

Также следует отметить, что все испытания проводились в условиях, приближенных к реальным, и соответствовали заяв-

ленным изделиям. Продукция тестировалась как в природных условиях Украины и зарубежья (полярные области, необитаемые острова, пустыни и т.п.), так и на войсковых полигонах с привлечением личного состава боевых и учебных подразделений разных родов и видов ВСУ, а также других силовых структур.

Фактически сразу (в конце 2015 года) руководству ГУРСМО ВСУ МОУ было предложено создать независимый отдел экспериментальных испытаний численностью до шести человек, который взял бы на себя полномочия по тестированию, анализу и дальнейшему мониторингу разрабатываемой для ВСУ продукции. Мною была написана концепция, определены штатный состав и функциональные обязанности нового подразделения. Но старая неэффективная схема испытаний вполне устраивала новое руководство, поэтому данное предложение затерялось в штабных кабинетах.

В результате к февралю 2016 года было протестировано 13 единиц разработанных прототипов имущества для ВСУ. Все испытанные прототипы были предоставлены еще старым составом разработчиков из Офиса реформ, которые работали в составе ГУРСМО ВСУ МОУ до конца февраля 2016 года. После их увольнения спрос на тестирование новых, разработанных Управлением, образцов резко прекратился, несмотря на то, что все услуги по тестированию проводились мною бесплатно, на волонтерской основе. Для этого есть несколько причин:

1. ГУРСМО ВСУ МОУ в моем лице получило объективную профессиональную критику группы разработчиков Офиса реформ, от которых нужно было всеми возможными путями избавляться для формирования собственной команды. Недостатков работы старой команды было много, и их нужно было вывести в общественную плоскость, что и было сделано в моих обзорах, которые находятся в свободном доступе в Интернете.
2. ГУРСМО ВСУ МОУ, зная мою принципиальность и независимость, не захотело получить такую же порцию критики, и было от чего. До весны 2017 года (больше года) Главным управлением были доработаны и доведены до закупок всего несколько наименований из заявленных ранее 70 единиц единого боевого комплекта...

Причем, кроме обуви, которую я испытывал по инициативе производителя, остальные модели испытывались в подконтрольных Главному управлению подразделениях, которые давали удобную для заказчика информацию. Тут следует отметить, что при создании данной структуры Министерство обороны Украины нарушило все законы операционного менеджмента. В результате три из четырех взаимоисключающих и самостоятельных функций: исполнение, контроль и совершенствование, которые должны возлагаться на независимые друг от друга структуры, – были сконцентрированы в одном подразделении. Теперь один командир стал принимать решения на разработку технических условий, контролировать сам свою работу и качество закупленной продукции, менять технические условия и правила. И только планирование осталось в ведении Центрального управления вещевого обеспечения ВСУ тыла ВСУ как заказчика.

Фактически для эффективной работы системы самой большой в Украине хозяйственной компании под аббревиатурой «ВСУ» было достаточно оставить все на своих местах, только поменять команду на всех уровнях вертикали военного управления. Для достижения максимального эффекта при условии минимизации рисков коррупционной составляющей достаточно правильно распределить функции в уже существующей системе:

1. Центральное управление вещевого обеспечения ВСУ тыла ВСУ – заказчик, который занимается планированием. Данная структура на основании мониторинга нужд конечного потребителя – военнослужащего – должна формировать требования и делать технические задания для исполнителя (ГУРСМО ВСУ МОУ), а также анализировать деятельность отдела экспериментальных испытаний и требовать от исполнителя правильного и своевременного выполнения поставленных перед ним задач.
2. Главное управление развития и сопровождения материального обеспечения ВСУ МОУ – исполнитель, который анализирует требования заказчика и, не выходя за рамки представленных технических заданий, во взаимодействии с производителем делает технические условия на заказанную продукцию и разрабатывает тестовые образцы, которые передает в отдел экспериментальных испытаний. При этом данное Управление должно иметь оптимальный чис-

ленный состав для осуществления только подконтрольных функций и учитывать в дальнейшем замечания отдела экспериментальных испытаний при окончательном утверждении технических условий.

3. Департамент государственных закупок и снабжения материальными ресурсами МОУ – контролирующий орган, который не только взаимодействует с производителями в плане соответствия продукции, выставяемой на тендерный комитет, техническим условиям исполнителя, но и контролирует ее качество перед приемкой на склады МОУ путем взаимодействия с ГУРСМО ВСУ МОУ.
4. Центральный научно-исследовательский институт ВСУ – совершенствует уже утвержденную и закупленную продукцию, а также разрабатываемые исполнителем прототипы. Для этого на его базе организовывается отдел экспериментальных испытаний, в котором проводятся все испытания поступающей в войска и разрабатываемой исполнителем (ГУРСМО ВСУ МОУ) продукции. На него должны быть возложены обязанности не только лабораторных, но и полевых испытаний, при этом устаревшая система испытаний в войсках должна быть упразднена. Также предложенный отдел должен проводить мониторинг по качеству изделий в войсках, собирать, обрабатывать и доводить его до заказчика. При этом без согласования с отделом экспериментальных испытаний технические условия не должны утверждаться, поэтому свои предложения по совершенствованию отдел испытаний доводит не только до заказчика, но и до исполнителя.

Таким образом, создается система сдержек и противовесов, которая не позволит концентрировать взаимоисключающие полномочия в одном подразделении.

Пришло время подвести итоги и вспомнить сроки и трудозатраты, которые были приведены в начале главы. В результате рабочая группа Центрального управления вещевого обеспечения ВСУ тыла ВСУ из 4 человек в 2012 году всего за два месяца предложила новую концепцию единого боевого комплекта, состоящего из 42 наименований, разработала эскизы и технические задания. Рабочая группа Офиса реформ из 6–7 человек, на базе уже проведенной ранее работы, почти за год создала два де-

сятка технических условий и примерно 15 прототипов изделий из заявленных ранее 70 единиц. Ее правопреемник – Главное управление развития и сопровождения материального обеспечения ВСУ МОУ, численностью в несколько десятков человек, почти полтора года создавало около 50 технических условий, довело до прототипа около десятка изделий, о качестве которых трудно судить, так как на испытания они не были представлены.

В связи с приведенными выше факторами низкого качества реформ за 3 года боевых действий на востоке Украины (2014–2017 гг.) военнослужащие на оснащение получили всего 15 наименований новой и усовершенствованной продукции. При этом многие производители уже отказались помогать МОУ разрабатывать новые образцы, так как не видят перспектив такого взаимодействия, а без их помощи и опыта пройдет еще немало лет до того времени, когда военнослужащий украинской армии будет одет и экипирован самым современным снаряжением.

Тактическая медицина глазами инструктора и волонтера

Мое первое знакомство с тактической медициной произошло еще в 2007 году на одном из занятий недельного вводного курса ООН в Монровии (Либерия, Западная Африка). Полученные в то время знания легли в основу второго раздела моей книги «Автономное выживание и автономная медицина», опубликованной в 2016 году. По сути, тогда я был одним из первых в Украине, кому посчастливилось познакомиться с данным направлением медицины. Это было не структурированное занятие без тренингов, но оно дало мощный теоретический толчок для дальнейшего самостоятельного изучения этой темы.

К началу боевых действий на востоке Украины практически никто в Украине не владел подобной областью знаний и даже не имел представления о ее существовании. У нас были штатные военные врачи и фельдшеры, были санитары, но не было эффективной структуры и системы оказания неотложной медицинской помощи на поле боя, не было медикаментов и необходимого медицинского снаряжения, не было четких алгоритмов действий в конкретных ситуациях.

В середине 2014 года ряд зарубежных партнеров пригласили военный и гражданский медицинский персонал в свои учебные центры для переподготовки. Несколько десятков наших военных врачей прошли обучение в Мюнхене и Новом Орлеане. Часть иностранных инструкторов по тактической медицине приехала в Украину для подготовки медицинского персонала на местах. Но для воюющей армии в почти четверть миллиона человек, которая находится в первой двадцатке самых многочисленных армий мира, это была малозначительная помощь. На 2014 год было подготовлено всего несколько десятков инструкторов по оказанию медицинской помощи и эвакуации во время боевых действий (ТССС – Tactical Combat Casualty Care).

В 2015 году на эту проблему обратила внимание эстонская сторона, которая обладала наиболее современной в Европе материально-технической базой. Благодаря усилиям наших балтийских партнеров за год было подготовлено более 40 инструкторов ТССС. На второй год было подготовлено столько же, включая меня. Всем был выдан сертификат инструктора международной категории с правом преподавания курса ТССС.

Сам курс рассчитан на 5 дней интенсивных занятий и итогового практического экзамена. Первый день был ознакомительным. На нем слушатели познакомились с общими понятиями и структурой ТССС, медицинским оснащением и опытом эстонских коллег. На второй день проводились занятия по остановке критических кровотечений и проходимости дыхательных путей. На практике отрабатывалась техника наложения турникетов и биндажей, бинтования ранений в различных местах. Практическими навыками стала работа на специальных медицинских манекенах и тренажерах. Высокий профессионализм инструкторско-преподавательского состава и отличная материальная база позволили максимально быстро усваивать предоставленные нам знания и навыки.

Следующим этапом стала работа с дыхательной системой, проведение вентиляции легких, коникотомии. Третий день отрабатывались шоковые состояния раненых, внутривенные и внутрикостные инъекции. Слушатели получили основные сведения о медикаментозном лечении и проведении других необ-

ходимых процедур с раненым. Четвертый день был посвящен больше практике. На нем отработывались алгоритмы действий при переломах или ожогах тканей. Курсанты познакомились с техникой эвакуации и составлением MIST рапорта для передачи раненых командам спасателей, а также с понятием и критериями сортировки раненых.

На пятый день проводились комплексные практические занятия по усвоенным знаниям и навыкам, отработывалось групповое взаимодействие и закреплялись изложенные алгоритмы действий. В конце дня был проведен теоретический экзамен для допуска к практическому итоговому экзамену.

Комплексный итоговый экзамен включает в себя несколько этапов и занимает целый день. Сначала все слушатели получают военное снаряжение и страйкбольные приводы. После этого вся экипировка подгоняется и инструкторами проводятся закрепляющие практические занятия в группах по изученному ранее алгоритму.

Отработав все возможные варианты ранений на поле боя в лекционных аудиториях, слушатели выезжают на учебный полигон, где начинаются практические экзамены.

После осмотра групп назначаются два «раненых» человека, командир группы и санинструктор. Потом все члены команды отработывают тактические приемы на местности до объявления вводных. Группа может быть атакована в любое время с любого направления, поэтому важно уметь своевременно принимать решения на прикрытие и оказание помощи раненым, которые были назначены ранее. О характере ранения все узнают непосредственно после вводной. На раненых наносятся муляжи ран, и нужно своевременно применять алгоритм действий в данной конкретной ситуации, за которым внимательно следят инструкторы. Все действия позже будут разобраны по пунктам и рассмотрены основные ошибки.

Во время практических занятий отработываются не только навыки оказания неотложной медицинской помощи под огнем противника, но и экстренная эвакуация штатными и подручными средствами. После каждого такого выхода во время перерыва проводится разбор и обсуждение ошибок, затем все повторяется

снова и снова, пока навыки не будут отработаны до автоматизма. Занятия прекращаются только после того, как инструкторы поняли, что группа готова к взаимодействию внутри коллектива и выполняет алгоритм без существенных ошибок.

Полученные на курсах знания, навыки и опыт поистине бесценны в наше беспокойное время, но по возвращении домой возникают трудности совсем иного характера.

Практически весь персонал, который привлекается к переподготовке, – это медицинские работники. Их критически не хватает армии, у них есть конкретные должности и свои задачи, которые нужно выполнять. Очень редко медики могут найти время для проведения соответствующих занятий как со своими подчиненными, так и с военнослужащими своих частей. По сути, благие намерения разбиваются об ошибочный изначальный подход. Западные партнеры надеются, что их знания будут распространяться среди военных, но в реальной жизни такими курсами на волонтерских началах занимается не больше десятка гражданских инструкторов, что катастрофически мало – это ничего в масштабах страны и армии!

Лично мною, при непосредственном участии моего коллеги, военного врача-травматолога Константина Янишевского, за год на волонтерских началах было подготовлено всего до двух сотен бойцов морской пехоты, тактической авиации и национальной гвардии Николаевского гарнизона. Причем подготовка проводилась по сокращенной программе «бойца-спасателя». Подготовить парамедиков и военных санитаров, как предполагалось ранее нашими западными партнерами, нет возможности, так как отсутствует соответствующая материальная база. А те, кому помогли такую базу создать, перешли сразу в коммерческую плоскость и перестали готовить военных бесплатно.

Если презентованных эстонской стороной медицинских рюкзаков, наполненных необходимым для обучения инструментом и расходными материалами, вполне достаточно для подготовки по курсу CLS (боец-спасатель), то для полноценного обучения ТССС военного медицинского персонала необходима определенная техническая база. Это и манекены, и тренажеры, и постоянное пополнение расходными материалами, и учебная доска, и проектор и т.п.

Все думают, что победы совершаются на войне, но мало тех, кто понимает, что победа куется именно в тылу. Фронт – лишь исполнительный механизм, тогда как в тылу формируются основы для победы, как экономические, так и политические, именно в тылу формируются будущие воины, именно в тылу они должны быть подготовлены и обучены, одеты и экипированы.

Все вокруг то и дело устраивают пиар на войне. Волонтеры спешат на передовую обучать бойцов медицине, но не осознают, что уже либо слишком поздно, либо их труд не будет воспринят как положено по разным объективным причинам, связанным с психологией и самой обстановкой на фронте. Не под обстрелами нужно обучать солдат, сержантов и офицеров тактической медицине, а в пунктах постоянной дислокации в период подготовки к отправке в зону боевых действий.

Вывод прост, а выход очевиден: помогать тылу – значит формировать победу здесь, мотивируя бойцов, в том числе качественной подготовкой и экипировкой. Это касается как волонтерской, так и государственной программы. Учить чему-то в бою уже поздно, в бою приобретаются опыт и навыки! Поэтому обучать тактической медицине в зоне боевых действий ошибочно и малоэффективно, это признают многие инструкторы и сами военные. Поэтому мы с коллегами пошли другим путем – начали готовить бойцов непосредственно в учебных подразделениях и на общевоинских полигонах, таких как «Широкий Лан», перед отправкой в зону боевых действий.

Нужно отметить, что многие военные медики не держали в руках и половины того, что предоставила нам эстонская сторона в подаренных на выпуске рюкзаках, не говоря уже о простых солдатах. Я не видел равнодушия или отрешенности. Все бойцы внимательно перенимали знания и усердно отрабатывали навыки самопомощи и взаимопомощи. Самой большой наградой для меня были слова благодарности уже обученных солдат, которые понимали, что больше нигде и никто их не научит спасти свою жизнь и жизни своих товарищей. Это дороже всех грамот и медалей вместе взятых. Я не вправе сам оценивать свою деятельность, но если переданные мною знания и навыки спасут хоть одну жизнь в бою или в гражданской жизни, значит, все было сделано не зря!

ЗАНЯТТЯ З ТАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ

ТЕСТУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО СПОРЯДЖЕННЯ

ПСИХОЛОГ НА ФРОНТЕ

Третий год слышу вопрос: «Зачем тебе это? Что ты там делаешь, на войне?» И по традиции отвечаю «дежурной» фразой: «Фотографирую собак и кошек». Такой ответ удовлетворяет тех, кто просто любопытствует и тема войны их в принципе мало волнует. Это и есть главная проблема и беда нашего социума, но радует и придает сил то, что активная его часть не уменьшается, а продолжает помогать нашим славным воинам.

Мой путь в зону АТО фактически начался с лета, июля 2014 года, когда я искала возможность быть полезной не только как волонтер, обеспечивающий бойцов необходимыми ресурсами, но и как профессиональный психолог, психотерапевт. Мне повезло – я нашла единомышленников и подключилась к ним. Мои коллеги ранее уже объединились во всеукраинское сообщество «Психологическая Кризисная Служба» (ПКС), которое с самого начала военных действий сотрудничало с Министерством обороны, Генеральным штабом Украины. Наша команда до сих пор работает на волонтерских началах.

Первая поездка для меня по сути была «учебной» и поменяла многое не только в профессиональном смысле, но и заставила пересмотреть жизненные приоритеты... Когда каждый день ценится иначе, когда ты видишь не только физическую боль, но и душевные раны... Когда переживаешь утрату того, с кем только

Полигон, Херсонская область

что, буквально час назад, разговаривал о простых вещах, о доме, шутил и смеялся...

Затем я провела месяц в батальоне «Донбасс», который после трагических дней в Иловайске, после огромных потерь, добирал личный состав. Задачи были поставлены достаточно четкие, хотя, как оказалось, в то время опыта психологической подготовки не было ни у

командиров, ни у нас. Поразило то, что подавляющее большинство добровольцев были из Донецкой и Луганской области, замечательные, мотивированные ребята, очень много совсем молодых и юных. Запомнился один, родом из Донецка, который в буквальном смысле потерял семью: его родители отказались от него, узнав его желание защищать свою землю от агрессора. Он и сейчас продолжает службу, хотя был ранен и мог вернуться к мирной жизни. Горжусь тем, что знакома и дружу с ним и со многими другими отважными бойцами, они стали практически родными...

Под Марьинкой,
Донецкая область

Так и работаю до сих пор, по запросам бригад, батальонов. Сколько было выездов в зону боевых действий? Да много. Больше 40, наверное... Дома бываю реже, чем в АТО, но ни секунды не жалею об этом. Там, как ни парадоксально, спокойнее, там свои. Там все честнее. Есть такое выражение: «Война – это хирург, который оперирует без наркоза». Действительно, на войне отсекается лишнее, и практически все показывают свои лучшие или худшие качества. Чаше – лучшие. Я знаю бойцов, которые имеют заслуженные награды, их уважают и ценят. А спросишь: «Кем ты был, где работал до войны?» – и оказывается, что этот Саша, или Сергей, или Толя, с не очень «киношной» внешностью, были кто-то простым рабочим на стройке, а кто-то всю жизнь выращивал картошку или отбывал свои 8 часов на офисной работе и подумать не мог, что станет отличным воином.

Были и есть потрясающие истории. Например, имела честь пить кофе, приготовленный темной ночью, на

костре, в так называемой «серой зоне», из рук врача высшей категории, который пошел воевать добровольцем. Вспоминаю беседу с доктором наук в холодном блиндаже и арию, исполненную солистом Черкасской филармонии, перекрывающую своим великолепным баритоном звуки обстрела. Удивительные люди нас защищают, настоящие мужчины, герои!

Психолог на войне и психолог в мирной жизни – это две разные функции, с разными задачами и методами. В условиях боевых действий бывает, что нет не то что часа на длительные разговоры и рефлексии, но и 15 минут. А помощь оказать нужно и быстро. Так же и с психологической подготовкой. Были в моей жизни 3 месяца работы на полигоне, когда проходила 5 и 6 волны мобилизации. В течение часа нужно было умудриться рассказать важную тему 2–3 взводам, да так, чтобы и поняли, и запомнили. Например, основные реакции психики на первый обстрел или первый бой, и главное – способы совладания с этими реакциями. Четкость, доступный язык и главное – обратная связь. Горжусь тем, что после учебки второй год встречаю бойцов уже в зоне боевых действий и слышу: «А я Вас помню и пом-

Полигон «Широкий Лан», июнь 2015 г. Занятие по психологической подготовке для мобилизованных. Руководила программой «Загальнопсихологічна підготовка мобілізованих військових, що проходять навчання у центрах підготовки та бойового злагодження». Наша команда работала с мая по сентябрь 2015 года с мобилизованными 5-й и 6-й волнами

ню вот эти 3 правила, это реально работает».

Основные задачи остаются нерешенными, мы только в пути, в процессе. Нет пока качественной системы военной психологии, ни на одном этапе. Есть положительные изменения, маленькие, почти незаметные, но ведь и опыт мы приобретаем в практике, часто трагической. Ни одна методичка, ни один семинар инструкторов Грузии, Израиля,

Зона АТО, июнь 2016 г. На переднем плане (слева направо): николаевские волонтеры Людмила Луняка, Елена Снисаревская, Ирина Абрамова, Анастасия Корнейчук

США не может дать стратегию и результативный алгоритм действий, их опыт мы перенимаем с благодарностью, но у нас другие условия, ментальность и совершенно другой тип войны, какой не было нигде.

Работы меньше не становится, бои продолжаются, сейчас уже появилась острая необходимость в другом – в адаптации к гражданской жизни, к социуму тех, кто возвращается с войны. Общество меняется гораздо медленнее, чем люди в экстремальных условиях. Этот разрыв переживается ветеранами АТО болезненно. И дело не в пресловутом «афганском» или «вьетнамском» синдроме (ПТСР – диагноз, который, кстати, имеет право ставить только специалист, врач, а не соседка Маша, директор или журналист). Социум не готов принять достойно тех, кто его, этот социум, защищал. Есть непонимание, равнодушие, бюрократические препоны и много других серьезных факторов, которые «вышибают» из ребят всю мотивацию и травмируют подчас сильнее, чем собственно боевые действия. Радует то, что ветераны объединяются, создают свои адаптационные, реабилитационные программы, поддерживают друг друга. Я два года, между командировками в АТО, работаю в реабилитационном проекте «Зігрій душу», который занимается ветеранами Волин-

ской области. За это время более 500 человек прошли краткосрочную программу ресоциализации, проект организовывал выставки картин, нарисованных бойцами, в Бельгии, Англии, Польше, Италии, Венгрии. Процесс продолжается, в моих планах – запустить этот проект и у нас в Николаевской области.

Руки не опускаются, потому что рядом поддержка – волонтеров, неравнодушных николаевцев, помогают и государственные структуры, главное – выстроить с ними правильную коммуникацию – и вперед, работать!

А теперь о тех, кто всегда рядом, с кем можно свернуть горы и с кем я имею честь дружить и работать. Это команда Ирины Абрамовой «Волонтерский Пост Николаев». Ирина, кажется, всегда была волонтером, порой я думаю, что это врожденное!.. С самых первых дней российской агрессии где была Ира? Правильно, помогала нашим ребятам на границе с Крымом. Неустоимая, неизвестно когда умудряющаяся спать, она успевает всё. И практически всегда есть результат. Нужен генератор? Ничего, что есть на решение задачи всего пара дней. Генератор находится и доставляется прямо по адресу. Естественно, что перечислить тот огромный объем помощи, который Ирина Абрамова доставила и продолжает возить нашим защитникам, описать в рамках этого текста невозможно. Но те, кто получает помощь, знают это и ценят. Ира же еще и очень позитивный человек. Улыбка, энергия, мгновенное реагирование – это она. Может и выслушать не хуже подготовленного военного психолога, но может быть и требовательной. Особенно, если дело касается ошибок и системных провалов в снабжении и прочих процессов в армии. Примером тому могут быть события февраля 2015 года, та печально знаменитая история с бойцами 53-й бригады, которые, попав на ротацию на Широколановский полигон, просто утонули в грязи, без дров, нормального питания, воды и света. Высшие командные чины после недели посещения Ириной полигона здоровались с ней почтительно, но главное – были поставлены столбы, появилось электричество, вода и все необходимое для бойцов.

Ее тоже спрашивают: «Зачем тебе это? У тебя же успешный бизнес, все вроде нормально, что ты там делаешь?» И Ирина тоже отвечает: «Да котиков и собак фотографирую».

Награждение медалями «За гідність та патріотизм», 2016 г.
Слева направо: Людмила Луняка, Александр Сенкевич, Ирина Абрамова,
Елена Снисаревская, Сергей Протченко

Вот так и работает наша команда, без особого PR-а, да и фотографий мало, некогда нам этим заниматься, пока идет война, есть другие задачи...

Много полезных, по-настоящему важных проектов Ира организовала и продолжает придумывать и внедрять. Один из примеров: в 2015 году Ирина организовала волонтерский пост на железнодорожном вокзале, где ребята могут и отдохнуть, и поесть, и посмотреть фильмы (есть целая фильмотека и DVD), и просто получить то человеческое внимание, которого им так не хватает. Тысячи военнослужащих побывали на посту, точнее, больше 40000!!! Ирину Абрамову награждали грамотами многие бригады, она имеет почетную награду от Министерства обороны Украины и другие знаки отличия. Но не это движет ею, мало кто и видел все действительно заслуженные награды. Ирина просто неравнодушный человек, Волонтер с большой буквы и настоящий патриот, она – не напоказ, она – для победы. Мы вместе, и я этим горжусь!

ДОПОМОГА АРМІЇ – СВЯТИЙ ОБОВ'ЯЗОК КОЖНОГО УКРАЇНЦЯ

Благодійний фонд «Миротворець» у Южноукраїнську знають чи не всі мешканці. Знають його і за межами міста-супутника. Ще у березні 2014 року небайдужі люди об'єднались, аби допомагати українському війську в боротьбі з російськими окупантами.

І сьогодні Благодійний фонд «Миротворець» продовжує активно допомагати військовим ремонтом техніки, яка працює в зоні АТО. За весь час існування фонду відремонтовано 73 одиниці бойової і автотехніки, 125 одиниць вузлів та агрегатів. Крім того, передано на передові позиції величезну кількість допомоги у вигляді військового обмундирування та екіпірування, продуктів харчування, ліків, надано матеріальну допомогу родинам загиблих бійців. Підтримка переселенців із зони АТО – теж у полі зору волонтерів.

Під час анексії Криму в березні 2014-го не всі могли усвідомити і логічно пояснити ті дії, які застосовувала Російська Федерація на півострові. Натомість були люди, які ясно розуміли, що саме там діється і які наслідки від тих дій можливі для України. Такі люди знали, що потрібно боронити країну, як і знали те, що українська армія знищувалася вже багато років поспіль.

Директор автотранспортного господарства (АТГ) Південноукраїнської АЕС Петро Якович Форостяний і підприємець Іван Олександрович Кваша не змогли стояти осторонь і разом з іншими небайдужими городянами розпочали допомогу армії. Почали з того, що вже наприкінці березня поїхали у Херсонську область, де стояли військові частини, і довідались, чого ж саме бракує нашим воякам. Активісти добре розуміли, що часу на роздуми немає зовсім, а тому – взялися поставляти військовим усе, чого ті потребували. А потребувала наша армія на той час практично всього: від продуктів харчування й обмундирування до технічних засобів, таких як тепловізори, прилади нічного бачення тощо. Кошти та речі приносили небайдужі городяни, працівники атомної станції, підприємці. Робота налагоджувалася, з кожним виїздом у військові частини все більше закріплювалося

усвідомлення, що лише самі українці, згуртувавшись, можуть захистити свою Незалежність.

Будь-яка незнайома справа, за яку береться людина, обов'язково проходить стадії від хаотичності до упорядкування і певних напрацювань. Так і тут: з усіх видів допомоги Петро Форостяний як керівник автотранспортного господарства виділив той, який буде найбільш ефективним, а саме – ремонт військової техніки. Безумовно, його цілком підтримав колектив підрозділу, бо в АТГ традиції взаємодопомоги і братерства вже давно стали справжніми цінностями. До того ж на базі господарства є ремонтні майданчики, спеціалісти, є можливість знайти потрібні запчастини. З'явилися перші домовленості з військовими підрозділами про ремонт БТРів.

Створення Благодійного фонду було обумовлено багатьма причинами, але головна з них – прозорість звітності. Наразі дві офіси Фонду «Миротворець» відчинені – будь-хто може зайти і поцікавитись його роботою, тут нічого не приховують. Благодійний фонд «Миротворець» офіційно зареєстровано у вересні 2014 року. Його засновниками стали Олександр Кваша та Валерій Левицький, виконавчим директором – Петро Форостяний. Зразу ж у Южноукраїнську знайшлися небайдужі люди, які добровільно взялися допомагати засновникам у роботі Фонду.

Петро Якович Форостяний не може назвати точну кількість людей, які допомагають «Миротворцю», бо вона весь час збільшується. Причому кожен веде свою ділянку роботи – ремонтує військову техніку, плете маскувальну сітку, готує сухі продукто-ві набори для солдат, займається збором речей і медикаментів, які конче необхідні на передовій, веде облік закупівель, займається інформаційною підтримкою тощо.

Ремонт військової техніки вже поставлено на потік, щодня на цій ділянці працює від 26 до 30 спеціалістів. Це працівники автотранспортного господарства ПУАЕС та інших підрозділів атомної станції, просто небайдужі городяни. Багато хто з автомобілістів приходив допомагати під час своєї відпустки або в особистий вихідний, дехто з атомників так само у вільний від основної роботи час докладав рук і майстерності до загальної справи. Ясна річ, що ремонт військової техніки – справа для

більшості спеціалістів нова, отже, доводилось розширювати коло своїх знань і вмінь, шукати інструкції в Інтернеті, консультуватися. «Ремонт такої техніки для автомобілістів не зовсім звичний, чимало нового визнаємо, – каже Петро Форостяний, – але вчимося у процесі. Отже, сьогодні процес уже йде значно швидше, ніж на початку, коли ми лише бралися за цю роботу. Спеціалісти організували процес таким чином, де одночасно ремонтується декілька машин, що в результаті виходить швидше і якісніше. Найскладніше – добути запчастини». За словами Петра Яковича, значною мірою допомагає рідна компанія «Енергоатом», але найцінніше – це люди, які не рахуються із власним часом, а віддають свої сили і вміння для загальної перемоги.

Військові завжди залишаються задоволеними і вдячними, коли бачать якісні результати роботи южноукраїнських волонтерів. Відомий в Україні волонтер, а нині радник Президента України, координатор групи «Крылья Феникса» Юрій Бірюков, який не раз бував у Южноукраїнську і зустрічався з місцевими волонтерами, зазначив, що така робота – по відновленню військової техніки – дуже важлива: «Що б там не казали у ЗМІ, що у нас залежі техніки, треба розуміти, що залежі у нас такої техніки, яку потім ще два місяці потрібно відновлювати».

У квітні 2015 року бажання особисто подякувати волонтерам «Миротворця» виявили самі військові. Заступник командира 79-ї окремої аеромобільної бригади підполковник Дмитро Марченко, командир третього батальйону «Фенікс» Сергій Почтаренко та «кіборг», заступник командира батальйону 79-ї аеромобільної бригади капітан Євген Жуков, дякували за те, що протягом цього страшного для країни року військових дій на Сході южноукраїнці стали для них надійним тилом, допомагаючи у забезпеченні технічних і матеріальних потреб військовослужбовців.

У березні 2015 року вісім спеціалістів виїжджали у зону АТО – під Широкине – для того, аби встановити двигуни на БТР-70, які перед цим було відремонтовано на базі автотранспортного підприємства. Окрім того, налаштували ще чотири одиниці військової техніки прямо на передовій.

Волонтерки Діана Сухініна, Олена Громовик, Ольга Левицька та інші весь цей час залишаються вірними Фонду «Миротво-

рець», не шкодують сил і часу – організують збір продуктів харчування, речей, ліків для відправки на передову. В офісі, який є і складом, вони зустрічають кожного усмішкою і намагаються максимально допомогти тим, хто до них звертається. Людмила Стуліна організувала роботу «Кулінарної дюжини», яка займається формуванням сухих наборів для приготування гарячих страв на передовій, а взимку шили балаклави для бійців, плели теплі шкарпетки... Одним словом, дівчата беруться за будь-яку справу, яку вважають корисною для перемоги у цій війні. Кожна з них має родину, має рідних або близьких, які воюють на Сході, але почуття відповідальності за майбутнє країни не дає їм залишатись осторонь тих подій, які відбуваються в країні.

Фонд «Миротворець» вдячний за допомогу і співпрацю профспілковим комітетам НАЕК «Енергоатом» та Південноукраїнської АЕС, керівникам окремих підрозділів ПУАЕС, просто небайдужим людям, які беруть активну участь у діяльності Благодійного фонду «Миротворець» і розуміють, що допомога армії – це сьогодні святий обов'язок кожного українця. «Якщо ми сьогодні всім миром підтримаємо наше військо, то буде у нас армія і буде мир», – впевнений виконавчий директор Благодійного фонду «Миротворець» Петро Форостяний.

А. П. Назарова

**ДМИТРО БАЧИНСЬКИЙ:
«МИ ПОВИННІ ЗБЕРЕГТИ КРАЇНУ І НЕ МАЄМО
ПРАВА НАВІТЬ ДУМАТИ ПО-ІНШОМУ!»**

Події, що з кінця 2013 року відбуваються в Україні, змусили громадян брати більш активну участь у політичному та суспільному житті країни, перейти від пасивного спостереження до конкретних справ – великих і маленьких, які дозволяють країні вистояти. Так з'явилися ті, хто до своїх щоденних професійних, родинних обов'язків додав ще один – волонтерський. До цієї когорти належить і мій співрозмовник – молодий лікар Дмитро Бачинський, який за свою волонтерську діяльність наказом Міністра оборони України від 05.04.2016 року № 282 відзначений медаллю «За сприяння Збройним Силам України».

Народився Дмитро на Кіровоградщині. З раннього дитинства мріяв стати лікарем, адже батько Василь Володимирович, який для Дмитра є ідеалом чоловіка, батька, професіонала, був успішним хірургом. Тож після закінчення школи хлопець вступає до Дніпропетровської державної медичної академії. Тут він знайомиться зі своєю майбутньою дружиною Юлією. У 2007 році, закінчивши вуз, молоде подружжя лікарів переїжджає до Миколаєва. Після успішного проходження інтернатури Дмитро працює хірургом в обласній лікарні, цю роботу поєднує з викладацькою діяльністю в Миколаївському базовому медичному коледжі, зараз працює в управлінні охорони здоров'я облдержадміністрації, а також є депутатом Вітовської районної ради. З 2014 року Дмитро Васильович – член Європейської асоціації ендоскопічних хірургів та Української асоціації лапароскопічних хірургів.

З великою гордістю і шаную розповідає Дмитро про свого прадіда Лева Бачинського, який був віце-президентом Західноукраїнської Народної Республіки та брав участь у підписанні Акта злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року. «Я пишаюсь тим, що мої предки стояли біля витоків об'єднання України, вважаю, що ми повинні зберегти країну і не маємо права навіть думати по-іншому! Так навчаю і своїх дітей», – наголошує Дмитро Бачинський.

З початком російської агресії як медик був мобілізований, але за станом здоров'я не пройшов медкомісію і був записаний у резерв. «Проте я зрозумів, що можу бути корисним не лише як

Голова обласної ради В. Москаленко та заступник голови облдержадміністрації В. Бонь вручають Д. Бачинському (ліворуч) медаль «За сприяння Збройним Силам України»

лікар, і з осені 2014 року почав їздити в зону АТО, – розповідає Дмитро. – Волонтерство стало для мене свідомим вибором. Як людина, яка не знає, що таке війна, не розуміє, як і чому наша мирна держава, яка ніколи не воювала, в якій розвалили армію тому, що вона була нікому не потрібна, опинилась у такій ситуації. Хотілося все побачити на власні очі, про все дізнатися самому, переконатись особисто».

«Перший виїзд... – пригадує Дмитро Васильович, – тяжкий шлях – понад дві тисячі кілометрів по лінії фронту. Розруха... розбиті будівлі... наші війська... солдати, приналежність яких до військових можна було визначити лише за наявністю автомата, бо ані бронежилетів, ані касок, ані форми з берцями вони не мали... Ми віддавали їм свої «броніки», каски, берці... Дуже важко, боляче це бачити, бо це все є Україна... Тоді стався випадок, який я запам'ятаю на все життя і який допоміг мені зрозуміти, чому в нас війна. В одному з населених пунктів, куди ми заїхали (там стояли наші війська), з вікон вцілілих будинків, із-за парканів почали виглядати місцеві жителі. Ми не знали, що їм потрібно, бо вони не виходили, не спілкувалися, тож коли почали розвантажувати машину, я взяв один з ящиків із пиріжками з картоплею, які для бійців приготували наші волонтери, і запросив їх пригоститися. Спочатку люди не хотіли брати, я подумав, що вони бояться, і відкусив від одного, показуючи, що вони не отруєні. Люди почали підходити, порозбирали пиріжки. Я за свої роки ще не бачив, щоб люди так хотіли їсти, мені було і боляче, і соромно, бо ці пиріжки розпихували і по кишнях, і за пазуху, і їли з жадібністю... Я хотів зав'язати з ними розмову, запитав, як вони тут. Мені у відповідь почали кричати: «Чого ви сюди приїхали?!» Я відразу розгубився, не зрозумів, про що йдеться, перепитав... Мені відповіли: «Забирайте свою армію, і самі з ними забирайтеся до своєї України!» Це для мене стало ключовою фразою для розуміння, чому в нас війна. Люди там не розуміють, що вони в Україні. Люди самі покликали туди чужі війська. Якби місцеві жителі не схотіли, вони б їх не прийняли. Люди – це велика рушійна сила, люди роблять вибір, люди пишуть історію, вони вибирають свій напрям руху, життя, в тому числі духовного, політичного, і це зіграло дуже важливу роль у цьому військовому конфлікті».

Для Дмитра це була вражаюча зустріч. По-іншому вражаючим було відвідання Волновахи невдовзі після підриву автобуса з мирними жителями. Д. Бачинський разом з народними депутатами України Т. Кремінем, І. Бриченком, журналістами Н. Єчкаловою, В. Лисюком, волонтерами О. Єфремовим, С. Веремеснком взяв участь в акції «Я – Волноваха». Звичайно, передали і

допомогу – і військовим, і цивільним – одяг, засоби гігієни. «Це прикордонна зона, – пояснює Дмитро. – Постійно було чути звуки вибухів, стрільби, але в місті було дуже багато української символіки, багато хто розмовляв українською мовою, і взагалі на акцію прийшло дуже багато людей».

Як лікарю, Дмитру більш близькі проблеми медиків у зоні АТО, він постійно підтримував зв'язок з колегами з госпіталю в Маріуполі: лікарем з Очакова – Ю. Ткачем, з Нового Бугу – В. Нагорним. Неодноразово передавав їм медикаменти, плівку для рентгену, яка є дуже затребуваною, бо при осколкових пораненнях роблять рентген усього тіла.

Тут, у Маріуполі, він познайомився з генералом Нацгвардії України Володимиром Васильовичем Кондратюком. «Справжній генерал! – ділиться враженнями волонтер. – У підпорядкуванні близько двох тисяч солдатів, а здається, що знає всіх! Не сидить на місці, знає всі проблеми, бійці до нього ставляться з повагою. Поїхали з ним на передову, зайшли в бліндаж – я не повірив своїм очам: великий, теплий, охайний, по стінах – дитячі малюнки, килим постели – і справжня квартира. Я ще не бачив таких бліндажів – класу «люкс». Володимир Васильович розповів, як їх зводять, як укріплюють. Всього таких бліндажів у нього більше 50. Я дуже радий, що познайомився з такою людиною!»

Запам'яталася Дмитрові ще одна зустріч: неподалік Дебальцевого в лісі стояла військова частина, там під госпіталь при-

Район Дебальцевого, січень 2015 р.

стосували якусь місцеву споруду, лікаря в них не було. Все лягло на плечі молодій дівчині-фельдшера з Кривого Рогу. На жаль, Дмитро не запам'ятав її ім'я, але був вражений її молодістю, відданістю своїй справі, відвагою. На таких людях і тримається країна, саме такі – професійні, небайдужі – здатні її змінити.

А навесні 2015 року зателефонував Дмитрові Бачинському знайомий – Олександр Черних. У нього був УАЗ-«таблетка» в неробочому стані. Олександр зголосився віддати його безкоштовно, тільки щоб був корисний для наших хлопців на Сході. Звичайно ж, Дмитро погодився. До ладу приводили, що називається, усім миром: В. Мигачов допоміг притягнути УАЗ до Миколаєва (бо знаходився він за 60 км від обласного центру), на одному з місцевих АТП під керівництвом головного інженера В. Горобченка дружно взялися за ремонт – колектив не тільки безкоштовно працював, але і вкладав свої кошти в придбання запчастин. А жителі Нової Одеси, брати Яркови, пофарбували автомобіль. Спочатку Дмитро хотів зробити з нього «швидку», червоний хрест намалювати, але хлопці попросили не робити цього, бо цей червоний хрест якраз і буде найбільше привертати увагу противника. Хотів ще броню поставити, та знову хлопці відмовили – важкий, кажуть, буде, не мобільний. Довгий час УАЗик чесно служив на передовій. Військові були задоволені – безвідмовний, прохідний. Але напередодні Великодня 2017 року Дмитрові подзвонили і розповіли, що УАЗик підірвався на фугасі. «В мене відразу постало питання: «Чи були там військові?» – розповідає волонтер. – На що мені відповіли, що там було 6 чоловік, але всі живі – отримали поранення, зараз проходять реабілітацію і вже всі як один рвуться на передову. У цій роботі взяли участь стільки людей – щиро, з добрим серцем, з повною віддачею, до того ж автомобіль був освячений, – можливо, все це і зіграло роль у тому, що було врятовано найцінніше – людські життя».

Активно долучились до заходів з підтримки української армії і громадяни інших держав. Ще у 2008 році Дмитро потоваришував з поляками українського походження Збігневом Гомзою та Марком Мельничеком, які у 2010 році започаткували товариство «Наші Мазури». Їх першою,

дуже на той час нагальною і вагомою, допомогою була партія кровозупинних препаратів. «Наші Мазури», – розповідає Дмитро, – зв'язалися, в тому числі, і з українською діаспорою в Сполучених Штатах, Великобританії та на зібрані кошти закупили 50 упаковок американського препарату для миттєвої зупинки кровотечі «Целокс» (одна упаковка коштувала близько 120 доларів), передали їх нам, ми, в свою чергу, розвезли їх по військових частинах, що несли службу в першій лінії оборони. Хлопці були дуже вдячні. Невикористані упаковки передавали своїм друзям, які заступали на їх місце в рамках ротації. Іншим разом зібрали кошти і закупили 500 комплектів якісної термобілизни. Ми їх передали нашим нацгвардійцям та десантникам. Також поляки надсилали нам дитячий одяг, іграшки, ліки, продукти, які разом із речами, зібраними миколаївцями, передавались до дитячих будинків та лікарень в Артемівську, Кураховому, багато допомагали медикаментами – антибіотики, бинти, медичні рукавички, шприци, інструментарій. Зокрема, була партія травматичних пластин з шурупами, які передали в шпиталь під Мар'їнкою, в наш військовий госпіталь, у травматичне відділення лікарні № 3. Медики були дуже задоволені, бо ці пластини «йшли» разом з бійцями, тож були досить затребуваними.

У лютому 2016 року Марко Мельничек та Збігнев Гомза в м. Кентшин (Польща) організували благодійні заходи – виставку фотографій із зони АТО «Україна. Обличчя війни» та свято за участю українських гуртів «Українська забава». Гроші, зібрані на цих заходах, пішли на допомогу в зону АТО. В заходах брала участь і делегація з Миколаєва у складі представників органів влади, військових, волонтерів.

Дуже щиро та завзято допомагають волонтерів збирати посилки для військових діти, зокрема учні ЗОШ № 20, де навчається син Дмитра, Андрій, Пересадівської та Калинівської загальноосвітніх шкіл (Вітовський район): вони готують малюнки, подарунки, листи, мішечки з побажаннями та солодощами; учні та вчителі Пересадівської ЗОШ сплели велику маскувальну сітку, яка добре прислужилася в Краматорську. «Коли передавав хлопцям на передовій посилки від дітей, – пригадує Дмитро, – вони говорили, що це було чи не найбільше, що потрібно: «Ми бачимо, за кого воюємо».

Також Бачинський пригадав такий випадок: «В одну з поїздок на Схід (їхали двома машинами) відразу за Херсоном поламалась наша машина (за кермом був миколаївський волонтер Веремєєнко, позивний «Фартовий»). Що робити? Телефоную своїм друзям із Запорізької області – притягнули машину до м. Вольнянська, перша машина поїхала далі, а ми залишились ремонтуватись. П'ята година ранку, та хлопці вже зібрались – оглянули машину, скинулись на запчастини, відремонтували, нас нагодували. «Фартовий» тоді був дуже здивований, що люди так щиро відгукнулись. Взагалі, – каже Дмитро, – під час поїздок часто зустрічаєш людей, які дивують, викликають повагу тим, як вперто, наполегливо, невтомно роблять свою справу. Останній раз на Схід їздив з Юлією Немлій, вона спеціаліст Вітовської райдержадміністрації, чудова дівчина, дуже багато робить як волонтер. Ми везли допомогу нашим морпіхам, батальйону «Чернігів-1», у Красногорівці передали допомогу місцевому дитсадку, школі та районній лікарні. Тут ми з Юлією і головою Красногорівської військово-цивільної адміністрації Олегом Ливанчуком на Алеї волонтерів висадили калину, яку привезли з Миколаєва. Вражає, в яких умовах і з якою самовідданістю працюють і Олег Ливанчук, і головний лікар Красногорівської лікарні Микола Слюсаренко, і педагоги, й інші місцеві жителі: їх бомблять, а вони наступного дня виходять – відновлюють, наводять красу, і так безкінечно! І це зверх виконання своїх повсякденних професійних обов'язків...

Те, що я роблю, – говорить Дмитро Васильович, – це нескінченно мало порівняно з тим, що роблять хлопці на передовій, але я дуже радий, що можу допомогти хоч чимось. Це війна не однієї людини, не військових, не армії, це наша загальна війна. Тільки об'єднавшись, ми зможемо перемогти. Перемогти, власне, все: і війну, і корупцію, і біди, і хвороби».

Д. Бачинський, Ю. Немлій та О. Ливанчук висаджують калину на Алеї волонтерів. Красногорівка, весна 2017 р.

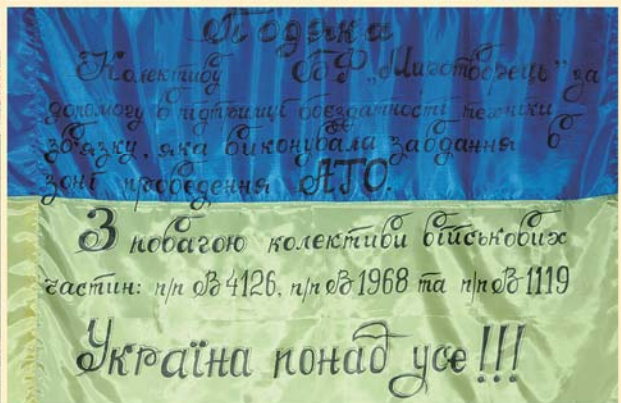
Урочистий проїзд містом 8 БТРів, відремонтованих для 79-ї бригади (7 БТР-70 і 1 БТР-80). Грудень 2014 р.

Урочиста передача відремонтованої техніки. На фото П. Форостяний та В. Курач (79-та ОДШБр). Жовтень 2016 р.

Юрій Бірюков (радник Президента України), Петро Форостяний (виконавчий директор Фонду) та Дмитро Марченко (майор, 79-та ОАЕМБр) під час урочистої передачі відремонтованих БТРів. Грудень 2014 р.

Прапор з особистими підписами бійців 53-ї окремої механізованої бригади для Фонду

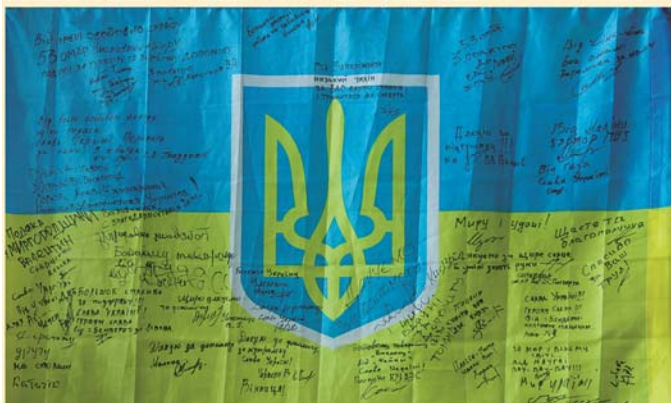

Волонтери Фонду та працівники АТГ ВП «Південноукраїнська АЕС» на фоні відремонтованої техніки для 79-ї ОДШБр. Жовтень 2016 р.

ДОПОМОГА АРМІЇ – СВЯТИЙ ОБОВ'ЯЗОК КОЖНОГО УКРАЇНЦЯ

Передача після капітального ремонту санітарного автомобіля ГАЗ-32214 для 10-ї окремої Сакської морської авіаційної бригади. На фото представники військової частини, волонтери Фонду, працівники автотранспортного господарства (АТГ) ВП «Південноукраїнська АЕС». Травень 2016 р.

Прапор від військовослужбовців об'єднаного вузла спецв'язку. Їх техніка поламалась поблизу Южноукраїнська, і волонтери Фонду кілька днів працювали над її відновленням. 2015 р.

Відновлення техніки для підрозділів ЗСУ. Жовтень 2016 р.

Урочиста передача відремонтованої техніки за участю керівництва та представників 79-ї ОДШБр, 57-ї ОМПБр, 201-го зенітно-ракетного полку, 32-го реактивного артилерійського полку, 10-ї бригади морської авіації. Жовтень 2016 р.

Артемівськ- дитячий будинок. Січень 2015

Учасники акції «Я – Волноваха». Січень 2015

Виставка «Україна. Обличчя війни». Місто Кентшин, Польща. Лютий 2016

Маріуполь, передова. Січень 2015

На фото зліва направо: голова організації «Наші Мазури» лікар Збігнев Гомза, Дмитро Бачинський, музикант Марко Мельничек

Красногорівка. Весна 2017

МОРПОРТ: ДЛЯ АРМІЇ І ФЛОТУ

Волонтерською діяльністю Миколаївський морський порт займався ще до початку кримських подій: шефствували над великим десантним кораблем «Костянтин Ольшанський». Коли останній у 2012 році був на плановому ремонті в Миколаєві, з ініціативи В. Горбаня (начальника служби морської безпеки адміністрації Миколаївського морського порту, полковника запасу) адміністрація порту на чолі з В. В. Іванюком та стивідорські компанії*, що працювали на території порту, відремонтували каюти морякам, камбуз, придбали спортивну форму одягу, постелили лінолеум у кубриках. У цілому надавали матеріали, оплачували рахунки для швидкого повернення корабля в стрій.

З початком кримських подій, коли наші кораблі були заблоковані, а екіпажі різними шляхами виводилися на материкову Україну, до В. Горбаня звернувся штаб бригади з проханням допомогти зустріти та розмістити моряків корабля «Костянтин Ольшанський», які не перейшли на бік Росії та залишилися вірними присязі. Вони були розміщені на базі санаторію-профілакторію «Інгул». В індивідуальному порядку чимало військових, які вийшли з Криму, отримували допомогу в пошуку житла.

З виходом військових частин із Криму та початком військових дій на Донбасі назріла нова проблема – ремонт військової техніки, навмисно пошкодженої російськими солдатами, якої так бракувало на сході України.

Непридатна до експлуатації та знята з консервації техніка, яка готувалася для передачі десантникам та підрозділам морської піхоти, потребувала комплектуючих, що були часто відсутні у військових.

В. Горбань – начальник служби морської безпеки адміністрації Миколаївського морського порту

* Стивідор (англ., з ісп. – укладати вантаж) – особа (представник фірми), що відає завантаженням і розвантаженням судна в іноземних портах.

«Вітєк» на автобазі порту після боїв

Так, з ремонтної бригади, створеної на базі Миколаївського бронетанкового заводу, звернулися до начальника порту з проханням допомогти відремонтувати бронетранспортер для 79-ї бригади після консервації. Була здійснена дефектація* машини та складено список комплектуючих, які слід було замінити. Портовики за принципом «хто скільки може» зібрали кошти та відремонтували БТР, що згодом був переданий 79-й бригаді. На машині був дарчий надпис: «Від Миколаївського морського порту». Цікаво, що за примхою долі на машині від Чонгару до Донбасу прослужив син працівниці морпорту, який у ході військових дій взяв у полон більше десятка сепаратистів (факт підтверджений), за що був нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня. Все і завжди робити як для себе – це не прості слова портовиків, а правило, підтвержене життям. Ілюстрацією цього є одна подія із життя родини А. Брижатого, офіцера з морської безпеки порту. Його син після мобілізації потрапив до 79-ї бригади, куди портовики в якості волонтерської допомоги, крім усього іншого, передавали і медичні препарати. Отримавши поранення в ДАПі від кулі ворожого снайпера під час встановлення димової завіси, він зупинив кровотечу кровоспинним пакетом з медикаментами, які десантникам придбав та передав порт. Це його і врятувало.

* Дефектація – процес оцінювання технічного стану деталей, виявлення дефектів та можливості подальшого використання, необхідності ремонту чи заміни.

Фінські бронезилети, «буржуйки», генератори, тепловізори, радіостанції, медикаменти, протикумулятивні решітки, жорсткі зчеплення для евакуації техніки з поля бою... – щось купували, щось самі на власних портовських потужностях виготовляли, втім, поєднує все це одне – організаційне ядро портовиків та військових запасу, де одним із рушійних «двигунів» був і є В. Горбань.

Жалюгідна матеріальна база армії в умовах військових дій часто спонукає волонтерів та військових запасу не лише чимось допомагати, а й самотужки виконувати певні види робіт. Просто більше нікому.

Знаковим прикладом останнього була ініціатива портовиків-волонтерів відремонтувати ЗСУ 23-4 «Шилка», яка була на балансі 36-ї бригади. Звернулися з листом-пропозицією до командуючого флотом Гайдука. Отримали «добро». Привезли «Шилку», створили рембригаду... А ремонтувати як? Технічна документація відсутня. Серед працівників порту знайшли кількох механіків та електрика, які колись служили на таких машинах, розшукали пізніше і технічну документацію. Відремонтували першу машину. На випробовуваннях, куди командуючий приїхав особисто, і гармати, і гідравліка, і ходова – все працювало.

Приймати техніку приїжджали із штабу флоту з Одеси. Схоже, вони і самі не вірили, що її можна відремонтувати. За першою «Шилкою» пішла друга... третя...

Активна фаза війни спричинила значні втрати техніки, тому ремонт, розконсервування, відновлення стали як ніколи актуальними. До порту звернулися десантники із 79-ї бригади з проханням допомогти в ремонті гусеничної бронетехніки. Ремонт став буденністю. БТри для різних бригад – 60-ки, 70-ки, 80-ки, колісна техніка, понівечена в ході військових дій на ДАПі, «Чайки»* для 73-ї бригади... Морпорт зі своєю допомогою фактично став виконувати функції ремонтно-відновлювальної бригади, єдина відмінність – не ремонтували озброєння... ходова, механіка, електрика – так, але стволи гармат, кулемети – цим займалися виключно спеціалізовані бригади ЗСУ.

* «Чайка» – Р-145БМ – командно-штабна машина (КШМ), створена на базі бронетранспортера БТР-60.

«Чайка» з кумулятивними решітками, відремонтована на автобазі морпорту

Навіть авіаційні підрозділи зверталися до морпорту з проханням про допомогу, переважно із ремонтом колісної техніки. На автобазі порту їм відновлювали машини, автобуси. Всі силовики від прикордонників до спецпідрозділів потребували всього – від ліжок до машин.

Бронетранспортер, відремонтований силами школярів та морпорту

Нерідко портовики отримували підтримку та допомогу, від яких стискалося серце і наvertsалися сльози. Наприклад, для 36-ї бригади окремі комплектуючі купували школярі на власні кошти, а ремонтники їх лише встановлювали.

Можливо, цим і пояснюється висока мотивація військових: вони знали, що за їх спинами стоять діти, батьки, цивільні жителі, на яких вони завжди можуть покластися.

Бюджетне комплектування ЗСУ передбачає певні нормативи та номенклатуру продукції, переважно для мирного часу. Втім, війна ставить виклики перед військовою бюрократією, які вона повільно вирішує. Неприйнятно повільно.

Масова мобілізація, навчання – все це потребувало інфраструктури, якої на той час не було. Зі свого боку портовики підставили плече – масово надавали вантажні піддони для палаток і дотів, залізнична служба порту надавала шпали для спорудження бліндажів.

В окремих підрозділах, зокрема в 73-му морському центрі спеціального призначення, з піддонів навіть двоярусні ліжка споруджували в палатках. Може і дивно, і незвично, та хлопці всі були в сухому і жили в сухих палатках. Крім піддонів, для бригади купували матраци, подушки, ковдри.

Коли на Широколанівський полігон прибули дніпропетровські підрозділи ППО, очевидно, керуючись чутками, вони також звернулися до В. Горбаня з проханням про надання піддонів. Так вони у своїх палатках у кімнатних капцях ходили!

Переважає більшість діючих та мобілізованих військових стверджують, що вони в більшості випадків знали і знають про державне та волонтерське походження спорядження, техніки. Майже ніхто з них не може сказати, на чий кошти це придбано і кому, можливо, вони зобов'язані життям. Утім, це не важливо, оскільки завдяки збереженим життям військових зберігаються життя і цивільних.

З плином часу помітно змінився кадровий склад працівників Миколаївського морського порту, змінилися потреби ЗСУ та обсяг їх забезпечення державою. Але наданий колосальний об'єм допомоги військовим у фінансовому та організаційному вимірах є безцінним, як і життя та здоров'я врятованих завдяки цьому бійців, які не впустили війну до нашого регіону.

ПОЗИВНИЙ «АПОСТОЛ»

До тої пам'ятної зустрічі у червні 2016 року з Юрієм Степанцем я спілкувався лише офіційно. Знав, що є такий заступник міського голови: серйозний, принциповий, непідкупний. Час від часу зустрічались на прес-конференціях, загальноміських заходах, у студії обласної філії тоді ще НТКУ, куди Юрія Борисовича запрошували задля отримання фахового коментаря. І саме тоді я помітив інколи надмірну емоційність у судженнях, що стосувались життєдіяльності Миколаєва, його розвитку, добробуту миколаївської громади. Було зрозуміло і очевидно: Юрію Степанцю щиро болить доля рідного Миколаєва та його жителів. І, знову ж таки, саме тоді, вже й не згадаю хто, сказав мені: «Ти не дивуйся, що він такий. На вигляд спокійний, а коли зачепиш за живе, то емоції прориваються на світ Божий. Він же воював. Доброволець. Отримав поранення...» І тоді наче мозаїка склалась до купи. Так от звідки... скромність, нелюбов до надмірної та необґрунтованої публічності, небагатослівність, миттєва зміна виразу обличчя... немов вітер гортає посмішки: весела-сумна, сумна-весела. І погляд справжнього чоловіка – впевнений, цупкий, трішки колючий і безмежно глибокий. Та це й не дивно. Немає у світі мірила глибини погляду, що зазирає у вічі смерті, у потойбіччя...

На той момент ми з колегою Наталею Єчкаловою вже відзняли телевізійні нариси «Батальйон», «Повернення», «Лінія фронту – Авдіївка», «Мирне життя на передовій» та купу інформаційних сюжетів зі східного фронту, а тому ідея відзняти нарис про долю бойового, у всіх сенсах слова, заступника міського голови виникла в обох одразу. Тим більше що зустрітись з Юрієм Степанцем «на нулі» було набагато легше, аніж у мирному міськвиконкомі, особливо, коли його звідусіль обсїдають міські проблеми, що потребують негайного вирішення.

* В. О. Лисюк (позивний «Лис») – журналіст, волонтер.

Після демобілізації Юрій Борисович ні на секунду не забував про хлопців, які щоденно ризикують життям на передній лінії, і продовжив «воювати», але тепер уже волонтером. Часом за підтримки друзів, але здебільшого власним коштом, Юрій Степанець збирав волонтерську допомогу, запрягав у причіп власного легковика і вирушав на фронт, до бійців, щоби потішити хлопців та дівчат гостинцями і нагадати воїнам – про них не забувають, їхній подвиг і самопожертву цінують, за них вболівають.

Тож рішення було прийняте: ми поспілкувалися з Юрієм Борисовичем і домовились про зустріч в Авдіївці, куди планували рушати у чергове відрядження. Тим більше що саме поблизу цього містечка заступник командира батареї гаубиць Д-30 79-ї окремої миколаївської аеромобільної бригади капітан Степанець пережив свої найважчі бої та втрати. До місця діставались різними маршрутами, а перетнулися на повороті до знаменитого блокпосту «Вітерець». В Авдіївку заходили поночі, під мінометний «акомпанемент», у супроводі побратимів з полку поліції особливого призначення «Київ». Хвалити Бога, обійшлося без ексцесів. Переночували на знаменитій «дев'ятці», а наступного дня вранці вирушили до Орлівки: саме тут, у полі, стояла гаубична батарея, у якій служив Юрій Степанець, і саме тут ми почули перші слова щирої та пронизливої сповіді бойового капітана з позивним «Апостол» (Юрій Борисович народився у день святих Петра й Павла, звідси й псевдо). Але почнемо з початку.

У роки розвалу СРСР Юрій Степанець з відзнакою закінчив військове училище – став офіцером морської піхоти, але послужити не довелось. Україна скорочувала збройні сили, гралась у «роззброєння», тож молодому офіцеру-морпіху в лавах ЗСУ місця не знайшлося. Він, звісно, шкодував, але потрібно було жити і працювати, тож Юрію Борисовичу довелось «конверсуватись»: він отримав ще одну освіту – економічну та пішов працювати у податкову інспекцію. Цілеспрямований, освічений, принциповий і непідкупний офіцер податкової служби Степанець зробив непогану кар'єру: був призначений на посаду начальника податкової інспекції Заводського району м. Миколаєва. Саме на цій посаді Юрія Борисовича і застала війна.

Російська Федерація анексувала Крим, «збаламутила» схід України та, підсиливши місцевих сепаратистів своїми кадрови-

ми військовими і технікою, почала наступ у глиб України. Чума сепаратизму набувала дедалі більшого розмаху та розповзалась Донецькою і Луганською областями. Знекровлена армія, доведена до повної руйнації владою хапуг, зрадників та російських агентів, які глибоко «окопались» на найвищих щаблях української влади, у тому числі й у Міністерстві оборони, мала, дай Боже, близько півдесятка тисяч бійців, які могли чинити спротив та були забезпечені сякою-такою технікою. І тоді ворога грудьми зустріли Добровольці – справжні патріоти та Герої сучасної України, які йшли на фронт фактично з Майдану... і ворожий наступ захлинувся. Серед цих добровольців був і Юрій Степанець. Він не вступав до складу добробатів, а як кадровий офіцер прийшов до військкомату, щоби призватись до лав Збройних Сил України та разом з тим запитати, а чому й досі він не отримав повістки. Відповідь військкома шокувала: «Та як же я можу призвати начальника податкової?» Юрій Степанець обурився: «Я українець, кадровий офіцер, і моє місце на фронті. Я повинен захищати Батьківщину, вчити бійців нищити ворога, вчити їх воювати та берегти своє життя. І не збираюсь сидіти в тилу!» Військком не мав що сказати у відповідь, тож Юрій Борисович добився свого і був призваний до лав 79-ї окремої миколаївської, тоді ще аеромобільної, бригади.

У першу хвилю мобілізації командував вогнеметним взводом, а у другу був підвищений до заступника командира батареї гаубиць Д-30. Восени та взимку 2014-го батарея Юрія Степанця розміщувалась на відповідальному плацдармі – біля села Орлівка під Авдіївкою. Артилеристи 79-ї бригади прикривали вогнем побратимів-«кіборгів» у Донецькому аеропорту. Прицільний та смертоносний вогонь гаубиць завдавав серйозних втрат російсько-терористичним угрупованням та допомагав захисникам ДАПу міцно тримати позиції. Окупанти скаженіли і засипали позиції батареї нищівним вогнем своєї артилерії. Артилерійські дуелі виснажували наших бійців, але по коліно у багнюці, під дощем та снігом, у люті морози вони героїчно виконували свій обов'язок. Смерть щохвилини ходила поруч, аж поки не дочекалася свого. Жорстокий масований обстріл позицій батареї з боку сепаратистів завдав артилеристам важких втрат: ворожий снаряд влучив в одне з укриттів. На той момент там перебували

четверо українських воїнів. Двоє зазнали важких поранень, двох врятувати не вдалось. Одному з загиблих не було й тридцяти років, у іншого, сорокарічного однофамільця Юрія Степанця, залишився дворічний син. Біль втрати гарячим осколком завше пектиме серце Юрія Борисовича. І тому він знову й знову відвідуватиме місце того кривавого бойовиська, щоби вшанувати пам'ять загиблих побратимів. Того разу ми були разом з ним і вражено споглядали пшеничне поле, що заколосилось на місці важких боїв, два букети квітів, що білим полум'ям спалахнули у зеленому колоссі, та мужнього чоловіка, який опустився на коліно, віддаючи останню шану загиблим героям.

Юрію Борисовичу важко згадувати той страшний день. Адже він ішов воювати ще й задля того, щоби берегти життя бійців, і йому є чим пишатись: капітану Степанцю вдалось вивести роту з важкого оточення без жодної втрати, але прикрити побратимів від ворожого снаряда він не міг фізично. Хоча від усвідомлення цього не стає легше.

Війна змінює людей. Знаю це по собі, по своїх друзях – журналістах і волонтерах, які хоч і не брали участі у бойових діях, але також неодноразово дивилися смерті у вічі. То що ж тоді казати про воїнів, які ризикують життям щоденно, декілька років поспіль. Змінила вона і Юрія Степанця. Він понад усе почав цінувати мир та мріє, щоби війна закінчилась, на фронті перестали гинути кращі сини та доньки України, щоби українські діти зростали у спокої, а матері не здригались від пострілів і вибухів. І

тому працює для Перемоги не покладаючи рук: у мирному Миколаєві, воюючи з корупцією та безгосподарністю на посаді заступника міського голови, та на передній лінії – тепер уже як волонтер, якого прекрасно знають та з радістю чекають бійці багатьох підрозділів ЗСУ та добробатів. Така повага дорогого варта. Але вона цілком заслужена – побратими Юрія Степанця говорять про нього з неприхованим захопленням, не шкодуючи позитивних епітетів. Зауважимо – цілком заслужених. Грамотний та сміливий офіцер, який ніколи не ховався за спину підлеглих, допомагав і підтримував словом та ділом. Навіть отримавши поранення, залишався у строю, з честю виконуючи свій військовий обов'язок...

Ю. Степанець відразу після виходу з оточення

...Ми зняли теленарис про офіцера Степанця. І назвали його «Сповідь «Апостола». Розповідь Юрія Борисовича дійсно була сповіддю – щирою, відвертою, емоційною. Багато про що він змовчав, тому що має просто патологічно вроджену скромність. Але ніяк не може заборонити друзям говорити про нього правду. Тим більше що після цієї поїздки друзів у нього побільшало. І ми з Наталею Єчкаловою щиро пишаємось тим, що маємо такого Друга. До речі, з того червня 2016 року я почав їздити до зони АТО з волонтерськими місіями саме з Юрієм Степанцем і безмежно вдячний йому за виявлену довіру.

Дуже нечасто, але на нашому життєвому шляху зустрічаються люди, які викликають лише позитивні емоції. Заступник міського голови, бойовий офіцер Юрій Степанець – саме такий. І тому дуже важко було чути його сповнені болем слова, записані під час інтерв'ю «на нулі», на 123-му ВОПі, на околиці старої Авдіївки: «Мені набагато легше тут – на передовій. Тут усе зрозуміло: ось побратими – там ворог. Все просто. А там, у тилу... Там немає зараз нічого хорошого. Одна політика. Коли мені запропонували посаду заступника міського голови, я погодився з радістю. Думав – працюватиму на благо міста, розвиватиму його

інфраструктуру, господарський комплекс тощо. А виявилось, що мушу щоденно брати участь у якихось політичних чварах та розбірках. Гидко... Ні, на передовій усе набагато простіше. Все чесно і по-справжньому. Люди справжні...»

І саме тому знову і знову він збирає «волонтерку», вантажить причіп, «запрягає» у нього власного легковика і їде до бійців «на нуль». Справжній до справжніх...

ДМИТРО КАНАРСЬКИЙ: «Я ХОЧУ, ЩОБ МОЯ ДИТИНА РОСЛА В КРАЇНІ, ЗА ЯКУ МЕНІ НЕ БУДЕ СОРОМНО»

Дмитро Канарський, 35 років, приватний підприємець, спеціаліст в ІТ-сфері, член виконавчого комітету Миколаївської міськради на громадських засадах. Саме такі, як Дмитро, – розумні, молоді, енергійні, принципові, амбітні, не «диванні» експерти, не патріоти-«вишиванники», а ті, що мають мету, бачать шляхи її досягнення, – здійснюють реальні кроки та можуть змінити і вже змінюють нашу державу.

Для мене все почалося з Майдану. Події, які на той час відбувались у країні, викликали певні емоції, бажання діяти. Я почав відправляти гроші групі «Євромайдан-SOS», хотілось допомогти тим, хто був там скалічений агонізуючим злочинним режимом. Коли розпочалась війна, продовжив допомагати армії. Спочатку було важко подолати певний психологічний бар'єр і зблизитися з військовими, які наприкінці лютого 2014-го фактично висувались на збройне придушення Майдану.

Мій друг Валерій Кисіль запропонував допомогти В'ячеславу Романенку, що колись був артилеристом у 79-й ОАЕМБр (зараз – 79-та ДШБр), і почав опікуватись військовими. Тоді, на початку березня 2014-го, бригада якраз вирушила на кордон з Кримом, і В'ячеслав витратив значні кошти на ремонт техніки. Адже вона була у дуже поганому стані, і вважалось подвигом проїхати навіть 300 км на БТРах! Тому в першу нашу поїздку ми набрали купу запчастин (на БТР-80 підходять запчастини від КамАЗа), запаслися мастильними матеріалами, в одному секонд-

хенді закупили майже всю наявну вживану військову амуніцію та форму і вирушили на Чонгар, Ставки та Чаплинку.

Наступної поїздки до морського кордону біля Скадовська ми познайомилися з Євгеном Жуковим (позивний «Маршал»), який на той момент був заступником командира розвідроти 79-ки. Сподобалось, що він насправді був патріотом – для військового це важлива деталь. Це для нас, цивільних, патріотизм – бажана характеристика, а у військових це почуття повинно бути за замовчанням. У Жукова і батько, і дід військові, він пишався цим, була в ньому якась бравада – ні в яких боях на той момент не брав участі, але було видно, що він готовий до цього, все життя до цього йшов, для нього це було природно. Дуже добре, що такі люди є в армії, вони потрібні хоча б на ключових позиціях – такі зможуть направити солдат туди, куди треба. Імпонувало і те, що він був великим оптимістом. Їдучи, ми хвилювались, що військові там будуть пониклі, депресивні, але, на щастя, ми помилялись і поверталися додому в досить бадьорому настрої.

На той час у Миколаєві, як і в країні, був складний період – було побоювання, що заворушення на сході країни перекинуть-ся і в південні області. Для мене тоді було важливим показати, що в місті є нормальні люди, тому що коли ви йдете вулицею, у вас на обличчі не обов'язково написано, як ви ставитесь до країни, в якій живете. В нормальних країнах це цілком очевидно. У нас, на жаль, ні. Наприкінці березня підприємець-айтішник Давид Арахамія закупив прапорці, і ми встановлювали їх на автівки, роздавали знайомим автомобілістам. Тоді це було справді актуально. Зараз навіть дивно згадувати, але тоді я мав кожного вечора знімати наш Державний прапор перед фірмою, бо вночі його могли зганьбити! Протягом березня біля пам'ятника Ольшанцям (загін десантників – визволителів міста від нацистів у 1944-му) в Миколаєві облаштувалось у наметах збіговисько, що керувалось росіянами. Серед них насправді було багато німецьких, бо коли люди в натовпі називали будівлю обласної ради «думою» – було очевидно, кого вони представляли. Сьомого квітня 2014-го активним миколаївцям набридло на це дивитись, вони зібрались (так вийшло, що в їх числі був і я) і знесли це наметове містечко, розігнавши заколотників. Тоді було затримано кілька росіян-організаторів.

Пізніше я декілька разів чергував на блокпостах миколаївської самооборони, облаштованих на в'їздах до нашого міста. Під час кривавих подій 2 травня в Одесі ми разом з даїшником та двома міліціантами з одним АКСУ на всіх (яким би вони нізащо не скористались, бо були невизначеними, особливо на фоні одеської міліції, що тоді відкрито виступала на боці любителів «якогось там миру») готувалися затримати автобуси з «тітушками», що прямували від Херсона і мали допомогти заколотникам, але не з'явилися тоді з невідомих причин. Я вважаю, що це було наше важливе досягнення. Військові воюють на Сході – ми тут зберігаємо спокій.

Тоді ж у Давида виникла ідея екіпірувати перший батальйон 79-ї ОАЕМБр, що складався з контрактників, за стандартами НАТО. Так розпочався волонтерський проект – «Перший народний десантний батальйон», який невдовзі перетворився на всеукраїнський «Народний проект». Звичайно, зброя нам була недоступна, але екіпірування, обмундирування, броня – цим ми могли забезпечити. Спочатку Давидом була придбана одна тисяча тактичних окулярів. Вони захищають очі, рятуючи від осколків. Для військових це досить серйозна стаття травматизму, за якою отримують інвалідність. Мій добрий знайомий десантник Павло Чорій, на жаль, не встиг надіти тактичні окуляри і в бою втратив око. Хоча тоді він проявив справжній героїзм і врятував кількох побратимів від загибелі.

Наступними стали т.зв. плейт-керієри – особисті жилети для бронепластин з петлями для навісного обмундирування, яке необхідне в бою. На них кошти збирали вже пересічні українці, як місцеві, так і з-за кордону. Давид взяв на себе ще й велику організаційну роботу – створив сайт, на якому можна було ознайомитися з проектами, переказати гроші, відслідкувати рух

коштів, побачити звіти. Це дуже важливо, адже серед волонтерів, як і взагалі серед людей, багато пройдисвітів, лицемірів. Я з декількома волонтерами принципово не спілкуюся з таких причин. Відсутність звітності – один з показників. Наприклад, один з волонтерів на питання про звітність відповідав, що не зобов'язаний ні перед ким звітувати, а щодо коштів, на які живе, зазначив, що бере собі стільки, скільки вважає за необхідне. Мені здається, що це неправильно, бо робота і волонтерська діяльність – це різні речі. Я не припиняв працювати, і мої доходи – це зарплата, а волонтерство йде від душі, а не від бажання заробити.

На сайті «Народного проекту» (<http://www.peoplesproject.com>) створювались нові проекти, ми обирали найбільш цікаві для себе і працювали з ними. Серед них – такі як «Народна броня» (встановлення додаткової, в тому числі протикумулятивної, броні на БТРи, гусеничну техніку, автомобілі та вертольоти), створення та передача військовим унікальних безпілотних літальних апаратів, закупівля бліндажів (цей напрямок не набув великої популярності через дороговизну), облаштування пересувних пралень (були обладнані на базі військових КУНГів, у які встановлювалися пральні машини, резервуари для води та інше необхідне для їх функціонування обладнання), засоби зв'язку (спутникові телефони, польові вузли зв'язку, радіостанції тощо) та ін.

Допомагали не лише військовим на передовій, а й сім'ям військових із частин, які були передислоковані з Криму, не маючи майже ніяких особистих речей, – відомим «бельбекцям» з 204-ї бригади тактичної авіації та не менш відомій 10-й бригаді морської авіації, яка вивела льотний склад з окупованого Криму. Якщо для допомоги військовим потрібні в першу чергу гроші, то їхнім сім'ям допомагала більше організаційна робота. На вихідних, взявши вантажне авто, ми разом з Ганною Чубовою з проекту «Допомога – 79» збирали у небайдужих людей вживані меблі, побутові речі, одяг та розвозили родинам військових.

У березні 2015 року ми разом із друзями – бійцями 79-ки – вирішили провести випробування щойно виданих бригаді броньованих авто британського виробництва «Саксон». Ці вживані авто було придбано ще за довоєнних часів за чималі гроші, тож особисто мені було цікаво їх перевірити, зважаючи на рекламну

кампанію, що вони здатні замінити бронетранспортери у збройних силах. Як показали тести (одне з багатьох моїх відео на ресурсі Youtube з цього приводу – goo.gl/Rbx4hv), машина ні за яких обставин не могла бути використана у бою, про що можна було здогадатись навіть без випробувань. По-перше, це авто є суто поліцейським (у комплектації був ківш для запобігання наїзду на людину на кшталт трамвайного, підключення електричного струму до корпусу тощо), по-друге, воно зроблено на базі вантажівки і є дуже слабким, зважаючи на суттєво збільшену бронєю масу, по-третє, за класифікацією НАТО то є MRAP (Mine Resistant Ambush Protected), тобто небойовий транспорт для піхоти, захищений бронєю від мін та стрілкової зброї. Врешті-решт, ця машина не є всюдиходом узагалі! На щастя, ми вчасно виявили вказані недоліки та за допомогою журналістів підняли галас, тому ці машини зараз використовуються військами виключно як транспорт для небойових задач. До речі, БТР та БРДМ, які було використано на тестах, укомплектовано протикумулятивними екранами від «Народного проекту», яких було встановлено по багатьох військових частинах близько двох сотень!

Цікава деталь: опубліковане мною відео було неодноразово скопійовано та використано кремлівськими пропагандистами у своїх брудних цілях. Але завдяки тому, що ресурс Youtube береже права інтелектуальної власності, я оскаржив та видалив

більше тридцяти пропагандистських каналів за крадіжку мого відео! То був мій маленький внесок у перемогу на кіберпросторі. Шалена кількість таких каналів (а їх сотні!) показує, наскільки серйозно ворог ставиться до медіаскладової війни з Україною, тож ми не маємо права ігнорувати цей напрямок боротьби.

Із самого початку військового конфлікту надає допомогу військовим та їхнім сім'ям компанія «Дикий Сад»: були виділені кошти на тепловізори, приціли та дальноміри, безкоштовно протягнуто лінію зв'язку та підключено до мережі Інтернет військовий госпіталь і гуртожиток, куди поселили родини військових з Криму, влаштовано інтернет-радіоканал у військовій частині морської піхоти, безкоштовно користуються Інтернетом деякі сім'ї загиблих, учасники АТО. Для «Альфи» працівники компанії придбали, відремонтували та забронювали два джипи.

Місцеві підприємці, коли дізнавались, що волонтери їдуть на передову, із задоволенням завантажували автівки допомогою. Був дуже високий рівень довіри – намагались надавати все без будь-яких документів. Через подібну легковажність, викликану необхідністю діяти швидко, багато пройдисвітів наживалися на цьому. І не тільки волонтери. Навіть навпаки – волонтери за своєю натурою люди відкриті, сердечні і тому робили багато помилок: наприклад, коли в зону проведення АТО везли допомогу, але не знали кому – безадресно, то, як правило, віддавали її одразу – на перших блокпостах, які були досить далеко від лінії фронту, і фактично допомога не надходила за призначенням. Тому ми намагались самі все відвозити, і це документувалося: два примірники акта прийому-передачі обов'язково підписувались матеріально відповідальною особою даної частини.

До речі, підтримували не тільки громадяни України. Багато допомоги надійшло від українців з-за кордону. Волонтер Ганна Чубова передавала мені допомогу від канадців у вигляді військової амуніції, айті-спеціаліст Олексій Батюк, що живе у США, передавав гроші на різні цілі, волонтер Ксенія Товарницька неодноразово передавала медикаменти з Франції.

8 та 9 серпня 2014 року відбулась відома зустріч із миколаївцями бійців 79-ки, що повернулися з оточення. Хлопці більше двох тижнів сиділи в облозі на висоті поблизу села Дякове на кор-

доні з ворогом, затиснуті між терористами та російськими військами. Кожного дня їх заганяли під землю російські РСЗВ «Град», що вели вогонь з-за кордону. Саме від цього вогню трагічно загинув Герой України майор Сергій Кривонос, не доживши одного дня до виводу з оточення. Мені тоді здалось, що весь Миколаїв вийшов зустрічати героїв! Вони повертались більше доби, і жоден захисник не зайшов на територію частини, не отримавши схвальних оплесків від патріотів (чудове атмосферне відео bit.ly/2oT7arU, що хочеться передивлятися знов і знов). У багатьох бійців в очах стояли сльози щастя. Це було дуже зворушливо!

Починаючи з 2015 року в «Народному проекті» з'явилась така посада, як ревізор, – людина, яка перевіряє допомогу: чи є в наявності надане, як експлуатується. Ставались непоодинокі випадки, коли тепловізори або інші коштовні речі, які передавались солдатам, з'являлись на ринках за значно нижчою ціною, ніж купувались. Тому потрібно було допомагати саме тим, кому ти дійсно довіряєш. Для нас це були, наприклад: у 79-ці – розвідрота (Євген Жуков), 1-й батальйон (Павло Чайка), артилеристи (ними більше опікувався В'ячеслав Романенко), а також 4-й батальйон кіровоградського 3-го полку спецпризначення, очківський 73-й центр морських операцій, 406-та бригада берегової охорони, херсонська 11-та бригада армійської авіації, миколаївська «Альфа». Взагалі, на мою суб'єктивну думку, бійці «Альфи» є найбільш дисциплінованими і професійними військовими, у них відсутнє таке поняття, як «армійське недбалість», і вони максимально націлені на результат.

Також щодо ставлення до допомоги пригадується така історія. Максим, син загиблого Героя України Сергія Кривоносова, потребував лікування в Угорщині. Угорська мова дуже складна, і з допомогою айтішника Олександра Книжника ми передали мамі Максима, Насті, смартфон з налаштованим перекладачем. Після завершення лікування Настя його повернула – можливо, коштовний гаджет ще комусь стане в пригоді. Пізніше його було надано дівчинці-сироті з Антонівської школи-інтернату, яка мріяла про такий подарунок на Святого Миколая. Вважаю, саме так потрібно ставитись: якщо річ може допомогти відразу кільком людям – це ж чудово! До речі, миколаївські айтішники зро-

На кордоні з окупованим Кримом. Бійці 1-го батальйону 79-ї ОАЕМБр в уніформі та балістичних окулярах ESS від волонтерів. Весна 2014 р.

били величезний внесок у нашу боротьбу. На той час ще простий програміст та директор фірми Олександр Сенкевич зібрав із співробітниками та передав для придбання допомоги дуже вагомому суму. Я раніше не афішував ані цієї інформації, ані про смартфон на особисте прохання обох вищезгаданих, але зараз вважаю за необхідне це повідомити.

Бувало і таке, що військові висловлювали невдоволення: чому іншим, а не їм, чому тим багато, а їм мало тощо. Ми визначалися за тими запитами, що до нас надходили, розподіляли кому що. Зрозуміло, що всіх ми забезпечити не можемо. Взагалі, у мене ставлення до волонтерства і тих, кому ми допомагаємо, завжди було однаковим: я намагаюсь робити тільки те, що людина не спроможна зробити самотужки. Багато разів стикався з тим, що мені не важко знайти гроші і час, щоб поїхати, придбати, передати допомогу, а комусь важко дійти до штабу підписати папірець (акт прийому-передачі), і я тижнями телефоную, навідуюсь, вмовляю... Звичайно, після такого ставлення я цій людині і сам допомагати не буду, й інших буду відмовляти.

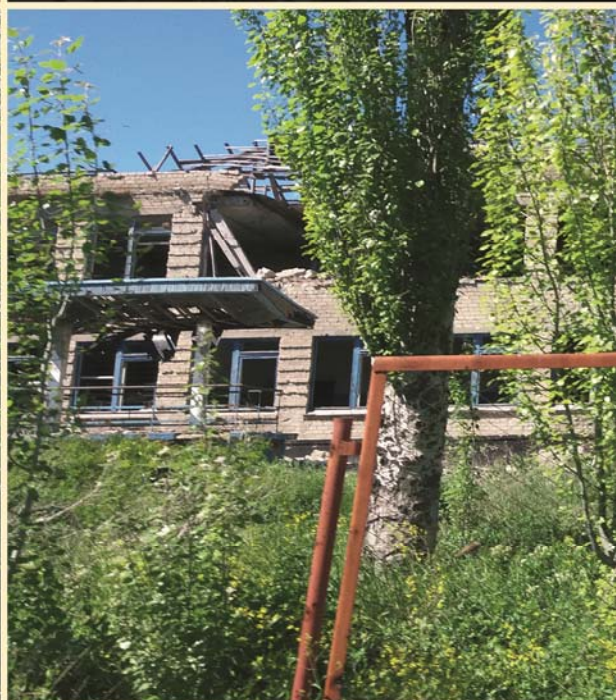
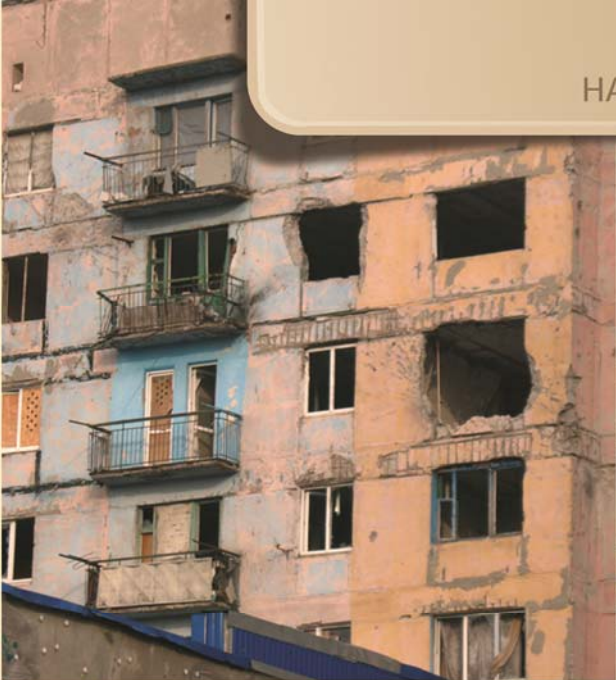
Волонтер – означає доброволець, з доброї волі, це значить, що ти допомагаєш тому, кому вважаєш за потрібне. Це не озна-

чає, що ти комусь щось винен, але деякі військові і просто громадяни, на жаль, саме так і думають. Це наш менталітет. Люди взагалі вважають: якщо вони когось обрали, то їм уже щось винні на підставі того, що вони в неділю відвідали виборчу дільницю, поставивши «галочку». Я вважаю, що якщо обираєш – мусиш контролювати, бо безконтрольність породжує вседозволеність.

На мій погляд, волонтерство – це, так би мовити, милиця: людина зламала ногу – треба деякий час походити з її допомогою, але все життя так не може тривати. У «Народному проекті» активна допомога була десь до кінця 2015 року, потім усе пішло на спад. Люди стомились набагато раніше – ще до кінця 2014 року дрібних поповнень стало мало, основні надходження були від великих підприємств, бізнесменів, меценатів. Зараз, на щастя, армія – вже самостійний організм, досить живучий, який здатен сам себе забезпечувати – «милиця» не потрібна. І я приблизно з середини 2015 року, коли в нас розпочалась кампанія з виборів місцевого самоврядування, зрозумів, що мені цікавіше та важливіше щось робити саме в Миколаєві. Розпочав свою громадську діяльність з проекту «Безпечне місто», що тільки на першому етапі забезпечило Миколаїв п'ятдесятьма камерами відеоспостереження, після того намагаюсь і іншими способами робити життя міста кращим. Ситуація на сході України – це наслідок, причина криється саме у мирних містах: ті численні корупціонери, які зачались (деякі навіть примудрилися зробити собі «учасника бойових дій», з'їздивши раз у зону проведення АТО та сфотографувавшись в уніформі) і надалі займаються тим, чим і раніше, – любіють свої інтереси, домовляються, «вирішують питання» (тобто здебільшого банально крадуть). Я вважаю, що це має лишитись у минулому. Треба обирати нових людей хоча б тому, що в них є шанс не стати корупціонерами, а старим треба йти тільки тому, що вони вже майже всі ними є, незважаючи на регалії та здобутки.

Волонтер – це не обов'язково саме допомога, це бажання щось робити кращим не тільки для себе, а й для всіх людей. Врешті-решт, я хочу, щоб моя дитина росла в країні, за яку мені не буде соромно, і ставши дорослою, з-поміж багатьох країн у цьому величезному світі свідомо обрала Україну.

Записала А. П. Назарова

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РЕЙД НА ПЕРЕДОВУ

Допомога морпіхам від Широкиного до Авдіївки

ДОПОМОГА АРМІЇ ВІД «НАРОДНОГО ПРОЕКТУ»

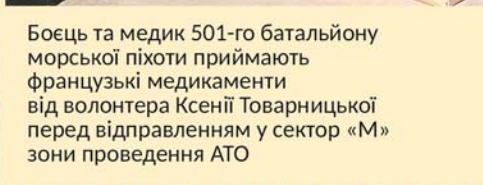
Передача та тестування ультрасучасного октокоптера, створеного активістами «Народного проекту» | 79-та ОАЕМБр

Заступник командира 406-ї артгрупи Ігор Галайчук приймає мобільний пральний комплекс від волонтерів «Народного проекту»

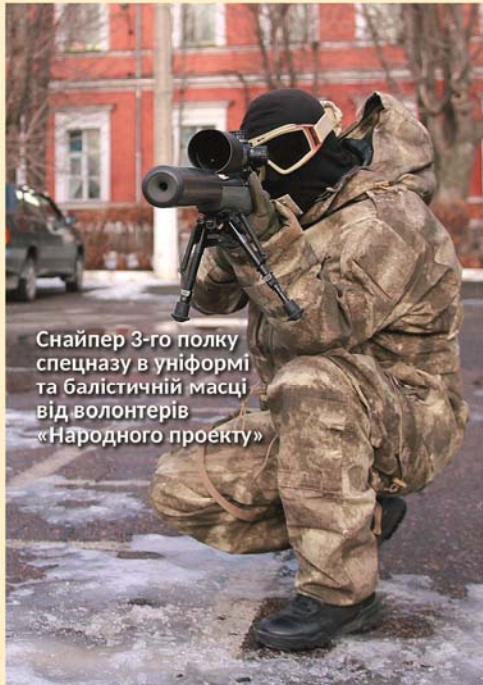
Британський автомобіль «Саксон» та БРДМ-2 на полігоні під час ходових випробувань військовими 79-ки спільно з волонтерами

Боєць та медик 501-го батальйону морської піхоти приймають французькі медикаменти від волонтера Ксенії Товарницької перед відправленням у сектор «М» зони проведення АТО

492

Снайпер 3-го полку спецназу в уніформі та балістичній масці від волонтерів «Народного проекту»

ВІД СЕРЦЯ ДО СЕРЦЯ

Створена у березні 2015 року громадська організація «Миколаївський обласний союз ветеранів та учасників АТО» активно допомагає військовим (і на передовій, і після повернення із зони бойових дій), школі-інтернату № 2 міста Маріуполь, Миколаївському інтернату для дітей з вадами слуху.

Очолюють організацію полковник С. М. Цогоєв та підполковник О. В. Жолудь. Активно їм допомагають не тільки окремі люди, а й цілі заклади: Миколаївський муніципальний колегіум (директор – народний вчитель України Січко С. М.), Чорноморський національний університет імені Петра Могили (ректор – доктор технічних наук, професор Клименко Л. П.), також Фалько Д. В. (екс-депутат обласної ради), підприємець Фуркало І. С. (генеральний директор ПрАТ «Лакталіс-Миколаїв»), Беспалов О. О. (заступник генерального директора ПАТ «Миколаїв-обленерго»). Активно співпрацює з Союзом департамент освіти і науки Миколаївської обласної державної адміністрації в особі заступника директора Удовиченко Олени Олександрівни.

Кожна поїздка на передову – це окрема подія як для безпосередніх учасників, так і для тих, хто збирав посилки для кожного бійця й вихованця Маріупольської школи-інтернату, хто шукав можливість передати генератор чи бензопилу... Тому представити окремі фрагменти з життя організації дозволять уривки зі щоденника.

1 червня 2017 року

Від серця до серця: Обласний союз ветеранів і учасників АТО та Миколаївський муніципальний колегіум – сиротам Маріуполя та бійцям на передову.

На День захисту дітей представники Обласного союзу ветеранів і учасників АТО спільно з командою колегіуму відвідали захисників Батьківщини, які зараз знаходяться у Донецькій області. Бійці раділи зустрічі з учителями, вона нагадала їм про мирне життя і безтурботне дитинство.

Під час подорожі традиційно відвідали й Маріупольську школу-інтернат № 2. Завдяки проведеній у колегіумі акції кож-

на дитина отримала речі, що замовляла. Вчителі миколаївського колегіуму заздалегідь дізнались про розміри дітей та колір, який їм подобається, і, враховуючи смаки дітей, купили їм подарунки. Також юні мариупольці отримали смаколики та іграшки. Було приємно бачити, як діти радіють гостям та подарункам.

19 грудня 2016 року

Обласний союз ветеранів і учасників АТО та Миколаївський муніципальний колегіум подарували «диво» дітям-сиротам Маріуполя та відвідали бійців у Широкиному.

Прийняли рішення систематично підтримувати дітей-сиріт із Маріупольського інтернату, у який потрапили діти з фронтоних районів Донецької області. Перший візит був у квітні, коли делегація вчителів і батьків-військових відвезла кожній дитині пакунок із секретом, у якому містилися особисті речі, іграшки та канцтовари. Познайомившись ближче, учні почали товаришувати паралелями. Восени діти українського Донбасу вже з

нетерпінням чекали своїх миколаївських друзів, а 19 грудня, на День Святого Миколая, вони отримали подарунки, про які мріяли. Колежани попросили адміністрацію інтернату провести акцію «Лист Святому Миколаю», у якому діти написали, що б хотіли отримати у подарунок. Цікаво, що бажання їх були цілком реальні, їх і здійснили батьки, учителі та учні ММК: діти просили у Святого Миколая іграшковий посуд, дитячий лікарський набір, карту світу, енциклопедію квітів, машинки на пульті, парфуми та інші дрібні приємності. Неможливо передати словами ту радість, якою світилися очі маріупольських діточок.

Під час подорожі відвідали зону бойових дій, продовживши традиційну акцію «Один боєць – одна посилка». На цей раз ми побували у районі Широкиного. Морські піхотинці були раді бачити старих знайомих. Декілька слів щодо вражень: юні, сміливі, гарні – справжні воїни.

Було приємно бачити, що всередині укріплень стіни прикрашають листи та малюнки, які передали діти у жовтні. Також вразила кількість жінок-військових, які воюють поряд з досвідченими чоловіками.

Такі поїздки дають можливість гостро відчутти, що наш світ поділився на мир і війну, яка знаходиться за п'ять годин їзди на машині, а там уже стріляють, там смерть, там страшно, там зовсім інша реальність.

13 жовтня 2016 року

День Козацтва на передовій.

Під шквальним вітром та проливним дощем сиротам Маріуполя було доставлено 120 посилок із подарунками, окремо передано одяг та канцтовари. Цей ризик виправдовувався тими зусиллями, що були докладені всім учнівським, батьківським та вчительським колективом колегіуму. Діти та батьки передавали найкращі іграшки та найцікавіші книжки, вчителі приносили одяг та смаколики, батьки підвозили все необхідне за першим проханням...

Діти інтернату були в захопленні від подарунків, вони передавали найщиріші вітання своїм одноліткам, розпитували, як живуть школярі Миколаївщини.

Дітки сказали, що наших візитів вони чекають більше, ніж приїзду Діда Мороза на Новий рік, що вони знову повірили в «дива» і просять відвідувати їх частіше. Їм було важливо усвідомити, що вони комусь потрібні.

Після інтернату команда відправилась у зону бойових дій, де передали пакунки від дітей бійцям особисто в руки. Сто захисників отримали солодощі, листи і привітання. Цікавим і змістовним було спілкування і з молодими талановитими командирами, і з бійцями (представниками різних куточків України), і з військовими капеланами. Крім цього, бійці отримали бензинові генератори, бензопили, продукти харчування.

Можна зробити висновок, що дієвою є саме адресна допомога і сиротам, і бійцям: з рук у руки, від серця до серця.

13 вересня 2015 року

Оповідання про те, як діти й дорослі вирішили допомогти своїй школі та своїй країні.

Крок перший. Усім дітям Миколаївського муніципального колегіуму ім. В. Д. Чайки було запропоновано на День знань замість квітів для вчителів принести продукти харчування та

засоби гігієни для бійців АТО. Серед переліченого були: шкарпетки, серветки, станки й піна для гоління, шампуні, гелі для душу, мило, зубні щітки та пасти, кава, чай, печиво, цукерки, ліки, книги. Все це протягом десяти днів збиралося у волонтерському центрі колегіуму. Було укомплектовано 150 посилок для бійців. Як і у травні, коли їздили на Чонгар, так і зараз акція мала за мету: один боєць – одна посилка. Діти зібрали не «гуманітарний груз», вони зібрали подарунки для своїх героїв-захисників. За зібрані кошти було придбано 5 навігаторів для розвідників.

Крок другий. Колектив колегіуму не тільки збирає пакунки: волонтери-вчителі особисто відвозять подарунки у зону АТО й роздають бійцям. Куратором поїздки був заступник голови Союзу підполковник О. Жолудь, а транспорт та необхідні бійцям речі надав депутат обласної ради, випускник колегіуму Дмитро Фалько, який добровільно призвався за мобілізацією. Саме Дмитро весь шлях до зони АТО був за кермом машини, що везла такий необхідний для бійців вантаж – подарунки від дітей.

Крок третій. За підтримки директора колегіуму С. М. Січка у дорогу від колегіуму відправилися заступник директора О. М. Денисенко і вчитель початкової школи Н. М. Шлапак, від організації – підполковник О. В. Жолудь, журналіст НІС-ТВ Олексій Гаркуша й Дмитро Фалько. Команда відвідала декілька військових

частин та блокпостів у зоні АТО, роздаючи подарунки всім бійцям, яких зустріла дорогою.

Важливо те, що коли ми від'їжджали з чергової бойової точки, услід нам дивилися щасливі очі хлопців, на долю яких випали випробування, зрозуміти які людина, що там не була, не зможе ніколи...

Уривки зі щоденника, наведені вище, яскраво демонструють, чим живе й займається Союз та його активісти.

Щорічно у приміщенні Миколаївської обласної державної адміністрації проходять урочисті заходи з нагоди створення громадської організації «Миколаївський обласний союз ветеранів та учасників АТО». Традиційно заступник голови Союзу Олександр Жолудь підбиває підсумки роботи з надання допомоги бійцям на Донбасі, і кожного разу він підкреслює, що організація не буде зупинятися на досягнутому, адже і в цей час у зоні АТО йдуть жорстокі бої. Тому не можна забувати про захисників, які віддають своє здоров'я та життя заради України. Під час таких заходів військовослужбовці Збройних Сил України традиційно отримують нагрудні знаки «Учасник АТО», висловлюється подяка волонтерам Миколаївської області.

Відзначено роботу Союзу та його членів і місцевою владою – Почесною грамотою облдержадміністрації, а колектив колегіуму за волонтерську діяльність нагороджено Почесною грамотою виконкому Миколаївської міської ради.

ВІТЧИЗНА ПАМ'ЯТАЄ

Учасники антитерористичної операції –
жителі Миколаївської області,
відзначені державними нагородами
(посмертно)

Військовослужбовці – жителі Миколаївської області, відзначені державними нагородами (помертно)

А

АРТЕМЕНКО Михайло Вікторович, 27.12.1984 року народження, м. Миколаїв. Солдат 128-ї окремої гірсько-піхотної бригади. Указом Президента України № 23/2017 від 3 лютого 2017 року за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Б

БОНДАРЕНКО Олег Григорович, 29.03.1986 року народження, м. Миколаїв. Старший солдат 92-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 258/2016 від 17 червня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

БРЕЗГУН Павло Іванович, 11.08.1989 року народження, с. Новоінгулка Новоодеського району Миколаївської області. Солдат 13-го окремого мотопіхотного батальйону. Указом Президента України № 48/2017 від 27 лютого 2017 року за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

БУЙНОВСЬКИЙ Ігор Анатолійович, 14.02.1968 року народження, с. Іванівка Арбузинського району Миколаївської області. Солдат, номер obsługi артилерист 13-го окремого мотопіхотного батальйону 1-ї окремої танкової бригади. Указом Президента України № 103/2016 від 21 березня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті дер-

жавного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

В

ВОЖДЄВ Павло Олександрович, 06.05.1976 року народження, м. Миколаїв. Старший сержант 1-го окремого батальйону морської піхоти. Указом Президента України № 421/2016 від 29 вересня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Г

ГУЦАЛЕНКО Микола Віталійович, 19.12.1991 року народження, м. Первомайськ Миколаївської області. Молодший лейтенант 79-ї ОДШБр. Указом Президента України № 722/2015 від 25 грудня 2015 року за особисту мужність і самовідданість, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, високий професіоналізм, вірність військовій присязі нагороджений орденом «За мужність» III ступеня; Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 р. за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Д

ДУБОВИК Анатолій Олександрович, 23.06.1987 року народження, м. Миколаїв. Солдат 37-го окремого мотопіхотного батальйону. Указом Президента України № 132/2016 від 8 квітня 2016 року за особисту муж-

ність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

К

КЛИМОВ Роман Робертович, 30.06.1989 року народження, м. Николаїв. Старший солдат 72-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 28/2017 від 8 лютого 2017 року за особисту мужність і самовідданість, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

КРАВЧЕНКО Олександр Анатолійович, 10.08.1964 року народження, м. Николаїв. Молодший сержант 30-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 170/2016 від 25 квітня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

КУЗІН Ігор Михайлович, 12.07.1970 року народження, уродженець с. Мала Уса Пермської області РФ. Матрос 42-го батальйону територіальної оборони м. Кіровоград. Указом Президента України № 23/2017 від 3 лютого 2017 року за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

КУШНІР Олександр Вікторович, 27.08.1978 року народження, с. Козубівка Доманівського району Николаївської області. Головний сержант 72-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 291/2016 від 4 липня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені

ні у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Л

ЛИВАДАР Олександр Іванович, 01.10.1993 року народження, с. Забари Доманівського району Николаївської області. Солдат 28-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 170/2016 від 25 квітня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

Н

НЕПСОВ Сергій Олександрович, 01.09.1994 року народження, с. Калинівка Вітовського району Николаївської області. Солдат 93-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 104/2017 від 10 квітня 2017 року за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

П

ПАЦУЛА Сергій Васильович, 18.09.1984 року народження, м. Баштанка Николаївської області. Солдат 80-ї окремої десантно-штурмової бригади. Указом Президента України № 22/2017 від 1 лютого 2017 року за особисту мужність і самовідданість, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

ПОДЛІПНЮК Андрій Іванович, 10.12.1976 року народження, м. Николаїв. Сержант 54-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента Украї-

ни № 58/2017 від 10 березня 2017 року за особисту мужність, виявлену у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане виконання військового обов'язку посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

ПОПОВ Петро Олександрович, 14.03.1984 року народження, с. Зелений Гай Великоолександрівського району Херсонської області. Молодший сержант 72-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 291/2016 від 4 липня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

С

САРАЖАН В'ячеслав Григорович, 25.02.1980 року народження, м. Николаїв. Полковник військової частини 3039 Південного оперативно-територіального об'єднання Національної гвардії України. Указом Президента України № 330/2016 від 11 серпня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіаль-

ної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

СЕРГІЄНКО Костянтин Павлович, 17.06.1981 року народження, м. Николаїв. Солдат 28-ї окремої механізованої бригади. Указом Президента України № 216/2016 від 18 травня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» III ступеня.

СКИРТА Андрій Вікторович, 09.11.1992 року народження, с. Олексіївка Веселинівського району Николаївської області. Молодший сержант 59-ї окремої мотопіхотної бригади. Указом Президента України № 892/2014 від 27 листопада 2014 року за особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України нагороджений орденом «За мужність» III ступеня; Указом Президента України № 345/2016 від 22 серпня 2016 року за особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі посмертно нагороджений орденом «За мужність» II ступеня.

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ...

*Д. Д. Кремінь**

ПОЛЮВАННЯ НА ЯНГОЛА

Воїну АТО

Монументом із написом «200»
Він стоятиме зірко, мов страж.
Де південний розпечений пляж,
Я зустрів його в рідному місті,
А подумав, що все це – міраж.
І платани шумлять огнелисті,
Приховавши його камуфляж.
І кевларова каска, і берці,
Концентрична фігурка на серці...
Хто ти? Янгол із зони АТО?
А тебе не стрічає ніхто.
І здається, лише з камуфляжу
Двоє в янгола крил на спині,
А ще вчора він був на війні,
Рать громив із окопчика вражу.
Так невже ти привидівсь мені?
У степу, де Савур де могила,
Чорним янголом крякає крук.
І немає у янгола рук,
І за спиною складені крила.
Чи прилинув із рейсу «ем-ейч» –
Де ж у янгола щит його й меч?
Виростають у мертвій долині
Металеві капуста і дині,
А під осінь домів прилетиш –
Обізветься тривога, як ніж.
І заплаче, як зустріч остання,
Мить прощання, немов полювання,
Несподівана мить по війні,

Бідний янгол на білім коні.
Охрестися хореем і ямбом,
Хай осанною б'ють цвіркуни.

Повертається він із війни,
Хай без рук, але з крилами янгол.
Навантажили з написом «200»
У пречорному трумні вагон.
Погорілі дерева без листя,
Впала тінь на засохлий газон.
А мелодія лине сумна...
І тоді, як затихне війна,
Пом'янемо цю тінь незабуту
У розривах не бою – салюту...

Жінка-янгол у чорнім – одна!

* Дмитро Кремінь (1953) – відомий український поет, автор 25 поетичних книг. Твори перекладені багатьма мовами народів світу. Лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка, всеукраїнських премій імені Василя Чумака, Володимира Сосюри, Володимира Свідзінського, літературної премії імені Леоніда Више-славського «Планета поета», імені Зореслава та ін., Міжнародної премії імені Івана Кошелівця, обласних премій імені Миколи Аркаса та Анатолія Самойленка. «Городянин року – 1999». Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України. Кавалер медалі князя М. Гедройця. Голова Миколаївської обласної організації Національної спілки письменників України. Головний редактор журналу-білінгва «Соборная улица / Соборна вулиця». Член редколегії журналу «Київ». Член Правління Національної спілки письменників України. Капітан у відставці ЗСУ.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ТА ТЕРМІНОЛОГІЯ, що використовуються в книзі

АГС	автоматичний гранатомет станковий	автоматический гранатомет станковый
АКС	автомат Калашникова складний	автомат Калашникова складной
АКСУ	автомат Калашникова складний укорочений	автомат Калашникова складной укороченный
АПА	аеродромний пусковий агрегат	аэродромный пусковой агрегат
АРЗ СП / АСО СН	аварійно-рятувальний загін спеціального призначення	аварийно-спасательный отряд специального назначения
АТО	антитерористична операція	антитеррористическая операция
БК	боєкомплект	боекомплект
БМД	бойова машина десанту	боевая машина десанта
БМП	бригада морської піхоти	бригада морской пехоты
БМП	бойова машина піхоти	боевая машина пехоты
БПЛА	безпілотний літальний апарат	беспилотный летательный аппарат
БРДМ	броньована розвідувально-дозорна машина	бронированная разведывательно- дозорная машина
БРЕМ	броньована ремонтно-евакуаційна машина	бронированная ремонтно- эвакуационная машина
БТГр	батальйонно-тактична група	батальонная тактическая группа
БТО	батальйон територіальної оборони	батальон территориальной обороны
БТР, «бетер», «бетеер»/ «бетеэр»	бронетранспортер	бронетранспортер
БТС-4	броньований тягач	бронированный тягач
«Бук»	самохідний зенітно-ракетний комплекс	самоходный зенитно-ракетный комплекс
Буссоль	спеціальний прилад для визначення кутів (ПАБ-2М)	специальный прибор для определения углов (ПАБ-2М)
ВАП/ИАП	винищувальний авіаційний полк	истребительный авиационный полк
«Василёк»	автоматичний міномет	автоматический миномет
ВПН	вибухонебезпечні предмети	взрывоопасные предметы
ВОГ-25	осколковий боєприпас для підствольних гранатометів стрілецької зброї	осколочный боеприпас для подствольных гранатометов стрелкового оружия
ВОП	взводний опорний пункт	взводный опорный пункт
ВСП	Військова служба правопорядку	Военная служба правопорядка
ЗСУ/ВСУ	Збройні Сили України	Вооруженные Силы Украины
«груз 200», «200-й»	умовне кодоване позначення транспортування тіла загиблого військовослужбовця до місця поховання	условное кодированное обозначение транспортировки тела погибшего военнослужащего к месту захороне- ния

«груз 300», «300-й»	воєнний термін, що позначає транспортування пораненого солдата, якого вивозять із зони бойових дій	воєнний термин, обозначающий транспортировку раненого солдата, вывозимого из мест боевых действий
ДАП	Донецький аеропорт	Донецкий аэропорт
ДРГ	диверсійно-розвідувальна група	диверсионно-разведывательная группа
ДСНС України	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	Государственная служба Украины по чрезвычайным ситуациям
ДШК	станковий крупнокаліберний кулемет Дегтярьова – Шпагіна	станковый крупнокалиберный пулемет Дегтярева –Шпагина
ЗЗК/ОЗК	загальновійськовий захисний комплект – засіб індивідуального захисту, призначений для захисту людини від отруйних речовин, біологічних засобів і радіоактивного пилю	общевоисковой защитный комплект – средство индивидуальной защиты, предназначенное для защиты человека от отравляющих веществ, биологических средств и радиоактивной пыли
ЗУ, «зеушка»	зенітна установка	зенитная установка
ІПП/ІПП	індивідуальний перев'язувальний пакет	индивидуальный перевязочный пакет
Каремат	теплоізолюючий килимок, який стелиться під спальний мішок для захисту від холоду та вологи	теплоизолирующий коврик, подстилаемый под спальный мешок для защиты от холода и влаги
КЕТЛ	колісний евакуаційний тягач легкий	колесный эвакуационный тягач легкий
КК/ПК, ПКМ	кулемет Калашникова	пулемет Калашникова
ККВТ/КПВТ	крупнокаліберний кулемет Владімірова танковий	крупнокалиберный пулемет Владімірова танковый
«коробочка»	на військовому жаргоні позначення броньованої техніки	на военном жаргоне обозначение бронированной техники
«Корсар», «бронік»	бронезилет	бронезилет
КП	командний пункт	командный пункт
КПВВ	контрольний пункт в'їзду – виїзду	контрольный пункт въезда – выезд
Мі-24/Ми-24, «вертушки»	гвинтокрили (вертольоти)	вертолеты
МТЛБ	гусеничний багатопільовий тягач легкоброньований	гусеничный многоцелевой тягач легкобронированный
НАР	некерована авіаційна ракета	неуправляемая авиационная ракета
ОВТ/ВВТ	озброєння та військова техніка	вооружение и военная техника
ОДШБр	окрема десантно-штурмова бригада	отдельная десантно-штурмовая бригада
ОЗГ/ОПГ	організована злочинна група	организованная преступная группа
ОЗМ	протипіхотна осколкова міна кругового ураження	противопехотная осколочная заградительная мина
ОМБр	окрема механізована бригада	отдельная механизированная бригада
ОРВП	окремий ремонтно-відновлювальний полк	отдельный ремонтно-восстановительный полк

ОРДЛО	окремі райони Донецької та Луганської областей	отдельные районы Донецкой и Луганской областей
«Орлан-10»	багатофункціональний безпілотний комплекс	многофункциональный беспилотный комплекс
ОТУ/ОТГ	оперативно-тактичне угруповання	оперативно-тактическая группа
ПГД/ПХД	пункт господарської діяльності (кухня)	пункт хозяйственной деятельности (кухня)
ПКД/ППД	пістолет-кулемет Дегтярьова	пистолет-пулемет Дегтярева
ПММ	пістолет Макарова модифікований	пистолет Макарова модифицированный
ППО/ПВО	протиповітряна оборона	противовоздушная оборона
ПТКР/ПТУР	протитанкова керована ракета	противотанковая управляемая ракета
ПТСР	протитанкова самозарядна рушниця	противотанковое самозаряжающееся ружье
РАО/РАВ	ракетно-артилерійське озброєння	ракетно-артиллерийское вооружение
РЕБ	радіоелектронна боротьба	радиоэлектронная борьба
РКК-74/РПК-74	ручний кулемет Калашникова	ручной пулемет Калашникова
РЛС	радіолокаційна станція	радиолокационная станция
РПГ, «Муха»	ручний протитанковий гранатомет	ручной противотанковый гранатомет
РПС, «розгрузка»/ «разгрузка»	ременево-плечова система – елемент екіпіровки для перенесення великої кількості спорядження, що не обмежує рухів і не знижує тактичних можливостей	ременно-плечевая система – элемент экипировки для переноски большого количества снаряжения, не стесняющий движений и не снижающий тактических возможностей
РС	реактивний снаряд	реактивный снаряд
РСЗВ/РСЗО «Град», «Ураган», «Смерч»	реактивні системи залпового вогню	реактивные системы залпового огня
РТГр	ротна тактична група	ротная тактическая группа
СОБ	старший офіцер батареї	старший офицер батареи
СПГ-9	станковий протитанковий гранатомет	станковый противотанковый гранатомет
Тепловізор/ Тепловізор	оптико-електронна система, призначена для отримання видимого зображення об'єктів, що випускають невидиме теплове (інфрачервоне) випромінювання	оптико-электронная система, предназначенная для получения видимого изображения объектов, испускающих невидимое тепловое (инфракрасное) излучение
ТПУ	тиловий пункт управління	тыловой пункт управления
«Утєс»	крупнокаліберний кулемет для боротьби з легкоброньованими цілями	крупнокалиберный пулемет, предназначенный для борьбы с легкобронированными целями
ЦРЛ/ЦРБ	центральна районна лікарня	центральная районная больница

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ	6
-------------------------------	---

РОЗДІЛ 1

ГЕРОЇ НЕ ВМИРАЮТЬ

Біографічні нариси про військовослужбовців, які загинули
під час проведення антитерористичної операції

<i>Мандибура С. М.</i> Війна забрала його юність	14
<i>Мандибура С. М.</i> Герой Небесного батальйону	16
<i>Скарлат М. М.</i> Позивний «Балаган»	19
<i>Мандибура С. М.</i> Героїчна історія українського командира-спецназівця	24
<i>Назарова А. П.</i> «Один вартий п'ятьох бійців»	30
<i>Безверхній В. В.</i> Підполковник з відважним серцем	33
<i>Назарова А. П.</i> А рідні й досі виглядають... ..	36
<i>Секрета К. В.</i> Офіцер честі	41
<i>Назарова А. П.</i> Сльози матері	43
<i>Мандибура С. М.</i> Подвиг високий і вічний	48
<i>Березний С. М.</i> Один місяць війни	50
<i>Мандибура С. М.</i> Йому було 33... ..	55
<i>Мандибура С. М.</i> Він став щитом між нами і війною	58
<i>Назарова А. П.</i> Доля Героя	61
<i>Крисанова І. В.</i> Душа в тельняшке	64
<i>Фокша О. Є.</i> Він знав відповідь на питання «Навіщо я живу?»	67
<i>Мандибура С. М.</i> Хлопець з хоробрим серцем	72
<i>Мандибура С. М.</i> Історія кохання та історія розлуки	75
<i>Мандибура С. М.</i> Він спішив жити... ..	77
<i>Назарова А. П.</i> Віддав життя за Україну	81

<i>Мандибура С. М.</i>	
У мирному українському селі попрощалися з Героєм	86
<i>Мандибура С. М.</i> Вірний присязі до останнього подиху	89
<i>Мандибура С. М.</i> Людина з великим серцем	91
<i>Христова Н. М.</i> Позивний «Мамай»: послання всій Україні	96
<i>Курочкіна Л. П.</i> Не дай від болю нам закам'яніти	101
<i>Курочкіна Л. П.</i> Ми будемо вічно тебе пам'ятати, солдате!	105
<i>Назарова А. П.</i> «Сонячний хлопчик»	109

Розділ 2

ВІЙСЬКОВІ БУДНІ

Спогади учасників антитерористичної операції

<i>Мирошниченко А. Н.</i> Лечение приступов сепаратизма	116
79-та окрема десантно-штурмова бригада	
<i>Макарчук С. С.</i> Шлях крізь вогонь	126
<i>Іванов В. Н.</i> Глаз «Ворона»	139
<i>Макарчук С. С.</i> Розповідь снайпера	146
<i>Стариков И. М.</i> Неудобное интервью	155
<i>Пайкин А. В.</i> Зарисовки гибридной войны	163
36-та окрема бригада морської піхоти	
Клятва морського піхотинця	182
<i>Скарлат М. М.</i> Вірні завжди!	183
<i>Безсмертна О. В.</i> Зона смерті. Репортаж з передової	190
<i>Макарчук С. С.</i> Морська піхота на лінії зіткнення. Етюди з окопів	195
<i>Макарчук С. С.</i> Розвідники-морпіхи діють	209
«Лиш свічки їм запалюють зорі...»	219
Підрозділи Військово-Повітряних Сил	
<i>Макарчук С. С.</i> Відплата з неба. Спогади комбрига	234
<i>Березний С. М.</i> Перша перемога морських льотчиків	247
204-та Севастопольська бригада тактичної авіації імені Олександра Покришкіна. Історична довідка	
<i>Бенера Іван Іванович</i>	256
<i>Филлипов И. А.</i> Остров Крым. Хроника «ползучей» аннексии	259

**Артилеристи, спецназівці, ремонтники, військовослужбовці
служби правопорядку та військових комісаріатів**

<i>Макарчук С. С., Пайкін О. В.</i> «Ми – боги війни!»	282
<i>Мирошниченко А. Н.</i> Николаевская «Альфа»: на самом острие борьбы с террором	292
<i>Макарчук С. С.</i> «Ремонтний спецназ» із Миколаєва	299
<i>Макарчук Н. Г.</i> Міцна дисципліна – потужна армія	311
<i>Царик О. С.</i> З нас починається армія	317

**Батальйон патрульної служби
поліції особливого призначення «Миколаїв»**

<i>Кремінь Т. Д., Крісанова І. В.</i> Батальйон «Миколаїв» із міста Святого Миколая	324
<i>Донченко І. В.</i> Спогади начальника штабу батальйону патрульної поліції особливого призначення «Миколаїв» старшого лейтенанта міліції Степаненка Євгена Олексійовича	356
<i>Степанов Д. О.</i> Спогади добровольця батальйону «Миколаїв»	360

Головне управління ДСНС України у Миколаївській області

<i>Гоцелюк І. О.</i> Професія – перемагати смерть	366
<i>Гоцелюк І. О.</i> Завдання – повернутися живими та неушкодженими	369
<i>Гоцелюк І. О.</i> Покликання – зберігати життя... ..	372

РОЗДІЛ 3

ВІРНІСТЬ КЛЯТВІ ГІППОКРАТА

Медики в АТО

<i>Володько Г. М.</i> Миколаївський військовий госпіталь	378
<i>Зятьєв С. В.</i> «Врятуйте ногу, в мене ж двійко дітей...»	380
<i>Макарчук С. С.</i> Ангели-рятівники в білих халатах	383
<i>Черемис Ю. А.</i> Хірург з Нового Бугу	394
<i>Мандибуря С. М.</i> Хірург від Бога	398

РОЗДІЛ 4

МОЛИТВА ЗА УКРАЇНУ

Діяльність військових капеланів

Кодекс військового священика (капелана)	404
<i>Перехрест О. О.</i> «Функція військового капелана – не дати військовому втомитись любити». Розмова з капеланом про місце любові на війні	406

<i>Зелінський Андрій. Капелан морпіхів</i>	414
<i>Зелінський Андрій. Філософсько-поетичні етюди, народжені війною</i>	416
Олександр Єфремов: «Як капелани, ми є посланцями від Бога до людей...»	428
<i>Розмову вела А. П. Назарова</i>	

РОЗДІЛ 5

ВСЕ ДЛЯ ПЕРЕМОГИ!

Волонтерський рух

<i>Молодан Игорьь. Фундамент победы закладывается в тылу</i>	436
<i>Снисаревская Е. В. Психолог на фронте</i>	450
<i>Місюкевич О. І.</i> Допомога армії – святий обов'язок кожного українця	456
<i>Назарова А. П.</i> Дмитро Бачинський: «Ми повинні зберегти країну і не маємо права навіть думати по-іншому!»	459
<i>Ліньов А. А. Морпорт: для армії і флоту</i>	470
<i>Лисюк В. О. Позивний «Апостол»</i>	475
Дмитро Канарський: «Я хочу, щоб моя дитина росла в країні, за яку мені не буде соромно»	480
<i>Записала А. П. Назарова</i>	
<i>Денисенко О. М. Від серця до серця</i>	493

РОЗДІЛ 6

ВІТЧИЗНА ПАМ'ЯТАЄ

Учасники антитерористичної операції – жителі Миколаївської області,
відзначені державними нагородами (помертньо)

Військовослужбовці – жителі Миколаївської області, відзначені державними нагородами (помертньо)	500
ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ	503
<i>Кремінь Д. Д. Полювання на янгола</i>	
Умовні скорочення та термінологія, що використовуються в книзі	505

Громадсько-політичне видання

ДОРОГИ ВІЙНИ

Українською, російською мовами

Формат 70×100¹/₁₆. Ум. друк. арк. 41,5. Тираж 1000 пр. Зам. № 534-427.

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ
Товариство з обмеженою відповідальністю фірма «Іліон».
54038, м. Миколаїв, вул. Бузника, 5/1.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1506 від 25.09.2003 р.